

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 11

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

56. sējums
2013. gada 15. janvāris

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
	I <i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	REZOLŪCIJAS	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	484. plenārā sesija 2012. gada 14. un 15. novembrī	
2013/C 11/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par tematu "Vairāk Eiropas"	1
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	484. plenārā sesija 2012. gada 14. un 15. novembrī	
2013/C 11/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums "Patērētāju apvienību līdzdalība vienotā tirgus izveidē un darbībā" (pašiniciatīvas atzinums)	3
2013/C 11/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Principi, procedūras un pasākumi Lisabonas līguma 11. panta 1. un 2. punkta īstenošanai" (pašiniciatīvas atzinums)	8

LV

Cena:
EUR 4

(Turpinājums nākamajā lappusē)

2013/C 11/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Vecāka gadagājuma cilvēku ieguldījums un līdzdalība sabiedrībā" (pašiniciatīvas atzinums)	16
2013/C 11/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā" (atzinuma papildinājums)	21

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

484. plenārā sesija 2012. gada 14. un 15. novembrī

2013/C 11/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz vaučeriem groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu" COM(2012) 206 <i>final</i> – 2012/0102 (CNS)	27
2013/C 11/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko attiecībā uz ātrās reaģēšanas mehānismu pret krāpšanu PVN jomā groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu" COM(2012) 428 <i>final</i> – 2012/0205 (CNS)	31
2013/C 11/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 1093/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza attiecībā uz tās mijiedarbību ar Padomes Regulu (ES) Nr. .../..., ar ko Eiropas Centrālajai bankai piešķir īpašus uzdevumus saistībā ar kredītiestāžu uzraudzības politiku" COM(2012) 512 <i>final</i> – 2012/0244 (COD) un "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Ceļvedis virzībā uz banku savienību"" COM(2012) 510 <i>final</i>	34
2013/C 11/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata par paralēlo banku sistēmu" COM(2012) 102 <i>final</i>	39
2013/C 11/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "E-iepirkuma stratēģija"" COM(2012) 179 <i>final</i>	44
2013/C 11/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES valsts atbalsta modernizācija"" COM(2012) 209 <i>final</i>	49
2013/C 11/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības programma pašāvības un izaugsmes veicināšanai"" COM(2012) 225 <i>final</i>	54

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

REZOLŪCIJAS

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

484. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 14. UN 15. NOVEMBRIĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par tematu “Vairāk Eiropas”

(2013/C 11/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) 2012. gada 14. un 15. novembra plenārsesijā (15. novembra sanāksmē) pieņēma šo rezolūciju ar 187 balsim par, 28 pret un 28 atturoties.

EESK uzsver, ka pašreizējos krīzes apstākļos ES jāatjauno **uzticība** dinamiskam **izaugsmes modelim** un **tās lēmumu pieņemšanas procesa leģitimitātei**. Mums jāveido **spēcīga, ilgtspējīga, sociāla** un konkurētspējīga Eiropa.

Tādēļ Komiteja aicina:

— veidot “**vairāk Eiropas**”, kas ir savstarpēji papildinoša un spēcīgāka nekā tās daļu kopums. ES jāmaina radītās iespāids, ka tā ir drūma taupības, sociālās regresijas un nabadzības izplatītāja. Līdzās monetārajai savienībai tagad jāveido politiskā savienība ar saskaņotiem saimnieciskajiem, finanšu, nodarbinātības un sociālajiem politikas pasākumiem iedzīvotāju interesēs. **ES budžets** jāveido tā, lai rastos pareizie stimuli konkurētspējas paaugstināšanai un izaugsmei un **darba vietu radīšanai**. ES budžets ir jāstiprina un jāatbalsta ar pašu resursu mehānismiem, vienotu kohēzijas politiku, aktīvi iesaistot pilsonisko sabiedrību un paredzot plašākas intervences iespējas Eiropas Investīciju Bankai. Tāpēc EESK aicina valstu un valdību vadītājus 22. un 23. novembra Eiropadomes sanāksmē panākt rezultātu, kas būtu saskaņā ar minētajiem uzdevumiem;

— **iesaistīt pilsonisko sabiedrību** ES politiku un lēmumu izstrādes procesā. Šī iesaistīšana ir būtisks instruments ne tikai ES iestāžu un ES darbības demokrātiskās leģitimitātes nostiprināšanai, bet arī, lai sekmētu kopīgu izpratni par to, kam paredzēta Eiropa un kurp tā virzās, kā arī atjaunotu

ticību Eiropas projektam, nodrošinot Eiropas pilsoņu vispārēju iesaistīšanos Eiropas veidošanā. Lai to panāktu, ir steidzami jāīsteno Līguma par Eiropas Savienību 11. panta noteikumi par līdzdalības demokrātiju;

— veikt ilgtspējīgus ieguldījumus kvalifikācijā, infrastruktūrā, sociālajā ekonomikā, pakalpojumos un produktos saskaņā ar valstu reformu programmām **sociālo ieguldījumu pakta** veidā, ko papildina **Eiropas ekonomikas atlabšanas pasākumi**, pievēršoties faktiskai darba vietu izveidei un saskaņojot ar valstu attīstības plāniem. Tikai tad stratēģija “Eiropa 2020” varēs vainagoties ar panākumiem. **Ieguldījumi viedajā enerģētikā un rūpnieciskajā ražošanā, ņemot vērā klimata aspektu**, kā arī zaļās ekonomikas izveide sekmēs ilgtermiņa problēmu risināšanu klimata pārmaiņu jomā un palīdzēs nodrošināt ilgtspējīgu attīstību;

— veicināt kopīgus pasākumus eurozonā, lai stabilizētu parādus un atbalstītu ekonomikas atveseļošanu visā ES. ECB būtu jānodrošina īstenošana tās obligāciju iepirkšanas programmu, kuras mērķis, kā paziņojis ECB prezidents, ir stabilizēt aizņēmumu izmaksas eurozonā. Turklāt programma ir īstenojama saskaņā ar stingriem ECB nosacījumiem. Būtu jāatbalsta arī EIB projektu obligāciju emisija, lai veicinātu izaugsmi. EESK atzinīgi vērtē 11 dalībvalstu pieņemto lēmumu ieviest

finanšu darījumu nodokli un aicina ES pastiprināt pasākumus pārredzamības veicināšanai un nodokļu nemaksāšanas, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un korupcijas apkarošanai ES un ārpus tās. Darbībai eurozonā būtu jāsaņem labājas atvērtai tām dalībvalstīm, kas vēlas pievienoties monetārajai savienībai;

- veidot **fiskālu savienību, banku savienību un finanšu savienību**, kas ir **ekonomiskās un monetārās savienības** svarīgākie pilāri. Lai īstenotu šos pasākumus, ir vajadzīgs **sociālais dialogs un dialogs ar organizētu pilsonisko sabiedrību**;
- atbalstīt MVU, lai atgrieztos pie izaugsmes, par pamatnostādni izmantojot Mazās uzņēmējdarbības aktu. Jāīsteno vienotā tirgus potenciāls, ieskaitot **pakalpojumu** pieejamību un ņemot vērā **sociālās ekonomikas** lomu, novēršot nepamatotus administratīvos šķēršļus un sekmējot MVU un uzņēmēju piekļuvi informācijai un jaunajām digitālajām tehnoloģijām, finansējumam, kredītiem, kapitāla, darba un tehnoloģiju tirgiem un ES finanšu instrumentiem, kā arī aizdevumu garantijām;
- **patērētāju** — īpaši, visnelabvēlīgākā stāvoklī esošu grupu — **tiesību un aizsardzības pastiprināšana**. Tās visvairāk ir nogrimušas parādos, atrodas nestabilā situācijā, lielā nabadzībā un atstumtībā;
- dalībvalstīs radīt priekšnoteikumus ekspertu nodarbināšanai jomās, kur nepieciešamas viņu īpašās zināšanas, un sekmēt viņu mobilitāti. **Vienotā tirgus izveidei** attiecībā uz ekspertiem jābūt daļai no stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanas;
- **dot iespēju mūsu jaunatnei**. EESK arī turpmāk mudinās ES, lai tā veicinātu pētniecību un inovāciju Eiropā, turpinātu investēt Eiropas izglītības sistēmās un saglabātu finansējuma apjomu, kāds vajadzīgs jaunatnes mobilitātes programmām,

piemēram, ERASMUS un īpaši programmai, lai veicinātu jauniešu prakses iespējas ES uzņēmumos. EESK aicina Komisiju atsaukt tās priekšlikumu par ES budžetu, ja dalībvalstis, kas visu laiku runā par ieguldījumiem un izaugsmi, neatbalstīs uz nākotnes ieguldījumiem vērstu ES budžetu un daudzgažu finanšu shēmu. Jāveic MVU atbalsta pasākumi, lai tie varētu pieņemt darbā cilvēkus, kuriem pašlaik nav darba un, iespējams, trūkst pieredzes. Tā, nodrošinot papildu resursus — finanšu līdzekļus un darbinieku prasmes, varēs sekmēt MVU izaugsmi un radīt darbvietas;

- **paaugstināt Eiropas ekonomikas konkurētspēju** ar inovācijām un stabilu finansējumu pētniecībai un izstrādei, kā arī ar īpašu MVU un mikrouzņēmumu vadītāju un darbinieku apmācības un atbalsta politiku, investīciju atbalsta politiku, tirgu pieejamību un administratīvo ierobežojumu samazināšanu. Tas veicinās arī Eiropas rūpniecības, kas ir svarīgs sektors izaugsmei un darba vietu radīšanai, atjaunošanu;
- ES ir vajadzīga labvēlīga tiesiskā vide, kas nerada nevajadzīgas administratīvās un atbilstības izmaksas. **Ekonomikas tiesībām jābūt skaidrām, taisnīgām un samērīgām**. Tas ir svarīgi ikvienam uzņēmumam, bet jo īpaši — MVU;
- īstenot īpašus centienus, lai panāktu, ka Eiropas Savienību **tās kaimiņi uztver kā aktīvu un uzticamu partneri**. Šai ziņā vienlīdz svarīgi ir arī, lai ES starptautiskā tirdzniecības politika sekmētu tās ES vērtības, kas atbalsta **ilgtspējīgu attīstību** un pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, kā arī tādu **pilsoniskās sabiedrības struktūru izveidi, kuras uzrauga tirdzniecības nolīgumu īstenošanu**;
- nodrošināt **dzimumu vienlīdzību**, īstenojot tiesību aktus dzimumu līdztiesības jomā un vienlīdzīgas iespējas vīriešiem un sievietēm. Par vienādu darbu sievietes joprojām saņem par 17 % mazāku atalgojumu nekā vīrieši. Turklāt krīze vissmagāk skārusi sievietes un bērnus.

Briselē, 2012. gada 15. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

484. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 14. UN 15. NOVEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “Patērētāju apvienību līdzdalība vienotā tirgus izveidē un darbībā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 11/02)

Ziņotājs: **Hernández BATALER kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 19. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Patērētāju apvienību līdzdalība vienotā tirgus izveidē un darbībā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 30. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (14. novembra sēdē), ar 141 balsi par, 2 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pašreizējos apstākļos, kad izaugsmes līmeņi, kādi bijuši agrāk, tuvākajā laikā nav paredzami, Eiropas Savienības ekonomikas un finanšu politikas pasākumu centrā ir svarīgi izvirzīt patērētāju, kā minēts Komisijas paziņojumā “Eiropa 2020” — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”. Jāatzīmē, ka neatkarīgām un stiprām patērētāju organizācijām ir būtiska loma tirgū, un to rīcībā jābūt cilvēkresursiem, finanšu un tehniskajiem līdzekļiem, kas nepieciešami, lai veiktu savu uzdevumu, proti, aizsargātu patērētāju tiesības un intereses.

1.2. Patērētāju tiesības apvienoties savu interešu aizstāvībai atzītas primārajos tiesību aktos, t. i., LESD 169. pantā, kurā Eiropas līmenī juridiski atzīts, ka patērētāju organizācijām ir neaizstājama loma paļāvības nodrošināšanā un Eiropas vienotā tirgus attīstībā.

1.3. Neskarot subsidiaritātes principa piemērošanu, EESK aicina Komisiju uzņemties iniciatīvu, lai patērētāju organizācijām noteiktu kopīgu tiesību minimumu, tostarp tiesības izteikt viedokli un tiesības tikt uzklausītām ar pārstāvju starpniecību, patērētāju tiesību un interešu juridisku un/vai administratīvu definīciju attiecībā uz iepriekšēju uzklaušīšanu un apspriešanos

par pasākumiem, kas ietekmē viņu tiesības vai juridiski aizsargātas intereses valstu un ES līmenī, un tiesības piedalīties vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu regulējumā.

1.4. Tā kā vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu sniedzējiem ir viena un tā pati kopīga patērētāju bāze, kas ietver daudz neaizsargātu patērētāju, jāuzrauga katra tirgus (gāzes, ūdens, elektroenerģijas u.c.) īpatnības un vienlaikus jā saglabā integrēta pieeja visiem minētajiem pakalpojumiem, ņemot vērā to iespējamo kopējo ietekmi uz dzīves kvalitāti un mājsaimniecību budžetu. Tie ir jautājumi, kuru risināšanai īpaši piemērotas ir patērētāju organizācijas. Nekvalitatīviem pakalpojumiem vajadzētu paredzēt sistēmu, kas līdzīga tai, kuru piemēro precēm (RAPEX), lai patērētāju apvienības ar savu tīklu starpniecību varētu informēt patērētājus par šādu pakalpojumu esību.

1.5. Attiecībā uz informācijas pieejamību un īpašām zināšanām par vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu tirgus darbību, cenu noteikšanas struktūru, vērtībām un faktoriem, kas nosaka piekļuvi tīkliem, kā arī to ietekmi uz patērētājiem vērojamas būtiskas atšķirības, jo regulējuma priekšmets ir ļoti tehnisks un sarežģīts, kaut gan neapšaubāmi svarīgs gan patērētājiem, gan organizācijām, kuras viņus pārstāv.

1.6. Parasti patērētājiem pakalpojumus salīdzināt ir grūtāk nekā preces. Tas ir jo īpaši sarežģīti vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu gadījumā. Ne tikai šo pakalpojumu līgumu nosacījumi, piemēram, tarifu noteikšanas metodoloģija, ir ļoti dažādi, bet arī ar pakalpojumu saistītie papildelementi regulatīvajām iestādēm attiecīgi jāskaidro un par tiem jāapspriežas ar patērētāju intereses pārstāvošām organizācijām, un patērētājiem tie jāizprot.

1.7. Komiteja uzskata, ka Komisijai būtu jāmudina dalībvalstis un valstu regulatīvās iestādes veicināt pārredzamību, informēšanu un lēmumu pieņemšanu, rosinot diskusiju par iesaistītajām interesēm — piedāvājumu un pieprasījumu (regulētās tautsaimniecības nozares un patērētāji), atbalstot pozitīvu diskrimināciju par labu organizācijām, kuras pārstāv patērētāju intereses, lai tās ar tādiem pašiem noteikumiem kā ekonomikas dalībnieki varētu piedalīties diskusiju forumos un regulatīvo iestāžu konsultatīvajās struktūrās un tādējādi veicinātu patērētāju organizāciju — un līdz ar to arī pašu patērētāju — iespējas.

2. Ievads

2.1. EESK, būdama ES iestāde, kas pauž organizētas pilsoniskās sabiedrības viedokli, šajā pašiniciatīvas atzinumā vēlas uzsvērt nepieciešamību izvirzīt uz cilvēkiem orientētu vienotā tirgus perspektīvu un aizstāvēt ekonomikas demokrātiju⁽¹⁾, ņemot vērā visus ar to saistītos aspektus, īpaši attiecībā uz apspriešanos, līdzdalību un lēmumu pieņemšanas procesu pārredzamību vispārējas nozīmes pakalpojumu regulēšanā, informācijas pieejamību, kā arī patērētāju iesaistīšanos, apspriešanos ar viņiem un viņu pārstāvību vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu, tostarp finanšu pakalpojumu, regulēšanā.

2.2. Atbilstoši Komisijas paziņojumam “Eiropa 2020” — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”, kura tālējošais mērķis ir patērētājam, kas pilnībā izmanto savas tiesības, nodrošināt centrālo vietu vienotajā tirgū, lai viņš varētu paļauties uz valstu un Eiropas organizāciju spēju viņu aizsargāt, šo organizāciju rīcībā esot patērētāju tiesību aizsardzībai vajadzīgiem līdzekļiem, zināšanām un instrumentiem. Noteikumu, kas pieņemti, lai nodrošinātu, ka konkurence netiek izkropļota, galīgais mērķis ir palielināt patērētāju labklājību⁽²⁾.

2.3. EESK secina, ka pašreizējos apstākļos ir svarīgi patēriņu izvirzīt ES politikas pasākumu un vienotā tirgus izveides centrā, tāpēc patērētāju organizācijām noteikti jābūt neatkarīgām un spēcīgām. Komiteja jau ir norādījusi, ka ekonomikas līdzsvara

saglabāšanai šādām organizācijām jāspēj pilnībā darboties kā pretsvaram tirgū, un konkrēti ieteikusi Komisijai būtiski palielināt finansējuma apjomu, lai to rīcībā būtu minētā uzdevuma veikšanai vajadzīgie līdzekļi⁽³⁾.

2.4. EESK uzsver un atzīst, ka atšķirības starp dalībvalstīm vērojamas arī tajā, kāda loma paredzēta patērētāju organizācijām, kāda ir to struktūra, līdzekļi, zināšanu apjoms, specializācijas pakāpe un pārstāvība, kas jānodrošina. Lai gan ir izveidotas Eiropas mēroga organizācijas (piemēram, BEUC un ANEC), EESK, ņemot vērā valstu organizāciju nozīmi patērētājiem un vienotajam tirgum, uzskata, ka ir būtiski to problēmas risināt ES līmenī.

EESK arī uzskata, ka jāsekmē profesionāļu un patērētāju pārstāvības organizāciju sadarbība, jo tas ir labākais veids, kā konstruktīva dialoga ceļā rast līdzsvarotākus risinājumus tirgus attīstībai. Komiteja atbalsta valstu un ES līmeņa forumus, kuriem izvirzīti iepriekšminētie mērķi.

3. Eiropas patērētāji un valstu pārstāvības organizācijas

3.1. Eiropas Savienības iestādes pilnībā atzinušas patērētāju uzticēšanās nozīmi vienotā tirgus pilnīgā izveidē. Tiesības tikt pārstāvētiem un uzklausi tiem izteikti atzītas kopš 1975. gada, kad pieņemta pirmā patērētāju tiesību aizsardzības politikas programma⁽⁴⁾, kurā dalībvalstis apstiprināja apņemšanos palielināt centienus, kas virzīti uz patērētāju atbalstu. Turpmākajās programmās šie mērķi un tiesības apstiprināti, līdz pieņemti “patērētāju aizsardzības stratēģiskie plāni”, kuros paredzēta patērētāju organizāciju līdzdalība ES politikas pasākumos gan saturiskā, gan procedūru ziņā.

3.2. Minētajās programmās un plānos paredzēts, ka patērētājiem un viņu pārstāvjiem jābūt vajadzīgajai kapacitātei un līdzekļiem, lai aizstāvētu savas intereses ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi ir citiem tirgus dalībniekiem, un tādēļ bija jāpārskata mehānismi šādu organizāciju līdzdalībai ES politikā izstrādē.

3.3. Tomēr pašreiz spēkā esošajā stratēģijā⁽⁵⁾ patērētāju apvienību stiprināšana Eiropas līmenī vairs nav patērētāju tiesību aizsardzības politikas galvenais mērķis, jo tagad galvenā uzmanība vērsta uz patērētāju kustības stiprināšanu dalībvalstīs. Diemžēl līdz šim ES līmenī nav novērtējuma par to, cik tāl ir sasniegti stratēģijā izvirzītie patērētāju līdzdalības mērķi.

⁽¹⁾ OV C 175, 28.7.2009., 20. lpp.

⁽²⁾ Pirmās instances tiesas (piektās palātas) 2006. gada 7. jūnijā spriedums, Tiesas judikatūras krājums, 2006. gads, II-01601. lpp.

⁽³⁾ OV C 181, 21.6.2012., 89. lpp.

⁽⁴⁾ Padome 1975. gada 14. aprīlī apstiprināja pirmo sākotnējo Kopienas programmu patērētāju tiesību aizsardzības un patērētāju informēšanas politikas īstenošanai.

⁽⁵⁾ COM(2007) 99 final.

3.4. Komisija, Padome un Eiropas Parlaments pēdējos gados galvenokārt pievērsušies individuālo patērētāju ietekmes palielināšanas (*empowerment*) stratēģijai, cerot tādējādi radīt vēlamo uzticēšanos iekšējam tirgum. Lai šādu stratēģiju īstenotu, tās, pirmkārt, atbalstīja maksimāli iespējamu patērētāju tiesību aizsardzības politikas svarīgāko jomu saskaņošanu saistībā ar patērētāju tiesību aizsardzības *acquis* pārskatīšanu un, otrkārt, pilnībā izmantoja teoriju par vidusmēra patērētāju⁽⁶⁾, t. i., samērā labi informētu un pietiekami vērtīgu un piesardzīgu individu⁽⁷⁾; līdz ar to likumība tiek veidota, pamatojoties uz maldīgu priekšstatu par ideālu – informētu un zinošu – patērētāju, kaut gan statistikas dati liecina, ka tāda nav.

3.5. Pieejamie dati liecina, ka daudzi patērētāji nebūt nav aktīvi, informēti un zinoši, kā tam vajadzētu būt konkurētspējīgā un inovatīvā tirgū. Patiesībā lielākā daļa Eiropas patērētāju neļūtas ne pietiekami pārliecināti, ne informēti, ne arī aizsargāti⁽⁸⁾.

3.6. Vienlaikus ES pieeja patērētājiem kā personu grupai bijusi ļoti piesardzīga. Saistībā ar patērētāju pārstāvības organizācijām ES īstenojusi tikai nedaudz konkrētu pasākumu, tādēļ EESK aicina Komisiju iesniegt konkrētu priekšlikumu kolektīvai rīcībai, kas ir sevišķi nozīmīgs instruments patērētāju interešu aizsardzībai valstu un Eiropas līmenī.

3.7. Līguma 169. pantā noteiktas patērētāju tiesības apvienoties, lai aizstāvētu savas intereses. Tāpēc ir svarīgi Eiropas līmenī atzīt, ka patērētāju pārstāvības organizācijām ir unikāla un neaizstājama loma, lai garantētu uzticēšanos Eiropas vienotajam tirgum un tā attīstību. Tas pamato atsevišķu kopējo pamattiesību un pamatprincipu nostiprināšanu, neskarot dalībvalstu autonomiju valstu politikas pasākumu izstrādē.

3.8. Eiropas Patērētāju padomdevēju grupa 2011. gada janvārī norādīja šādus svarīgākos iemeslus, kāpēc nepieciešamas spēcīgas patērētāju organizācijas:

- a) virkne ES lēmumu ietekmē patērētājus valstu līmenī;
- b) Eiropas iestādes arvien vairāk uzklausa patērētāju organizāciju viedokli;
- c) patērētāju tiesības tikt uzklausi, kad nosaka politikas pasākumus, kuri viņus ietekmē;

⁽⁶⁾ EESK savos atzinumos to vērtējusi ļoti kritiski.

⁽⁷⁾ EST Lieta C-220/98 *Estée Lauder Cosmetics* pret *Lancaster Group* un Lieta C-210/96, 16.6.1998., *Gut Springenheide* un *Tusky*.

⁽⁸⁾ "Consumer Empowerment in the EU" [Patērētāju ietekmes palielināšana ES], SEC(2011) 469 final.

- d) finanšu resursu nelīdzsvarotība starp uzņēmumu un patērētāju pārstāvjiem lēmumu pieņemšanas jomā, kas izskaidro lielāku vai mazāku līdzdalību, un pašu patērētāju organizāciju ietekme⁽⁹⁾.

EESK jau paudusi un vēlreiz atkārtu savu viedokli par prasībām, kas būtu jāpiemēro patērētāju organizācijām⁽¹⁰⁾.

3.9. Eiropas patērētāju uzticēšanos būs grūtāk panākt, ja nebūs spēcīgu patērētāju organizāciju, kas nav atkarīgas no politiskās un ekonomiskās varas, sniedz aktīvu ieguldījumu brīvā un konkurētspējīgā tirgū, pieprasa nodrošināt informācijas pārredzamību un darbojas patērētāju individuālo un kopējo interešu aizsardzības jomā.

4. Tiesības uz konsultāciju un līdzdalību vispārējas tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu regulatīvajās struktūrās

4.1. Patērētāju organizācijas ir galvenās sabiedrotās, lai atjaunotu patērētāju uzticēšanos un veidotu iekšējo tirgu; tādēļ EESK aicina Komisiju uzņemties iniciatīvu, lai piešķirtu patērētāju organizācijām kopīgu tiesību minimumu, jo īpaši tiesības izteikt viedokli un tiesības tikt uzklausi ar pārstāvju starpniecību; lai juridiski un/vai administratīvi noteiktu patērētāju tiesības un intereses, iepriekš apspriežoties par pasākumiem, kas ietekmē viņu tiesības vai juridiski aizsargātas intereses valstu un ES līmenī; kā arī tiesības piedalīties vispārējas tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu regulējumā.

4.2. Tā kā šajā atzinumā nav iespējams apskatīt visus patērētāju organizācijām izvirzīto prasību aspektus, Komiteja vēlas īpaši uzsvērt:

- a) **tiesības sniegt konsultāciju un tiesības tikt uzklausi** ar pārstāvju starpniecību saistībā ar patērētāju tiesību un interešu juridisku un/vai administratīvu definīciju, izmantojot iepriekšējas uzklaušanas sanāksmes un konsultācijas par pasākumiem, kas ietekmē valsts vai ES līmenī juridiski aizsargātas tiesības vai intereses;
- b) tiesības **iesaistīties reglamentēšanā nozarēs**, jo īpaši saistībā ar vispārējas nozīmes pakalpojumiem, kuri ir būtiski sabiedrības dzīvē un attiecībā uz kuru izmantošanu vai ne patērētājiem patiesībā nav izvēles.

⁽⁹⁾ Eiropas Patērētāju padomdevēju grupas ziņojums par patērētāju kustības uzraudzības rādītājiem.

⁽¹⁰⁾ Skatīt EESK atzinuma (OV C 221, 8.9.2005., 153. lpp.) 3.5. punktu: tai jābūt juridiskai personai un bezpeļņas organizācijai; galvenajam mērķim, kas ierakstīts statūtos, jābūt patērētāju interešu pārstāvībai un aizstāvībai; tās iekšējai darbībai jābūt demokrātiskai; tai jābūt finansiāli autonomai un neatkarīgai no politiskās varas.

4.3. EESK atgādina, ka Lisabonas līguma protokolā Nr. 26. par sabiedriskajiem pakalpojumiem un Pamattiesību hartas 36. pantā norādīts uz sabiedrisku pakalpojumu nozīmi Eiropas Savienībā, kura nosaka šādu pakalpojumu pieejamības pamatprincipus. Komiteja arī norāda, ka bez publiskā sektora iesaistīšanās tirgus nevarētu ievērot vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem noteiktos termiņus (vai arī tas būtu iespējams vienīgi ar atšķirīgiem kvalitātes, drošības, pieejamības, vienlīdzīgas attieksmes un vispārējās piekļuves nosacījumiem). Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas saistības tiek piemērotas pakalpojumu sniedzējam, izmantojot pilnvarojumu un pamatoties uz vispārējās intereses kritērijiem, kas nodrošina, ka pakalpojumi tiek sniegti ar nosacījumiem, kas ļauj sasniegt noteikto mērķi ⁽¹⁾.

4.4. Daudzus vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumus, piemēram, elektroenerģijas, gāzes un ūdens piegādi vai komunikācijas tradicionāli nodrošināja valstis, kuru īpašumā bija piegādes tīkli. Debates pa šiem pakalpojumiem bieži vien saistītas ar riska jēdzienu (veselībai, drošībai, videi) vai valstu dabas resursu stratēģisko politiku, vai tirgus liberalizācijas procesu, piemēram, enerģētikas nozarē.

4.5. No patērētāja viedokļa galvenie jautājumi ir saistīti ar piegādes drošības un pakalpojumu pieejamības garantijām, turklāt cena ir gandrīz vienīgais izšķirošais faktors, kas nosaka patērētāju izvēli.

Patērētājiem ir grūtāk salīdzināt pakalpojumus nekā preces, un šis uzdevums ir īpaši sarežģīts tāpēc, ka līguma nosacījumi parasti nav pietiekami izskaidroti, piemēram, tarifu un cenu noteikšanas metode, kas ir vispārīga un papildus pašam pakalpojumam ietver daudzus citus aspektus. Turklāt šo metodi ne neapspriež, ne arī pārzina viņu interešu pārstāvības organizācijas.

Nekvalitatīviem pakalpojumiem vajadzētu paredzēt sistēmu, kas līdzīga tai, kuru piemēro precēm (RAPEX), lai patērētāju apvienības ar savu tīklu starpniecību varētu informēt patērētājus par šādu pakalpojumu esību.

4.6. Enerģētikas tirgus novērošanas centrs enerģijas cenu iedala trijās lielās grupās: pirmkārt, enerģija, transports un sadale (tīkli), otrkārt, citi nodokļi, un, treškārt, PVN, un salīdzina vairākas dalībvalstis. Neraugoties uz to, ka Enerģētikas tirgus novērošanas centrs nav norādījis (kaut arī to vajadzēja darīt) īpašos elementus, kas katrā konkrētajā dalībvalstī ietilpst grupā "citi nodokļi", šādu cenas komponentu sadalījumu varētu izmantot citiem vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem (ūdensapgādei un komunikācijas pakalpojumiem), jo, to piemērojot arī citām nozarēm, varētu iegūt noderīgu informāciju.

4.7. Eiropas Komisija ir izstrādājusi detalizētus pētījumus par atsevišķu vispārējās nozīmes pakalpojumu cenu un norādījusi uz Enerģētikas tirgus novērošanas centra sniegtajiem datiem; Komisija, citstarp, secinājusi, ka:

a) lielākā daļa dalībvalstu joprojām regulē cenas visām mājsaimniecībām un nozarē izmantotās metodes, proti, sarežģītie apvienotie rēķini par elektroenerģijas patēriņu apgrūtina jaunu konkurējošu uzņēmumu un sadales pakalpojumu sniedzēju ienākšanu tirgū, ierobežojot tādējādi patērētājiem izvēles iespējas.

b) tarifi var būt nozīmīgs papildu ienākumu avots, kura vērtība pieaug un atspoguļojas gan mājsaimniecību, gan uzņēmumu apmaksātajos rēķinos.

4.8. Patiesībā, lai gan izveidotas daudz un dažādas regulatīvas struktūras un pieņemti ES pasākumi šo struktūru pieņemto lēmumu pārredzamības veicināšanai, praksē vērojamas ļoti lielas atšķirības starp patērētāju organizācijām attiecībā uz pieejamo informāciju un specifiskajām zināšanām par vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu tirgu darbību, jo īpaši par cenu veidošanu, iekļautajām vērtībām un piekļuvi tīkliem, kā arī to, kā šie aspekti ietekmē patērētājus.

4.9. EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu jānodrošina dalībvalstis un valstu regulatīvās iestādes sekmēt ne tikai informācijas un lēmumu pieņemšanas procesa pārredzamību, bet arī iesaistīto interešu — regulēto tautsaimniecības nozaru un patērētāju — līdzsvarotību, atbalstot pozitīvu diskrimināciju par labu organizācijām, kuras pārstāv patērētāju intereses (izmantojot, piemēram, specializētu apmācību, uzraudzības pasākumus, finanšu atbalstu).

4.10. EESK uzskata, ka patērētāju organizāciju līdzdalība diskusiju forumos un konsultatīvajās struktūrās ar tādiem pašiem nosacījumiem kā ekonomikas dalībniekiem ir visatbilstošākais mehānisms, lai konkurences tirgus apstākļos palielinātu patērētāju organizāciju un līdz ar to arī pašu patērētāju iespējas ⁽¹²⁾.

4.11. EESK uzskata, ka šādiem riskiem (pirmkārt, ka minētās organizācijas varētu kļūt "atkarīgas") ir sekundāra nozīme salīdzinājumā ar svarīgo uzdevumu nodrošināt īpašu zināšanu apguvi sarežģītās jomās, kas būtiski ietekmē patērētāju dzīves kvalitāti, kuru iespējams aizsargāt vienīgi ar patērētāju efektīvu pārstāvību.

⁽¹²⁾ Atsauce uz 1999. gada Eiropas barometra aptauju Nr. 51.1. Uz jautājumu "Kādi, pēc jūsu domām, jābūt patērētāju apvienību darbības prioritātei?" (10 iespējamās atbildes, to skaitā "Nezinu") visbiežāk atbildēts (vidēji no toreizējām ES 15 dalībvalstīm): 1) "Informācijas izplatīšana" (26,8 %); 2) dot padomu / praktisku palīdzību (25,4 %); 3) aizsargāt patērētāju intereses (19,2 %); 4) pārstāvēt patērētāju intereses (7,3 %).

⁽¹⁾ COM(2011) 900 final.

4.12. Eiropas iestādes var sekmēt, un tām jāsekmē patērētāju organizāciju iesaiste regulatīvo iestāžu struktūrās un diskusiju forumos, īpaši tarifu un cenu apspriešanas forumos⁽¹³⁾, ne tikai tādēļ, lai apliecinātu regulatīvā procesa neatkarību un pārredzamību, tostarp saistībā ar tarifu struktūru, bet arī lai atbalstītu aktīvu pilsoniskumu un veidotu spēcīgas patērētāju organizācijas.

4.13. Neapšaubāmi šis jautājums apskatīts direktīvās par kopīgiem noteikumiem elektroenerģijas un dabas gāzes iekšējā tirgū⁽¹⁴⁾, kurās noteikts: "Rīkojoties neatkarīgi, neskarot to īpašās kompetences un saskaņā ar labāka regulējuma principiem, regulatīvā iestāde attiecīgā gadījumā apspriežas ar pārvades sistēmu operatoriem un attiecīgā gadījumā cieši sadarbojas ar citām attiecīgām valsts iestādēm." Taču ieteikums nodrošināt patērētāju pārstāvības organizāciju līdzdalību un apspriešanos ar tām neattiecas uz visām konkurences jomām.

4.14. Konkurences apstākļos tarifu struktūra nosaka ne tikai pakalpojumu sniedzēju piekļuvi, bet ņemot vērā, ka tā tieši ietekmē cenu, tarifu struktūra var atstumt patērētājus un liegt tiem iespēju izvēlēties citu pakalpojuma sniedzēju⁽¹⁵⁾.

4.15. Cenu veidošana un nepieciešamība apspriesties ar patērētāju pārstāvības organizācijām par tarifu struktūru, kas nosaka

cenas, nav ņemta vērā ne regulējumā, ne arī ES tiesību aktos šajā jomā (piemēram, iepriekš minētajās direktīvās). Tomēr Enerģētikas tirgus novērošanas centra dati nepārprotami liecina, ka šo pakalpojumu cena ietver arī nodokļus un citas izmaksas patērētājiem un uzņēmumiem, palielinot patērētāju neaizsargātību un kaitējot uzņēmumu konkurencei iekšējā tirgū.

4.16. Atsevišķas izvēles iespējas vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu jomā tieši ietekmē izmaksas, kuras gala rezultātā tiek iekļautas cenā, ko patērētājs maksā par pakalpojumu. EESK uzskata, ka veselīgai konkurencei vienotajā tirgū un patērētāju aizsardzībai ir vajadzīga ES iestāžu iesaistīšanās, lai nodrošinātu lielāku pārredzamību būtisku vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu cenu veidošanā un uzraudzītu to dažādo komponentu un tarifu attīstību. Šajā nolūkā dalībvalstis un valstu regulatīvās iestādes jāmudina atbalstīt patērētāju pārstāvības organizāciju un MVU aktīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, kas saistīts ar cenu noteikšanu⁽¹⁶⁾.

4.17. Visbeidzot, EESK vēlas norādīt, ka patērētāju pārstāvība būs efektīva tikai tad, ja būs garantētas kolektīvās tiesiskās aizsardzības iespējas, un tādēļ aicina Komisiju atsākt darbu saistībā ar ES kolektīvās rīcības īstenošanu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Attiecībā uz svarīgiem sabiedriskiem pakalpojumiem, kas neapdraud patērētāju veselību un drošību (mūsdienās tādu pakalpojumu telefonsakaru un elektroenerģijas piegādes jomā ir maz) cena ir gandrīz vai vienīgais faktors, kas nosaka patērētāju izdarīto izvēli.

⁽¹⁴⁾ Direktīva 2009/72/EK un Direktīva 2009/73/EK (OV L 211, 14.8.2009., 55. un 94. lpp).

⁽¹⁵⁾ Skatīt, piemēram, 32. panta 1. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 13. jūlija Direktīvā 2009/72/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu.

⁽¹⁶⁾ OV C 318, 29.10.2011., 155. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Principi, procedūras un pasākumi Lisabonas līguma 11. panta 1. un 2. punkta īstenošanai” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 11/03)

Ziņotājs: **JAHIER kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2011. gada 14. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Principi, procedūras un pasākumi Lisabonas līguma 11. panta 1. un 2. punkta īstenošanai”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 3. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 168 balsīm par, 3 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

“Neko nevar sasniegt bez cilvēkiem, nekas nevar ilgt bez iestādēm.”

Žans Monē (*Jean Monnet*)

1. Secinājumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka ir izšķirīgi svarīgi izstrādāt priekšlikumus konkrētai rīcībai, lai dažādas ES iestādes atbilstoši savai kompetencei īstenoju iniciatīvas un noteiktu atbilstošus pasākumus Līguma par Eiropas Savienību (LES) 11. panta 1. un 2. punkta īstenošanai. Šis process jāsaprot kā iespēja gan Eiropas, gan arī valsts, reģionālajā un vietējā līmenī paplašināt un nostiprināt dialoga struktūras ar pilsonisko sabiedrību.

1.2 Demokrātijas sirds joprojām ir pārstāvības demokrātija. Līdzdalības demokrātija ir papildu pieeja, kas nekad nav alternatīva pārstāvības demokrātijai, kura ir mūsu sabiedrības pamatā. Tāpat pilsoniskais dialogs nekonkurē ar sociālo dialogu, bet saskaņā ar Līgumu katram ir sava īpaša un konkrēta loma.

1.3 Ir jāīsteno efektīva līdzdalības demokrātija, kas paredzēta LES un atspoguļo Eiropas Savienības vērtības un identitāti. Ņemot vērā pašreizējo ekonomikas, sociālo un politisko krīzi, 11. panta pilnīga piemērošana ir ārkārtīgi nozīmīga, lai iedzīvotāju acīs nostiprinātu Eiropas Savienības demokrātisko legitimitāti. Visbeidzot tikai lielāka pārredzamība, iedzīvotāju un organizētas pilsoniskās sabiedrības lielāka piederības sajūta un aktīvāka līdzdalība gan valsts, gan ES līmenī ļaus Eiropai izvairīties no ekstrēmisma, aizsargāt savas demokrātiskās vērtības un radīt “kopienu ar vienotu likteni”.

1.4 LES 11. panta 1. un 2. punkta piemērošana jāuztver kā izšķirīga iespēja iet tālāk par jau esošajiem pilsoniskās sabiedrības konsultāciju un līdzdalības procesiem, kas ES līmenī tika izstrādāti kopš Baltās grāmatas par ES pārvaldību publicēšanas

2001. gadā. Jau ir izstrādāta daudzveidīga pilsoniskās sabiedrības līdzdalības prakse, kuras daži veidi ir plašāki par informācijas apmaiņu; tos varētu uzskatīt par paraugpraksi un uz to pamata, piemērojot 11. panta 1. un 2. punktu, veidot struktūrētu ES pilsoniskā dialoga satvaru.

1.5 Tādēļ EESK piedāvā šādus ieteikumus:

- Eiropas Komisijai vajadzētu veikt padziļinātu pētījumu, kurā analizēti pašreizējie procesi pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai ES līmeņa politikas veidošanā. Šādā pētījumā būtu jāizvērtē strukturētās sadarbības pašreizējās sistēmas efektivitāte un jāizstrādā ieteikumi vispārējam satvaram, kurā noteikts, kā visas ES iestādes varētu piemērot 11. panta 1. un 2. punktu. EESK un tieši ieinteresētās aprindas būtu jāaicina sniegt ieguldījumu šajā pētījumā tā izstrādes, īstenošanas un rezultātu izplatīšanas posmā;
- būtu jāpaplašina kopējais pārredzamības reģistrs — instruments, ko kopīgi lieto Eiropas Parlaments (EP) un Eiropas Komisija, — ietverot tajā arī Padomi. Nākotnē tas varētu kļūt par lietderīgu instrumentu ES pilsoniskā dialoga dalībnieku apzināšanai;
- ES iestādēm būtu jāizveido vienota datubāze ar informāciju par kontaktiem, konsultācijām un dialogu ar pilsonisko sabiedrību. Vajadzētu paredzēt arī ikgadēja ziņojuma izstrādi, kas būtu noderīgs saziņas instruments, lai parādītu, cik lielā mērā ES ir izvērsta līdzdalības demokrātijas iniciatīvas;

- EESK būtu jāveic iekšēja analīze, lai izvērtētu sadarbības ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām efektivitāti, lietderību un atpazīstamību ar mērķi panākt efektīvus uzlabojumus;
- EESK būtu jāizveido datubāze ar detalizētu informāciju par to, kādas pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir bijušas iesaistītas EESK darbā un kādā statusā;
- EESK būtu pilnībā jāizmanto jaunais, 2012. gada februārī parakstītais protokols par sadarbību ar Eiropas Komisiju, lai vairāk iesaistītos ES prioritāšu, darba programmu un svarīgāko politikas jomu noteikšanā;
- EESK būtu jāapņemas pārskatīt Sadarbības grupas ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām darbu un piešķirt tai jaunu impulsu, lai paplašinātu līdzdalību un labāk piemērotu 11. panta 1. punktu;
- EESK kopā ar citām tieši ieinteresētajām aprindām un galvenokārt ES iestādēm būtu jāpalīdz rīkot liela mēroga ikgadēju pasākumu, lai sniegtu faktisku ieguldījumu ES prioritārajā darba kārtībā. Šāda veida pasākuma politiskā ietekme būtu lielāka, ja tas norisinātos līdztekus 27 dalībvalstu parlamentu un Eiropas Parlamenta kopīgai konferencei. Pirmais šāda veida pasākums varētu notikt pirms 2014. gada EP vēlēšanām, tādējādi ļaujot nostiprināties saiknēm starp ES iedzīvotājiem: vēlētājiem un ievēlētājiem.

1.6 Tādējādi nozīmīga un arvien lielāka EESK iesaistīšanās ES publiskās telpas veidošanā varētu stimulēt un sekmēt aizvien aktīvāku Komisijas, Padomes un Eiropas Parlamenta lomu, lai īstenotu LES 11. panta 1. un 2. punktu un tādējādi panāktu procesa un darbības rezultātus, ko atzinīgi novērtē visas iestādes un Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

2. Ievads

2.1 Pēdējo 12 gadu laikā EESK ir panākusi ievērojamu progresu, definējot ES pilsonisko dialogu, tā papildinošo nozīmi pārstāvības demokrātijā un tā atšķirību no sociālā dialoga. Pilsoniskais dialogs tika definēts kā demokrātisks un sabiedriskās domas veidošanas process, kas atkarībā no iesaistītajiem dalībniekiem var izpausties dažādos veidos. EESK ir vienojusies par pilsoniskā dialoga dalībnieku un jēdzienu definīciju, kā arī par tā saikni ar līdzdalības pārvaldību⁽¹⁾.

(1) Šo jēdzienu pārskatāms kopsavilkums izklāstīts dokumentā “Participatory democracy in 5 points” (“5 jautājumi par līdzdalības demokrātiju”), ko EESK III grupa izstrādāja 2011. gada martā <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.publications.15525>.

2.2 Turklāt EESK ir ES līmenī atkārtoti apstiprinājusī subsidiaritātes principu. Komiteja ierosināja precīzu satvaru, ko veido 14 kvantitatīvi un kvalitatīvi kritēriji, lai vērtētu to pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvību, kas ir aicinātas piedalīties horizontālā, vertikālā un nozaru pilsoniskajā dialogā. Komiteja arī precīzi noteica atšķirības starp konsultāciju (lejupējs process) un pilsonisko dialogu (augšupējs vai, precīzāk, cirkulārs process). Tādā veidā EESK ir veicinājusī institucionālos sasniegumus, kas tagad nostiprināti LES 11. pantā⁽²⁾.

2.3 Ar LES, kas stājas spēkā 2009. gada decembrī, ir oficiāli atzīta līdzdalības demokrātijas nozīme (pilsoniskais dialogs, apspriešanās, Eiropas pilsoņu iniciatīva). Līguma 11. panta⁽³⁾ noteikumi papildina un pastiprina pārstāvības demokrātijas centrālo institūtu (10. un 12. pants)⁽⁴⁾, tādējādi ļaujot izpausties novatoriskam Eiropas demokrātijas modelim.

2.4 Tagad 11. pantu ir jāsāk piemērot konkrēti, it īpaši tā 1. un 2. punktu, jo 3. punktā minētās konsultācijas jau ir plaši izvērstas un Eiropas pilsoņu iniciatīva jau ir reglamentēta⁽⁵⁾. EESK vēsture liecina, ka efektīvām dialoga struktūrām ir vajadzīgs precīzs tiesiskais regulējums un institucionālā nepārtrauktība.

2.5 EESK 2010. gada martā aicināja Komisiju “iesniegt arī Zaļo grāmatu par pilsonisko dialogu, konkrētējot 11. panta 1. punkta un 11. panta 2. punkta saturu, lai analizētu jau šobrīd izmantoto praksi, izstrādātu procedūru un pamatprincipu definīcijas, tās izvērtētu un kopā ar organizētu pilsonisko sabiedrību paustu ierosinājumus par uzlabojumiem, kā izveidot struktūras ar skaidrām kompetences jomām”⁽⁶⁾. Gadu vēlāk, proti, 2011. gadā, EESK III grupas rīkotajā ārpuskārtas sanāksmē par tematu “Līdzdalības demokrātijas nākotne Eiropas Savienībā” šīs prasības tika izvirzītas atkārtoti un pieņemts “Ceļvedis līdzdalības demokrātijai Eiropā”⁽⁷⁾.

(2) Papildu informācija plašāk izklāstīta kopsavilkumā “Participative democracy: a retrospective overview of the story written by the EESC” (“Līdzdalības demokrātijas retrospektīvs EESK paveiktā pārskats”): <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.events-and-activities-participatory-democracy-prospects-compend>.

(3) 11. panta 1. punkts: Iestādes ar atbilstīgiem līdzekļiem dod pilsoņiem un apvienībām, kas tos pārstāv, iespēju izteikt savus viedokļus visās Savienības darbības jomās un publiski apmainīties ar tiem. (2). Iestādes uztur atklātu, pārredzamu un pastāvīgu dialogu ar minētajām apvienībām un pilsonisko sabiedrību. (3). Eiropas Komisija veic plašas konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm, lai nodrošinātu Savienības darbību saskaņotību un pārredzamību. (4). Savienības pilsoņi, kuru skaits nav mazāks par vienu miljonu un kas pārstāv ievērojamu dalībvalstu skaitu, var izrādīt iniciatīvu un aicināt Eiropas Komisiju (...).

(4) Līguma 10. panta 1. punktā ir noteikts, ka “Savienības darbības pamatā ir pārstāvības demokrātijā”, bet 10. panta 3. punktā noteikts: “Katram pilsonim ir tiesības piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē. Lēmumus pieņem iespējami atklāti, un tie cik iespējams ir tuvināti pilsoņiem.”

(5) <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome>. Jebkurā gadījumā pēc gada būtu lietderīgi, tostarp kopā ar organizēto pilsonisko sabiedrību, visaptveroši izvērtēt Eiropas pilsoņu iniciatīvas konkrēto darbību.

(6) OV C 354, 28.12.2010., 59. lpp.

(7) <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/roadmap-final-for-web.pdf>

2.6 EESK konstatē, ka, izņemot konsultāciju praksi un regulu par Eiropas pilsoņu iniciatīvu, kas stājās spēkā 2012. gada 1. aprīlī, līdz šim attiecībā uz noteikumiem par pilsonisko dialogu (11. panta 1. un 2. punkts) dažādās iestādēs nav panākts nekāds progress, kā arī nav sniegta pozitīva atbilde uz aicinājumu izstrādāt zaļo grāmatu.

2.7 Turklāt visā Eiropā ir izplatījusies strukturāla ekonomikas krīze, kas rada šaubas par Eiropas integrācijas pamatiem, kā arī veicina divējādu un bīstamu parādību: pirmkārt, starpvaldību sarunu izmantošana, palielinot ES samitu skaitu, lai atrastu krīzes pārvarēšanas risinājumus; otrkārt, iedzīvotāju un viņu organizāciju attālināšanās no ES iestādēm. Turklāt ir izplatījies uzskats, ka ES ne vien nespēj atrast izeju no krīzes, bet arī, praktiski neapspriežoties ar dažādām organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizācijām par pieņemtajiem lēmumiem, uzspiež taupības politiku, kas negatīvi ietekmē visu ES iedzīvotāju dzīvi. Tādēļ šķiet, ka nesapratne un distance palielinās, paverot ceļu bīstamam Eiropas Savienības iestāžu leģitimitātes zudumam.

2.8 EESK ir pārliecināta, ka LES radītā dinamika, kā arī daudzveidīgie un apjomīgie jautājumi un prioritātes, kas pašlaik ir Eiropas Savienības darba kārtībā, liek no jauna enerģiski un izlēmīgi iedzīvināt Kopienas metodi. Tas var notikt, tikai pastiprinot un atjauninot minēto metodi, padziļinot parlamentāro demokrātiju, kas ir ES iestāžu pamats, kā arī sākot jaunu laikmetu pilsoniskās sabiedrības tiešā iesaistīšanā ar mērķi nostiprināt Eiropas identitāti un izraisīt iedzīvotāju interesi. Par galveno uzdevumu Eiropas integrācijas nākotnes nodrošināšanā kļūst iedzīvotāju lielāka iesaistīšanās gan tieši, gan ar pārstāvības organizāciju starpniecību, izmantojot pilsonisko dialogu, kā tas ir paredzēts 11. pantā. Runa ir par atbildību, pievienošanos, pārredzamību un lēmumu pieņemšanas procesu lielāku demokrātisko leģitimitāti.

2.9 Tātad 11. pants un tā piemērošana ir vērtīgs instruments, lai īstenotu šādu līdzdalības demokrātijas dinamiku, un EESK neapšaubāmi ir visa vajadzīgā pieredze, lai ciešā sadarbībā ar dažādām ES iestādēm un Eiropas un valstu organizētās pilsoniskās sabiedrības galvenajiem tīkliem tā darbotos kā ES demokrātiskās dzīves nostiprināšanas procesa katalizators.

2.10 EESK apzinās, ka tā tikai daļēji atspoguļo dažādību, kas ietverta jēdzienā "organizēta pilsoniskā sabiedrība"⁽⁸⁾. Tieši tāpēc Komiteja ar pragmatisku pieeju jau labu laiku īsteno daudzas iniciatīvas, lai aizvien vairāk paplašinātu attiecības ar Eiropas organizētu pilsonisko sabiedrību. EESK uzskata, ka nostiprināt šādu "tiltu" starp iestādēm un pilsonisko sabiedrību

⁽⁸⁾ "Ekonomikas un sociālo lietu komitejā ir pārstāvji no darba devēju organizācijām, darba ņēmēju organizācijām un citām organizācijām, kas pārstāv pilsonisku sabiedrību, jo īpaši sociāli ekonomiskajā, pilsoniskajā, profesionālajā un kultūras jomā." (LESD 300. panta 2. punkts).

krīzes laikā ir vairāk nekā svarīgi, lai gūtu atbalstu strukturāliem politiskiem lēmumiem un institucionālām reformām, kas ir jāveic ES nākotnes vārdā.

2.11 Kopumā 11. pants ir skaidrs uzticības signāls aktīva pilsoniskuma pievienotajai vērtībai, līdzdalības demokrātijas vērtībai un lomai, kas tai var būt, nostiprinot iedzīvotāju atbildības sajūtu Eiropas projektā, lai veidotos arvien labāk informēta un ietekmīgāka Eiropas sabiedriskā doma. Ar 11. pantu jau konsolidētā apspriešanās procedūru tradīcija (3. punkts) ir iekļauta līdzdalības pilārā, savukārt 1. un 2. punkts ir nozīmīgs solis ceļā uz progresīvāku strukturēta dialoga modeli.

2.12 Pēc 15 gadus ilgušiem teorētiskajiem pētījumiem un svarīga darba, kas ir iekļauti jau minētajā kopsavilkumā⁽⁹⁾, pašlaik **katrai ES iestādei ir vajadzīgas mērķtiecīgi pasākumi un īpaši instrumenti**, bet vienlaikus ir **jāizstrādā koordinēti un saskaņoti vispārējs satvars**, kas ļautu labāk īstenot šajā pantā noteikto vispārīgo mērķi.

2.13 EESK uzskata, ka jāizvairās no centieniem mainīt 11. panta (sevišķi 1. un 2. punkta) interpretāciju no preskriptīvas uz venkārši deskriptīvu, it kā tas būtu jau esošās situācijas atspoguļojums. Šāda pieeja nekādā ziņā neatbilst ne likumdevēja iecerēm, ne arī Eiropas organizētās pilsoniskās sabiedrības lielajām cerībām.

3. Esošās paraugprakses izmantošana

3.1 EESK uzskata: lai sāktu izstrādāt konkrētus pasākumus saistībā ar 11. panta 1. un 2. punkta piemērošanu, ir lietderīgi sākt ar esošās paraugprakses izmantošanu.

3.2 Pēdējos desmit gados Eiropas Savienībā ir **pakāpeniski paplašinājušies sadarbības veidi ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām**. Lielākajā daļā gadījumu runa ir par Eiropas Komisijas veicināto konsultāciju praksi.

3.3 EK līmenī arvien vairāk ģenerāldirektorātu izvērsē ievērojamu skaitu šāda veida konsultāciju, kurām ir ļoti dažādi mērķi, regularitāte, mērogs un ietekme. Konsultāciju attīstība pārsvarā bijusi savstarpēji neatkarīga, un dažas no tām ir kļuvušas par faktiskiem konsultatīvajiem forumiem. Dažos gadījumos situāciju un sasniegto rezultātu daudzveidība ir palīdzējusi izveidot samērā strukturētas formas pastāvīgam dialogam ar pilsonisko

⁽⁹⁾ "Participative democracy: a retrospective overview of the story written by the EESC" ("Līdzdalības demokrātijas retrospektīvs EESK paveiktā pārskaits"): <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.events-and-activities-participatory-democracy-prospects-compend>.

sabiedrību⁽¹⁰⁾. Jebkurā gadījumā EESK vēlreiz uzsver, ka konsultāciju juridisko struktūru nedrīkst jaukt ar jauno pilsoniskā dialoga institūtu, kuram jāklūst strukturētam un pastāvīgam.

3.4 Kā piemērus var minēt Veselības un patērētāju ģenerāldirektorāta (SANCO) ES veselības forumu; ES Pamattiesību aģentūras Pamattiesību platformu; Attīstības un sadarbības ģenerāldirektorāta *EuropeAid* (DEVCO) Pilsoniskās sabiedrības kontaktrupu; Tirdzniecības ģenerāldirektorāta (TRADE) uzsāktu "Dialogu ar pilsonisko sabiedrību".

3.5 Minētais "Dialogs", iespējams, ir visattīstītākais strukturēta nozares dialoga mehānisms, ņemot vērā gan diezgan plašo iesaistīto dalībnieku skaitu (vairāk nekā 800 reģistrētu organizāciju), gan to, ka gandrīz pusei no minētajām organizācijām mītne ir kādā no dalībvalstīm, nevis Briselē. Šis "Dialogs" ir arī vienīgais, par kura rezultātiem pēc Tirdzniecības ģenerāldirektorāta iniciatīvas tika pasūtīts ārējais novērtējums⁽¹¹⁾.

3.6 Nākamais piemērs ir Eiropas Integrācijas forums⁽¹²⁾, kas pēc EESK un Eiropas Komisijas kopīgas iniciatīvas izveidots 2009. gadā; tā sastāvā pastāvīgi ir ap simts gan Eiropas, gan valstu ieinteresēto dalībnieku. Turklāt tajā pastāvīgi piedalās arī EP, Reģionu komiteja (RK) un ES dalībvalstu valdību pārstāvji. Pēc sākotnējām grūtībām forums tagad ir kļuvis par strukturēta dialoga krustpunktu, kurā tiek aplūkotas, sevišķi *ex ante* posmā, konkrētās norises ES integrācijas politikas darba kārtībā.

3.7 Trešais piemērs ir pilsoniskās sabiedrības forumi ES ārējo attiecību kompleksās sistēmas ietvaros. Jo īpaši jāatgādina apvienoto konsultatīvo komiteju panākumi (tās tika izveidotas, risinot sarunas par pievienošanās ES), *Cariforum*-ES padomdevības komitejas loma ES un *Cariforum* īpašā Ekonomisko partnerattiecību nolīguma pārraudzībā, kā arī pilsoniskās sabiedrības nozīme saistībā ar ES un Korejas brīvās tirdzniecības nolīgumu.

3.8 Kotonū nolīguma⁽¹³⁾ gadījums, iespējams, ir vissarežģītākais un visstrukturētākais, ņemot vērā ne vien iesaistīto valstu un dalībnieku skaitu, bet arī īstenoto pasākumu daudzumu. Tas ļauj oficiāli atzīt "nevalstisko dalībnieku [par nevalstiskajiem dalībniekiem tiek uzskatīts: privātais sektors, ekonomiskie un sociālie partneri, kā arī pilsoniskā sabiedrība] ieguldījumu papildu nozīmi un potenciālu attīstības procesā"⁽¹⁴⁾. Pamatojoties uz īpašām pilnvarām, EESK organizē ES un Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu (ĀKK) ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku regulāras sanāksmes. Turklāt vairākās

valstīs ir izstrādāta īpaša finansiālā atbalsta programma, ko pārvalda attiecīgās ES delegācijas; minētie dalībnieki arvien vairāk iesaistās šajā programmā, un tajā arvien lielāku nozīmi gūst ieguldījumi veikspējas uzlabošanā⁽¹⁵⁾.

3.9 Visbeidzot jāatceras Eiropas Parlamenta iniciatīva; kopš 2007. gada, lai arī neregulāri un ar dažādiem rezultātiem, tas ir rīkojis trīs tematiskus pilsoņu forumus "Agora", kuros plaši piedalījās ES pilsoniskās sabiedrības organizācijas⁽¹⁶⁾. Lai nākamajos gados šo iniciatīvu atsāktu un padarītu efektīvāku, pašlaik EP notiek tās iekšējā novērtēšana.

3.10 Saistībā ar pilsoniskās sabiedrības efektīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā pieminēšanas vērti ir arī daži starptautiskā līmeņa piemēri. To vidū īpaši jāmin Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas (ANO/EEK) Orhūsas konvencija⁽¹⁷⁾ un Labas prakses kodekss sabiedrības līdzdalībai lēmumu pieņemšanas procesā, ko pieņēma Starptautisko nevalstisko organizāciju (NVO) konference⁽¹⁸⁾.

3.11 Orhūsas konvencija ne tikai paredz, ka sabiedrībai un attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir piekļuves tiesības vides informācijai, kas ir valsts iestāžu rīcībā, bet arī nosaka sabiedrības līdzdalības tiesības tādu lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē vidi, un tiesības attiecīgā gadījumā apstrīdēt publiskos lēmumus. Turklāt pilsoniskās sabiedrības pārstāvji var iecelt savus locekļus konvencijas Atbilstības komitejā un var būt pārstāvēti birojā. Visbeidzot šādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir pieejams finansiāls atbalsts.

3.12 Eiropas Padomes Labas prakses kodeksu atzīst Ministru komiteja, un tā mērķis ir uzlabot pilsoniskās sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā vietējā, reģionālajā un valsts līmenī. Labas prakses kodeksā noteikti četri dažādi līdzdalības līmeņi (informācija, konsultācija, dialogs un partnerība), kurus gan pilsoniskā sabiedrība, gan publiskās iestādes var izmantot kā matrici.

3.13 Labi piemēri atrodami arī reģionālajā un valsts līmenī. To vidū īpaši jāuzsver Francijas iniciatīva "*Grenelle Environnement*", kas 2007. gadā tika izstrādāta pēc Francijas Republikas prezidenta iniciatīvas⁽¹⁹⁾. Foruma dialoga un partnerības procesā piedalījās valsts, vietējo pašvaldību, NVO un sociālo

⁽¹⁰⁾ Turpinājumā īsi apkopoti daži piemēri.

⁽¹¹⁾ <http://trade.ec.europa.eu/civilsoc/index.cfm>.

⁽¹²⁾ <http://ec.europa.eu/ewsi/fir/policy/legal.cfm>.

⁽¹³⁾ 2. nodaļa 4. pants.

⁽¹⁴⁾ 2. nodaļa 6. pants.

⁽¹⁵⁾ Lai gūtu priekšstatu par EESK īstenoto pārraudzības darbu, sk. reģionālā semināra, kas notika 2010. gada 7.–10. jūlijā Adisabebā, noslēguma deklarāciju: www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.acp-eu-eleventh-regional-seminar-documents.10876.

⁽¹⁶⁾ <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/00567de5f7/Agora.html>.

⁽¹⁷⁾ Orhūsas konvencija — Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem tika pieņemta 1998. gadā: <http://www.unece.org/env/pp/introduction.html>.

⁽¹⁸⁾ Kodeksu pieņēma 2009. gada oktobrī: www.coe.int/ngo.

⁽¹⁹⁾ "*Grenelle Environnement*": <http://www.legrenelle-environnement.fr/>.

partneru pārstāvji, un tā rezultātā attiecīgi 2008. un 2010. gadā tika pieņemtas divas nozīmīgas tiesību aktu paketes. Turklāt pēc "Grenelle Environnement" priekšlikuma 2008. gadā Francijas Ekonomikas un sociālo lietu padomes (ESP) nosaukums tika mainīts uz Ekonomikas, sociālo lietu un vides padomi un tajā tika iecelti vides jomas pārstāvji⁽²⁰⁾. Nobeigumā jāatgādina, ka ir arī citi valsts un vietējā līmenī izstrādāti pilsoniskā dialoga modeļi, kas izpaužas kā sadarbības platformas, pakti, sadarbības nolīgumi vai protokoli utt.; tie arī attiecīgi jāizmanto.

4. Pieredze un iespējas, kas jāpaplašina

4.1 Pašreizējā situācijā ir atrodamīti ļoti interesanti piemēri, kas faktiski ir ievērojami pārsnieguši vienkāršas konsultācijas tradicionālos veidus un vairākos gadījumos ir īstenoti stabilāki un strukturētāki aktīvas līdzdalības un sadarbības nostiprināšanas procesi, kas ir priekšteči atbilstoši LES 11. pantam iespējamiem strukturēti pilsoniskā dialoga veidiem. Tomēr ārpus attiecīgās jomas darbā iesaistītajām aprindām šāda prakse lielākoties nav pietiekami zināma, un tā ir jāvērtē, vairāk jāpopulārizē, jāpaplašina un jānostiprina.

4.2 Turklāt tas, kā dažādas ieinteresētās personas uztver šos forumus, sevišķi to efektivitāti, ir atkarīgs no vairākiem faktoriem: no diezgan atšķirīgiem līdzdalības līmeņiem procesā; no tā, kā tiek uztverts dalībnieku pārstāvības līmenis⁽²¹⁾; no finansiāliem nosacījumiem, ar kādiem tiek vai netiek atbalstīti arī tādu vājāk strukturētu dalībnieku līdzdalība, kuriem nav pārstāvības Briselē; no tehniskām iespējām aktīvi sniegt ieguldījumu diskusijā un nodrošināt procesa pārraudzību; no nepārtrauktiem ES iestāžu ieguldījumiem darbībā.

4.3 Svarīgi ir uzsvērt dažus būtiskus šādu procesu aspektus:

- to rezultātā ir izveidojušās vairākas darbības prakses, kas pakāpeniski kļuvušas par plaši izmantotiem un pieņemtiem standartiem; tā ir bagātība, kas būtu jāpēta un jāvērtē;
- lielākajā daļā procesu ir iesaistīties plašs ieinteresēto personu loks, kas parasti nepārstāv tikai vienu organizētas pilsoniskās sabiedrības organizāciju grupu vai vienu jomu, bet tajā bieži ir arī EESK pārstāvētas struktūras (uzņēmumu, darba ņēmēju, citu ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku, pilsoniskās, profesionālās un kultūras organizācijas);

⁽²⁰⁾ Citi pilsoniskās sabiedrības līdzdalības piemēri tika minēti uzklaušanās sanāksmē, kas notika saistībā ar šā atzinuma izstrādi: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-articles-11-1-2-lisbon-treaty>.

⁽²¹⁾ Tomēr jākonstatē, ka dažādās situācijās piemērotie pārstāvības kritēriji ir ļoti atšķirīgi. Tāpēc vēlreiz jānorāda uz kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem kritērijiem, kas definēti EESK atzinumā (ziņotājs — Olsson), OV C 88, 11.4.2006., 41.–47. lpp.

— dažos gadījumos, lai arī ar atšķirīgām funkcijām, tajos ir iesaistīta vairāk nekā viena ES iestāde un/vai struktūra; tādējādi starp dažādām iestādēm veidojas tīkls, ko vajadzētu padziļināt;

— līdztekus ES organizācijām šajā strukturētas sadarbības procesā arvien biežāk daudzveidīgi iesaistās valstu pilsoniskās sabiedrības un tās organizāciju pārstāvji. Tomēr šajā jomā vēl ir daudz darāmā, lai plašāk iesaistītu 27 dalībvalstu vietējā un valsts līmeņa pilsonisko sabiedrību⁽²²⁾.

4.4 Šie vērojumi liecina par potenciālu kritiskajai masai, kas, ja to sistemātiski izmanto un nodrošina tai pienācīgu atpazīstamību, varētu būt svarīgs elements līdzdalības demokrātijas veidošanā ES līmenī. Jebkurā gadījumā tas ļautu nodrošināt Eiropas demokrātijas pilāra atpazīstamību gan sabiedrībā, gan dažādās iestādēs. Tādējādi ES pilsoniskās sabiedrības organizāciju ieguldījuma apmērs kļūtu pamanāmāks un vairāk novērtēts, tāpat kā šo organizāciju ilgdarījē centieni ES.

4.5 **Tāpēc EESK ierosina, lai Eiropas Komisija, aktīvi sadarbojoties ar visām pārējām iestādēm, sākt izstrādāt plašāku un detalizētāku pētījumu.**

4.6 Desmit gadus pēc Baltās grāmatas par ES pārvaldību⁽²³⁾ publicēšanas šādā pētījumā vajadzētu sniegt pilnīgāku vērtējumu par sasniegtajiem rezultātiem, konkrēto ietekmi uz likumdošanas procesu, notikušām un īstenotām iepriekš negaidītām norisēm, problemātiskiem jautājumiem, trūkumiem, neatbilstībām un izmaksām, nobeigumā noskaidrojot elementus, kas vajadzīgi, lai līdzdalība būtu atbilstošāka un plašāka. Turklāt pētījumā vajadzētu izvērtēt visas pašreizējās ar pilsonisko sabiedrību notiekošās strukturētās sadarbības faktisko efektivitāti un apjomu, noteikt, kādi ir parametri un nosacījumi, lai palielinātu efektivitāti, kādu paraugpraksi var likt par piemēru un kā to attīstīt tālāk. Visbeidzot pētījumā vajadzētu arī izvērtēt, cik lielā mērā un kā šis ievērojama darba apjoms ir atpazīstams un kā to uztver ārpus tajā iesaistīto dalībnieku loka, kā tas veicina demokrātiskās līdzdalības paplašināšanos, pievienošanos ES projektam un līdz ar to arī ES publiskās telpas veidošanu. Turklāt šādā pētījumā vajadzētu apkopot ietekmes novērtējuma kritērijus, ņemot vērā gan iestāžu, gan dažādu organizētas pilsoniskās sabiedrības dalībnieku viedokli.

⁽²²⁾ Šajā sakarā arī jāatgādina, ka pēdējo gadu laikā konkrētos un īpašos ES projektos tika iesaistīts liels skaits vietējā, reģionālā un valsts līmeņa organizāciju; ja tās tiktu atbilstīgi stimulētas un iekļautas tīklos, minētās organizācijas varētu būt aktīvi iesaistītas plašākā līdzdalības un pilsoniskā dialoga dinamikā, kas valsts un vietējā līmenī visā ES varētu pastiprināt iedzīvotāju atbalstu Eiropas procesam.

⁽²³⁾ OV C 193, 10.7.2001., 117. lpp.; OV C 125, 27.5.2002., 61. lpp. un COM(2001) 428 final.

4.7 Tādējādi šāds saskaņā ar 11. pantā⁽²⁴⁾ norādīto virzienu veikts pētījums, kurā tieši un aktīvi tiktu iesaistītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, varētu kļūt par labu darbības pamatu, lai noteiktu pamatnostādnes un turpmākus praktiskus pasākumus strukturēta dialoga izvēšanai atbilstoši LES 11. pantam. Tādā veidā pētījums varētu nodrošināt nepieciešamos elementus, lai Komisija un citas ES iestādes formulētu turpmākus un precīzākus darbības priekšlikumus, ņemot vērā arī 2.5. punktā minēto zaļo grāmatu, kuras nozīmi EESK vēlas uzsvērt. Jo īpaši vajadzētu noteikt visām iestādēm kopīgas iespējamās pamatnostādnes un praksi, vienlaikus ievērojot katras iestādes autonomiju, lai izstrādātu viennozīmīgu, efektīvu, iekļaujošu un pārredzamu procesu pilsoniskās sabiedrības strukturētai līdzdalībai ES projekta īstenošanā.

4.8 EESK ar savu darbu, kompetenci un tīkliem neapšaubāmi var palīdzēt pētījuma veikšanā, gan tā koncepcijas izstrādes un īstenošanas posmā, gan rezultātu izplatīšanā, sevišķi 27 dalībvalstīs.

4.9 Turklāt 2011. gada 23. jūnijā sāka darboties **Eiropas Komisijas un EP izveidots kopējs pārredzamības reģistrs**, kas stājies Komisijas 2008. gadā izstrādātā reģistra vietā. Tajā jau reģistrējušies vairāki tūkstoši organizāciju, kas pārstāv ES pilsoniskās sabiedrības dažādas grupas. Minētajām organizācijām jāsniedz plašs informācijas klāsts, un tās apņemas ievērot kopēju rīcības kodeksu⁽²⁵⁾. Vienots, abām iestādēm kopējs reģistrs, kuram pievienoties interesē jau ir izrādījuši Padome, atspoguļo precīzu virzienu un ES iestāžu gribu savstarpēji koordinēti rīkoties jautājumā, kurš attiecībā ar pilsonisko sabiedrību ir ļoti svarīgs un sensitīvs.

4.10 EESK uzskata, ka šāds reģistrs, kas patlabam paredzēts tikai, lai nodrošinātu tādu dalībnieku pārredzamību, kuri vērsas ES iestādēs ar nolūku ietekmēt to politiku, pakāpeniski varētu kļūt par darba instrumentu, ar kuru nosaka pilsoniskā dialoga dalībniekus saistībā ar pārstāvības kritēriju jautājumu. Tāpēc iepriekš minētā pētījuma ietvaros vajadzētu izpētīt arī šāda reģistra iespējas izvērst strukturētu pilsonisko dialogu.

4.11 Lisabonas līgums paver arī **jaunas iespējas saistībā ar Eiropadomi**. Tagad tā ir pastāvīga struktūra; Eiropadomes priekšsēdētāju ievēl uz diviem ar pusi gadiem, un viņa pilnvaru termiņu var atjaunot. Tas veido pamatu, lai strukturētu ilglaicīgāku perspektīvu un stabilākas attiecības ar organizētu pilsonisko sabiedrību. Arī Eiropadomei jāievēro 11. panta noteikumi, un, ņemot vērā faktu, ka pašlaik tā ir atbildīga par ES vispārējo politikas pamatnostādņu noteikšanu, stratēģiski ir vēl svarīgāk izvērst sadarbību, kas pakāpeniski pārvēršas par strukturētu pilsonisko dialogu. EESK uzskata, ka Padomei vajadzētu izveidot

īpašu nodaļu, kuras uzdevums būtu dialogs ar pilsonisko sabiedrību; EESK, ņemot vērā savas īpašās funkcijas, ir gatava cieši sadarboties ar Padomi, lai konkrēti izvērstu šo perspektīvu.

5. EESK loma

5.1 Pēdējo desmit gadu laikā arī EESK ir ievērojami mainījusi savas darba metodes; tā it īpaši ir paplašinājusi ES pilsoniskās sabiedrības dalībnieku, ekspertu un organizāciju līdzdalību Komitejas darbā.

5.2 Izmaiņas skārušas visas Komitejas darbības jomas: tradicionālajā darbā (atzinumi) palielinājusies ekspertu līdzdalība un ievērojami pieaudzis uzklaušīšanas sanāksmju (visdažādāka apjoma) skaits; ir izveidota grupa sadarbībai ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām; gan Briselē, gan vairākās ES valstīs specializēto nodaļu, grupu un biroju programmu ietvaros tikuši rīkoti dažādi kongresi un pasākumi; sadarbībā ar dažādu dalībvalstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un tām līdzīgām iestādēm ir veikts darbs saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020"; visbeidzot tikpat daudzveidīgi pasākumi īstenoti Komitejas ārējo sakaru ietvaros.

5.3 Rezultātā veidojas saturīgas un aizvien plašākas attiecības un dialogi ar aptverošāku un daudzveidīgāku ES organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvju loku. Tā ir daudzšķautņaina, nozarēm ļoti piesaistīta attīstība, kuras ietvaros bieži vien dalībnieki nezina viens par otra darbībām, bet galvenais — tās kopējais potenciāls netiek pietiekami izmantots.

5.4 Tāpēc EESK jāaņem:

— veicināt **visaptverošāku analīzi par Komitejas attiecību ar organizētu pilsonisko sabiedrību sistēmas attīstību un perspektīvām** ar mērķi ne vien izvērtēt paveiktā darba efektivitāti, lietderību un izpratni, bet arī apzināt iespējamo attīstību un nepieciešamo inovāciju, lai aizvien labāk veiktu savu — ES padomdevējas struktūras — īpašo misiju un atbalstītu LES 11. panta īstenošanas procesu. Šāds pētījums būtu jāveic ar augsta līmeņa pētniecības institūtu atbalstu un tajā vajadzētu paredzēt atbilstīgus veidus pilsoniskās sabiedrības ES līmeņa pārstāvības organizāciju līdzdalībai un aktīvai sadarbībai, tādējādi apkopojot arī minēto organizāciju vērtējumus un uzskatus;

— veidot **īpašu centralizētu datubāzi par visiem kontaktiem, kompetencēm un organizācijām**, kas katru gadu dažādos veidos tiek iesaistītas Komitejas darbā, kā arī izveidot to tipoloģiju un pēc tam izvērtēt, kādas iespējamās iniciatīvas (vienoti paziņojumi un/vai ikgadējs dialogs) var izvērst, lai šo attiecību sistēmu padarītu stabilāku;

⁽²⁴⁾ "Iestādes uztur atklātu [...] dialogu ...", 2. punkts.

⁽²⁵⁾ http://europa.eu/transparency-register/index_lv.htm.

— visbeidzot ierosināt dažādām ES iestādēm izveidot **vienotu datubāzi par visām attiecībām un dialogiem, kas Eiropas Savienības iestādēm un struktūrām ir bijuši ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām**, un paredzēt arī iespēju izstrādāt attiecīgu ikgadēju ziņojumu, kurš būtu pieejams visām valstu un Eiropas ieinteresētajām personām ⁽²⁶⁾.

5.5 EESK jāizmanto visas lietderīgas sinerģijas ar citām ES iestādēm, lai nodrošinātu pareizu 11. panta īstenošanu. Šajā sakarā EESK atkārtoti pauž apņemšanos pavērt jaunas darba perspektīvas ar Eiropadomi, kā arī nostiprināt un paplašināt visas jau esošās sadarbības iespējas ar Eiropas Parlamentu, Eiropas Komisiju un Reģionu komiteju.

5.6 **EESK un Eiropas Komisijas parakstītais jaunais sadarbības protokols** ⁽²⁷⁾, kurā ir konsolidēta un nostiprināta EESK kā privilēģētas starpnieces starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un Savienības iestādēm loma, šajā saistībā piedāvā daudz iespēju, kas ir mērķtiecīgi jāattīsta. Minētajā protokolā ir konsolidētas un nostiprinātas iepriekšējos gados izveidotās sadarbības jomas, kā arī noteikti jauni, vērienīgi un konkrēti veidi, kā pakāpeniski un kopīgi sākt piemērot LES 11. pantu, lai attīstītu līdzdalības demokrātiju “Savienības līmenī nolūkā stiprināt tās demokrātisko leģitimitāti” ⁽²⁸⁾. Jo īpaši “Komisija uzskata minēto sadarbību par prioritāru līdzekli, lai organizētu atklātu, pārredzamu un pastāvīgu dialogu ar pilsoniskās sabiedrības un tās apvienību pārstāvjiem, kā norādīts LES 11. pantā” ⁽²⁹⁾.

5.7 Protokolā ir minētas divas īpaši piemērotas iespējas šādas sadarbības attīstībai; šīs iespējas var kļūt par stabili un strukturētu satvaru, kurā pakāpeniski iekļaut arvien plašāku Eiropas pilsoniskās sabiedrības pārstāvības organizāciju tīklu, tādējādi paredzot vēl vienu veidu, kā konkrēti attīstīt 11. panta 2. punktā minēto strukturētu pilsonisko dialogu.

— Nosakot ES politikas prioritātes, EESK ir iespēja ietekmēt Eiropas Komisijas politikas prioritātes un ikgadējā darba programmu. Tādēļ EESK Komisija jāinformē par savām ierosinātajām prioritātēm nākamajam gadam, un katra gada beigās EESK organizē debates par ES nākotni, kuru laikā savukārt Komisija iepazīstina ar savām stratēģiskajām prioritātēm.

⁽²⁶⁾ Sk. arī EP 2009. gada 13. janvāra rezolūcijas par pilsoniska dialoga izveides perspektīvām Lisabonas līguma ietvaros (P6_TA(2009)0007) 21. punktu.

⁽²⁷⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.eu-cooperation.22469>

⁽²⁸⁾ Protokola preambulas 6. rindkopa.

⁽²⁹⁾ Protokola preambulas 7. rindkopa.

— Eiropas pusgada un stratēģijas “Eiropa 2020” ietvaros protokolā ir institucionalizēts EESK ikgadējais ziņojums, kurā ciešā sadarbībā ar valstu ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām pielīdzināmu iestāžu tīklu Komiteja novērtē pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu valstu reformu programmu izstrādē. Minētais ziņojums jāapspriež pirms Eiropadomes pavasara sanāksmes; Eiropas Komisijai šajā apspriešanā ir jāpiedalās un jāiepazīstina ar gada izaugsmes pētījumu.

5.8 Turklāt EESK jācenšas veidot visatbilstošākās sinerģijas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām kā valsts, tā ES līmenī, abos līmeņos izvēršot strukturētu sadarbību.

5.9 Šādu strukturētu sadarbību it īpaši var attīstīt valsts līmenī, jo protokolā tagad ir noteikts, ka “Komiteja var sniegt ieguldījumu ES tiesību aktu īstenošanas novērtēšanā, jo īpaši attiecībā uz horizontālajām klauzulām, kā paredzēts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 8. līdz 12. pantā” ⁽³⁰⁾. Šajā nolūkā ir jāpastiprina jau esošā sadarbība ar valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un tām pielīdzināmām iestādēm.

5.10 Visbeidzot 2004. gadā EESK izveidoja **Sadarbības grupu** ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tīkliem, kas ir minēta arī pārskatītajā protokolā. Ņemot vērā iezīmētās perspektīvas, EESK uzskata, ka ir jāpārskata, jāpārstrukturē un jāaktivizē Sadarbības grupas loma, piemēram, atverot to visām organizētas pilsoniskās sabiedrības jomām un sasaistot ar EESK triju grupu strukturētu sastāvu. Šādi veikta stiprināšana varētu būt īpašs ieguldījums, lai panāktu izšķirīgu virzību jo sevišķi LES 11. panta 1. punkta (attiecībā uz horizontālo pilsonisko dialogu) īstenošanā, un EESK kļūtu par platformu, kas atvieglo šo procesu. Sadarbības grupai pēc attiecīgās pārskatīšanas un nostiprināšanas EESK būs arvien nozīmīgāka loma, sevišķi attiecībā uz LES 11. panta īstenošanas uzraudzību.

6. Strukturētas telpas izveidošana ES pilsoniskajam dialogam

6.1 EESK uzskata, ka tai pakāpeniski jākļūst par aizvien labāku Eiropas pilsoniskā dialoga izcilības centru, attīstot un nemitīgi uzlabojot jau esošos instrumentus, kā arī veicinot jaunus strukturēta dialoga un ieinteresēto personu atklātu forumu veidus; tam jānotiek vispārējās stratēģijas ietvaros, arvien atbilstīgāk iesaistot Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ar mērķi pilsoniskā dialoga jomā visos līmeņos vairojot paraugpraksi. Tādējādi EESK varēs sniegt izšķirīgu ieguldījumu 11. panta īstenošanā.

⁽³⁰⁾ Protokola preambula.

6.2 EESK uzskata, ka ir jāsāk arī veidot šā jaunā demokrātiskās līdzdalības laikmeta atpazīstamu telpu, kas būs ne tikai saturisks un metodisks jauninājums, bet arī impulss procesam kopumā un visbeidzot komunikācijas pasākums pats par sevi. Tas ir veids, kā piešķirt formu un saturu publiskai Eiropas telpai, ko kā ES projekta pamatnosacījumu ierosinājis filozofs *J.Habermas*, bet kas vēl ir tālu no īstenošanas. Šis darbs ir vēl jo vairāk nepieciešams, ņemot vērā krīzi un jau iepriekš minētos draudus saistībā ar demokrātiskā atbalsta mazināšanos Eiropas integrācijai.

6.3 Priekšlikumu par šādu telpu EESK jau izteikusi gan savās konferencēs⁽³¹⁾, gan nesenaajā autoritatīvajā atzinumā par tematu "Kopienas metodes atjaunināšana"⁽³²⁾.

6.4 EESK uzskata, ka šāda Eiropas pilsoniskā dialoga strukturēta telpa varētu izpausties **īkgadēja pasākuma veidā**, kuram būtu šādas iezīmes un mērķi:

- pasākums, kura mērķis — saistībā ar to, kas minēts 5.7. punktā — ir savākt, izplatīt un apkopot Eiropas organizētas pilsoniskās sabiedrības galvenos ieguldījumus Komisijas īkgadējā darba programmā un dažādu iestāžu darba kārtības prioritārajos jautājumos;
- pasākums, kas pakāpeniski tiks strukturēts uz vairākām dienām, līdzīgi kā *Open Days*, ko veiksmīgi organizē RK⁽³³⁾, ar semināriem un tematiskām sanāksmēm, kas pēc tam iekļausies kopējā nobeiguma pasākumā;
- pasākums, kurā EESK veic pamatīgu sagatavošanas darbu, izveidojot īpašu komiteju, kuras sastāvā ir Eiropas

pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji, kā arī nosaka darba tematiskās prioritātes un piedalīšanās kārtību⁽³⁴⁾;

- pasākums, kura dalībnieku loks ir pēc iespējas plašāks, aptverot arī valstu un nozaru organizāciju līmeni;
- pasākums, kurā būtu paredzēti arī ES iedzīvotāju tiešas līdzdalības veidi atbilstoši 11. panta 1. punktam, kurā izvirzīta prasība nodrošināt arī tiešu dialogu ar ES 27 valstu iedzīvotājiem, izmantojot jauno komunikācijas tehnoloģiju lielas iespējas;
- pasākums, kas varētu noslēgties ar nobeiguma deklarācijas pieņemšanu; deklarācijas formu noteiktu un koordinētu minētā sagatavošanas komiteja, kā EESK jau veiksmīgi praktizējusi daudzos iekšējos un ārējos pasākumos.

6.5 EESK uzskata, ka šāds pasākums būtu konstruktīvs pamudinājums visām ES iestādēm padarīt dialogu ar iedzīvotājiem par visu Komisijas ģenerāldirektorātu, Padomes darba grupu un Eiropas Parlamenta komiteju transversālu uzdevumu, kas, ņemot vērā ES organizētas pilsoniskās sabiedrības dažādās grupas, tiek īstenots pārredzami un līdzsvaroti, kā to jau agrāk pieprasīja Eiropas Parlaments⁽³⁵⁾.

6.6 Lai šim redzējumam ieliktu pamatus un to papildītu ar saturu, EESK aicina Komisiju atkārtoti izstrādāt un precizēt galīgo priekšlikumu Eiropas apvienību statūtiem, ko enerģiski pieprasa Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un kā EESK jau ir vairākkārt aicinājusi vairākos atzinumos.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽³¹⁾ Sk. nobeiguma 4. punktu dokumentā, ko galvenās pilsoniskās sabiedrības organizācijas pieņēma konferencē, kura 2010. gada 10. februārī tika organizēta EESK: "(...) Organizētas pilsoniskās sabiedrības īkgadējās konference rīkošana ar mērķi sekmēt ES politikas darba kārtības izstrādi (...)".

⁽³²⁾ OV C 51, 17.2.2011., 29. lpp., 5.6. punkts (ziņotāji — *Malosse* kgs un *Dassis* kgs).

⁽³³⁾ RK *Open Days*, kas 2012. gadā notiek desmito reizi, ir diskusiju un politisko debašu forums, kā arī paraugprakses un sadarbības veidu apmaiņas telpa. Katru gadu tajās piedalās vairāk nekā 6 000 dalībnieku, kas darbojas aptuveni 100 darbsemināros, 3 tematiskās pilnšapulcēs un noslēguma sesijā, kurā piedalās visu ES iestāžu augsta līmeņa pārstāvji.

⁽³⁴⁾ Šajā saistībā labas prakses piemērs ir "Programma Eiropai: pilsoniskās sabiedrības priekšlikumi", ko EESK īstenoja 2009. gada pavasarī.

⁽³⁵⁾ P6-TA (2009)0007 Eiropas Parlamenta 2009. gada 13. janvāra rezolūcija par pilsoniska dialoga izveides perspektīvām Lisabonas līguma ietvaros (referente — *G. Grabowska* kdze).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Vecāka gadagājuma cilvēku ieguldījums un līdzdalība sabiedrībā" (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 11/04)

Ziņotāja: **O'NEILL kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 19. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu:

"Vecāka gadagājuma cilvēku ieguldījums un līdzdalība sabiedrībā"

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 23. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 144 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājums un ieteikumi

1.1 Secinājums

1.2 Vecāka gadagājuma cilvēki ir dinamiski, spējīgi un sabiedrībai ļoti nozīmīgi. Viņi nodod zināšanas, prasmes un pieredzi nākamajām paaudzēm. Gan individuāli, gan kolektīvi viņi dod ieguldījumu mūsu tautsaimniecībā, sabiedrībā un vēstures virzībā. Kā ģimenes locekļi vecāka gadagājuma cilvēki ir atbildīgi par kohēzijas sekmēšanu un solidaritāti sabiedrībā.

1.3 Ieteikumi

1.3.1 EESK iesaka:

— pievērsties nevis hronoloģiskajam vecumam, bet vecāka gadagājuma cilvēku spējam un ieguldījumam, un valdībām, NVO, kā arī plašsaziņas līdzekļiem uzsvērt šos aspektus pozitīvos paziņojumos;

— atbalstīt visu vecumu grupu aktīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē, paaudžu plašāku solidaritāti un sadarbību;

— valdībām un valsts aģentūrām veicināt vecāka gadagājuma cilvēku aktīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanā un viņu lomu sabiedrībā;

— valdību un attiecīgo partneru sadarbību, lai novērstu jebkādas šķēršļus, kas kavē vecāka gadagājuma cilvēku pilnvērtīgu iesaistīšanos sabiedrības dzīvē;

— visām ieinteresētājām pusēm turpināt izstrādāt pieeju, kurā uzsvērtā mūžizglītības nozīme un ieguvumi, ko tā sniedz vecāka gadagājuma cilvēkiem, darba devējiem un kopienām;

— valdībām nodrošināt vecāka gadagājuma cilvēku e-iekļaušanu un apmācību;

— vecāka gadagājuma cilvēkiem kandidēt vēlēšanās, balsot un kļūt par uzņēmumu, valsts iestāžu un NVO valžu locekļiem;

— atzīt neformālās aprūpes sniedzēju un saņēmēju ieguldījumu, kā arī pienācīgi atbalstīt viņu tiesības un pienākumus;

— aicināt vecāka gadagājuma cilvēkus iesaistīties brīvprātīgajā darbā atbilstoši labas prakses pamatnostādņēm;

— dot iespēju vecāka gadagājuma darba ņēmējiem turpināt darbu līdz likumā noteiktā pensijas vecuma sasniegšanai un pēc tam, ja viņi to vēlas;

— darba devējiem pielāgot darba vidi un izstrādāt līgumu noteikumus, lai ņemtu vērā gados vecāku darba ņēmēju vajadzības; kā arī

— atzīt vecāka gadagājuma cilvēkus kā patērētājus, un aicināt uzņēmumus ražot preces un pakalpojumus, kas atbilst novecojošas sabiedrības vajadzībām.

2. Ievads

2.1 Eiropas Komisijas vadības grupa par aktīvu vecumdienu jautājumiem redzējumā par aktīvām un veselīgām vecumdienām norāda: “Aktīvas un veselīgas vecumdienas ir process, lai optimizētu iespējas veselības, līdzdalības un drošības jomā ar mērķi uzlabot dzīves kvalitāti, kad cilvēki noveco. Tas attiecas gan uz atsevišķiem iedzīvotājiem, gan iedzīvotāju grupām. Veselība ietver fizisko, garīgo un sociālo labklājību. Būt aktīvam nozīmē ne tikai turpināt līdzdalību sociālajā, ekonomiskajā, kultūras, garīgajā un pilsoniskajā jomā, ne tikai spēju būt fiziski aktīvam vai strādāt ⁽¹⁾.”

2.2 Atzinuma mērķis ir uzsvērt Eiropas vecāka gadagājuma cilvēku pašreizējo aktīvo iesaistīšanos, apsvērt šķēršļus, kas nedod iespēju līdzdarboties vēl lielākam skaitam cilvēku, un uzsvērt, ka šāda līdzdalība turpinās visā cilvēka dzīves laikā. Tādēļ vecumdraudzīgas Eiropas veidošana ⁽²⁾ sākas ar dzimšanu, un ir vajadzīga ilgtermiņa perspektīva. Šis atzinums balstīts uz iepriekšējo EESK atzinumu par vecāka gadagājuma cilvēkiem un novecošanu ⁽³⁾.

2.3 Pašreiz Eiropā ir 85 miljoni cilvēku, kuri vecāki par 65 gadiem, un līdz 2060. gadam viņu skaits sasniegs 151 miljonu. Jāpievērš uzmanība ne tikai hronoloģiskajam vecumam, bet arī jāatzīst un jānodrošina iespēja līdzdarboties jebkurā vecumā, un jānovērtē, ka arī tad, ja vecāka gadagājuma cilvēki (šajā atzinumā — tie, kuri vecāki par 65 gadiem) saskaras ar veselības problēmām, tas nebūt nenozīmē, ka viņi nevarētu līdzdarboties.

2.4 “Vecāka gadagājuma cilvēku aktīva iesaistīšanās sociālajā, kultūras, saimnieciskajā un politiskajā dzīvē ir atkarīga no vecuma pareiza atspoguļojuma ⁽⁴⁾”. Ir jāizvairās no plašsaziņas līdzekļu un valdību izmantotiem pārāk “dramatiskiem” formulējumiem novecojošas sabiedrības raksturošanā.

2.5 Jāizskauž diskriminējoša attieksme, jo tā negatīvi ietekmē priekšstatu par vecāka gadagājuma cilvēkiem un attur viņus no līdzdalības. Rezultātā zūd būtisks ieguldījums un palielinās spriedze starp paaudzēm. Mums patiesi pozitīvi jāuztver iespēja dzīvot veselīgāk un ilgāk, un tas ir tādēļ, ka pieejama labāka izglītība un uzturs, kā arī tiek uzsvērtā paaudžu sociālā saikne.

2.6 Negatīvā attieksme pret vecāka gadagājuma ļaudīm izpaužas, ignorējot viņu kā darba ņēmēju, patērētāju un kopienu projektu dalībnieku, kā arī aprūpētāju lomu. Negatīva uztvere attiecībā uz vecāka gadagājuma cilvēkiem ir kaitīga, jo diskriminācija mazina pašnovērtējumu, ir šķērslis plašākai līdzdalībai un šo cilvēku ieguldījumam ekonomikā. Paredzamais mūža ilgums

ir palielinājies, pateicoties sasniegumiem medicīnā, farmakoloģijā un tehnoloģiju jomā, un iedzīvotāji veltī lielāku uzmanību veselībai un izglītībai. “Pētījumi liecina, ka ļoti vecu cilvēku pašu raksturotā dzīves kvalitāte bieži vien ir daudz augstāka nekā vispārēji atzīts. Mums jāmaina attieksme pret novecošanu, jo šo attieksmi bieži vien nosaka kļūdaina izpratne un aizspriedumi” ⁽⁵⁾.

2.7 Demogrāfiskās pārmaiņas sniedz iespējas “senioru ekonomikas” izaugsmei, jo vecāka gadagājuma cilvēki ir patērētāji daudzās jomās un dod arī ieguldījumu kā darba ņēmēji.

2.8 Ar tiesību aktu starpniecību risinot jautājumus par diskrimināciju saistībā ar vecumu, vadībai un jaunās dinamikas veidošanai politikas izstrādē jābūt prioritātei, sekmējot aktīvas vecumdienas un atraisot vecākās paaudzes potenciālu, pilnībā iesaistoties valsts sociālā un ekonomiskā kapitāla attīstībā.

2.9 Mums būtu jāapšaubā uzskats, ka 65 gadu vecumā kļūstam par pakalpojumu saņēmējiem, bet nesniedzam ieguldījumu. Jānovērš ar vecumu saistītie šķēršļi. Vecāka gadagājuma cilvēki neklūst par viendabīgu grupu vecuma dēļ, bet saglabā savus atšķirīgos uzskatus, enerģiju, pieredzi, aizspriedumus, vajadzības un vēlmes. Mēs visi novecojam, un būs pastāvīgi jāpieļagojas, lai apmierinātu vajadzības 2060. gadā.

2.10 Statistikas dati attiecībā uz vecāka gadagājuma cilvēkiem jāizmanto piesardzīgi, lai neuzskatītu, ka veselības stāvoklis, līdzdalības līmeņi utt. vecuma grupā no 65 līdz 100 gadiem ir vienādi — vajadzības un spējas atšķiras. Būtu jāizvairās no pieņēmumiem, balstoties uz vecumu, un nošķirtības.

2.11 Jautājumu par vecāka gadagājuma cilvēku labklājību nevar skatīt, nepievēršoties stratēģijām ienākumu, veselības un sociālās aprūpes jomā, kā arī saistībā ar vietējo sociālo tīklu un kopienu iniciatīvu saglabāšanu. Šie jautājumi tiek uzsvērti, ņemot vērā šķēršļus līdzdalībai, kuri **varētu** rasties. Iespēja piekļūt pakalpojumiem un aktīvi līdzdarboties ir ievērojami atkarīga no pietiekamiem ienākumiem, un šim aspektam ir jābūt pensiju reformas neatņemamai sastāvdaļai.

3. Sabiedriskā dzīve

3.1 Nesenajā ziņojumā “Gold Age Pensioners” ⁽⁶⁾ vecāka gadagājuma cilvēki raksturoti kā tie, kuri “satur kopā” sabiedrību. Ziņojumā apskatīti jautājumi par viņu ieguldījumu ģimenē un sabiedrībā, iesaistoties brīvprātīgajā darbā un demokrātiskās struktūrās.

⁽¹⁾ “Stratēģisks īstenošanas plāns Eiropas inovācijas partnerībai”, Eiropas Komisija, 7.11.2011.

⁽²⁾ “Stakeholder Manifesto for an Age Friendly European Union by 2020”, Age Eiropas platforma, 2011.

⁽³⁾ OV C 228, 22.9.2009., 24. lpp.; OV C 51, 17.2.2011., 55. lpp.; OV C 181, 21.06.2012., 150. lpp.

⁽⁴⁾ Sestais ziņojums par vecākās paaudzes stāvokli Vācijas Federatīvajā Republikā.

⁽⁵⁾ Kirkwood, T et al: “New Ways of Looking at Age”, Blackstaff Press 2011.

⁽⁶⁾ “Gold Age Pensioners”, WRVS 2011.

3.2 Vecāka gadagājuma cilvēki aktīvāk piedalās visās vēlēšanās. Eurostat ziņojumā norādīts (7), ka balsošanā piedalās 50 % pilsoņu, kuri vecāki par 55 gadiem, un vēlākā dzīves posmā interese par politiku pieaug. Līdz ar vecāka gadagājuma cilvēku skaita palielināšanos mūsu sabiedrībā aug arī viņu politiskā ietekme, un ASV to sauc par "senioru spēku" (*grey power*). Minētā ietekme tiek izmantota.

3.3 Eiropas Parlamentā ievēlēto deputātu vidējais vecums ir 54 gadi, un visvecākajam deputātam ir 84 gadi. Līdzīga situācija ir citās valstīs iestādēs un EESK, kas uzsver, ka vecumam nevajadzētu būt šķērslim līdzdalībai nevienā līmenī.

3.4 Daudzi vecāka gadagājuma cilvēki darba dzīvē iegūto pieredzi un zināšanas izmanto, darbojoties NVO, valsts iestāžu un uzņēmumu valdēs.

4. Līdzdalība lēmumu pieņemšanā

4.1 Ņemot vērā vecāka gadagājuma cilvēku daudzveidīgā ieguldījuma apjomu sabiedrībā, varētu izdarīt secinājumus par viņu sociālo iekļaušanu un iesaistīšanos lēmumu pieņemšanas procesos. Tomēr bieži vien vecāka gadagājuma ļaudis jūtas atstumti, kad tiek lemts par viņu labklājību vai par sabiedrību, kurā viņi dzīvo. Individīdi ir jāiedrošina, un organizācijām jāizstrādā mehānismi, lai ņemtu vērā vecāka gadagājuma cilvēku viedokļus.

4.2 Eiropas gados vecāku cilvēku forums 2010. gadā publicēja ziņojumu (8) par dažādās dalībvalstīs izstrādātām metodēm, kuru izstrādē iesaistītas valsts un vietējās senioru padomes, kā arī izmantoti sabiedriskas apspriešanās rezultāti. Eiropas sociālās integrācijas procesa pamatnosacījums ir visu ieinteresēto pušu piedalīšanās, izstrādājot risinājumus aktuālajām problēmām. Lai pārmaiņas dotu rezultātus, ļoti svarīga ir piedalīšanās, bet vienlīdz nozīmīga ir aktīva uzklaušanās.

4.3 Jāatbalsta tie, kuri saskaras ar sociālo atstumtību veselības problēmu, invaliditātes vai nabadzības dēļ, un indivīdiem jādod iespējas. *The Scottish Dementia Working Group* ir lielisks piemērs, kā cilvēki, kuriem diagnosticēta demence, nolēmuši saglabāt izvēli un kontrolēt savu dzīvi. Minēto grupu augstu vērtē valsts un starptautiskajā mērogā, jo dedzīgi un pārliecināti tiek īstenotas kampaņas, lai uzlabotu izpratni par demenci un lobētu uzlabotus pakalpojumus. Ar demenci sirgstoši cilvēki vada šo organizāciju, viņi ir galvenie referenti konferencēs vai sniedzot ieteikumus valdībai (9).

(7) "Aktīvas vecumdienas un paudžu solidaritāte", Eurostat 2012.

(8) "Guide for Civil Dialogue on Promoting Older People's Social Inclusion", Age Eiropas platforma 2010.

(9) "Perspectives on ageing with dementia", Joseph Rowntree Foundation 2012.

4.4 Efektīvai līdzdalībai ir vajadzīga atbalsta struktūras, un valsts iestāžu, NVO, darba devēju un citu iestāžu apņemšanās nopietni uzklaut vecāka gadagājuma cilvēkus kā ieinteresētās puses; tas nozīmē, ka valodā netiek lietoti žargonvārdi, ir pieejamas tikšanās telpas, iedzīvotāji var atļauties līdzdalību un spēj izmantot transportu. Vecāka gadagājuma ļaudīm jāzina savas tiesības un pienākumi, un ir jābūt iespējai iepazīties ar apspriežamajiem jautājumiem, tādēļ apmācība, ieskaitot IKT, ir ļoti svarīga (10).

4.5 Aizvien vairāk tiek uzsvēta kopražošana, kas nozīmē, ka "indivīdi, kopienas un organizācijas, kurām ir prasmes, zināšanas un spējas, kopīgi darbojas, radot iespējas un risinot problēmas" (11). Tiek izmantoti visu līdzdalības pasākumu pamatprincipi, ko var piemērot gan individuālā līmenī, izstrādājot aprūpes pasākumu kopumu, gan valstu valdību līmenī, kur tos var piemērot politikas izstrādē.

5. Zinātniskā izpēte

5.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas atbalstu kopīgas plānošanas iniciatīvām un ceļvežu izstrādei turpmākiem zinātniskās izpētes pasākumiem novecošanas un demogrāfisko pārmaiņu jomā, kas ir būtiski atzinumā "Apvāršnis 2020": ceļveži attiecībā uz sabiedrības novecošanu" (12).

5.2 Turpināt zinātnisko izpēti par visiem vecāka gadagājuma cilvēku dzīves aspektiem ir ļoti svarīgi, lai nodrošinātu atbilstošus politikas lēmumus, kas ietekmē veselības un sociālo aprūpi, izglītību, ienākumus un līdzdalību. Vecāka gadagājuma cilvēkiem būtu jāiesaistās svarīgāko jautājumu noteikšanā un zinātniskajā izpētē. Īpaši svarīgi ir atbilstoši zaļu klīniskie izmēģinājumi, iesaistot vecāka gadagājuma cilvēkus.

6. Aprūpe

6.1 Tā kā iedzīvotāji noveco, atbildību par aprūpi uzņemsies aizvien vairāk vecāka gadagājuma sievietes, un varētu rasties problēmas finanšu jomā zaudētu algu vai samazinātu pensiju iemaksu dēļ. Vecāka gadagājuma cilvēki sniedz būtisku ieguldījumu kā vecāku, nespējīgāku radnieku neoficiālie aprūpētāji, un tas dod būtisku ietaupījumu valsts sociālās apdrošināšanas budžetiem. Jāatzīst neoficiālo aprūpētāju pieredze un prasmes, kā arī nepieciešamība nodrošināt apmācību iespējas.

6.2 Turklāt daudziem vecvecākiem jā rūpējas par mazbērniem, jo ģimenēs ir sarežģījumi, vai arī tādēļ, lai bērni varētu strādāt un tādējādi būtu ekonomiski aktīvi.

(10) Skatīt 8. zemspējas piezīmi.

(11) "A guide to co-production with older people – Personalisation", NDTI.

(12) Skatīt EESK 2012. gada 23. maijā pieņemto atzinumu "Apvāršnis 2020": ceļveži attiecībā uz sabiedrības novecošanu". OV C 229, 31.7.2012., 13. lpp.

6.3 Neoficiālās aprūpes jomā ir iespējas izmantot sociālo inovāciju, un dalībvalstīm būtu vairāk jācenšas risināt aizvien lielākās problēmas neoficiālās aprūpes jomā un jāpievēršas neoficiālo aprūpētāju atbildībai saistībā ar aprūpes pakalpojumu samazināšanu vai neatbilstošu kvalitāti.

7. Brīvprātīgais darbs

7.1 “Vecāka gadagājuma cilvēkiem ir ļoti daudzveidīgas brīvprātīgā darba iespējas, un ne tikai tradicionālajās jomās, piemēram, aprūpjot nespēcīgus vai slimus vecākus cilvēkus”⁽¹³⁾. Viņi iesaistās brīvprātīgajā darbā tādās jomās kā labklājība un veselības aprūpe, brīvā laika pavadīšana, vide, reliģiskās organizācijas, kultūra un politika.

7.2 Vecāka gadagājuma cilvēki piesakās veikt brīvprātīgo darbu, jo tas viņiem dod iespēju saglabāt un pilnveidot prasmes un sociālos kontaktus, novērst sociālo izolāciju un atstumtību, kā arī sniegt labumu sabiedrībai. Brīvprātīgais darbs ir abpusēji izdevīgs. 2009. gadā veiktajā pētījumā noskaidrots: 78 % ES 27 valstu iedzīvotāju uzskata, ka vecāka gadagājuma cilvēki kā brīvprātīgie sniedz būtisku ieguldījumu labdarības un sabiedriskajās organizācijās⁽¹⁴⁾.

7.3 Ja ar likumu noteiktie pakalpojumi netiek nodrošināti, vai arī to apjoms ir samazināts, būtu jānovērtē vecāka gadagājuma ļaužu brīvprātīgais darbs, lai novērstu šos trūkumus, bet viņiem ir vajadzīgs atbalsts.

7.4 Jānorāda, ka brīvprātīgā darba atzišana un apjoms dalībvalstīs būtiski atšķiras, turklāt tie cilvēki, kuri iesaistās brīvprātīgajā darbā dzīves vēlākajā posmā, parasti to ir darījuši mūža garumā. Iespējams aicināt individuus iesaistīties brīvprātīgajā darbā visas dzīves laikā, kas vecumdienās nozīmē tādus ieguvumus kā izolācijas un sociālās atstumtības novēršana, kā arī kontaktu un draudzības veicināšana.

8. Ieguldījums ekonomikā

8.1 Vecāka gadagājuma cilvēku ieguldījumu ekonomikā var novērtēt pēc tādiem kritērijiem kā samaksātie nodokļi par ienākumiem un pirkumiem, neoficiālas radnieku aprūpes nodrošināšana, radot ietaupījumus valstij, mazbērnu aprūpēšana, kas bērniem dod iespēju atgriezties darba tirgū, brīvprātīgā darba nozīmīgums un nodarbinātības saglabāšana. Turklāt jaunākajiem ģimenes locekļiem tiek nodoti līdzekļi, lai atbalstītu viņus finanšu saistību kārtošanā⁽¹⁵⁾.

8.2 Aizvien plašākai vecāka gadagājuma cilvēku atzišanai būtu jāpalielina uzņēmumu un citu struktūru iespējas izstrādāt

un pārdot šim iedzīvotāju segmentam paredzētas preces un pakalpojumus, ņemot vērā sabiedrības novecošanas aspektu, un tādējādi veicināt ražošanas un nodarbinātības izaugsmi⁽¹⁶⁾.

8.3 Vecāka gadagājuma cilvēkus nepietiekami atzīst kā patērētājus, un tādēļ saglabājas negatīva attieksme pret vecumu. Stereotipiski uzskati par vecāka gadagājuma cilvēkiem rada pieņēmumus, ka šie ļaudis nevēlas dažādas iespējas vai pakalpojumus, viņiem tie nav vajadzīgi, un “jauniešiem paredzētais tirgus” ir daudz svarīgāks⁽¹⁷⁾.

9. Nodarbinātība

9.1 “Gandrīz 60 % darba ņēmēju uzskata, ka 60 gadu vecumā spēs turpināt darbu”⁽¹⁸⁾.

9.2 Tā kā mūža ilgums palielinās, ir ļoti svarīgi, lai vecāka gadagājuma cilvēki varētu, un viņiem būtu izvēles iespēja turpināt darbu līdz likumā noteiktajam pensijas vecumam un, iespējams, arī pēc tam, ja viņi to vēlētos. Tādēļ ir jāņem vērā vecāka gadagājuma cilvēka spējas, pielāgošanās darba videi un darba laikam (kas ir lietderīgi arī visas dzīves garumā), iespēja piedalīties apmācībā, lai sekotu līdzi mainīgajām metodēm, kā arī darba vietā jānovērš diskriminācija vecuma dēļ. EESK nesēn pieņēma atzinumu, kurā ierosināja īpašu pasākumu kopumu minēto apsvērumu iekļaušanai, kā arī uzsvēra sociālo partneru būtisko nozīmi atbilstošas politikas un pielāgošanas pasākumu nodrošināšanā⁽¹⁹⁾.

9.3 Jāatzīst, ka ir atšķirība starp cilvēkiem, kas pēc pensijas vecuma sasniegšanas strādā tāpēc, ka to vēlas, un tiem, kuriem ir jāstrādā, jo ienākumi no pensijas nav pietiekami.

9.4 Vecāka gadagājuma cilvēki darbā vietā ienes bagātīgu pieredzi un prasmes, kas ir svarīgi laikā, kad trūkst kvalificēta darbaspēka, un nodrošina pastāvīgu ieguldījumu ekonomikā. Uzņēmumi jāaicina izstrādāt paraugprakses piemērus vecuma pārvaldības stratēģiju jomā.

9.5 Vecāka gadagājuma cilvēkiem ir iespējas kļūt par pašnodarbinātajiem un uzsākt uzņēmējdarbību, kas dod viņiem lielāku neatkarību un iespēju kontrolēt darba apstākļus. Vecākās paaudzes ieguldījums šajā jomā palielinās. Eurostat dati ziņojumā par 2010. gadu liecina, ka 50 % darbaspēka vecumā virs 65 gadiem ir pašnodarbinātie⁽²⁰⁾. Stimulus jauniem projektiem un pakalpojumiem, kas atspoguļo demogrāfiskās pārmaiņas, var ierosināt paši vecāka gadagājuma cilvēki, kuri iesaistījušies uzņēmējdarbībā, un indivīdi ir jāaicina izmantot šīs iespējas⁽²¹⁾.

⁽¹³⁾ “Volunteering by Older People in the EU”, Eiropas dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (Eurofound) 2011.

⁽¹⁴⁾ Skatīt 6. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁵⁾ “Gold Age Pensioners”, WRVS 2011.

⁽¹⁶⁾ OV C 44, 11.2.2011., 10. lpp.

⁽¹⁷⁾ “The Golden Economy”, AGE UK 2011.

⁽¹⁸⁾ “Living Longer Working Better”, Eurofound 2011.

⁽¹⁹⁾ OV C 318, 29.10.2011., 1. lpp.

⁽²⁰⁾ “Aktīvas vecumdienas un paaudžu solidaritāte”, Eurostat, 2011.

⁽²¹⁾ “Golden opportunities”, UnLtd 2012.

10. Mūžizglītība

10.1 Vairākus gadus EESK ir uzsvērusi mūžizglītības nozīmi kā pamatnosacījumu sociālajai iekļaušanai, nodarbinātības saglabāšanai, personības attīstībai un spējai aktīvi līdzdarboties ⁽²²⁾.

10.2 Aizvien vairāk vecāka gadagājuma cilvēku izmanto izglītošanās iespējas, bet šī pieredze nav vienlīdz izplatīta visās dalībvalstīs ⁽²³⁾. Vecāka gadagājuma cilvēku iesaistīšanās sabiedriskajās grupās un NVO sniedz būtiskas iespējas neformālai apmācībai.

11. IKT nozīme

11.1 Pieaug IKT izmantošanas nozīme visu iedzīvotāju dzīvē. Interneta un e-pasta lietošana vecāka gadagājuma ļaudīm var dot iespējas saņemt informāciju par notikumiem ārpus mājas un saglabāt regulāru saziņu ar ģimenes locekļiem, kuri nedzīvo tuvumā. To var veicināt, vizuālajam kontaktam izmantojot Skype vai līdzīgus plašsaziņas līdzekļus. Kontrolētu tērzētavu izmantošana var palīdzēt gadījumos, kad vecāka gadagājuma cilvēki ir piesaistīti pie mājām; tādā veidā viņi var sazināties ar interešu biedriem, un tas samazina izolāciju.

11.2 E-veselība var sniegt būtiskus ieguvumus attiecībā uz veselības stāvokļa kontroli un reaģējot uz ārkārtas situācijām. Tomēr šādām metodēm nevajadzētu aizstāt pastāvīgu tiešo saziņu, un e-veselības sistēmā jāpievērš uzmanība reālu kontaktu veidošanai.

11.3 Polemiskāki IKT risinājumi ietver personīgās kontroles sistēmas "viedās" dzīvesvietās, personīgās drošības jomā, vai kontroles ierīces ar demenci sirgstošiem pacientiem. Tās paredzētas, lai garantētu pastāvīgu autonomiju un darbības izvēles

iespējas drošos apstākļos. Šādu metožu izmantošana jābalsta uz ētiskiem apsvērumiem un praksi, neapšaubāmi jānodrošina priekšrocības vecāka gadagājuma cilvēkam, un šīs metodes nav jāizmanto kā kontroles mehānisms vai iespēja samazināt aprūpētāju sniegto atbalstu.

11.4 Interneta izmantošanai, lai iepirktos tiešsaistē, neapšaubāmi ir priekšrocības, ja cilvēkiem ir ierobežotas mobilitātes iespējas, bet jāņem vērā arī vajadzība satikties ar cilvēkiem un izkļūt ārpus mājas. Jānodrošina datu aizsardzība un privātums.

11.5 IKT izmantošanai vajadzīga apmācība un atbalsts, kā arī pieeja ierīcēm. Minētie jautājumi ir uzsvērti EESK atzinumā par tematu "Digitālās kompetences, digitālo prasmju un e-iekļaušanas stiprināšana" ⁽²⁴⁾.

12. Šķēršļi līdzdalībai

12.1 Lai gan ir uzsvērta vecāka gadagājuma cilvēku iesaistīšanās daudzos pasākumos, ietekmējot sociālo un saimniecisko dzīvi, vēl aizvien saglabājas būtiski šķēršļi, kas daudziem vecāka gadagājuma cilvēkiem neļauj līdzdarboties.

12.2 Hronoloģiskais vecums ir tikai viens no daudzajiem kritērijiem, kas raksturo personu. Dažādu vecuma grupu zināšanas, prasmes un pieredze sabiedrībai ir ļoti nozīmīgi resursi. Visu vecumu cilvēkiem atvērta sabiedrībai ir vajadzīga lēmēju, attiecīgo ieinteresēto pušu un pašu iedzīvotāju kolektīvā atbildība, lai izstrādātu rīcībpolitikas un praktiskus risinājumus, kas nodrošina taisnīgumu un iekļaušanu neatkarīgi no vecuma.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ OV C 161, 13.7.2007., 1. lpp.; OV C 204, 9.8.2008., 89. lpp.; OV C 228, 22.9.2009., 24. lpp.; OV C 77, 31.3.2009., 115. lpp.; OV C 51, 17.2.2011., 55. lpp.

⁽²³⁾ Skatīt 20. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁴⁾ OV C 318, 29.10.2011., 9. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā" (atzinuma papildinājums)

(2013/C 11/05)

Ziņotājs: **Ákos TOPOLÁNSZKY kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta A. punktu 2012. gada 17. janvārī nolēma sagatavot atzinuma papildinājumu par tematu

"Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā"

(atzinuma papildinājums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 23. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (14. novembra sēdē), ar 127 balsīm par, 1 balsi pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK pauž atzinību un gandarījumu par Eiropas Komisijas (EK), Eiropas Parlamenta, Eiropadomes un citu ES iestāžu, kā arī dalībvalstu nesenu veiktajiem pasākumiem, kas virzīti uz Eiropā dzīvojošo romu iekļaušanu un integrāciju sabiedrībā, un par attiecīgas EK programmas un romu integrācijas valsts stratēģiju (RIVS) pieņemšanu dalībvalstīs.

1.2 Vienlaikus Komiteja vērs uzmanību uz to, ka "kopīgās pūles tomēr nav palīdzējušas būtiski mazināt diskrimināciju, ar kuru sastopas liela daļa romu, nedz arī uzlabot viņu dzīves kvalitāti vai paplašināt viņu iespējas (...)".

1.3 Jau 2011. gadā EESK savā izpētes atzinumā⁽¹⁾ izteica bažas par to, vai romu integrācijas valsts stratēģijas gūs atbalstu no pilsoniskās sabiedrības un romu organizāciju puses, un izvirzīja virkni priekšlikumu.

1.4 EESK uzdevumā 27 dalībvalstīs veiktā pētījuma rezultāti, kas saskan ar organizācijas *EU Roma Policy Coalition (ERPC)* un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju veiktajos pētījumos gūtajām atziņām, liecina ne tikai par lielu informētības trūkumu un neapmierinātību, bet arī par romu viedokļu paudēju, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un to pārstāvju vispārēju vilšanos un neuzticēšanos. Šķiet, ka RIVS nav spējušas nostiprināt romu kopienas arvien lielāko vēlmi un patiesās cerības, ka šāda stratēģija var būtiski sekmēt romu integrāciju sabiedrībā.

⁽¹⁾ EESK 2011. gada 16. jūnija atzinums par tematu "Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā" (OV C 248, 25.8.2011., 16.-21. lpp.).

1.5 Rīki un resursi, kas pieejami RIVS mērķu īstenošanai, šķiet, nav pietiekami, lai līdzsvarotu nepārtraukti jūtamās diskriminācijas un atstumtības radīto pastāvīgi negatīvo ietekmi uz romu dzīves kvalitāti un viņu iespējām dzīvēt. Tāpēc EESK norāda, ka ir svarīgi, lai politikas pasākumi būtu saskaņoti un mērķu īstenošanai būtu paredzēti atbilstoši resursi.

1.6 EESK uzskata, ka RIVS plānošanai un īstenošanai vienmēr jābūt juridiski pamatotai, lai nodrošinātu cilvēktiesību un pamattiesību aizsardzību.

1.7 EESK uzsver, ka prioritāte jāpiešķir diskriminācijas apkarošanai visās sabiedrības dzīves jomās.

1.8 Komiteja vēlreiz norāda, ka jāpanāk, lai vispārējā pieeja attiecībā uz romu sociālo stāvokli vienmēr būtu pozitīvi orientēta, un uzsver, ka iekļaušanas politikas pasākumu īstenošanā vissvarīgākais ir tas, lai cilvēkiem būtu apņēmība, līdzekļi un spēja lemt par savu likteni.

1.9 Komiteja atbalsta atbilstošu pilnvaru piešķiršanu Eiropas Komisijas plānotajam un valstīs izveidojamo romu kontaktpunktu tīklam un uzsver, ka organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai, kas ietver romu organizācijas un viņu interešu pārstāvjus, pilnvērtīgi jāpiedalās visā RIVS procesā (plānošana, īstenošana, uzraudzība un novērtēšana).

1.10 RIVS uzraudzībai un novērtēšanai jābūt stabīlai un zinātniski pamatotai, tajā iesaistot pilsonisko sabiedrību pārstāvošus un neatkarīgus novērtētājus, turklāt jānodrošina sistēma minēto procesu finansēšanai.

2. Priekšvēsture

2.1 Eiropas Komisija 2011. gada aprīlī pieņēma svarīgu stratēģisku dokumentu, paziņojumu "ES programma attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam" ⁽²⁾. Paziņojumā — pirmo reizi ES vēsturē un ciešā saistībā ar stratēģijas "Eiropa 2020" galvenajiem mērķiem, Eiropas Savienības Pamatiesību hartā ietvertajiem principiem un romu iekļaušanas desmit vispārējiem pamatprincipiem ⁽³⁾ — izklāstīti galvenie stratēģiskie mērķi. Paziņojumā noteikti politikas pasākumi četrās jomās: piekļuve izglītībai, nodarbinātībai, veselības aprūpei un mājokļiem. Īpaši uzsvērts, ka liela nozīme ir sadarbībai ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un romu organizācijām. Tāpat paziņojumā paredzēta stabila uzraudzības un novērtēšanas mehānisma izveide un īstenošana. Vienlaikus dalībvalstīm tiek prasīts līdz 2012. gadam izstrādāt, pieņemt un Eiropas Komisijai nosūtīt valsts stratēģiskos dokumentus.

2.2 Padome savos secinājumos ⁽⁴⁾ atbalsta Komisijas paziņojumā ⁽⁵⁾ minēto un norāda:

"(Padome pauž gandarījumu par) Komisijas paziņojumu (...), kurā dalībvalstis mudinātas **izvirzīt sasniedzamus valsts mērķus** (...), kā arī ieviest pārraudzības mehānismu un padarīt esošos ES finanšu līdzekļus pieejamākus romu iekļaušanas projektiem" un

— (norāda uz vajadzību) "atbilstoši pārraudzīt un novērtēt romu iekļaušanas [valsts] stratēģiju ietekmi vai (...) integrēto pasākumu kopuma ietekmi" (23. punkts),

— aicina "stimulēt pilsoniskās sabiedrības un visu citu ieinteresēto personu labāku līdzdalību" (41. punkts).

3. **EESK** 2011. gada 16. jūnijā pieņēma **izpētes atzinumu** par tematu "Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā" ⁽⁶⁾. Svarīgākie minētajā atzinumā izklāstītie secinājumi ir šādi:

⁽²⁾ ES programma attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam (COM(2011) 173 final).

⁽³⁾ Desmit kopējie romu iekļaušanas pamatprincipi tika izklāstīti pirmajā platformas sanāksmē 2009. gada 24. aprīlī. Īpaši jāuzsver tādi principi kā "skaidri formulētas, bet ne ierobežotas mērķgrupas noteikšana", "starpkultūru pieeja" un "romu iekļaušana plašākā sabiedrībā".

⁽⁴⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/lv/lva/122150.pdf.

⁽⁵⁾ Padomes secinājumi par ES programmu attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām līdz 2020. gadam.

⁽⁶⁾ EESK 2011. gada 16. jūnija atzinums par tematu "Romu sociālās autonomijas pastiprināšana un integrācija Eiropā" (OV C 248, 25.8.2011, 16.-21. lpp.).

3.1 EESK pauž atzinību un gandarījumu par Eiropas Komisijas, Eiropas Parlamenta, Eiropadomes un citu ES iestāžu, kā arī dalībvalstu veiktajiem pasākumiem, kas virzīti uz Eiropā dzīvojošo romu iekļaušanu un integrāciju sabiedrībā un kas pēdējā laikā ir kļuvuši intensīvāki;

3.1.1 vienlaikus Komiteja norāda, ka "kopīgās pūles tomēr nav palīdzējušas būtiski mazināt diskrimināciju, ar kuru sastopas daudzi romi, nedz arī uzlabot viņu dzīves kvalitāti vai paplašināt viņu iespējas; dažās jomās viņu stāvoklis ir pat vēl pasliktinājies";

3.1.2 EESK uzsver, ka šīs sarežģītās problēmas var risināt vienīgi ar integrētu, saskaņotu un konsekventu Eiropas līmeņa stratēģiju un mērķtiecīgu, sistemātisku dalībvalstu līmeņa rīcības programmu, kas aptver visas politikas jomas un ļauj attiecīgajām personām un kopienām atgūt pilnvaras un tiesības pašām noteikt savu likteni (autonomijas pastiprināšana);

3.1.3 uzskata, ka "dalībvalstīm, lai tās veidotu romu integrācijas politiku, kurā ņemtas vērā viņu īpašās problēmas, bet ne tikai tās, un noteiktas stratēģiskās prioritātes problēmu risināšanai, varētu ieteikt izmantot šādus trīs saskaņoti īstenojamus elementus:

- a) iekļaušanas politika, neņemot vērā rasi un etnisko izcelsmi — tās mērķis ir mazināt galējas nabadzības un atstumtības koncentrāciju;
- b) politika romu iespēju paplašināšanai — vērsta uz visiem, kas sevi uzskata par jebkuras romu kopienas locekli, un novērtē viņu panākto sociālo integrāciju;
- c) vispārēja politika un komunikācijas kampaņas rasisma apkarošanai".

3.2 uzsver, ka "visos plānošanas un īstenošanas līmeņos (ES, valsts, reģionālais un vietējais) aktīvi jāiesaista romu pārstāvji un romu kopienas locekļi".

3.3 EESK "vēlētos piedalīties minēto stratēģiju novērtēšanā, darbojoties kā pilnvarots pilsoniskās sabiedrības pārstāvis un izmantojot EESK saiknes ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām dalībvalstīs. EESK vēlas iesaistīties minētajā procesā kā ES iestāžu un organizētās pilsoniskās sabiedrības starpnieks, kļūstot par aktīvu partneri Eiropas platformā romu iekļaušanai un cita veida strukturētā dialogā".

4. Pētījumi un aptaujas

4.1 Ņemot vērā iepriekš minēto, šā atzinuma mērķis ir apkopot zināšanas, viedokļus un pieredzi, ko pēdējā laikā saistībā ar stratēģisko programmu un RIVS ir formulējušas ieinteresētās organizācijas, attiecīgie Eiropas Komisijas dienesti, kā arī romu un romu intereses pārstāvošās organizācijas un lobiju grupas un kustības. Nevar apšaubīt, ka tādējādi gūtie secinājumi ievērojami ietekmēs stratēģiskajā programmā izvirzīto mērķu īstenošanas iespējas dalībvalstīs. Svarīgākie izmantotie analītiskie dokumenti ir šādi:

- dažādi Eiropas Komisijas dokumenti par valsts stratēģiju izstrādes gaitu un minēto stratēģiju satura elementiem;
- dokumenti par Atvērtās sabiedrības institūtu (*Open Society Institute, OSI*) kā dalībnieci un novērotāju un par informācijas apmaiņu, īpaši jaunajās dalībvalstīs⁽⁷⁾;
- organizācijas “*EU Roma Policy Coalition*” veiktā aptauja;
- ziņojumi, ko sagatavojušas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas aktīvi pievēršas romu jautājumiem, piemēram, *ERIO (European Roma Information Centre)* un centrs *Amalipe*, un kuros ir runa par stratēģiju saturu un to izstrādes gaitu;
- EESK uzdevumā 27 dalībvalstīs veiktās aptaujas rezultāti.

4.2 Eiropas Komisija ir veikusi dalībvalstu iesniegto stratēģiju īsu analīzi⁽⁸⁾, un EESK vispārējos vilcienos piekrīt Komisijas atturīgi kritiskajiem secinājumiem⁽⁹⁾, kā arī tam, ka salīdzinājumā ar minētajās stratēģijās paredzēto būtu lielākā mērā jāiesaista reģionālās un vietējās pašvaldības, daudz ciešāk jāsadarbjas ar pilsonisko sabiedrību un ka nepieciešami veicamajiem uzdevumiem un mērķiem atbilstīgi finanšu resursi, un politikas pasākumi jāuzrauga un atbilstoši jānovērtē, kā arī daudz apņēmīgāk jāapkaro diskriminācija.

4.3 Gandrīz vienlaikus ar EESK uzdevumā veikto aptauju un ar ļoti līdzīgiem jautājumiem un līdzīgu metodi tika veikta *ERPC*

⁽⁷⁾ *Review of EU Framework NRIS* (ES programmas attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām pārskatīšana), *OSI*, 2012., <http://www.soros.org/sites/default/files/roma-integration-strategies-20120221.pdf>.

⁽⁸⁾ Romu integrācijas valsts stratēģijas: pirmais solis ES programmas īstenošanā (COM(2012) 226), kā arī SWD (2012) 133, 2012. gada 21. maijs.

⁽⁹⁾ “(...) dalībvalstīs cenšas izstrādāt visaptverošu pieeju romu integrācijai. Tomēr valstu līmenī jādara daudz vairāk. Romu sociālekonomiskā iekļaušana pirmkārt un galvenokārt joprojām ir dalībvalstu atbildība, un tām būs jāvelta lielākas pūles, lai pildītu savus pienākumus, veicot konkrētākus pasākumus, izvirzot precīzi formulētus mērķus, kuru izpilde ir skaitliski novērtējama, kā arī valsts līmenī paredzot skaidri iezīmētu finansējumu un stabilu valsts uzraudzības un novērtējuma sistēmu”

(*European Roma Policy Coalition*) aptauja, kuras rezultātus publicēja kopīgā pētījumā, ietverot arī pārskatu par romu integrācijas valsts stratēģijām (RIVS)⁽¹⁰⁾.

4.3.1 Izmantojot arī sava tīkla sniegtās iespējas, *ERPC* saņēma 90 atbildes (tostarp 78 no dalībvalstīm) uz aptaujas lapām, kuras tika izsūtītas daudzām romu un viņu intereses aizstāvošām organizācijām. Lai gan katrā valstī atšķirīgā mērā, respondenti parasti norādīja uz vāju līdzdalību stratēģiju izstrādē un uz mazu līdzdalības, kur tā bijusi, ietekmi. *ERPC* pētījums norāda, ka zemais līdzdalības un ietekmes līmenis ir saistīts ar to, ka lielā daļā dalībvalstu gan stratēģijas izstrādes process, gan tās rezultātu publicēšana bija ierobežota un nepietiekami pārskatāma⁽¹¹⁾.

4.3.2 *ERPC* iesaka plašākas un rezultatīvākas pilsoniskās sabiedrības līdzdalības interesēs visos līmeņos izveidot tādu pastāvīga dialoga kultūru, kas pārsniedz parasto konsultāciju pienākuma ietvarus, kā arī izveidot atbilstošu līdzdalības mehānismu un sistēmu valdības veikto pasākumu pārredzamības un atgriezeniskās saites lēmumu pieņemējiem nodrošināšanai. Pētījuma secinājumos pausts, ka “RIVS liecina, ka pastāv skaidri izteiktas un satraucošas atšķirības attiecībā uz politisko gribu risināt diskriminācijas un pret romiem naidīgas attieksmes problēmu un mainīt valstu īstenoto politiku tā, lai romu varētu vairāk iesaistīties visās sabiedrības kolektīvās dzīves jomās”.

4.4 *EESK uzdevumā izstrādātās tiešsaistes aptaujas rezultāti*⁽¹²⁾.

4.4.1 Pētnieki tiešsaistes aptaujas lapu ar slēgta veida jautājumiem nosūtīja gandrīz 2 000 pilsoniskās sabiedrības organizācijām un aktīvistiem, kas nodarbojas ar romu jautājumiem⁽¹³⁾. Tāpat kā *ERPC* veiktās aptaujas gadījumā gatavība sniegt atbildes bija ļoti zema⁽¹⁴⁾.

4.4.2 Aptaujā tika sniegts ES un valsts stratēģiju vērtējums, pamatojoties uz 14 analītiskiem kritērijiem⁽¹⁵⁾ un izmantojot 5 punktu skalu: vidējais vērtējums bija zemāks par 2

⁽¹⁰⁾ *Analysis of National Roma integration strategies* (Romu integrācijas valsts stratēģiju analīze), *ERPC*, 2012. gada marts.

⁽¹¹⁾ “(...) liels vairums respondentu visās dalībvalstīs uzskata, RIVS izstrāde nav bijusi pārredzama. Vairumā gadījumu ieinteresēto personu līdzdalības, īpaši romu iesaistīšanas, jautājums attiecībā uz RIVS īstenošanu nav atrisināts”.

⁽¹²⁾ A study on the participation and activities of Roma and/or non-governmental organisations in the development and approval of national Roma integration strategies (Pētījums par romu un/vai nevalstisko organizāciju līdzdalību un darbību romu integrācijas valsts stratēģiju izstrādē un apstiprināšanā), *Kontra Ltd.*, Budapešta, 2012 gads. Manuskripts.

⁽¹³⁾ Izmantojot “sniega bumbas” metodi, aptaujas, ko nosūtīja uz gandrīz 800 adresēm, sasniedza aptuveni 2 000 adresātos, kurus pētnieki kopā trīs reizes aicināja sniegt atbildes.

⁽¹⁴⁾ Abos gadījumos atpakaļ tika atsūtītas 78 aptaujas veidlapas. Atbildes atsūtīja gandrīz no visām dalībvalstīm, bet — ņemot vērā visu atbilžu skaitu — vērojamas diezgan lielas atšķirības starp dalībvalstīm. Iezīmējās tendence, ka vairāk respondentu atsaucās dalībvalstīs ar lielāku romu tautības iedzīvotāju skaitu.

⁽¹⁵⁾ Analītiskie kritēriji bija izstrādāti tā, lai noteiktu apmierinātību ar stratēģijās ietverto galveno jomu saturu, kā arī ar izstrādes procesa pārskatāmību un dažādām līdzdalības iespējām.

punktiem⁽¹⁶⁾. Tādējādi vairums respondentu neuzskata, ka RIVS ir panākumu un pārliecinošas politiskās gribas apliecinājums. Respondentu zemo aktivitātes līmeni droši vien var skaidrot ar minēto izteikti negatīvo viedokli.

4.4.3 Visumā pētījums liecina ne tikai par lielu informētības trūkumu un neapmierinātību, bet arī par romu viedokļu paudēju, pilsoniskās sabiedrības organizāciju un to pārstāvju vispārēju vilšanos un neuzticēšanos: RIVS nav spējušas nostiprināt romu kopienas arvien lielāko vēlmi un patiesās cerības, ka stratēģija var būtiski sekmēt romu sociālo integrāciju. Mazais respondentu skaits un zemais apmierinātības rādītājs liecina arī par to, ka — pretēji deklarētajam nodomam — ieinteresēto pušu organizācijas nav bijušas pietiekami iesaistītas stratēģijas izstrādē un nav izveidoti efektīvi līdzdalības mehānismi, turklāt daudzkārt gadsimtus ilgās diskriminācijas un segregācijas dēļ arī patlaban norisošie procesi romu pārstāvjiem nav bijuši tik pārliecinoši, lai viņos radītu pietiekamu uzticēšanos.

4.4.4 Minētie pētījumu rezultāti lielā mērā apstiprina EESK izpētes atzinumā izklāstītos ieteikumus par pilsoniskās sabiedrības pastiprinātu līdzdalību.

5. Vispārēji aspekti

5.1 Eiropas Savienības iestādes un struktūras pēdējos gados daudz darba un pūļu ir veltījušas tam, lai nostiprinātu romu sociālo integrāciju, lai mazinātu viņu atstumtību un bieži vien galēju nabadzību, lai romi kā pilnvērtīgi un pilntiesīgi ES un dalībvalstu pilsoņi iekļautos politiskajā, saimnieciskajā un sabiedriskajā dzīvē.

5.2 Tomēr visi minētie centieni līdz šim labākajā gadījumā ir ļāvuši sasniegt ļoti ierobežotus rezultātus. RIVS analīzes konsekvēnti liecina, ka ar tām saistītais process noteikti ir vajadzīgs, bet vēl nebūt nav pietiekams, un ka personas, uz kurām tas attiecas, no vienas puses, nav atbilstīgi informētas un lielā mērā tam neuzticas un, no otras puses, nav apmierinātas ar izvirzītajiem mērķiem un to īstenošanas iespējām. Tieši tāpēc stratēģisko programmu pieņemšana uzskatāma par iekļaušanas procesa sākumu, nevis tā rezultātu.

5.3 Mūsu priekšlikumi galvenokārt ir virzīti uz to, lai, pamatojoties uz vispārēju principiālu vienošanos un politisku konsensu, gan dalībvalstu (to ietvaros arī reģionālā un vietējā), gan ES līmenī izveidotu tādas institucionālus mehānismus, kas tiek ņemti vērā dažādās politikas jomās un ir pārskatāmi, praktiski pamatoti, mērķtiecīgi, racionāli un paredzami virzīti uz vēlamo mērķi, kā arī ir uzticami un pašiem romiem un viņiem labvēlīgajiem sociālajiem faktoriem nodrošina plašu līdzdalību.

5.4 Jāņem vērā: lai gan vairumā stratēģiju izvirzīti pareizi mērķi, šķiet, ka to īstenošanai pieejamie rīki un resursi nav pietiekami, lai līdzsvarotu pastāvīgās diskriminācijas un atstumtības nepārtraukto negatīvo ietekmi uz attiecīgo personu dzīvi un iespējām. Tas jo īpaši izpaužas ekonomikas un sociālās krīzes laikā, kura gan pašsaprotami, gan arī saskaņā ar pētījumiem visvairāk negatīvi skar sabiedrības visneaizsargātākās grupas, kuru atstumtība ir tik liela, ka viņu dzīves kvalitāte un sociālās izredzes ir sasniegušas viszemāko līmeni.

5.5 Ieteikumi politikas jomā

5.5.1 Pastāv nopietns apdraudējums, ka romu jautājumā labvēlīgā politiskā gaisotne ES paliks neizmantota un to vēlreiz aizstās smaga neveiksme. Tāpēc Komiteja uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai valstu valdības savus politikas pasākumus pastāvīgi uzraudzītu un pārskatītu no RIVS viedokļa, tādējādi novēršot to, ka tie negatīvi vai kaitējoši ietekmē minētajās stratēģijās paredzētās priekšrocības. Politikas pasākumu saskaņošanai un pielāgošanai jāizveido efektīvi mehānismi.

5.5.2 RIVS analīze liecina, ka pastāv satraucošas atšķirības starp politisko gribu izskaust romu diskrimināciju un sociālo atstumtību, no vienas puses, un pieejamo rīku, resursu un mehānismu efektivitāti, no otras puses. EESK aicina apņēmīgāk kā līdz šim noraidīt šā temata izmantošanu politiskiem mērķiem.

5.6 Pret diskrimināciju vērstā publiskā politika un publicitāte

5.6.1 EESK uzskata: ir ļoti svarīgi, lai RIVS koncepcija vienmēr būtu juridiski pamatota, nodrošinot, ka dalībvalstu pilsoņi pilnībā var izmantot pamattiesības, kas noteiktas ES tiesību aktos un starptautiskajos nolīgumos cilvēktiesību jomā.

5.6.2 Diskriminācijas apkarošanas prioritāte jānodrošina visās sabiedrības dzīves jomās. EESK iesaka ES un dalībvalstu diskriminācijas apkarošanas politikā vēl vairāk uzmanības pievērst diskriminācijas gadījumu atklāšanai un attiecīgu sankciju piemērošanai saskaņā ar tiesisko praksi Eiropas Savienībā.

5.6.3 Migrējošo romu cilvēktiesības ir jāaizsargā un tām jābūt pilnībā īstenotām, ņemot vērā arī viņu tiesības uz izglītību un atbilstošu līmeņa veselības aprūpi. Attiecībā uz romu tautības migrantiem no ES dalībvalstīm, kuri ir ES pilsoņi, izraidīšanas politikas vietā pēc iespējas īstenojama līdzsvarotākā pieņemšanas politika.

⁽¹⁶⁾ Dažādu iemeslu dēļ vidējais rādītājs bija 1,6–2,7.

5.6.4 Īpašas pūles veltāmas tam, lai plašsaziņas līdzekļos, skolās un citās sabiedrības dzīves jomās romu iekļaušana kļūtu pašsaprotama. Nepieciešamas programmas iepazīstināšanai ar romu vēsturi un kultūru, darot zināmas arī problēmas, ar kurām viņiem jāskaras diskriminācijas un atstumtības dēļ. Ir svarīgi, lai šajā sabiedrības izpratnes veicināšanas procesā piedalītos arī paši romi.

5.6.5 Konsekventi ir jānosoda jebkādas naidīgas attieksmes un ksenofobijas izpausmes un attiecīgos gadījumos jāpiemēro juridiskas sankcijas. Šajā ziņā īpaša atbildība jāuzņemas viedokļu veidotājiem, pirmām kārtām politiskajai un plašsaziņas līdzekļu elitei.

5.6.6 Jāatturas no romu kā etniskas grupas kriminalizācijas, kā arī no izteikumiem, kas sabiedrībā pastāvošās negatīvās izpausmes (noziedzība, sabiedrībā pieņemtajām normām neatbilstoša uzvedība) saista ar romiem. Turklāt jāpanāk, lai šādas izpausmes izzustu, un īpaši tas attiecas uz kriminālās tiesvedības un plašsaziņas jomu.

5.6.7 Komiteja vēlreiz norāda, ka attiecībā uz romu sociālo stāvokli vispārējai pieejai vienmēr jābūt pozitīvi orientētai. Komiteja iesaka ES iestādēm un to tīkliem romu tautības cilvēkiem un kopienām pievērsties ne tikai saistībā ar sociālām problēmām, uzsverot, ka viņi ir problēmu "radītāji", bet gan censties sabiedrībai darīt zināmus atsevišķu sevi par romiem uzskatošu cilvēku un kopienu veiksmes stāstus kā piemēru romu sekmīgai darbībai sabiedrībā un viņu integrācijai.

5.6.8 Iekļaušanas politikas īstenošanā izšķirīgs faktors ir cilvēku apņēmība, viņiem pieejamie līdzekļi un spēja lemt par savu likteni. Tāpēc gan ar politiku kopumā, gan ar rīcību atsevišķās jomās jāpalīdz attiecīgās grupas iedzīvotājiem tiesiskās valsts ietvaros pašiem lemt par savu dzīvi, bet vairākuma sabiedrībai jābūt spējīgai to pieņemt, ņemot vērā kopīgās intereses.

5.7 Līdzdalība

5.7.1 EESK uzsver, ka RIVS procesā pilsoniskā sabiedrība nedrīkst būt pasīvs dekoratīvs elements, bet tai jābūt aktīvai līdzdalībnieci.

5.7.2 Komiteja atbalsta Eiropas Komisijas plānotā romu valstu kontaktpunktu tīkla izveidi, bet uzsver, ka tas būs lietderīgs tikai tad, ja šādiem kontaktpunktiem būs atbilstošas pilnvaras, resursi, tostarp finanšu resursi. To darbībai jebkurā gadījumā jābūt cieši un institucionalizēti saistītai ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

5.7.3 Stratēģisko programmu novērtēšanā jāiesaista Eiropas romu forums. Tādēļ tā darbība ir jānostiprina.

5.7.4 Organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai, kas ietver romu organizācijas un viņu interešu pārstāvjus, pilnvērtīgi jāpiedalās RIVS procesā (plānošana, īstenošana, uzraudzība un novērtēšana), turklāt tam jānotiek ne tikai valsts, bet arī reģionālā un vietējā mērogā. Minētā pieeja īstenojama visos lēmumu pieņemšanas līmeņos, vienlaikus paredzot attiecīgus darbības procesus, apspriešanās iespējas, pārredzamību, rīkus un resursus.

5.7.5 EESK uzsver, ka nepieciešama politika, kas sekmē iedzīvotāju, kuri sevi uzskata par jebkuras romu kopienas locekļiem, sabiedrisko līdzdalību un atbalsta viņu panākto sociālo integrāciju. Tai jāietver arī atbalsta sistēma.

5.8 Uzraudzība un novērtēšana

5.8.1 Ņemot vērā to, ka uzraudzība un novērtēšana dalībvalstu RIVS nav ietverta vai kā to elements nav pietiekami izstrādāta, Komiteja iesaka visām dalībvalstīm savas programmas attiecīgi papildināt, noteikt atbildīgās struktūras un institucionālos procesus, mērķiem pielāgotus rādītājus, novērtēšanas metodi, informācijas avotus u.c.

5.8.2 RIVS ir jāpārskata un pastāvīgi jāuzrauga, arī tāpēc, lai noteiktu, vai attiecībā uz programmas visām piecām svarīgākajām darbības jomām ir formulēti visaptveroši un konsekventi politikas pasākumi, vai ir papildināti pastāvošie nepilnīgie pasākumi un vai nodrošinātas atbilstošas darbības programmas un tām pielāgoti finanšu resursi.

5.8.3 Dalībvalstīm jānodrošina, lai RIVS būtu saskaņoti ar valsts, reģionālajiem un vietējiem attīstības politikas pasākumiem, kā arī tas, lai varētu novērst vai līdzsvarot šādu pasākumu neplānoto negatīvo ietekmi uz RIVS mērķiem.

5.8.4 Komiteja iesaka: lai RIVS varētu pamatoti novērtēt, Eiropas Komisija katrā dalībvalstī varētu izveidot neatkarīgu ekspertu tīklu. Tāpat iesaka, lai dalībvalstis arī darbības programmās paredzētu resursus ES veiktai uzraudzībai un pilsoniskās sabiedrības veiktai (neatkarīgai) novērtēšanai. Paredzot programmu finansējumu, noteikti jāņem vērā uzraudzība un novērtēšana.

5.8.5 Iesaka, lai papildus Eurostat veiktajai koordinācijai arī valstu statistikas iestāžu speciālisti izstrādātu rādītājus, kas nepieciešami uz faktiem pamatotai romiem veltīto stratēģiju uzraudzībai, kā arī vienotu statistikas metodi rādītāju noteikšanai.

5.9 Resursi

5.9.1 EESK uzsver, ka īpaši nodalītās budžeta pozīcijās jāparedz resursi, kas atbilst politiskajos dokumentos izvirzītajiem mērķiem.

5.9.2 Krīze visvairāk skar vismazāk aizsargātos. Lai īstenotu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus, var būt nepieciešams gan resursu politiku, gan prioritātes pielāgot apstākļiem. Tomēr tas jā dara pārredzama un uz vienošanos ar ieinteresēto personu pārstāvjiem pamatota lēmumu pieņemšanas procesa ietvaros.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

484. PLENĀRĀ SESIJA 2012. GADA 14. UN 15. NOVEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz vaučeriem groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu”

COM(2012) 206 final – 2012/0102 (CNS)

(2013/C 11/06)

Ziņotājs: **Viliam PÁLENÍK kgs**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 113. pantu 2012. gada 24. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz vaučeriem groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu”

COM(2012) 206 final – 2012/0102 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 2. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 116 balsīm par un 18 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. EESK secinājumu un ieteikumu kopsavilkums

1.1 Komisija 2012. gada 10. maijā iepazīstināja ar priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko attiecībā uz vaučeriem groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu. Tā mērķis ir piemērot vaučeriem visaptverošus, neitrālus un pārredzamus nodokļus.

1.2 Komisija vēlas ieviest kopīgus noteiktumus, lai novērstu nodokļu dubulto uzlikšanu un izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Tā ir pārliecināta, ka, saglabājoties pašreizējai situācijai, palielināsies nestabilitāte vienotajā tirgū un radīsies konkurences kropļojumi, jo visiem tirgus dalībniekiem nosacījumi nav vienādi.

1.3 Pēdējā laikā jo īpaši ir būtiski palielinājusies vaučeru izmantošana. To dažādie veidi un plašā izmantošana rada

neskaidrības attiecībā uz nodokļu saistībām. Tāpēc, lai novērstu nestabilitāti vienotajā tirgū, ir jāparedz pēc iespējas skaidrāki noteikumi visām dalībvalstīm.

1.4 EESK atzinīgi vērtē apņemšanos pēc iespējas precīzāk definēt dažādos vaučeru veidus. Mērķis ir novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas vaučeru izmantošanas gadījumā. Šādi noteikumi līdztekus nodrošinās arī to, lai vaučeru emitenti nenonāktu neizdevīgākā stāvoklī par saviem konkurentiem.

1.5 Īpaši atzinīgi EESK vērtē Komisijas apņemšanos novērst pārmērīgu administratīvo slodzi vairāku mērķu vaučeru izplatīšanas jomā, kad nodoklis būtu jāmaksā tikai uzņēmumam, kurā vaučers tiek izmantots, jo tikai tajā uzņēmumā ir zināms, kad un kā vaučers ir izmantots.

1.6 Nebūs nozīmes noteikt noteikumus par vaučeru aplikšanu ar nodokļiem, ja tos neievēros visas dalībvalstis. Šā iemesla dēļ ir svarīgi, lai tās pakļautos kopīgiem noteikumiem un atceltu dažādos izņēmumus, kas kropļo konkurenci un pasliktina konkurences vidi.

1.7 Komisija vēlas mainīt PVN direktīvas piemērošanu vaučeriem telekomunikāciju pakalpojumu jomas paplašināšanās dēļ — priekšapmaksas tālruņu kredīti ir viens no izplatītajiem vaučeru veidiem.

1.8 EESK vēlas vērst uzmanību uz vairākiem jautājumiem, kas jāatrisina līdz direktīvas spēkā stāšanās brīdim. Tie galvenokārt ir saistīti ar problēmām, ko bezmaksas vaučeru gadījumā var radīt atsevišķās dalībvalstīs noteiktie ierobežojumi atbrīvošanai no nodokļa, ar pārejas pasākumu neesamību un tādu noteikumu neesamību, kuri attiektos uz neizmantojamiem viena mērkļa vaučeriem.

2. Atzinuma galvenie aspekti un vispārīga informācija

2.1 Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīvā 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu ir paredzēti noteikumi par preču piegādes un pakalpojumu sniegšanas laiku un vietu, par summu, kurai uzliek nodokli, par pievienotās vērtības nodokļa (PVN) iekasējamību un par atskaitīšanas tiesībām. Tomēr ar šiem noteikumiem nepietiek, lai nodrošinātu konsekveni visos aspektos, kas saistīti ar vaučeru aplikšanu ar nodokli. Rezultātā ir būtiski samazinājusies tirgus stabilitāte, negatīvi ietekmējot vienotā tirgus darbību.

2.2 Dalībvalstu vidū pašlaik valdošā nekoordinētā pieeja izraisa ievērojamu tirgus nestabilitāti, kas ir jānovērš. Minētā iemesla dēļ Komisija ierosina ieviest kopīgus noteikumus, lai nodrošinātu konkrētu un vienotu sistēmu, novērstu nekonsekveni, konkurences kropļojumus, nodokļa dubulto uzlikšanu vai nodokļu neuzlikšanu un ierobežotu iespēju izvairīties no nodokļiem saistībā ar vaučeriem.

2.3 Vaučeriem piemīt daudzas tādas iezīmes, kas rada problēmas nodokļu uzlikšanas jomā. Tāpēc ir jānoskaidro dažādi vaučeru veidi un šim nolūkam ir jānosaka skaidri noteikumi.

2.4 Šīs direktīvas mērķis ir nošķirt maksājumu instrumentus no vaučeriem un definēt vaučerus, kuriem atkarībā no to lietojuma var būt elektroniska vai fiziska forma. Jānosaka arī vaučeru izdevēju pienākumi.

2.5 Vaučers ir tiesības saņemt preces vai pakalpojumus vai saņemt atlaidi. Tomēr šīs tiesības bieži vien tiek vairākkārt nodotas tālāk, vaučeru neizmantojot. Lai izvairītos no nodokļa

dubultās uzlikšanas riska, kad ar šīm tiesībām saistīto pakalpojumu aplik ar nodokli, jānosaka, ka minēto tiesību piešķiršana un preču vai pakalpojumu saņemšana uzskatāma par vienotu darījumu.

2.6 Lai nodrošinātu neitralitāti, pienākums maksāt nodokli būtu attiecināms uz vienotu darījumu ar precēm vai pakalpojumiem, ko piegādā apmaiņā pret vaučeru.

2.7 Direktīvā ir noteikts, ka vaučeriem, ko izdod ceļojumu aģentūras, nodokli uzliek dalībvalstī, kurā attiecīgā ceļojumu aģentūra ir reģistrēta. Lai novērstu iespējamus mēģinājumus mainīt nodokļa uzlikšanas vietu, šis noteikums attiecas arī uz precēm vai pakalpojumiem, ko piegādā, izmantojot minētos vaučerus.

2.8 Attiecībā uz vaučeriem, kuri tiek laisti aprītē izplatīšanas tīklā, Komisija ierosina galīgo vērtību noteikt tos izdodot — tādejādi PVN līmenis paliek nemainīgs visā vairāku mērkļu vaučeru izplatīšanas procesā.

2.9 Ja vaučerus izplata nodokļa maksātājs, kas darbojas savā vārdā, bet citas personas uzdevumā, uzskata, ka nodokļa maksātājs pats ir saņēmis un piegādājis vaučerus. Ja tiek izplatīti vairāku mērkļu vaučeri un nodoklis tiek uzlikts tikai vaučera izmantošanas brīdī, visos izplatīšanas ķēdes posmos būtu vajadzīgas korekcijas, kas radītu nelielus vai neradītu nekādus jaunus nodokļa ieņēmumus. Lai izvairītos no pārmērīga administratīvā sloga, neuzskata, ka nodokļa maksātājs, kurš izplata šādus vaučerus, ir pats vaučeru saņēmis un piegādājis.

2.10 Komisija ir noteikusi vairāku mērkļu vaučeru aplikšanu ar nodokli to izplatīšanas laikā. Ja izplatītājs gūst peļņu, pārdodot citam izplatītājam, izplatīšanas pakalpojumu aplik ar nodokli, pamatojoties uz izplatītāja maržu.

2.11 Direktīvas priekšlikumā ir paredzēts atcelt visas tās atkāpes, ko dalībvalstis pieprasa saistībā ar preču vai pakalpojumu pārrobežu piegādes aplikšanu ar nodokli. Šis noteikums likvidēs dubultās nodokļu uzlikšanas vai nodokļa neuzlikšanas iespēju.

2.12 Atkarībā no vaučeru izmantošanas veida Komisija tos iedala viena mērkļa un vairāku mērkļu vaučeros. Viena mērkļa vaučeri dod tiesības saņemt preces vai pakalpojumus, ja ir zināma piegādes vieta un saņemamais apjoms. Viena mērkļa vaučeru gadījumā PVN ir jāmaksā no summas, kas saņemta par vaučeru, pat ja maksājums ir veikts pirms preču vai pakalpojumu piegādes. Vairāku mērkļu vaučeru gadījumā nodokļa nomaksa jāveic tika tad, kad vaučers ir izmantots.

2.13 Attiecībā uz vaučeriem, kas piešķir atlaides preču piegādē vai pakalpojumu sniegšanā, Komisija nosaka, ka piegādātājs ir sniedzis pakalpojumu vaučera izdevējam, ja attiecīgais vaučers ir izmantots.

2.14 Kad par vaučeri piešķir preču vai pakalpojumu cenas atlaidi, ar nodokli apliekamā summa par noieta veicināšanas pakalpojumu, ko izmantošanas uzņēmums sniedzis vaučera izdevējam, ir kompensācija, kuru izmantošanas uzņēmums saņem no vaučera izdevēja.

2.15 Vairāku mērķu vaučeru gadījumā tikai vaučera izmantošanas uzņēmums zina, kas, kad un kur ir piegādāts. Lai nodrošinātu PVN samaksu, tikai izmantošanas uzņēmumam vajadzētu būt atbildīgam par to, lai nodokļu iestādēm tiktu samaksāts PVN par piegādātajām precēm vai pakalpojumiem.

2.16 Komisija vēlas nodrošināt, lai PVN tiktu piemērots un iekasēts pareizi, ja vaučerus izplata pāri robežām un šī izplatīšana nozīmē atsevišķa pakalpojuma sniegšanu, kas ir nošķirts no precēm vai pakalpojumiem, kurus iegādājas ar vaučeri.

2.17 Tā kā dalībvalstis vienas nevar vienkāršot, saskaņot un modernizēt vaučeriem piemērojamos pievienotās vērtības nodokļa noteikumus, Komisija ir ierosinājusi Savienības līmenī izstrādāt šo direktīvu saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas vēlmi vienkāršot, saskaņot un modernizēt pievienotās vērtības nodokļa noteikumus vienotajā tirgū. Pašlaik dalībvalstis vaučerus apliek ar nodokļiem pašas, taču tas izraisa nodokļa dubulto uzlikšanu vai nodokļa neuzlikšanu, kas kropļo vienoto tirgu.

3.2 EESK atzinīgi vērtē Komisijas pieeju — PVN direktīvas piemērošanas paplašināšanu, to attiecinot arī uz vaučeriem. Komiteja tomēr mudina Komisiju tuvākajā laikā pievērsties arī citiem un ne mazāk svarīgiem preču un pakalpojumu tirgiem — transporta, viedtālrunu, interneta un sociālo tīklu tirgiem.

3.3 Direktīvā paredzētās izmaiņas neskar vaučeriem līdzīgi izmantoto kuponu problēmu. Ja noteikumi tiks mainīti tikai attiecībā uz vaučeriem, izaugsmi piedzīvot varētu tie līdzīga rakstura instrumenti, par kuriem nav skaidri definēti noteikumi. Tāpēc būtu lietderīgi ietvert direktīvā arī kupona jēdzienu un paredzēt noteikumus darījumiem ar kuponiem.

3.4 Grozījumi šajā direktīvā tiek veikti galvenokārt tāpēc, ka ir palielinājusies vaučeru izmantošana telekomunikāciju jomā,

uz ko attiecināma minēto instrumentu tirgus lielākā daļa. EESK iesaka Komisijai skaidri definēt telekomunikāciju vaučeru izmantošanu, jo mūsdienu tehnoloģiju dēļ to potenciālais lietojums var būt ļoti plašs.

3.5 EESK atbalsta direktīvas darbības jomas paplašināšanu, lai to attiecinātu arī uz PVN saistībā ar vaučeriem. Ne Sestajā PVN direktīvā ⁽¹⁾, ne PVN direktīvā ⁽²⁾ nav paredzēti noteikumi par darījumiem ar vaučeriem. Tādēļ rodas problēmas ar summu, kurai uzliek nodokli, darījuma laiku vai vietu. Vaučeru pārrobežu izplatīšanas gadījumā ir bijusi neskaidrība par darījumiem un interpretācijas problēmas gan vaučeru lietotājiem, gan izplatītājiem.

3.6 Kopēji PVN noteikumi tika pieņemti 1977. gadā, un kopš tā laika vienotais tirgus ir piedzīvojis daudzas pārmaiņas, mainoties uzņēmējdarbības praksei. Tāpēc ir ļoti svarīgi aktualizēt PVN noteikumus atbilstoši tirgus dalībnieku rīcības izmaiņām. Vaučeri un to aplikšana ar nodokļiem ir izmaiņas, kas iepriekš netika paredzētas, un tāpēc tagad ir vajadzīgi noteikumi šajā jomā.

3.7 Ja tiks pieņemti skaidri noteikumi, tiks atrisināti vairāki jautājumi, ar ko šobrīd nodarbojas Eiropas Savienības Tiesa. Tiesa ir sniegusi vairākas aptuvenas norādes šajā jomā, taču problēma kopumā vēl nav atrisināta. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē ar PVN saistītu nosacījumu noteikšanu attiecībā uz vaučeriem, kas uzņēmējiem nodrošinās skaidrus noteikumus un ļaus novērst gan nodokļu dubulto uzlikšanu, gan nodokļu neuzlikšanu.

3.8 EESK atzinīgi vērtē viena mērķa, vairāku mērķu un atlaižu vaučeru definēšanu, kas nodrošina skaidrību par to, kādi noteikumi ir jāievēro tirgus dalībniekiem šajā ļoti plašajā jomā.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK atzinīgi vērtē maksājumu pakalpojumu un vaučeru nošķirumu. Tā atzinīgi vērtē arī direktīvas priekšlikuma 30.a pantā noteikto atšķirību starp viena mērķa, vairāku mērķu un atlaižu vaučeriem. Šis papildinājums nozīmē, ka definēti ir vairāki vaučeru veidi.

4.2 Būtu jānosaka vaučeru izmantošanas maksimālais termiņš patērētājiem, citādi, mainoties likmēm, radīsies PVN samaksas problēmas.

⁽¹⁾ Padomes 1977. gada 17. maija Sestā direktīva 77/388/EEK par to, kā saskaņojami dalībvalstu tiesību akti par aproģijuma nodokļiem — Kopēja pievienotās vērtības nodokļu sistēma: vienota aprēķinu bāze (OV L 145, 13.6.1977., 1. lpp.) ("Sestā PVN direktīva").

⁽²⁾ Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīva 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2006 L 347, 1. lpp.) ("PVN direktīva"), ar ko 2007. gada 1. janvāra aizstāj Sesto PVN direktīvu.

4.3 Atzinīgi vērtējams arī tas, ka 30.b pantā ir definēts vienots darījums kā tāda vaučera izsniegšana, kurš ietver tiesības uz preču vai pakalpojumu piegādi un secīgu šo preču vai pakalpojumu piegādi, jo tādējādi kļūst vienkāršāk izpildīt nodokļu saistības. Šis pants būtu jāsaista arī ar 74.c pantu.

4.4 Viena mērķa vaučeru izmantošanu būtiski vienkāršo 65. pants, kurā ir noteikts, kad PVN kļūst iekasējams un kāda ir ar nodokli apliekamā summa.

4.5 Jāprecizē ir procedūra, kas jāpiemēro viena mērķa vaučeriem. Viena mērķa vaučeriem nodokli piemēro to pārdošanas brīdī. Ja viena mērķa vaučers pēc tam tomēr netiek izmantots, saskaņā ar Tiesas nolikumu ir apstiprināts, ka šādā gadījumā nodokļa summu atgūt no vaučera izdevēja nav tiesību. Vaučera izdevējs tomēr jau ir samaksājis PVN.

4.6 Precīzāk ir jāizstrādā procedūra, kas jāievēro vairāku mērķu vaučeru gadījumā, ja izplatītāja maržas nav vai ja tā ir negatīva — šādos gadījumos dažās dalībvalstīs ir atšķirīgas nodokļu bāzes vai nulles likmes, piemēram, farmācijas precēm.

4.7 Komisijas priekšlikumā ir noteikts, ka, ciktāl preces vai pakalpojumi, ko piegādā, izmantojot vaučeru, ir apliekami ar nodokli, nodokļa maksātājs ir tiesīgs atskaitīt PVN, kurš samaksāts par izdevumiem, kas saistīti ar vaučera izdošanu. Jāprecizē, ka šis PVN izmaksas ir atskaitāmas pat tad, ja attiecīgās preces vai pakalpojumu piegādā cita persona, nevis vaučera izdevējs.

4.8 EESK uzskata, ka 74.a panta 1. un 2. punkts varētu kļūt par problēmu cēloni — sarežģījumi varētu rasties, vairāku mērķu vaučerus izmantojot pāri robežām. Varētu būt grūti noteikt ar nodokli apliekamo summu un darījuma nominālo vērtību, ja valstīs, kurās vaučerus izmanto, ir atšķirīgas PVN likmes.

4.9 Par iespējamo problēmu cēloni EESK uzskata arī pārejas noteikumus, kas nepieciešami, ieviešot vienotus nodokļu noteikumus vaučeriem, īpaši šo noteikumu darbības termiņu, jo daudziem vairāku mērķu vaučeriem ir ilgs izmantošanas termiņš.

4.10 Pārmērīga administratīvā slodze varētu rasties arī tajos gadījumos, kad dažādas darījuma daļas tiek īstenotas dažādās dalībvalstīs. Viens no piemēriem varētu būt telekomunikāciju pakalpojumu kredīta daļēja izmantošana dažādās dalībvalstīs.

4.11 Daudzi jautājumi rodas arī par vaučeru izmantošanu preču vai pakalpojumu pārdošanas veicināšanas nolūkā. Šādā gadījumā tie bieži netiek izmantoti vai arī tiek izmantoti, izdevējam nezinot, un līdz ar to nodokļa piemērošana kļūst sarežģīta.

4.12 Pašlaik vairākās dalībvalstīs ir noteiktas robežas, līdz kurām dažādi uzņēmumiem paredzēti preču un pakalpojumu pārdošanas veicināšanas vaučeri ir atbrīvoti no nodokļa. Šīs robežas ir ļoti atšķirīgas dalībvalstu ekonomikas stāvokļa un tirgu lieluma dēļ. Minētajām valstīm šie atbrīvojumi būtu jāatceļ, lai novērstu vienotā tirgus kropļojumus. Tādējādi būtu iespējams pārtraukt spekulāciju, ar ko valstīs, kurās šādiem vaučeriem ir noteiktas nodokļa atbrīvojuma robežas, nodarbojas uzņēmumi, lai optimizētu savas nodokļu saistības, izdodot un izplatot pārdošanas veicināšanas vaučerus. Šādu robežu ir iespējams saglabāt, bet tai vajadzētu būt visiem vienādi un to, iespējams, vajadzētu attiecināt tikai uz vaučeriem, jo vispārēja robeža, ko piemērotu pārdošanas veicināšanas materiāliem, radītu problēmas.

4.13 EESK izsaka cerību, ka visām dalībvalstīm kopēju noteikumu ieviešana un nodokļu nemaksāšanas iespēju novēršana palielinās no vaučeriem iekasētā PVN summas un tādējādi pieaugs dalībvalstu nodokļu ieņēmumi un tiks stiprināta šā nodokļa veida piemērošanas joma, neitralitāte un pārredzamība. Izmaiņas šajā direktīvā tādējādi ietekmēs Eiropas Savienības budžetu un, lai gan to ir grūti aprēķināt, EESK cer, ka rezultāti būs pozitīvi.

4.14 Pēdējo gadu laikā ir būtiski palielinājusies vaučeru vai atlaižu vaučeru izmantošana pakalpojumu un preču jomā. Nepārtraukti rodas jauni vaučeru veidi un paplašinās to izmantojums, turklāt šis process, bez šaubām, neapstāsies. Tādēļ ir jāreķinās ar to, ka vajadzēs jaunus noteikumus par jauniem vaučeru veidiem, kuriem nebūs skaidri noteikta lietojuma.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko attiecībā uz ātrās reaģēšanas mehānismu pret krāpšanu PVN jomā groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu"

COM(2012) 428 final – 2012/0205 (CNS)

(2013/C 11/07)

Galvenais ziņotājs: **PÁLENÍK kgs**

Eiropas Savienības Padome 2012. gada 5. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 113. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko attiecībā uz ātrās reaģēšanas mehānismu pret krāpšanu PVN jomā groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu"

COM(2012) 428 final – 2012/0205 (CNS).

Komitejas Birojs 2012. gada 17. septembrī uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskā un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 14. un 15. novembrī notikušajā 484. plenārsesijā (2012. gada 15. novembra sanāksmē) iecēla PÁLENÍK kgu par galveno ziņotāju un ar 112 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) izstrādājusi atzinumu par Priekšlikumu Padomes direktīvai, ar kuru paredzēts ieviest ātrās reaģēšanas mehānismu (ĀRM). Tā mērķis ir nodrošināt dalībvalstīm iespēju efektīvāk cīnīties pret krāpšanu pievienotās vērtības nodokļa (PVN) jomā, galvenokārt samazinot laiku, kas nepieciešams, lai noteiktu atkāpes attiecībā uz PVN maksātāju noteikšanu. Minētais pasākums arī novērs risku, ka valstis varētu īstenot PVN krāpšanas apkarošanas darbības, kurām nebūtu juridiska pamata Eiropas tiesību aktos.

1.2. EESK atbalsta priekšlikuma mērķi, proti, efektīvāk cīnīties pret krāpšanu nodokļu jomā, un uzskata, ka salīdzinājumā ar pašreizējo tiesisko situāciju priekšlikums uzskatāms par soli virzībā uz priekšu. Taču vienlaikus EESK atzinumā uzskaitītas vairākas priekšlikuma nepilnības, kā arī izklāstīti apsvērumi un citi priekšlikumi, kas nākotnē varētu palīdzēt uzlabot *status quo*.

1.3. Krāpšana PVN jomā ir ārkārtīgi kaitīga prakse; tās rezultātā dalībvalstu budžetu ieņēmumos nenonāk ievērojamas naudas summas, un tas savukārt kavē valsts finanšu konsolidēšanas centienus. Krāpšanas veidi PVN jomā attīstās salīdzinoši strauji, tāpēc arī šo darbību novēršanai jāizstrādā pēc iespējas efektīvāki tiesību akti.

1.4. EESK ir gandarīta, ka direktīvas priekšlikums ļauj dalībvalstīm elastīgi reaģēt uz krāpšanu konkrētās jomās un gandrīz

nekavējoties ieviest pasākumus iespējamo nodokļu ieņēmumu zaudējumu novēršanai. Samazinot laiku atkāpju piešķiršanai no Eiropas Savienības PVN sistēmas, rodas iespēja efektīvāk cīnīties pret krāpšanu nodokļu jomā un nodokļu nemaksāšanu.

1.5. Par atkāpes pasākumu ieviešanu attiecībā uz pārbaudes procedūru, ko paredz Regulas (ES) Nr. 182/2011 3. panta 5. punkts, EESK pauž zināmas bažas un it īpaši tāpēc, ka ierosinātā procedūra praktiski neļauj komitejas sanāksmē ekspertiem pamatoti apspriest dalībvalsts prasību par atkāpes (no Eiropas Savienības PVN sistēmas) piemērošanu.

1.6. Runājot par nepieciešamību efektīvi cīnīties pret krāpšanu PVN jomā un ņemot vērā, ka krāpšanas veidi attīstās salīdzinoši strauji, EESK ierosina: izstrādādot un meklējot jaunu un efektīvu pasākumu iespējas, apkopot informāciju par pieredzējušu ekspertu tehniskajām prasmēm; daudzi no viņiem darbojas organizētājā pilsoniskajā sabiedrībā. Lai iespējami plašāk apspriestu aplūkojamās problēmas, būtu jāriko ekspertu grupu sanāksmes.

1.7. Krāpšana PVN joma ir sarežģīta un starptautiska noziedzīga darbība, kas postoši ietekmē publiskās finanses, tāpēc EESK uzsver: būtu jāpanāk, ka šādas krāpšanas apkarošanai dalībvalstu nodokļu iestādes efektīvi sadarbojas. Tāpēc Komiteja vēlētos, lai Eiropas iestādes pastiprinātu pūliņus tādu darbību atbalstam, kas minēto sadarbību veicina.

2. Pamatojums

2.1. Šajā grūtajā laikā, kad visām Eiropas Savienības (ES) valstīm jāveic liels darbs publisko finanšu efektīvai konsolidācijai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atbalsta ikvienu iniciatīvu šādu pūliņu atbalstam gan attiecībā uz valsts budžeta ieņēmumiem, gan arī uz izdevumiem. Izstrādājot priekšlikumu Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu, Eiropas Komisija vēlas panākt, ka krāpšana PVN jomā un nodokļu nemaksāšana tiek novērsta efektīvāk un tādējādi veicināta ieņēmumu konsolidācija.

2.2. Šis Eiropas Savienības tautsaimniecībai ir tik grūts laiks, kādu tā vēl nekad nav piedzīvojusi, tāpēc dalībvalstu finanšu konsolidācijas paātrināšanai īpaši svarīgs aspekts ir efektīva nodokļu sistēma.

2.3. Kā minēts Gada izaugsmes pētījumā par 2012. gadu, mērķtiecīga fiskālā konsolidācija ir ceļš uz rezultātu un tas ir ārkārtīgi svarīgi, lai atjaunotu makrofinansiālo stabilitāti kā pamatu izaugsmei un nodrošināt Eiropas sociālā modeļa nākotni. Vairākās dalībvalstīs valsts budžeta ieņēmumus iespējams paaugstināt, uzlabojot nodokļu iekasēšanas efektivitāti un apkarojot izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Efektīvāka noteikumu piemērošana visu veidu nodokļiem šajā aspektā dotu lielu ieguldījumu.

2.4. Saskaņā ar dokumenta COM(2011) 815 final IV pielikumu, labāka nodokļu koordinēšana saistībā ar pārrobežu operācijām varētu būt veids, kā panākt ES vienotā tirgus lielāku efektivitāti. Šī apgalvojuma pamatā ir pieņēmums, ka iemesls lielākajai daļai šķēršļu vienotajā tirgū ir tas, ka nodokļu politikas netiek saskaņotas. Atšķirības šajā jomā daļēji varētu novērst ātrās reaģēšanas mehānisma ieviešana, taču EESK arī norāda, ka ĀRM piemērošana dažās dalībvalstīs var izraisīt būtiskus nodokļu ieņēmumu zaudējumus.

2.5. Viens no lielākajiem izaicinājumiem nodokļu jomā ES dalībvalstīm pašlaik ir cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā un nodokļu nemaksāšanu. Efektīvi pasākumi krāpšanas un nodokļu nemaksāšanas apkarošanai varētu uzlabot nodokļu iekasēšanas iespējas un tiem būtu būtiska nozīme nodokļu ieņēmumu palielināšanā, savukārt labāka PVN iekasēšana būtu viens no iespējamajiem fiskālās konsolidācijas pasākumiem.

2.6. Pēc *Europol* aplēsēm 2008. un 2009. gadā krāpšana PVN jomā un nodokļu nemaksāšana saistībā ar siltumnīcefekta gāzu emisiju kvotām dažu dalībvalstu budžetā izraisījis zaudējumus aptuveni EUR 5 miljardu apmērā. *Europol* direktors *Rob Wainwright* uzskata: Eiropā krāpšana PVN jomā ir nopietni vērtējama noziedzīga darbība; šādas darbības rezultātā milzīgi finanšu

līdzekļi nenonāk valsts budžetā, turklāt tā traucē sasniegt izvirzīto mērķi, proti, Eiropas tautsaimniecību veidot konkurētspējīgāku un videi saudzīgāku.

2.7. Zaļajā grāmatā par PVN nākotni minēts, ka 2006. gadā neiekasētais PVN ir 12 % no teorētiskajiem PVN ieņēmumiem, un dažām dalībvalstīm šis īpatsvars ir virs 20 %. Šo atšķirību daļēji veido krāpšana, kas īstenota, izmantojot pašreizējās nodokļu sistēmas nepilnības, ļaujot pirkt preces un pakalpojumus pāri robežām bez PVN. Efektīvs mehānisms krāpšanas novēršanai ļautu gan izvairīties no milzīgiem ekonomiskiem zaudējumiem, ko šāda krāpšana rada, gan arī veicinātu publisko finanšu konsolidāciju.

2.8. Ar īpašiem pasākumiem, kas īstenoti saskaņā ar 395.a pantu, cīņa pret krāpšanu PVN jomā un nodokļu nemaksāšanu kļūs operatīvāka un efektīvāka, jo tiks ņemtas vērā prasītās valsts PVN un administratīvās sistēmas īpatnības. Minētie pasākumi palīdzēs veidot efektīvu sistēmu jaunu krāpšanas un nodokļu nemaksāšanas veidu meklēšanai un apzināšanai. Taču bažas rada tas, dalībvalstis nodokļu jautājumos lielā mērā var zaudēt ietekmi.

2.9. Līdz ar informāciju, kas apkopota atkāpju piešķiršanas procesā atbilstoši PVN direktīvai (turpmāk tekstā "direktīva"), Komisija iegūs svarīgu praktisku "vietēja līmeņa" informāciju un ierosinājumus, kas noderēs turpmākiem direktīvas uzlabojumiem. Minēto informāciju varēs izmantot nepilnību un novecojušu noteikumu atcelšanai, kā arī novecojušu direktīvas sadaļu atjaunināšanai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu, palielina Komisijas pilnvaras attiecībā uz atkāpju piešķiršanu, lai novērstu krāpšanu PVN jomā. Krāpšana rada ievērojamus zaudējumu budžetā, kropļo konkurenci un traucē vienotā tirgus darbību. EESK atbalsta visus centienus gan uzlabot vienota tirgus darbību, gan efektīvāk cīnīties pret krāpšanu nodokļu jomā un nodokļu nemaksāšanu.

3.2. EESK uzsver, ka saskaņā ar direktīvas 395. panta 1. punkta otro daļu pasākumi, kas paredzēti PVN iekasēšanas kārtības vienkāršošanai, nedrīkst ietekmēt dalībvalstu nodokļu ieņēmumus galapatēriņa posmā, izņemot gadījumus, kad ietekme ir neliela. EESK pauž bažas par aplūkojamo priekšlikumu no tāda viedokļa, ka dalībvalstīs iekasētais kopējais nodokļu apjoms netiks pietiekami izvērtēts.

3.3. EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikums ietekmēs apstiprināšanas procesa ilgumu tiem īpašajiem pasākumiem, ko dalībvalstis īsteno krāpšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanai; tas savukārt palielinās iespējamību, ka minētās darbības izdosies novērst efektīvāk.

3.4. Tā kā krāpšana PVN jomā pirmkārt vērojama saistībā ar pārrobežu tirdzniecību (piemēram, tā sauktā karuseļveida un „pazudušā tirgotāja” krāpšana), efektīvu pasākumu īstenošanas iespējas ir ierobežotas, ja atkāpes piemēro tikai vienā dalībvalstī; turpmāk dalībvalstu nodokļu iestādēm procedūras būtu jāsasakaņo.

3.5. EESK arī norāda, ka, atbilstoši izskatāmajam priekšlikumam, Komisijas kompetencē būs ļoti specializētas un sarežģītas pilnvaras. Komiteja vērs uzmanību uz to, ka šai jomā praktiski strādājoši un pieredzējuši eksperti būtu jāiesaista tās grupas darbā, kas turpmāk gatavos priekšlikumus pasākumiem saistībā ar direktīvas jaunajos pantos ierosināto procedūru. Šādi pieredzējuši eksperti darbojas organizētājā pilsoniskajā sabiedrībā.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Izvirzītais priekšlikums savā pašreizējā formā ļauj ātrāk (viena mēneša laikā) apstiprināt īpašu pasākumu piemērošanu, atkāpjoties no minētās direktīvas 2006/112/EK tikai tad, ja dalībvalsts prasa atkāpi, nosakot saņēmēju kā personu, kam ir jāmaksā PVN par konkrētām preču un pakalpojumu piegādēm, atkāpjoties no 193. panta (kas pašlaik šķiet efektīvs rīks krāpšanas novēršanai), savukārt citos gadījumos nepieciešams vienprātīgs Padomes lēmums, un tas savukārt var ievērojami vājināt krāpšanas novēršanas centienu efektivitāti PVN jomā. EESK uzsver, ka krāpnieki, savstarpēji sadarbojoties, rīkojas efektīvi, tāpēc būtu lietderīgi nodrošināt, lai nodokļu un policijas iestādes vairākās valstīs būtu informētas par atkāpju piešķiršanu saskaņā ar direktīvas jaunajiem pantiem un būtu iesaistītas šajā procesā. Īpaši tas attiecas uz valstīm, uz kurām nelegālās darbības var tikt pārceltas pēc atkāpes piešķiršanas.

4.2. EESK arī ierosina: apstiprināšanas process komitejā saskaņā ar 395.b panta 2. un 3. punktu nedrīkstētu izslēgt

iespēju kādam no komitejas locekļiem pieprasīt rakstiskās procedūras izbeigšanu, nepanākot rezultātu; tādējādi galvenokārt būtu iespēja efektīvi aizsargāt šāda locekļa likumīgās intereses, kuras var apdraudēt citas dalībvalsts prasība atļaut īstenot īpašus pasākumus. Vēl viena iespēja nepilnības novēršanai ir tāda mehānisma ieviešana, kas nosaka, ka īpašiem pasākumiem vajadzīgs Ministru Padomes papildu apstiprinājums, pretējā gadījumā pasākums netiek piemērots.

4.3. Līdz ar ĀRM ieviešanu priekšlikums paredz būtiski samazināt laiku, kas nepieciešams, lai apstiprinātu īpašos pasākumus krāpšanas un nodokļu nemaksāšanas apkarošanai; agrāk pozitīva Komisijas priekšlikuma saņemšana varēja ilgt līdz 8 mēnešiem un tai bija nepieciešams vienprātīgs Padomes apstiprinājums, priekšlikumā šis laiks samazināts līdz vienam mēnesim, apstiprināšanas pilnvaras nodotot Komisijai. EESK atbalsta procesa paātrināšanu, lai efektīvāk cīnītos pret krāpšanu nodokļu jomā. Taču dalībvalstīm vajadzības gadījumā jābūt iespējai padomdevēju komitejā iepriekš apspriest atkāpes pieprasījuma projektu un tādējādi izvairīties no iespējamās tiesvedības Eiropas Savienības Tiesā.

4.4. EESK uzskata, ka priekšlikuma 395.a panta 1. punktā nav pietiekami skaidri definēts formulējums “dalībvalstis īpašajam pasākumam piemēro atbilstīgus kontroles pasākumus”. Tāpēc Komiteja ierosina Padomei šo nepilnību novērst un paplašināt priekšlikuma 395.b panta 1. punktā paredzēto pasākumu darbības jomu.

4.5. Gadījumos, kad atkāpe piešķirta saskaņā ar 395. pantā noteikto procedūru un tās piemērošanas laikā tā izrādījusies efektīva krāpšanas novēršanā nodokļu jomā un nodokļu nemaksāšanas apkarošanā, EESK ierosina ieviest mehānismu, kas labas prakses izplatīšanas ietvaros ļautu attiecīgus pasākumus īstenot arī citās dalībvalstīs, izmantojot vienkāršotu, Priekšlikumā ierosinātajai procedūrai līdzīgu procedūru.

Briselē, 2012. gada 15. novembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 1093/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza attiecībā uz tās mijiedarbību ar Padomes Regulu (ES) Nr. .../..., ar ko Eiropas Centrālajai bankai piešķir īpašus uzdevumus saistībā ar kredītiestāžu uzraudzības politiku”

COM(2012) 512 final – 2012/0244 (COD)

un “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Ceļvedis virzībā uz banku savienību””

COM(2012) 510 final

(2013/C 11/08)

Galvenais ziņotājs: **Carlos Trias PINTÓ**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2012. gada 12. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei “Ceļvedis virzībā uz banku savienību””

COM(2012) 510 final.

Padome UN Eiropas Parlaments 2012. gada 27. septembrī un 2012. gada 22. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 1093/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza attiecībā uz tās mijiedarbību ar Padomes Regulu (ES) Nr. .../..., ar ko Eiropas Centrālajai bankai piešķir īpašus uzdevumus saistībā ar kredītiestāžu uzraudzības politiku”

COM(2012) 512 final – 2012/0244 (COD).

EESK Birojs 2012. gada 17. septembrī uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo tematu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (15. novembra sēdē), iecēla TRIAS PINTÓ kgu par galveno ziņotāju un ar 194 balsīm par, 15 balsīm pret un 22 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka plašajai finanšu reformu regulatīvajai programmai, kas īstenota līdz tiesību aktu kopuma “Banku savienība” izstrādei, ir būtiska nozīme, bet tā nav pietiekama, lai risinātu krīzes izraisītās problēmas un stabilizētu ekonomikas un monetāro savienību⁽¹⁾, atjaunotu uzticēšanos *euro* un ES nākotnei, kā arī uzlabotu pārvaldību un mazinātu ES banku tirgu augošo sadrumstalotību. Tāpēc EESK uzskata, ka visi pasākumi, kas apkopotī ceļvedī COM(2012) 510 un divos tiesību aktos, COM(2012) 511 un COM(2012) 512, ir atbilstoši; COM(2012) 512 tiek arī izskatīts šajā atzinumā.

1.2 EESK Komisijas vērienīgo darbu vērtē atzinīgi un atbalsta tās aicinājumu ierosinātos pasākumus pieņemt līdz 2012. gada

beigām un tos sagatavot, rūpīgi ņemot vērā to ietekmi uz bankām un valstu ekonomiku. Ir ļoti svarīgi, lai dalībvalstu valdībām būtu plašs redzējums par to, ka ir jāveido **vairāk Eiropas un labāka Eiropa**, atsakoties no dažām kompetencēm un atbalstot to piemērošanu augstas kvalitātes uzraudzības un lielākas integrācijas ietvaros, lai izveidotu patiesu Eiropas pārvaldību, kas ir sociāli lietderīga un ekonomiski efektīva.

1.3 Tādu pasākumu steidzamība nepietiekamība izriet no tā, ka izmaksas ievērojami pārsniedz 4 500 miljardus *euro* no nodokļu maksātāju naudas, kuri līdz šim izmantoti banku glābšanai Eiropas Savienībā. Finanšu krīze ir izraisījusi smagāko vispasaules krīzi kopš Lielās depresijas, jo īpaši *euro* zonā, tāpēc uzticības *euro* un ES iestāžu īstenotajai pārvaldībai atjaunošana ir jo vairāk un nepieciešama un neatliekama. Jauni un stingrāki noteikumi sniegs drošību iedzīvotājiem un tirgiem, vienlaikus spēkā esošo noteikumu apšaubīšana, jauno noteikumu neprecizitāte un kavēšanās ar to piemērošanu var būt

⁽¹⁾ Astoņus tiesību aktus ES jau pieņēmusi, četrpadsmit ir koplēmuma pieņemšanas posmā un pirms pašreizējā banku savienības tiesību aktu kopuma izvirzīts vēl viens priekšlikums: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/policy/map_reform_en.htm.

iemesls vēl lielākai nenoteiktībai. Tāpēc arī pielāgošanās termiņiem iestādēm, kas balsta *euro*, jābūt īsākiem un konkrētākiem.

1.4 EESK īpaši aicina ātri vienoties par vienotā uzraudzības mehānisma (VUM) stāšanos spēkā. Tas nozīmē, ka unifikācija jāsāk jau ar 2013. gadu, šajā posmā nenosakot neskaidrus mērķus, jo galvenais sākotnējais mērķis ir glābt *euro*, vienlaikus līdz minimumam samazinot nodokļu maksātāju izdevumus iespējamās pārstrukturēšanas vai likvidācijas gadījumos, iepriekš paredzot pietiekami lielus fondus un noregulējuma izmaksas uzņemoties akcionāriem un kreditoriem.

1.5 EESK atzinīgi vērtē to, ka ECB jau no sākuma darbosies Uzraudzības padome, lai novērstu iespējamus interešu konfliktus ar tas monetāro darbību.

1.6 EESK atbalsta, ka ECB uzņemas atbildību gan par visu banku savienības banku uzraudzību neatkarīgi no to lieluma, īpaši par pārrobežu darbības konsolidēto pārskatu uzraudzību, gan par to, ka tām piemēro spēkā esošo vienoto regulējumu. Komiteja pauž gandarījumu arī par to, ka ECB uzticēti uzdevumi, pilnvaras un resursi, kas nepieciešami, lai atklātu riskus, kuri apdraud banku dzīvotspēju, un lai tām pieprasītu veikt atbilstošus korektīvus pasākumus, vienotajā uzraudzības mehānismā (VUM) aktīvi iesaistoties valstu uzraudzības iestādēm. Tāpat ir pareizi, ka minētās iestādes arī turpmāk būs atbildīgas par patērētāju aizsardzību, lai gan Komisijas priekšlikumā nav izklāstīts, kā risināt iespējamus interešu konfliktus starp Eiropas līmeņa uzraudzību un valstu iestādēm piešķirtajām kompetencēm.

1.7 Saistībā ar makrouzraudzības politikas pasākumiem EESK atbalsta lielākas nozīmes piešķiršanu Eiropas Sistēmisko risku kolēģijai (ESRK) un ECB integrētākas finanšu sistēmas ietvaros un aicina Komisiju konkrētāk izklāstīt, kā īstenojama valstu iestāžu un ECB sadarbība.

1.8 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu sekmēt valstu, kuras nav *euro* zonas dalībnieces, iesaistīšanos (“opt in”) ar tādām pašām tiesībām kā *euro* zonas valstīm, šim mērķim paredzot vieglākas un pievilcīgākas procedūras, nepārkāpjot LESD.

1.9 EESK uzskata, ka ir būtiski sekmēt Eiropas Banku iestādes (EBI) un ECB labu sadarbību, zinot, ka sākumā dažas to funkcijas pārklāsies. Attiecībā uz lēmumu pieņemšanu balsošanas kārtības pārskatīšana, grozot EBI reglamentu un paplašinot neatkarīgās komisijas lēmumu pieņemšanas pilnvaras, vēl

būtu jāanalizē un jāapsver, lai iekšējā tirgū līdzsvarotu to dalībvalstu intereses banku jomā, kas nepiedalās vienotajā uzraudzības mehānismā (VUM), vienlaikus novēršot bloķējošas minoritātes radītas *euro* zonas integrācijas paralīzes risku. Ir svarīgi novērst divlīmeņu finanšu pakalpojumu tirgus pastāvēšanu, tāpēc EESK vērs uzmanību uz šo jautājumu.

1.10 Tāpat ECB, ESRK un Eiropas jaunajām finanšu uzraudzības iestādēm, tostarp to neatkarīgajai komitejai, savā darbā vajadzētu iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, īpaši patērētāju organizācijas un arodbiedrības⁽²⁾, saglabājot to augsta līmeņa neatkarību, pārredzamību un noturību pret politisku spiedienu.

1.11 Ritms, kādā nodod kredītiestāžu uzraudzību, un attiecīgas izmaiņas Eiropas Banku iestādē (EBI), kuras galvenajam uzdevumam jābūt nodrošināt regulējuma un tehnisko standartu konsekveni un saskaņoti, lai tie būtu piemērojami visā ES, ir tikpat svarīgi elementi kā stingākas uzraudzības prasības bankām⁽³⁾, pasākumi noguldījumu garantijas vienotās sistēmas⁽⁴⁾ nostiprināšanai un uzlabošanai un integrēta krīžu pārvaldība, izmantojot banku sanācijas un noregulējuma instrumentus⁽⁵⁾, lai stiprinātu to Eiropas sektoru un novērstu negatīvu tendenci ietekmi nākotnē, īpaši saistībā ar lielāku risku, ko uzņemas investīciju banku klienti. EESK prasa Komisijai attiecībā uz šo vienoto regulējumu noteikt konkrētus termiņus un funkcionālus mērķus.

1.12 Komiteja mudina Komisiju ierosināt kalendāro grafiku un konkrētus elementus attiecībā uz vienoto noregulējuma mehānismu (VNM)⁽⁶⁾, kā arī citiem svarīgiem posmiem, piemēram, iespējamo krīzes situāciju pārvaldīšanu kopīgas uzraudzības pasākumu ietvaros. Tādējādi uzticēšanās **banku savienībai** palielinātos un tā kļūtu par kopīgu pamatu visam vienotajam tirgum. Tas ļautu novērst, ka relatīvi mazi bankroti izraisa sistēmiskus pārrobežu traucējumus vai uzticēšanās zudumu, kura dēļ fondi tiek pārnesti uz citām valstīm un vājinātas nacionālās banku sistēmas. Mēs vēlamies, lai VNM vēlāk varētu uzņemt papildu koordinācijas uzdevumus krīzes situāciju pārvaldībā. Tomēr uzraudzībai un noregulējumam jābūt saistītiem, lai novērstu iespējamus Eiropas līmeņa lēmumus likvidēt banku un to ka, ka dalībvalstīm jāizmaksā noguldījumu summas.

⁽²⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu “Iespējas finanšu tirgus regulēšanā iesaistīt pilsonisko sabiedrību”, OV C 143, 22.5.2012., 3. lpp.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/new_proposals_en.htm.

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OV:L:2009:068:0003:0007:LV:PDF>.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/crisis_management/index_en.htm.

⁽⁶⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/131290.pdf.

1.13 EESK aicina citas ES iestādes, lai tās pamatprincipus, kam jābūt ietvertiem visos atvasinātajos tiesību aktos un citos *aquis*, ievērotu, pamatojoties uz tiesību, nevis varas spēku. Panākt noteikumu ievērošanu *euro* zonā kļūst arvien svarīgāk, lai banku savienību atbalstītu budžeta savienība, izmantojot parāda vērtspapīru emitēšanas vienoto mehānismu un vēl citu mehānismu budžeta līdzekļu pārskaitījumiem, lai novērstu ciklus, kuri izraisa asimetriskus satricinājumus, piemēram, tādus, kas pēdējos gados vissmagāk skāruši *euro* zonas valstis. VUM varētu finansēt, izmantojot bankām piemērojamus uzraudzības maksājumus, ņemot vērā uzraugāmo iestāžu riska profilu. EESK uzskata, ka Komisijai vajadzētu publicēt zaļo vai balto grāmatu par to, kā saskaņoti finansēt banku savienību, lai varētu lemt par nodokļiem un nodevām attiecībā uz finansiālu un banku darbību, kuri ir nepieciešami, bet patlaban izraisa sadrumstalotību.

1.14 Banku savienība būs pirmais solis uz to, lai *euro* zonā un visā ES sāktos labvēlīgs cikls, kurā tiek pārvarēti konceptuālie trūkumi un kurā vienotais tirgus var atgūt konkurētspēju, lai īstenotu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus. Tā varētu izvairīties no daudzajām finanšu inovācijām, kuras pēc “Bāzeles III” radījusi paralēlā banku sistēma, kā norādīts SVF pēdējos ziņojumos. EESK aicina Komisiju steidzāmāk izvirzīt ieguldījumu bankas un komercbankas jaunus modeļus, jo daudzās valstīs vērojama tendence paralēlajai banku sistēmai kļūt par nozīmīgāku nekā parastā un regulētā banku sistēma.

1.15 EESK iesaka Komisijai un Eiropas likumdevējiem šo projektu padarīt par finansiālās un digitālās iekļaušanas instrumentu. VUM izpilddarbiniekiem jārikojas atbildīgi un viņi demokrātiski jākontrolē, viņiem regulāri vai vienmēr pēc pieprasījumu jāatskaitās Eiropas Parlamentam par veikto pārvaldību. Tas palielinātu veicamo uzdevumu politisko atpazīstamību un palīdzētu palielināt iedzīvotāju atbalstu Eiropas iestādēm.

1.16 Visbeidzot banku savienības darbībai nav jābūt ierobežotai tikai *euro* zona un visu ES, bet tai noteiktie sadarbības un konkurētspējas mērķi jāattiecinā arī īpaši uz *euro* ārējās ietekmes zonām un pārējo pasauli.

2. Vispārīga informācija un ievads

2.1 2011. gada 1. janvārī sāka darboties banku iestāde, kas, pamatojoties uz *Larosière* ziņojumā izklāstītajiem ieteikumiem, izveidota ar Regulu (ES) 1093/2010, lai reformētu uzraudzības struktūru un izveidotu integrētu Eiropas sistēmu, kurā ir trīs iestādes (banku nozarē, vērtspapīru nozarē un apdrošināšanas un pensiju fondu nozarē), kā arī Eiropas Sistēmisko risku kolēģiju (ESRK).

2.2 Vienlaikus, kopš 2010. gada jūlija, ar garantiju sistēmām banku noguldījumiem MEMO/10/318), ieguldītājiem (MEMO/10/319) un apdrošināšanas sabiedrībām ir nostiprināta patērētāju aizsardzība un uzticēšanās finanšu pakalpojumiem, turklāt 2012. gada 6. jūnijā Komisija paziņoja par jauniem krīzes pārvaldības pasākumiem, kuru mērķis ir novērst turpmākas banku glābšanas operācijas. Komisija šo uzraudzības pasākumu kopumu ierosināja 2009. gada 4. marta paziņojumā “Impulsi Eiropas atveseļošanai” un drīz pēc tam 2009. gada 27. maija paziņojumā “Finanšu uzraudzība Eiropā” jauno sistēmu izklāstīja detalizētāk. Eiropadome abus dokumentus apstiprināja 2009. gada 19. jūnijā, uzskatot, ka sistēmai jābūt virzītai uz valsts līmenī veiktās uzraudzības kvalitātes un konsekvences uzlabošanu, pastiprinātu pārrobežu grupu uzraudzību un tādu vienotu noteikumu kopumu, kas piemērojams visām finanšu iestādēm vienotajā tirgū. Tika uzsvērts arī, ka jaunajām uzraudzības iestādēm būtu jāpiešķir kompetences attiecībā uz kredītreitingu aģentūrām (tāpēc ar Regulu (ES) 513/2011 tika grozīta Regula (EK) 1060/2009).

2.3 Noslēdzot smago regulatīvo procesu Komisija paziņojumā “Ceļvedis virzībā uz banku savienību” iesaka vienotā ES regulējumā apvienojot uzraudzības, neregulējuma un noguldījumu garantijas mehānismus, izveidot pamatus **augsta līmeņa vienotiem uzraudzības noteikumiem**, kas piemērojami visām bankām un citām finanšu iestādēm visā ES.

2.4 Lai to paveiktu, Komisija prasa pirms 2012. gada beigām vienoties par **pieciem galvenajiem pasākumiem**. Trīs no tiem ir **tiesību aktu projekti, par kuriem EESK jau ir izstrādājusi vai izstrādā atzinumus**: kapitāla prasību piemērošanas bankām nodrošināšana (KPD IV) (?), direktīva par noguldījumu garantiju sistēmām un direktīva par kredītiestāžu sanācības un neregulējuma režīmu. **Otri divi kopā ar ceļvedi tiek skatīti šajā atzinumā**: jauna regula, lai ECB varētu uzticēt banku uzraudzības funkcijas, un Regulas (ES) Nr. 1093/2010, ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi, grozīšana, kas nepieciešama minētās iestādes un turpmākās vienīgās uzraudzības struktūras darba labākai saskaņošanai, kā arī tādēļ, lai ar nolūku sglabāt vienotā tirgus integritāti līdzsvarotu lēmumu pieņemšanu starp valstīm, kas iekļautas VUM un tajā neiekļautajām valstīm. Papildus minētajiem pieciem pasākumiem Komisija paziņo par vienota neregulējuma mehānisma (VNM) izveidi un norogulējuma instrumentu saskaņošanu.

2.5 Ceļvedis tiek publicēts, brīdī, kad uz *euro* balstītais finanšu integrācijas modelis 2007. gadā sākušās krīzes dēļ ir apdraudēts. Progress akciju un obligāciju tirgu ātrā integrācijā Eiropā banku jomās ir bijis lēns — lielāks vairumtirdzniecības tirgos (starpbanku, vērtspapīru u.c.) nekā aizņēmumu un noguldījumu mazumtirdzniecības tirgos. Tomēr krīzes dēļ mazumtirdzniecības tirgus ietekmē pašreiz vērojāmās fragmentācijas

(?) http://ec.europa.eu/internal_market/bank/regcapital/new_proposals_en.htm.

tendences un līdz ar tām vairumtirdzniecības tirgu atjaunota nodošana valstu kompetencē, kuru sekmē tas, ka uzraudzības iestādes pēc sava rakstura joprojām ir valsts līmeņa iestādes, kā arī neregulējuma noteikumi un noguldījumu garantijas⁽⁸⁾. Īpaši ātri noris parāda vērtspapīru tirgu nodošana valstu kompetencē.

2.6 Euro zonā krīzes dēļ veikti pielāgojumi un taupības pasākumi, kā arī ar tiem saistītā IKP un nodarbinātības samazināšanās ir bijuši daudz ievērojamāki. Arī Komisijas priekšsēdētājs 2011. gada 23. oktobrī Eiropas valstu vadītājiem paziņoja, ka ES laikposmā no 2007. gada līdz 2010. gadam ekonomiskās izaugsmes ziņā zaudējusi 2 000 miljardus euro⁽⁹⁾.

2.7 Saskaņā ar SVF datiem 2010. gada beigās ASV un septiņās Eiropas valstīs kopš krīzes sākuma bija atgūta gandrīz trešā daļa (1 800 no 5 200 miljardiem dolāru) publisko izdevumu par banku sanāciju. Pārējo tuvākajos gados varētu atgūt gandrīz pilnīgi, izmantojot nodokļus un citas iniciatīvas, ja vien to netraucēs ar parādu saistītas banku krīzes izraisīta jauna recesija.

2.8 Ceļvedī minēti konkrēti termiņi, kad stājas spēkā uzraudzība euro zonā⁽¹⁰⁾, bet tādi termiņi nav noteikti attiecībā uz VUM un VNM, lai gan Komisija pirmo minēto mehānismu uzskata par īpašu svarīgu stāvokļa stabilizēšanas elementu un nosacījumu kādas bankas tiešai kapitalizācijai ar Eiropas Stabilizācijas mehānisma (ESM) starpniecību.

2.9 Visbeidzot, lai pabeigtu banku savienības izveidi, nepieciešams ātrāk īstenot un pastiprināt Komisijas iniciatīvas: reglamentēt paralēlo banku sistēmu (IP/12/253); stiprināt kredīrtītingu uzticamību (IP/11/1355); padarīt stingrākus noteikumus par ieguldījumu fondiem (IP/10/1126), īso pārdošanu (IP/10/1126) un atvasinātajiem instrumentiem (IP/10/1125); bremsēt bezatbildīgu praksi atalgojuma jomā banku nozarē (IP/09/1120); kā arī reformēt revīziju (IP/11/1480) un grāmatvedību (IP/11/1238). Tāpat nepieciešams ņemt vērā EESK ieteikumus par nodokļu oāžu izskaušanu⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ Skatīt: Eiropas Centrālā banka (ECB), *Financial Integration in Europe* (Finansiālā integrācija Eiropā), 2012. gada aprīlis, un Eiropas Komisija (EK), *European Financial Stability and Integration Report 2011* (2011. gada ziņojums par Eiropas finansiālo stabilitāti un integrāciju), 2012. gada aprīlis, un arī EFSIR 2010, 2011. gada maijs

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/barroso_european_council_23_october_2011_lv.pdf

⁽¹⁰⁾ 2013. gada 1. jūlijā vissvārīgākajām Eiropas sistēmiski nozīmīgajām bankām un 2014. gada 1. janvārī visām pārējām bankām, lai līdz 2014. gada 1. janvārim Eiropas līmeņa uzraudzībai būtu pakļautas visas euro zonas bankas.

⁽¹¹⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu "Nodokļu un finanšu oāzes: drauds ES iekšējam tirgum" OV C 229, 31.7.2012., 7. lpp.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Eiropas Savienību skārušās krīzes⁽¹²⁾ lielās izmaksas ir pastiprinājušas nelīdzsvarotību un asimetriju starp valstīm, zūdod dažu ļoti svarīgu un līgumos nostiprinātu politikas pasākumu efektivitātei. Tādi pasākumi ir monetārā, tirdzniecības, kohēzijas un ilgtspējas politika, un līdz ar to efektivitātes zudumu ir notikusi finanšu un banku tirgu sadrumstalošanās un attālināšanās no stratēģijā "Eiropa 2020" noteiktajiem gudras, ilgspējīgas, integrējošas izaugsmes un labākas pārvaldības mērķiem⁽¹³⁾. Laikā, kad nedaudzas valstis procentu slogu samazināja, valstis, kuras finanšu krīze un parāda krīze skāra visvairāk, ievērojami palielināja publiskos izdevumus par procentu maksājumiem un bija spiestas samazināt valsts ierēdņu algas, pensijas, izglītības un veselības aprūpes izdevumus, kā arī ieguldījumus tehniskajā un sociālajā infrastruktūrā⁽¹⁴⁾.

3.2 Vajadzīgajai demokrātisko procedūru sekmēšanai jābūt savienojamai ar banku savienības mērķi un tai jāuzlabo starpniecība starp uzkrājumiem un ieguldījumiem, jo tā ir banku galvenā funkcija, kas ietver tehniskās efektivitātes kontroli un resursu piešķiršanas lietderīgumu. Minētie principi ir saskaņā ar ES tiesībām un skar visu iedzīvotāju brīvības un intereses.

3.3 Lai gan kopš krīzes sākuma ir veikti daudzi pasākumi, lai neuzticēšanās finanšu iestādēm neskartu arī euro zonas valstu publisko parādu, nelabvēlīgais cikls nav noslēdzies. Tomēr, lai finanšu iestādes atkal varētu pildīt savu starpnieka funkciju uzticībā uz uzkrājumiem un ieguldījumiem, ekonomikas teorija iesaka izmantot pozitīvu, nevis negatīvu pārdales politiku, piemēram, parastos parāda vērtspapīru emitēšanas mehānismus un budžeta pārskaitījumus ar mērķi novērst ciklus, kas rada asimetriskus satricinājumus⁽¹⁵⁾.

3.4 Saskaņā ar ieteikumiem SVF un Pasaules bankas ziņojumos uzdevumi, kuru mērķis ir sekmēt pārredzamību un samazināt riskus, kas skar finanšu sistēmu, ir pilnīgi savienojami ar finansiālās un digitālās iekļaušanas politiku, kā arī ar patērētāju tiesībām, kuras ES aizstāv un kuras nostiprinātas ar stratēģiju "Eiropa 2020".

3.5 Demokrātiskās kontroles nostiprināšanai noteikti jāpalīdz ne tikai sekmēt atbilstību līgumiem un principiem, bet arī **banku savienības izveidi saskaņot ar stratēģiju "Eiropa 2020"**, kas ir būtiska jaunajam politiskajam projektam.

⁽¹²⁾ Douglas Elliott, Suzanne Salloy, André Oliveira Santos, *Assessing the Cost of Financial Regulation* (Novērtējot finanšu regulējuma izmaksas), SVF.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm.

⁽¹⁴⁾ SVF, *Safer Global Financial System Still Under Construction*, *Global Financial Stability Report* (Drošākas globālās finanšu sistēmas vēl tiek veidotas; Ziņojums par finanšu stabilitāti pasaulē), 2012.

⁽¹⁵⁾ Enderlein u.c., *Completing the Euro*, *Report of the Tommaso Padoa-Schioppa Group* (Euro pilnīga ieviešana, Tommaso Padoa-Schioppa grupas ziņojums), 2012. gada jūnijs.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK uzskata, ka Komisijas ierosinātais ceļvedis ir **atbilstošs ieguldījums Eiropas pārvaldībā**, un atbalsta **abu jauno tiesību aktu** pieņemšanas nepieciešamību un **steidzamību**, kā arī turpmākos izsludinātos pasākumus, kas visi ir vajadzīgi, lai pārvarētu uzticēšanās trūkumu *euro* un ES nākotnei.

4.2 Īstenojot galveno mērķi izveidot vienoto uzraudzības mehānismu (VUM), jāpanāk banku iestāžu centralizēta uzraudzība, kas ir efektīvāka nekā tā, ko veic pašreizējais valstu iestāžu tīkls, kā arī tā īstenošanas saskaņošana ar vienoto neregulējuma mehānismu (VNM), izvairoties no politiskiem apsvērumiem lēmuma par kādas bankas likvidāciju pieņemšanā.

4.3 Vieni no daudzajiem iemesliem, kādēļ ECB ir vispiemērotākā struktūra centralizētai uzraudzībai, ir tās rīcībā esošais tīkls, tās neatkarība un tas, ka tās darbība ir paredzēta LESD, kurš tāpat nav jāpārskata, lai varētu īstenot kvalitatīvu uzraudzību.

4.4 EESK piekrīt, ka jāsauglabā valstu iestāžu kompetence neliukumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma jomā saskaņā ar Direktīvu Nr. 2005/60/EK⁽¹⁶⁾ un attiecībā uz trešo valstu kredītiestāžu uzraudzību. Tomēr Komiteja aicina no vienotā neregulējuma mehānisma izslēgt valstis, kuras dažādu iemeslu dēļ precīzi neīsteno direktīvu. Tāpat, lai atvieglotu centralizētu uzraudzību, vajadzētu bez kavēšanās pieņemt valstu attiecīgo centrālo banku statūtus ar nolūku nodrošināt informācijas apriti bez iejaukšanās.

4.5 Attiecībā un jaunizveidotajām struktūrām jāpielāgo balsošanas kārtība, lai no balsošanas izslēgtu locekļus, kam varētu būt interešu konflikts. Uzraudzības iestāžu augstu amatpersonu neatkarība un atbildība jānostiprina, paredzot sankcijas tiem, kuri nepilda savus pienākumus, jo viņu neatbilstoša darbība kaitē bankām un finanšu sistēmas pareizai darbībai, kā arī ekonomikai, uzņēmumiem un iedzīvotājiem.

4.6 Finanšu nozare uz jauno regulējumu reaģē, izstrādājot inovatīvus produktus, kam jaunie noteikumi nav piemērojami. SVF nesētajos ziņojumos brīdina par daudzām jaunām finanšu inovācijām, kas dažkārt ir līdzīgas tām, kuras izraisīja pašreizējo krīzi. Tāpēc centralizētās uzraudzības izmaksās jāņem vērā dažādu operatoru riska profils, lai neapgrūtinātu iestādes, kas no šādas prakses atturas.

4.7 Minētā iemesla dēļ EESK brīdina par reālu risku, ka ES var izplatīties paralēlo banku darbība, kas atkal būtu pretrunā gan ar finanšu nozares uzdevumiem, gan ar ES sabiedrībā valdošajiem principiem, vērtībām un iedzīvotāju tiesībām.

4.8 Lai palielinātu savas iespējas, jaunajai Eiropas banku savienībai vajadzētu ciešāk sadarboties ar citām pastāvošajām savienībām, pēc iespējas labāk izmantojot tās finanšu iestāžu, īpaši visvairāk globalizēto, potenciālu, sevišķi teritorijās, kas ir vistuvāk *euro* un jau ir ar to saistītas vai no tā atkarīgas (tieši vai netieši, *euro* jau ir vairāk nekā 50 valstu valūta).

Briselē, 2012. gada 15. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Skatīt arī EESK atzinumus par negodīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu: OV C 75, 15.3.2000., 22. lpp. un OV C 267, 27.10.2005., 30. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par paralēlo banku sistēmu”

COM(2012) 102 final

(2013/C 11/09)

Ziņotājs: **Juan MENDOZA CASTRO**

Eiropas Komisija 2012. gada 19. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par paralēlo banku sistēmu”

COM(2012) 102 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 25. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (15. novembra sēdē), ar 208 balsīm par, 2. balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK zaļo grāmatu atbalsta un uzskata, ka tā ir solis pareizajā virzienā.

1.2 Lai gan nevar apšaubīt, ka finanšu sistēmai nepieciešama likviditāte, kas kopš laika pirms finanšu krīzes lielā mērā ir bijusi atkarīga no paralēlās banku sistēmas (PBS), krīzes laikā gūta pieredze liecina, ka regulatīvajā procesā par pilnīgu prioritāti jānosaka finanšu sistēmas stabilitāte.

1.3 Pat ja tiesību aktos tas nav paredzēts, valstu valdībām, centrālajām bankām un publiskajām noguldījumu garantiju institūcijām faktiski bijis jārisina problēmas, ko izraisījuši paralēlās banku sistēmas sabiedrību (*shadow banks*) radītie zaudējumi.

1.4 Par vienu no zaļās grāmatas galvenajiem mērķiem jāizvirza izvairīšanās no regulējuma arbitražas riska.

1.5 Pirmās Bāzeles vienošanās sekmēja paralēlo banku izveidošanos, jo banku bilancēm tika piemērots stingrs regulējums, bet ārpusbilances darījumi netika kontrolēti. EESK uzskata, ka vēlākās Bāzeles vienošanās, kuras EK transponējusi Kapitāla prasību direktīvās (KPD III un KPD IV) trūkumus regulējumā novērsīs. Patiesi, “paralēlas darbības” nebūtu pieļaujamas, un tāpēc attiecībā uz PBS ir jāizvirza tādas pašas regulatīvās un uzraudzības prasības kā finanšu sistēmai kopumā.

1.6 Jaunā regulējuma mērķim jābūt arī Eiropas patērētāju tiesību augsta līmeņa aizsardzībai.

1.7 EESK uzsver pasaules mēroga uzraudzības koordinācijas un informācijas apmaiņas nozīmi.

1.8 Finanšu sistēmai visās tās izpausmēs jādarbojas par labu reālajai ekonomikai, nevis spekulācijai.

1.9 EESK uzsver finanšu sistēmas būtisko nozīmi ieguldījumu jomā, darba vietu izveidē un sabiedrības labklājībā.

1.10 Lai atjaunotu ekonomikas ilgtspēju, būtiska nozīme ir jaunajam finanšu tirgu regulējumam.

2. Vispārīga informācija

2.1 Paralēlo banku sistēmu (*shadow banking*) vispārīgi var definēt kā “kredītu starpniecības sistēmu, kurā iesaistītas sabiedrības un darbības ārpus tradicionālās banku sistēmas” (Finanšu stabilitātes padome (FSP)).

2.2 Paralēlās banku sistēmas (PBS) attīstību tieši sekmēja divi faktori. Pirmais ir saistīts ar finanšu sistēmu regulējošu noteikumu atcelšanu, kas iesākās 20. gadsimta 80. gados un izraisīja arī banku darbības koncentrēšanos lielās struktūrās. Otrais bija pirmo Bāzeles vienošanos ietekme, jo tās, regulējot banku bilances, sekmēja spekulatīvus ārpusbilances darījumus.

2.3 ASV paralēlās bankas strauji savairojās pēc tam, kad tika atviegloti noteikumi, kas bankām liedza darboties vērtspapīru tirgū, kā arī pēc 1999. gada, kad tika veikti būtiski grozījumi 1933. gada *Glass-Steagall* aktā.

2.4 Dažās Eiropas valstīs bankas un to ārzonu filiāles darbojās "Bāzele I" reformas ietvaros un kļuva par nozīmīgām ieguldītājām vērtspapīros un nodrošinātos parāda vērtspapīros (*Collateralised Debt Obligations – CDOs*) ar maksimālo "AAA" reitingu, kuriem ir zemākas kapitāla prasības.

2.5 PBS apjoms

Pasaulē: 46 000 miljardi *euro* jeb 25 % - 30 % no visas finanšu sistēmas apjoma (FSP). Eiropā: 10 900 miljardi *euro* vai 28 % no visas finanšu sistēmas apjoma (ECB, 2011. gada beigas).

2.6 Starptautiskajā līmenī politiska reakcija uz krīzi sekoja no G20 valstu puses, kuras samitos Seulā (2010. gada novembrī) un Kannās (2011. gada novembrī) aicināja FSP sadarboties. Zaļajā grāmatā, kas ir Eiropas Savienības reakcija, galvenokārt sniegta sākotnējā analīze par

— divu veidu darbībām:

- a) vērtspapīrošanu,
- b) vērtspapīru aizdevumiem un repo darījumiem, kā arī

— piecu veidu sabiedrībām:

- a) sabiedrības, kas veic likviditātes vai saistību termiņu konversiju,
- b) naudas tirgus fondiem (*Money Market Funds, MMF*),
- c) ieguldījumu fondiem,
- d) finanšu uzņēmumiem un citām struktūrām, kas veic kredītu vai likviditātes konversiju un nav pakļautas tādām regulējumiem kā bankas,
- e) apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas sabiedrībām, kas emitē vai garantē kredītproduktus.

2.6.1 Turklāt FSP ierosinājusi piecus darba virzienus, lai 2012. gada gaitā izstrādātu ziņojumus par šādiem jautājumiem:

— parasto banku un PBS sabiedrību sadarbība (ziņojumu sniegs Bāzeles Banku uzraudzības komiteja, *BCBS*),

— naudas tirgus fondu sistēmiskie riski (ziņojumu sniegs Starptautisko Vērtspapīru komisiju organizācija, *IOSCO*),

— vērtspapīrošanas prasības (*IOSCO* un *BCBS*),

— citas paralēlās banku sistēmas sabiedrības (FSP) un

— vērtspapīru aizdevumi un repo darījumi (FSP).

3. EESK viedoklis

3.1 EESK uzskata, ka zaļā grāmata ir svarīgs solis pareizajā virzienā, un tajā sniegta ar PBS saistīto problēmu nepieciešamā analīze.

3.2 Tradicionāli bankas savus darījumus finansēja ar pašu kapitālu un komercnoguldījumiem. Lai palielinātu aizdošanas spējas, par ierastu praksi kļuva kredītportfeļu vērtspapīrošana. Atsevišķos gadījumos vērtspapīrošana var būt lietderīga, bet laikposmā pirms krīzes šī prakse tika izmanto pārk daudz, jo kredītportfeļu kvalitāte bija zema (*sub-prime*) un vērtspapīri tika laisti apgrozījumā vairākkārt (atvasinājumi), lai vairotu banku ienākumus. Banku darbības apjomu nosaka pēc summas, par kuru tiek palielināts saistību īpatsvars pret aktīviem. Lai gan Bāzeles vienošanās regulēja bilances līdzsvaru, ārpusbilances darījumu līdzsvars netika regulēts un to īpatsvars bija milzīgs. Zemas kvalitātes kredītportfeļu pārmērīga izmantošana un pārk liela aizņemto līdzekļu īpatsvara palielināšana notika paralēlajā banku sistēmā. Turklāt banku galvenā darbība, proti, saistību termiņa konversija, īsāka termiņa aktīvu pārvēršana ilgāka termiņa aizdevumos, kļuva ļoti riskanta, jo bankas kļuva pārlietu atkarīgas no īstermiņa savstarpējā banku finansējuma. Minētā atkarība izraisīja likviditātes krīzi brīdī, kad sagruva atvasinājumu tirgus. Tāpēc nav pārsteidzoši, ka, pieņemot jaunās Bāzeles vienošanās, tiks regulēti atvasinājumi, saistību īpatsvara palielināšana un likviditāte.

3.3 Noteikumu atcelšana izraisījusi būtiskas izmaiņas banku darbībā. Krīzes dēļ banku tradicionālā komercdarbība, kas gadu desmitiem sekmējusi labklājības un dzīves līmeņa paaugstināšanos, ir ievērojami cietusi. Izkaužot paralēlās banku sistēmas lielos pārspīļējumus, regulatoriem tagad par pilnīgu prioritāti jānosaka finanšu sistēmas stabilitāte.

3.4 Paralēlās bankas veica likviditātes un saistību termiņu konversiju līdzīgi kā tradicionālās bankas. Lai gan atšķirībā no tradicionālajām bankām tās **oficiāli** nevar piekļūt pēdējās instances aizdevējiem (centrālajām bankām), tomēr kā liecina nesenā pieredze, **praktiski** publiskajām iestādēm, izmantojot dažādus mehānismus, bijis jārisina problēmas, ko izraisījuši paralēlās banku sistēmas sabiedrību radītie zaudējumi. Lielākais zaudētājs bija nodokļu maksātājs.

3.5 PBS nebija pakļauta tādiem pašiem uzraudzības noteikumiem kā tradicionālās bankas. Tomēr pastāv dažādās iespējas, kas paralēlās banku sistēmas sabiedrībām ļauj darboties, "kopējot" tradicionālās bankas, un to lielāko daļu kontrolēja tradicionālās bankas. Par vienu no zaļās grāmatas galvenajiem mērķiem jāizvirza izvairīšanās no regulējuma arbitražas riska.

3.6 FSP ziņojumā galvenā uzmanība pamatoti pievērsta nozīmei, kāda sistēmisku risku akumulācijas noteikšanā var būt makrouzraudzībai. Ir svarīgi cieši uzraudzīt saikni un kanālus, pa kuriem risks no paralēlās banku sistēmas var pāriet uz regulēto nozari. EESK uzskata, ka būtu lietderīgi atšķirt:

— tradicionālo banku sistēmu,

— nebanku finanšu iestādes,

— paralēlo banku sistēmu.

“Paralēlas darbības” nebūtu pieļaujamas, un tāpēc attiecībā uz PBS — ja tai tiek atvēlēta vieta jaunajos noteikumos — ir jāizvirza tādas pašas regulatīvās un uzraudzības prasības kā finanšu sistēmai kopumā. Šā mērķa sasniegšana jāsekmē ar jau spēkā esošajām reformām vai ar tām, kas patlaban tiek izstrādātas, proti, kapitāla prasību direktīvām (KPD III un KPD IV), direktīvu “Maksāspēja II” un “Bāzele III” sistēmu.

3.7 EESK uzskata, ka vienam no PBS regulējuma mērķiem vajadzētu būt arī **Eiropas patērētāju aizsardzībai**, nodrošinot viņiem piedāvāto produktu pārredzamību. Klientiem ir tiesības saņemt objektīvu novērtējumu un godīgus ieteikumus. Komiteja jau ir atbalstījusi tādas finansiālo pakalpojumu patērētāju aizsardzības Eiropas aģentūras izveidi, kas līdzīga ASV ar *Dodd-Frank* Aktu izveidotajam Patērētāju finansiālo interešu aizsardzības birojam (*Bureau of Consumer Financial Protection*)⁽¹⁾, lai tādējādi stiprinātu patērētāju tiesību aizsardzību, palielinot pārredzamību un veicinot sūdzību efektīvu izskatīšanu.

3.8 Turklāt, lai sekmētu finanšu sistēmas sakārtošanu, EESK arī paudusi atbalstu sūdzību iesniegēju aizsardzībai un attiecīgu stimulu radīšanai, izmantojot juridiskas normas, kas garantētu viņu imunitāti gadījumos, kad iestādes tiek informētas par nelikumīgām darbībām.

3.9 Attiecībā uz paralēlās banku sistēmas problēmām ir vajadzīga vispārēja pieeja un politisku risinājumu priekšlikumi. Jāuzsver pasaules līmeņa uzraudzības koordinācijas un informācijas apmaiņas nozīme. Jebkurā gadījumā, starptautiskas vienošanās trūkums nedrīkst būt šķērslis tam, ka ES veic atbilstošus juridiskus pasākumus.

3.10 Saistībā ar lielo finanšu krīzi ir jāizdara būtisks secinājums, ka finanšu sistēmai visās tās izpausmēs jādarbojas reālās ekonomikas labā. Atteikšanās no tradicionālajiem noteikumiem,

kas banku darbību regulēja gadu desmitiem, izraisīja spekulatīvu produktu eksplozīvu pieaugumu, nodarot lielu kaitējumu ekonomikai.

3.11 Vēsturiski bankām un visām valsts regulētām finanšu iestādēm ir būtiska funkcija ekonomikā, jo tās ir struktūras, kur tiek deponēti un novirzīti iedzīvotāju un uzņēmumu uzkrājumi, sniedzot iespēju finansēt ieguldījumus, darba vietu radīšanu un kopumā — sabiedrības labklājību. Pirmskrīzes gados šī funkcija ne vienmēr bija galvenā.

3.12 EESK ierosina zaļās grāmatas mērķos iekļaut finanšu nozares sociālo atbildību un mērķi “nodrošināt, ka visa finansiālā darbība sekmē ekonomikas izaugsmi”. Jaunais finanšu tirgu regulējums ir ļoti svarīgs instruments ilgtspējīgas ekonomikas atjaunošanai.

3.13 Ņemot vērā regulējumu, kas stājies spēkā pēdējo gadu laikā vai pašreiz stājas spēkā, EESK atgādina par **labas tiesību aktu izstrādes** mērķi, kas īstenojams, pamatojoties uz vienkāršumu un skaidrību. Ir svarīgi novērst dublēšanos un neskaidrības, kas var radīt tiesisko nenoteiktību un arbitrāžas iespējas.

3.14 Uzraudzības vajadzībām izveidotajām struktūrām, tostarp galvenokārt Eiropas Sistēmisko risku kolēģijai (ESRK), jāuzrauga finanšu sistēmas attīstība un jo īpaši paralēlās banku sistēmas darbība, lai noteiktu sistēmisko risku rašanos un ierosinātu pasākumus to mazināšanai.

3.15 EESK uzsver, ka Eiropas Savienībai jāsniedz ieguldījums FSP darbā, kas saistīts ar paralēlo banku sistēmu, un ES iniciatīvas jāsaņēma ar šo struktūru, lai nodrošinātu konsekvenci gan satura, gan termiņu ziņā.

3.16 EESK īpaši uzsver, ka ar regulatīvajiem uzraudzības noteikumiem un uzraudzību jānovērš negodīga konkurence finanšu sistēmā.

4. Atbildes uz zaļajā grāmatā uzdotajiem jautājumiem

4.1 Kas ir paralēlā banku sistēma?

a) Vai jūs piekrītat ierosinātajai paralēlās banku sistēmas definīcijai?

Jā. Terminu plašā nozīmē ļauj definīcijā ietvert visu komplekso sabiedrību un darbību kopumu, kas veido PBS. Saskaņotās definīcijas trūkums nedrīkstētu būt šķērslis tam, ka attiecīgās iestādes veic reglamentējošus un uzraudzības pasākumus.

⁽¹⁾ OV C 248, 25.8.2011., 108. lpp.

b) Vai jūs piekrītat šim paralēlās banku sistēmas sabiedrību un darbību pagaidu uzskaitījumam? Vai būtu jāanalizē vēl citas sabiedrības un/vai darbības? Ja jā, tad kādi?

— Jāiekļauj kredītreitingu aģentūras, ņemot vērā to atbildību vērtspapīrošanas procesā.

— Precizēt, vai īpaši ir iekļauti kredītriska mijmaiņas darījumi ((*credit default swaps – CDS*) un instrumenti, kurus izsnieguši aizdevēji ar pirmās un otrās kārtas ķīlas tiesībām (*first and second lien lenders*).

— Tāpat jāpievērš uzmanība peļņas nolūkā izsniegtu apdrošināšanas polišu tirgum (“*euro fondiem*”), kas pastāv dažās ES valstīs un ko polišu turētāji bieži vien var izmantot kā pieprasāmus noguldījumus.

4.2 Kādi ir ar paralēlo banku sistēmu saistītie riski un ieguvumi?

a) Vai jūs piekrītat, ka paralēlā banku sistēma var pozitīvi ietekmēt finanšu sistēmu? Vai šīm darbībām ir kāda cita pozitīva ietekme, ko vajadzētu saglabāt un sekmēt arī turpmāk?

Paralēlā banku sistēma veicināja ekonomikas finansializāciju un nekustamā īpašuma burbuli, kas kopš 2007. gada ietekmēja dažādas attīstītas valstis, to ekonomikai nonākot uz sabrukuma sliekšņa. Tādējādi var uzskatīt, ka paralēlā banku sistēma ir būtiski, pat ja ne ekskluzīvi, atbildīga par lielo recesiju, kas skārusi ASV un vairākas ES valstis.

Visai finanšu sistēmai jādarbojas reālās ekonomikas interesēs.

b) Vai jūs piekrītat to veidu aprakstam, kuros paralēlās banku sistēmas darbības rada jaunus riskus vai novirza tos uz citām finanšu sistēmas daļām?

Jā. Četras riska grupas atbilst finanšu krīzes laikā gūtajai pieredzei.

c) Vai būtu jāņem vērā arī citi veidi, kādos paralēlās banku sistēmas darbības rada jaunus riskus vai novirza tos uz citām finanšu sistēmas daļām?

— Citstarp, finanšu nodrošinājuma atkārtota izmantošana jeb atkārtota hipotēka.

4.3 Kādas ir problēmas, ar kurām saskaras uzraudzības un regulatīvās iestādes?

a) Vai jūs piekrītat, ka ir vajadzīga paralēlās banku sistēmas sabiedrību ciešāka kontrole un regulējums?

b) Vai jūs piekrītat ierosinājumiem par attiecīgo sabiedrību un darbību apzināšanu un kontroli? Vai jūs domājat, ka ES būtu vajadzīgas pastāvīgas procedūras nolūkā ES uzraudzības iestāžu, Komisijas, ECB un citu centrālo banku līmenī ievākt un apmainīties ar informāciju par apzināšanas un uzraudzības praksi?

c) Vai jūs piekrītat iepriekš izklāstītajiem paralēlās banku sistēmas uzraudzības vispārīgajiem principiem?

d) Vai jūs piekrītat iepriekš izklāstītajiem regulatīvo darbību vispārīgajiem principiem?

Atbilde uz visiem četriem jautājumiem ir “jā”. EESK uzsver nepieciešamību īstenot vispārēju uzraudzību visās finanšu sistēmas jomās, kā arī nodrošināt, lai visos kontroles un regulatīvo struktūru līmeņos būtu pietiekams skaits kvalificētu darbinieku un atbilstoši finanšu līdzekļi.

e) Kādi pasākumi būtu jāparedz, lai nodrošinātu starptautisku konsekvensi saistībā ar paralēlo banku sistēmu un izvairītos no regulatīvās arbitrāžas pasaules līmenī?

Būtiska nozīme ir koordinācijai un pilnīgai saskaņotībai starp G20 valstīm. Saskaņā ar FSP 2012. gada 8. jūnija priekšlikumu juridiskās personas identifikators ((*Legal Entity Identifier, LEI*) palīdzēs novērst statistikas nepilnības, uzlabot risku pārvaldību uzņēmumos, uzlabot sistēmisko un iekšējo risku novērtējumu, ierobežot tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un krāpniecisku darbību finanšu jomā.

4.4 Kādi regulatīvie pasākumi attiecas uz paralēlo banku sistēmu ES?

a) Kāds ir jūsu viedoklis par pašreizējiem pasākumiem, kurus jau veic ES līmenī, lai risinātu ar paralēlo banku sistēmu saistītos jautājumus?

EESK vairākos atzinumos ir paudusi atbalstu ES pieņemtajiem pasākumiem. Daži no tiem ir: Finanšu instrumentu tirgu direktīva (*MiFID*)⁽²⁾, Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku (*AIFM*) direktīva⁽³⁾, regulas par kredītreitingu aģentūrām⁽⁴⁾ u.c. Īpaši jāuzsver direktīvas KPD III⁽⁵⁾, KPD IV⁽⁶⁾ un “Maksātspēja II”⁽⁷⁾.

⁽²⁾ OV C 220, 16.9.2003., 1. lpp.

⁽³⁾ OV C 18, 19.1.2011., 90. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 277, 17.11.2009., 117. lpp. un OV L 145, 31.5.2011., 30. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 228, 22.9.2009., 62. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 68, 6.3.2012., 39. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 224, 30.8.2008., 11. lpp.

4.5 Atklātie jautājumi

- a) Vai jūs piekrītat analīzei par jautājumiem, ko aptver pieci galvenie virzieni, kuros Komisija pēti turpmākās iespējas?

Jā. Ir svarīgi panākt pēc iespējas efektīvāku regulējumu ne tikai Eiropā, bet arī starptautiskā mērogā. Naudas tirgus fondi (MMF), piemēram, galvenokārt atrodas ASV.

- b) Vai būtu vēl jāaptver arī kādi citi jautājumi? Ja jā, tad kādi?

- c) Kādas izmaiņas būtu nepieciešamas pašreizējā ES regulējumā, lai pienācīgi novērstu riskus un problēmas, kas uzskaitīti iepriekš?

Atbilde uz b) un c) jautājumiem: Anglijas Bankas pārvaldnieka vietnieka un FSP locekļa *Paul Tucker* desmit priekšlikumi (2012. gada 27. aprīļa konference Briselē):

— Paralēlās banku sistēmas ieguldījumu sabiedrības, kuras sponsorē vai pārvalda bankas, jāuzrāda konsolidētās banku bilancēs.

— Kredītam pieejamo līdzekļu izmantojuma hipotētiskajai likmei, kas ir "Bāzele 3" paredzētā likviditātes seguma koeficienta pamatā, jābūt augstākai attiecībā uz apstiprinātajām finanšu uzņēmumu kredītlīnijām, nekā nefinanšu uzņēmumu kredītlīnijām. Tas nozīmē, ka banku rīcībā vajadzētu būt lielākiem likvīdiem aktīviem, lai aizsargātos no riskiem.

— Banku uzraudzības iestādēm jānosaka ierobežojumi banku īstermiņa pašfinansēšanai, izmantojot ASV naudas fondus un citus nestabilus avotus, ieskaitot citur izvietotos CNAV (*constant net asset value*: stabila neto aktīvu vērtība) naudas fondus.

— Ja tās finansē galvenokārt ar īstermiņa aizdevumiem, uz tām jāattiecinā banku regulējumam līdzīgi noteikumi un bilances stabilitātes kontrole.

— Klientu naudas līdzekļus un neieķīlātos aktīvus savu komercdarījumu finansēšanai būtiskā apjomā drīkstētu izmantot tikai bankas principiāli skaidri definētu attiecību ietvaros. Juridiskajai formai jābūt saskaņotai ar ekonomisko saturu.

— Nebankām klientu naudas līdzekļi un pieejamie aktīvi ir jānodala, un tos nedrīkst izmantot nebanku komercdarījumu finansēšanai būtiskā apjomā. Tomēr, lai finansētu to vērtspapīru portfeļus (drošības depozītu aizdevumi), nebankām būtu jāļauj izsniegt aizdevumus šiem klientiem, izmantojot nodrošinātus darījumus.

— Tirgu pārredzamība ir jāuzlabo; iespējams, vislietderīgāk būtu izmantot darījumu reģistru ar atklātu pieeju apkopotiem datiem, lai visa sabiedrība varētu zināt, kas notiek ļoti svarīgajos, bet neskaidrajos finanšu tirgos. (Tas nodrētu arī pašiem tirgus dalībniekiem).

— Finanšu uzņēmumi un fondi nedrīkst izsniegt aizdevumus pret vērtspapīriem, kurus tiem nav atļauts, vai kurus tie nav spējīgi pilntiesīgi turēt.

— Nebanku finanšu uzņēmumiem būtu jānosaka regulējums par skaidras naudas nodrošinājuma izmantošanu.

— Attiecīgajām iestādēm jābūt iespējai iejaukties un noteikt minimālo diskontu vai robežvērtības nodrošinātiem finanšu tirgiem (vai to segmentiem). (Tas būtu jāveic starptautiskā līmenī un to varētu piesaistīt centrālo banku diskontiem).

- d) Kādi citi pasākumi (piemēram, pastiprināta kontrole vai nesaistoši pasākumi) būtu jāapsver?

EESK iesaka:

— aizsargāt finanšu produktu patērētājus pret iespējamu negodīgu komercpraksi saistībā ar tādiem produktiem un pakalpojumiem kā, piemēram, maldinoša tirdzniecība ar atlaidēm vai piramīdveida tirdzniecības shēmas, kā arī nodrošināt, lai līgumos ar patērētājiem nebūtu ietverti negodīgi noteikumi.

— ņemt vērā Čikāgas Universitātes profesoru *Eric A. Posner* un *E. Glen Weyl* 2012. gada 23. februāra priekšlikumu "An FDA for Financial Innovation: Applying the Insurable Interest Doctrine to Twenty-First-Century Financial Markets" (Funkcionālā datu analīze finanšu inovācijai: apdrošināmas intereses doktrīnas piemērošana XXI gadsimta finanšu tirgiem) par to, ka pirms jebkura jauna produkta laišanas tirgū valdībai tas jāapstiprina kā noderīgs reālajai ekonomikai, pilnībā spekulatīviem mērķiem paredzētiem produktiem apstiprinājumu liedzot.

Briselē, 2012. gada 15. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “E-iekirkuma stratēģija””

COM(2012) 179 final

(2013/C 11/10)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 20. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “E-iekirkuma stratēģija””

COM(2012) 179 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 25. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (14. novembra sēdē), ar 120 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu un piešķir lielu nozīmi ātrai pārejai uz vispārēju e-iekirkuma sistēmu, ko ar pozitīviem rezultātiem ir izmēģinājušas dažas dalībvalstis. Publiskā iepirkuma tirgū ir milzīgs apgrozījums — ap 20 % no Eiropas Savienības IKP.

1.2. Pašlaik, kad ir vērojama ļoti negatīva konjunktūras attīstība un notiek budžeta saskaņošana, kas rada lielu apgrūtinājumu iedzīvotājiem, Eiropa, tāpat kā tās iniciatīvas, tiek uztverta ļoti negatīvi. ES iestādēm ir jāiegulda lielāks darbs, lai tās kļūtu atvērtākas un sniegtu skaidrus un pārliecinošus argumentus, kāpēc ir jāpieņem zināmi lēmumi. Komisija, kas ir vienīgā ES iestāde ar likumdošanas ierosināšanas pilnvarām, atbild ne tikai par iedzīvotāju informēšanu, bet arī par pārliecināšanu, ka tās priekšlikumi ir lietderīgi. EESK aktīvi darbojas šajā ziņā, un Komisijai būtu vairāk jāsadarbojas ar pārējām ES iestādēm, tostarp konsultatīvajām iestādēm.

1.3. EESK uzsver, ka, ņemot vērā valsts budžetu vispārēju samazināšanu un publiskā iepirkuma procedūrās iesaistītu gados vecāku un pieredzējušu darbinieku priekšlaicīgu aiziešanu pensijā, pakāpeniski samazinās valsts pārvaldē izmantotie cilvēkresursi. Komiteja aicina dalībvalstis izvairīties no nediferencētiem samazinājumiem, kas budžetam sniedz labumu tikai īstermiņā, ņemot vērā, ka daudzos gadījumos ir vajadzīga palīdzība no ārpuses, jo paliekošais personāls vēl nav ieguvis nepieciešamo profesionalitātes līmeni.

1.4. EESK norāda, ka e-iekirkumam ir liela nozīme, ņemot vērā tā iespējamās priekšrocības:

— Pārredzamība. Krāpniecības apkarošana.

— Tirgus efektivitāte.

— Mazu un vidēju uzņēmumu (MVU) iekļaušana publisko iepirkumu tirgū.

— Vispārēji ietaupījumi valsts pārvaldē.

— Iekšējā tirgus integrēšana un attīstība.

— Valsts pārvaldes modernizācija un Eiropas digitalizācijas programmas pilnveidošana.

— Jaunas iespējas uzņēmumiem, kas piedāvā tehnoloģiskus pakalpojumus.

— Valsts pārvaldes un uzņēmumu darbinieku profesionālā pilnveidošanās.

1.5. Komisija uzskata, ka ir iespējams īstenot mērķi par pārejas pabeigšanu līdz 2016. gada vidum (visdrīzāk 2017. gadā, ņemot vērā to, ka divi gadi ir vajadzīgi transponēšanai),

tādējādi panākot ievērojamu paātrinājumu salīdzinājumā ar pēdējos astoņos gados paveikto. EESK uzskata, ka mērķis ir pamatots un vērienīgs, un to varēs īstenot vienīgi tad, ja tiks ievēroti daži standartizācijas, sadarbības un pieejamības nosacījumi, kas minēti šajā atzinumā. Neievērojot šos nosacījumus, pastāv risks, ka tirgus varētu kļūt vēl sadrumstalotāks.

1.6. EESK atbalsta izvirzītos mērķus, taču konstatē, ka, lai arī ir veikti vispusīgi pasākumi, līdz šim e-iegirkumu procentuālā daļa joprojām ir vēl ļoti niecīga. Komisija pašlaik beidz pētījumu, kurā būs norādīti katrā valstī sasniegtais rādītājs un kuram vajadzētu būt publicētam līdz šā gada beigām. Piemēram, Itālija ir sasniegusi 4 % rādītāju.

1.7. EESK stipri nosoda dažu dalībvalstu nepietiekamo vēlmi sadarboties. Tās pretojas pārmaiņām, negrib atvērt publiskā iegirkuma tirgu konkurencei, lai aizsargātu savus uzņēmumus un lai tām nevajadzētu atteikties no nozīmīgas ekonomiskās un politiskās varas.

1.8. Komisijas paziņojumā tas saukts par "inerci"; EESK uzskata, ka tā drīzāk ir pasīva pretošanās pārmaiņām un jutīgums pret valstu ietekmi protekcionalisma veidā. Ja visus iegirkuma konkursus publicē tiešsaistē, Eiropas iegirkuma robežvērtības noteikšana kļūs nelietderīga un kaitīga un to ir intensīvi uzsvēruši pirmām kārtām MVU.

1.9. EESK uzskata, ka robežvērtību saglabāšana ir pretrunā iekšējā tirgus attīstībai un kaitē vienlīdzīgas konkurences nodrošināšanai.

1.10. **Komunikācija.** Iedzīvotājiem, uzņēmumiem, vietējā un valsts līmeņa iestādēm vajadzētu būt pārliecinātām par šādu instrumentu lietderību. Lai to panāktu, resursi jāiegulda informācijā, komunikācijā un izglītojošos pasākumos kopumā, nevis atsevišķās iniciatīvās.

1.11. **Pārredzamība.** Viens no tūlītējiem efektiem, ko radīs publisko iegirkumu publicēšana tiešsaistē, ir lielāka pārredzamība. EESK iesaka publicēt ne tikai paziņojumu par konkursu, bet arī informāciju par darbu norisi atbilstīgi paredzētajam grafikam un par uzticēto darbu pabeigšanas vai preču piegādes termiņu. Pārredzamība ļaus efektīvāk cīnīties pret krāpšanu un tādējādi ļaus vēl vairāk līdzekļu ietaupīt valsts pārvaldes vajadzībām un uzlabot tirgus efektivitāti.

1.12. **Sadarbība un standartizācija.** EESK jo īpaši uzsver jautājumus saistībā ar dažādu platformu (bieži vien portālu) sadarbību, kā arī procedūru un tādu elektronisko dokumentu standartizāciju, ar kuriem apmainās dažādos iegirkuma

procedūras posmos. Atsevišķu platformu, atšķirīgu formātu un procedūru izplatīšanās ir šķērslis publisko iegirkumu automatizācijai un attur piegādātājus, sevišķi MVU, no šāda instrumenta piemērošanas. Komisijai būtu nekavējoties jāiesaka izmantot vienotu Eiropas (vai starptautisko) standartu saistībā ar publiskā iegirkuma procedūrām; tas sevišķi attiecas uz semināra "Business Interoperability Interfaces (BII) for Public Procurement in Europe" ⁽¹⁾ laikā Eiropas Standartizācijas komitejas (CEN) paveikto darbu un BII profilu iekļaušanu PEPPOL (Pan-European Public Procurement On-Line) jeb Eiropas publiskie iegirkumi tiešsaistē) specifikācijās.

1.13. **Sadrumstalotība.** Tā kā nav Eiropas stratēģijas, tad gan valsts, gan teritoriālajā līmenī (Vācijā, Itālijā un citās valstīs) ir radītas sadarbnespējīgas platformas un instrumenti. MVU apvienības uzskata, ka tas gandrīz vienmēr ir iemesls neiesniegt piedāvājumu vai arī dažkārt rada nepamatotus administratīvos papildizdevumus, piemēram, maziem un vidējiem uzņēmumiem. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu efektīvi jānovērš tirgus sadrumstalotība.

1.14. **Pieejamība un vienkāršība.** EESK uzsver, ka tirgus, valsts pārvalde un iedzīvotāji priekšrocības varēs izmantot tikai tad, ja sistēmas būs pieejamas, nodrošinās zemas izmaksas, būs viegli pārvaldāmas un uzturamas, būs nodrošinātas ar standartizētiem moduļiem, procedūrām un risinājumiem, kā arī ja tiks noteikts kopīgs glosārijs un piemērots instruments, lai, ņemot vērā principus, ko Komisija pati ir apņēmusies ievērot Eiropas Mazās uzņēmējdarbības aktā, atrisinātu lingvistisko problēmu un lai tas būtu arī pieejams un viegli izmantojams.

1.15. **Sociālie uzņēmumi.** EESK iesaka pēc iespējas lielāku uzmanību pievērst pārejai uz elektroniskiem instrumentiem, lai sociālajiem uzņēmumiem nodrošinātu to pieejamību. Daudzus sociālos pakalpojumus pašlaik sniedz minētie uzņēmumi, kam ir ļoti liela nozīme to uzņēmumu vidū, kuri nodrošina palīdzību un aprūpi.

1.16. Izmantojot ES tiesību aktus par iegirkumiem, kas pārsniedz robežvērtību, vajadzētu atbalstīt MVU, lai tie, citstarp arī ar uzņēmumu konsorciju vai pagaidu apvienību starpniecību, varētu izpildīt prasības attiecībā uz kapitālu un pieredzi. Zīmīgs ir Portugāles gadījums. MVU ieguva tiesības uz 87 % iegirkumu, taču to vērtība nepārsniedza 19 %.

2. Dokumenta kopsavilkums

2.1. Paziņojumā ir aprakstīta elektroniskā iegirkuma (e-iegirkuma) stratēģiskā nozīme un ir izklāstīti galvenie pasākumi, ar kuriem Komisija plāno atbalstīt pāreju uz pilnībā elektronisku iegirkumu Eiropas Savienībā.

⁽¹⁾ <http://www.cen.eu/cwa/bii/specs/Profiles/IndexWG1.html>

2.2. Iestādes, kas jau ir ieviešušas e-iegādājumu, varēja ietaupīt no 5 līdz 20 % līdzekļu. Pat ja visiem ES iegādājumiem tiktu piemērota zemāka likme, ietaupījums palielinātos par vairāk nekā 100 miljardiem *euro*, ņemot vērā publiskā iegādājuma kopējo apjomu.

2.3. Attiecībā uz publisko iegādājumu ⁽²⁾ saskaņā ar 2011. gada Vienotā tirgus aktā paredzēto ⁽³⁾ Komisija ir nākusi klajā ar dažiem priekšlikumiem, kuru mērķis ir īstenot pāreju uz e-iegādājumu Eiropas Savienībā līdz 2016. gada vidum ⁽⁴⁾. Galīgais mērķis ir panākt pilnībā automatizētu e-iegādājumu, proti, tādu, kurā visi procedūras posmi no izsludināšanas (e-paziņošana) līdz maksājumiem (e-apsaksa) noris elektroniski ⁽⁵⁾.

2.4. E-iegādājums var palīdzēt uzlabot iegādājuma konkursu pieejamību un pārredzamību, īpaši runājot par MVU, tādējādi veicinot pārrobežu konkurenci, inovāciju un izaugsmi vienotajā tirgū.

2.5. Komisija ir konstatējusi divus galvenos šķēršļus e-iegādājuma plašākai ieviešanai:

— “inerce”, kas raksturīga dažām ieinteresētajām pusēm. Ir jāpanāk, ka iegādājumu veicēji un piegādātāji maina savus ieskīstējušos paradumus;

— tirgus sadrumstalotība, ko var izraisīt plašs Eiropas Savienībā izmantotu, dažkārt tehniski sarežģītu sistēmu klāsts.

2.6. Lai īstenotu izvirzītos mērķus, Komisija ir noteikusi rīcības plānu, ko veido 15 darbības.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzīst, ka ir svarīgi pārskatīt tiesisko regulējumu publiskā iegādājuma jomā un pakāpeniski pāriet uz tā pilnīgu automatizāciju, nosakot, ka elektronisko saziņas līdzekļu izmantošana ir obligāta dažos iegādājuma procedūras posmos.

3.2. Komisijas ierosinātais ceļvedis pakāpeniskai e-iegādājuma ieviešanai ir ļoti vērienīgs un, ja tas tiks atbilstīgi piemērots,

⁽²⁾ 2011. gada 20. decembra priekšlikumi: COM(2011) 895 final, COM(2011) 896 final un COM(2011) 897 final.

⁽³⁾ Vienotā tirgus aktā ir noteikta virkne pasākumu Eiropas ekonomikas veicināšanai un darba vietu radīšanai.

⁽⁴⁾ Priekšlikumos ir paredzēta e-iegādājuma obligāta izmantošana vēlākaīs pēc diviem gadiem no transponēšanas datuma, kas saskaņā ar pieņemšanai paredzēto grafiku ļautu īstenot šo mērķi līdz 2016. gada vidum.

⁽⁵⁾ Iegādājuma procedūra sastāv no diviem galvenajiem posmiem: posms pirms līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas un posms pēc līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas. Pirmais posms aptver visus apakšposmus līdz līguma slēgšanas tiesību piešķiršanai (paziņojumu publicēšana, piekļuve iegādājuma dokumentācijai, piedāvājumu iesniegšana, priekšlikumu vērtēšana un līguma slēgšanas tiesību piešķiršana). Otrais posms aptver visus apakšposmus pēc līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas (pasūtīšana, rēķinu sagatavošana un apsaksa).

sniegs lielas priekšrocības visiem publiskā iegādājuma tirgus dalībniekiem. Ņemot vērā, ka publiskā e-iegādājuma attīstība ir bijusi atšķirīga dažādās valstīs, kurās jau ir vērojama risinājumu un platformu sadrumstalotība, nepietiekamas stratēģiskās/operatīvās norādes un dažu pamatnosacījumu neievērošana varētu vēl vairāk sekmēt tirgus sadrumstalotību.

3.3. Tomēr e-iegādājuma attīstība nedrīkst kaitēt labāko piedāvājumu principam, kā paredzēts direktīvas par publisko iegādājumu priekšlikumā ⁽⁶⁾.

3.4. EESK jo īpaši uzsver jautājumus saistībā ar dažādu platformu (bieži vien portālu) sadarbību, kā arī procedūru un tādu elektronisko dokumentu standartizāciju, ar kuriem apmainās dažādos iegādājuma procedūras posmos. Ir lietderīgi paredzēt atvērtu Eiropas (vai starptautisko) standartu, ko varētu izmantot e-iegādājuma paredzētajos risinājumos (programmatūra) publiskajā sektorā. Atsevišķu platformu, atšķirīgu formātu un procedūru izplatīšanās ir šķērslis valsts iegādājuma automatizācijai un attur piegādātājus, sevišķi MVU, no šāda instrumenta piemērošanas. Semināra *“Business Interoperability Interfaces (BII) for Public procurement in Europe”* laikā Eiropas Standartizācijas komitejas (CEN) paveiktā darba rezultāts ir sadarbībspējīgi standartprofili standartizētu programmatūras risinājumu ieviešanai.

3.5. Lai pārvarētu pašreizējos šķēršļus, EESK atbalsta īpašus Komisijas veiktus pasākumus, kuru mērķis ir par obligātu noteikt atvērtu starptautisko vai Eiropas standartu izmantošanu, lai ieviestu sadarbībspējīgus tehniskus risinājumus. Pamatojoties uz CEN organizētā semināra *“Business Interoperability Interfaces (BII) for Public procurement in Europe”* laikā paveikto darbu un attiecīgajiem PEPPOL projekta pielietojumiem, lietderīgi būtu izstrādāt pamatnostādnes, kā pareizi izmantot atvērtu standartu. Eiropas digitālizācijas programmā ir nepārprotami paredzēts ⁽⁷⁾ pasākums, kura mērķis ir standartizēt e-iegādājumu, izmantojot tehniskas normas, kuras var piemērot visi IKT risinājumu un pakalpojumu sniedzēji.

3.6. EESK uzsver būtisko ieguldījumu, ko e-iegādājums var dot publiskā sektora iegādājuma procedūru pārredzamības un krāpšanas apkarošanas labā. Elektroniskie rīki ļaus pārraudzīt un izvērtēt visu procedūru un to, kā piegādātājs to ir ievērojis. Šī informācija ir svarīga, lai nodrošinātu publiskā sektora maksimālu pārredzamību (e-pārredzamība), un tā var būt nozīmīgs stimuls (piemēram, MVU gadījumā) e-iegādājuma rīku izmantošanai. Šajā jomā Portugāle ir paraugprakses piemērs ⁽⁸⁾, tāpat kā Lietuva, kur tagad ir obligāti jāizmanto e-paziņošana, e-piekļuve un piedāvājumu elektroniska iesniegšana. Tas ļauj gūt šādus labumus: iegādāto preču un pakalpojumu cenas samazināšanās (14–55 %), konkursu dalībnieku skaita palielinājums par 20–90 %, iegādājuma procedūrai vajadzīgā laika saīsināšanās no 46 līdz 11 dienām.

⁽⁶⁾ EESK atzinums: OV C 191, 29.6.2012, 84. lpp.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/fiche-dae.cfm?action_id=181

⁽⁸⁾ www.base.gov.pt/

3.7. Turklāt svarīgi ir e-iegākuma iniciatīvās paredzēt atbalstu apmācības jomā MVU, lai izmantotu tehnoloģijas un izprastu to priekšrocības. Galvenā nozīme būs ieguldījumiem publiskā un privātā sektora darbinieku apmācībā. EESK uzskata, ka atbalsts šajā ziņā ir ļoti lietderīgs. MVU varētu vērsties pie savām profesionālajām apvienībām.

3.8. Valodas barjeras pastāv, un minētajā paziņojumā tās netiek atbilstīgi ņemtas vērā. Informācijai, kas ir pieejama e-iegākuma platformās, vajadzētu būt ne vien attiecīgās valsts, bet arī vismaz vēl vienā ES valodā. Tomēr šāda prasība varētu būt saistīta ar pārmērīgām papildizmaksām. Viens risinājums varētu būt tāds, ka Eiropas Komisija rada īpašu tiešsaistes "tulkošanu" elektroniskajiem iegākumiem.

3.9. Komisija nemin, ka visā vienotajā tirgū pastāv pārredzības problēma saistībā ar iegākumu, kas nepārsniedz robežvērtību un kas jo sevišķi svarīgs ir MVU un mikrouzņēmumiem. EESK uzskata, ka ir pienācis brīdis apsvērt robežvērtību saglabāšanas lietderīgumu, ņemot vērā, ka publicēšana tiešsaistē ļaus nodrošināt visu iegākumu pieejamību visiem.

4. Īpašas piezīmes attiecībā uz paredzētajām darbībām

4.1. EESK piekrīt nepieciešamībai pāriet uz publisko iegākumu automatizāciju. Lai gan Komisija koncentrējas uz iegākuma procesa sākotnējiem posmiem (paziņojumu publicēšana, piekļuve iegākuma dokumentācijai, piedāvājumu iesniegšana, priekšlikumu vērtēšana un līguma slēgšanas tiesību piešķiršana), svarīgi ir integrēt dažādus turpmākos posmus pēc līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas (pasūtīšana, rēķini, apmaksa) un publicēt informāciju par konkursa norisi, konstatētajām problēmām, izpildes termiņiem un izmaksām.

4.2. Tehnisko prasību saskaņošana ir būtiska, lai izvērstu informācijas tehnoloģiju risinājumus un pakalpojumus, kurus var īstenot un izmantot vietējā, valsts un pārrobežu līmenī. EESK neatlaidīgi mudina Komisiju uzsākt 2. darbību, kas ir paredzēta šajā sakarā. Tās ietekme ir sevišķi svarīga ne vien publiskajam sektoram, bet galvenokārt piegādātājiem, kas varēs izmantot ES līmenī standartizētus un sadarbspējīgus risinājumus.

4.3. Elektronisko parakstu izmantošana sarežģī pārrobežu darījumus. Tādēļ būtu vēlama pasākumi, kas atvieglo šādu risinājumu sadarbspēju. Tomēr svarīgi ir norādīt, ka tādas valstis kā Portugāle e-iegākuma izmantošanas grūtību vidū min elektronisko parakstu pārmērīgās prasības un laika zīmogu pakalpojumu izmaksas, kā arī dažādu e-iegākuma platformu sadarbspēju⁽⁹⁾.

⁽⁹⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-e-procurement-interventions.24416>.

4.4. Vienkāršu risinājumu un paraugprakses veicināšana neapšaubāmi ir vērtīgs atbalsts publiskā iegākuma automatizācijas projektiem. MVU vajadzības — sevišķi e-iesniegšanas posmā — ir jāņem vērā, izstrādājot atbilstīgus risinājumus. Tāpēc Komisijas izveidotās e-iegākuma ekspertu grupas rezultāti (*e-Tendering Expert Group*) ir būtiski, un ieinteresētās puses varētu tos izvērtēt.

4.5. Visnozīmīgākais pasākums, uz kuru Komisijai vajadzētu koncentrēt uzmanību, skar kārtību, kādā jāīsteno dažādi risinājumi, kas paredzēti e-iegākumiem iekšējā tirgū. Piemēram, *PEPPOL (Pan-European Public Procurement Online)* projektā piedalījās 11 valstis, kuras izstrādāja tehniskus standartus, lai, nodrošinot pilnīgu sadarbspēju starp dažādām Eiropas platformām, attīstītu standartizētus risinājumus attiecībā uz iegākuma visnozīmīgākajiem posmiem, kā arī izveidotu atvērtu platformu standartizētu dokumentu apmaiņu.

4.5.1. *PEPPOL* veido šādi elementi: tādu elektronisko parakstu atzīšanas instrumenti, kuru pamatā ir Eiropas iestāžu izsniegti elektroniskie sertifikāti; virtuālā uzņēmumu dokumentācija (*Virtual Company Dossier — VCD*), kas ļauj iesniegt standartizētu informāciju par uzņēmumu (apliecības un izziņas); elektronisks katalogs, kurš dod iespēju iesniegt standartizētus preču un pakalpojumu piedāvājumus; tādu elektronisku pasūtījumu un rēķinu sagatavošana, kas ļauj iegākuma veicējam un piegādātājam izmantot noteiktas procedūras, lai apmainītos ar informāciju par kopīgām darbībām. Visbeidzot *PEPPOL* nodrošina elektronisko dokumentu transportēšanas infrastruktūru (tīklu), kuras pamatā ir kopēji, valsts līmenī sadarbspējīgi standarti un kura savieno atsevišķas e-iegākuma kopienas/sistēmas.

4.5.2. Līdzīgi kā *eCertis* (informācijas sistēma, kas palīdz identificēt dažādas apliecības un izziņas, ko iegākuma procedūrās bieži pieprasa 27 dalībvalstīs, Horvātijā (valstī, kas pievienosies ES), kandidātvalstī Turcijā un trīs EEZ valstīs (Islandē, Lihtenšteinā un Norvēģijā)), Eiropas virtuālās uzņēmumu dokumentācijas sistēma (*European Virtual Company Dossier System*) sniedz informāciju par kritērijiem un dokumentiem/izziņām, kas vajadzīgi, lai piedalītos iegākuma konkursos dalībvalstīs. Tomēr *eCertis* datubāze pašlaik ir izveidota kā informācijas datubāze, savukārt Eiropas virtuālās uzņēmumu dokumentācijas sistēma nodrošina papildu saskarnes, kas ļauj piekļūt citiem pakalpojumiem. *eCertis* īpašībām vajadzētu būt līdzīgām kā tām, kas piemīt Eiropas virtuālās uzņēmumu dokumentācijas sistēmai. Komisijai vajadzētu rūpēties par atbilstības nodrošināšanu un atjaunināt attiecīgas juridiskās informācijas sistēmas, piedāvājot šādu pakalpojumu un sniedzot atbilstīgu tehnisko atbalstu.

4.5.3. EESK cer, ka Komisija un dalībvalstis sniegs spēcīgu atbalstu, lai nostiprinātu apvienības *OpenPEPPOL* lomu, un uzsver, ka tai ir liela nozīme, lai ES publiskais sektors uzturētu, attīstītu un izmantotu izstrādātos tehniskos standartus publiskā iegākuma īstenošanai. Tādējādi tiktu nodrošināta standartizācija un sadarbspēja dažādos iegākuma procesa posmos — ne tikai pirms līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas, bet arī turpmākajos posmos —, lai izvairītos no tirgus sadrumstalotības.

4.6. EESK piekrīt, ka, ņemot vērā PEPPOL konsorcijs dalībvalstu sasniegumus, kā arī pašreizējo transporta infrastruktūru (tīklu), kas savieno dažādas sistēmas Eiropā, publiskā e-ierpirkuma infrastruktūras attīstībai ir vajadzīgs Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta finansējums un atbalsts. EESK uzsver, ka ir svarīgi uzturēt atvērtu, pieejamu un drošu infras-truktūru, kuras pamatā ir vispārpieņemti standarti. Lai atvieglotu publiskā iepirkuma īstenošanu, būtu jāizmanto struktūrfondi.

4.7. EESK iesaka īstenot integrētu komunikācijas stratēģiju, sadarbībā ar Eiropas Biznesa atbalsta tīklu pamatojoties uz pastāvošajām kopienām, jo sevišķi *OpenPEPPOL*, un izmantojot reģioniem un pašvaldībām paredzētas tīklu veidošanas programmas. Komunikācijas stratēģiju attiecībā uz publisko e-ierpirkumu varētu kopīgi īstenot Komisija, *OpenPEPPOL* un jaunais eksperimentālais A projekts (Konkurētspējas un jauninājumu programmas Informācijas sakaru tehnoloģiju politikas atbalsta programma) "*Basic Cross Sector Services (BCSS)*".

4.8. EESK atbalsta Komisijas lēmumu savos dienestos automatizēt visu iepirkuma procesu un darīt pieejamus izstrādātos atklātā pirmkoda risinājumus.

4.9. EESK piekrīt prasībai uzraudzīt publiskā iepirkuma elektronisko instrumentu pieņemšanu un novērtēt attiecīgās to priekšrocības. Sākot no direktīvas pieņemšanas, Komisijai vienreiz ceturksnī būtu jāpublicē informācija par publisko iepirkumu norisi kvalitatīvajā un kvantitatīvajā ziņā konkrētās dalībvalstīs, lai sniegtu ziņas par procedūru virzību.

4.10. Tai pat laikā, lai panāktu lielāku pārredzamību un konkurētspēju, svarīgs ir starptautiska līmeņa dialogs par elektronisko instrumentu izmantošanu publiskajos iepirkumos. Vēlreiz ir apstiprinājies, ka starptautisku standartu izmantošana ir nepieciešams instruments šā mērķa sasniegšanai, un tādēļ vajadzētu pārraudzīt virzību šajā jomā. Ir sevišķi svarīgi uzraudzīt un ieteikt standarta (*CEN BII* un *PEPPOL* specifikācijas) izmantošanu e-ierpirkuma veikšanai Eiropas publiskajā sektorā.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES valsts atbalsta modernizācija””

COM(2012) 209 final

(2013/C 11/11)

Ziņotāja: **BUTAUD-STUBBS kdze**

Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 8. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES valsts atbalsta modernizācija””

COM(2012) 209 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 25. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 128 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Savienības valsts atbalsta politikai ir stratēģiska nozīme globalizētas ekonomikas apstākļos, kurus raksturo spēcīga konkurence.

1.2 EESK uzskata, ka Komisijas paziņojumā ierosinātā reforma ir jāatbalsta, ņemot vērā tās mērķus:

— nodrošināt, lai ES valsts atbalsta politika veicinātu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu;

— vienoties par jaunu un efektīvāku pienākumu sadalījumu starp Komisiju un dalībvalstīm;

— panākt vairākus procesuālus uzlabojumus.

1.3 EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka ir jāstiprina pozitīva saikne starp efektīvu valsts atbalstu un ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes mērķi. Mērķtiecīga valsts atbalsta politika veicinās inovāciju (tai skaitā sociālo inovāciju), videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošanu un cilvēkkapitāla attīstību, izvairoties no kaitējuma videi. Dinamiska un mērķtiecīga valsts atbalsta politika var aktīvi veicināt nodarbinātības un sociālās kohēzijas līmeņa būtisku paaugstināšanu.

1.4 Šī mērķu ziņā tālejošā reforma, tās īstenošanas kārtība un grafiks tomēr ir jāprecizē vairākos aspektos.

1.5 EESK aicina Komisiju precizēt vairākus paziņojumā minētus jēdzienus.

1.5.1 Komisijas lietotais pamatjēdziens “tirgus nepilnības” arī būtu jādefinē precīzāk, jo tas tiek uztverts dažādi atkarībā no apstākļiem: kredīta pieejamība, platjoslas tīklu finansēšana, rūpniecības objektu sagatavošana komerciāliem nolūkiem, inovācijas pieejamība, apmācība, sieviešu uzņēmējdarbības attīstīšana u. c. Turklāt šīs nepilnības var būt saistītas ar dažādiem iemesliem: negatīva ārējā ietekme, neprecīza informācija, koordinācijas problēmas, tirgus ietekme u. c.

1.6 EESK vēlas noskaidrot dažus ar paredzētajām reformām saistītus aspektus.

1.6.1 Komisijas ierosinātās reformas rezultātā palielināsies dalībvalstu atbildība par valsts atbalsta piešķiršanu un kontroli. Kādus juridiskos un praktiskos līdzekļus Komisija ir iecerējusi, lai pārliecinātu dalībvalstis aktīvi sadarboties valsts atbalsta tiesību piemērošanas jomā?

1.6.2 Ja tiktu palielināta dalībvalstu atbildība valsts atbalsta kontroles jomā, dalībvalstis varētu tiekties piemērot noteikumus subjektīvi, veikt pretlikumīgus manevrus starp valstīm, un varētu no jauna rasties zināma veida ekonomiskais patriotisms, kas galarezultātā radītu uzņēmumiem lielāku juridisko nenoteiktību.

1.6.3 Balstoties uz PTO ziņojumu, Komisija konstatē, ka mūsu galvenajiem konkurentiem pasaulē varētu būt piešķirti salīdzināmi valsts atbalsta apmēri. Tomēr ES valsts atbalsta politikas struktūra, iespējams, ir pārredzamāka nekā ASV, Indijā, Korejā vai Brazīlijā pastāvošo sistēmu struktūra. Šie dati ir novecojuši un tos vajadzētu atjaunināt, lai Komisija gūtu pilnīgu un precīzu priekšstatu par pašreizējo stāvokli.

1.6.4 Komisija apskata ES sistēmas raksturīgo īpašību jautājumu salīdzinājumā ar citām pastāvošajām valsts atbalsta kontroles sistēmām, taču neizdara nekādus konkrētus secinājumus. Kāpēc šajā sakarībā tā neaplicina nepieciešamību izvēlēties pasaules mērogā vienlīdzīgu konkurences apstākļu pieeju, lai nodrošinātu šā atbalsta līdzsvarotu piešķiršanu? EESK uzsver, ka ir efektīvi jānovērš nelegālo ārvalstu subsīdiu radītās sekas, kas apdraud Eiropas uzņēmumu spēju konkurēt globālā mērogā.

1.7 EESK ierosina arī vairākus grozījumus, kas tai šķiet vajadzīgi, ņemot vērā Komisijas un Padomes secinājumu par vajadzību atbalstīt MVU, jo tie pakļauti konkurences spiedienam no tiem trešo valstu uzņēmumiem, kuri saņem daudz lielāka apmēra tiešu un netiešu valsts atbalstu, kura piešķiršana ir mazāk pārredzama.

1.7.1 Ņemot vērā šā atbalsta nelielo apmēru, tā pozitīvo ietekmi uz MVU un ļoti maziem uzņēmumiem, kā arī tā ierobežoto ietekmi uz iekšējo tirgu, EESK ierosina *de minimis* atbalsta maksimālo apmēru palielināt no 200 000 līdz 500 000 *euro* līdzīgi kā ir nolemts darīt attiecībā uz vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem, jo šo atbalstu katram uzņēmumam piešķir uz nepārtrauktu 3 gadu periodu.

1.7.2 Ņemot vērā nepieciešamību palīdzēt Eiropas MVU attīstīt to tirgu starptautiskā mērogā, EESK ierosina grozīt vispārējās grupu atbrīvojuma regulas Nr. 800/2008 27. panta 3. punktu, lai noteiktu, ka atbalsts ar mērķi palīdzēt MVU piedalīties gadatirgos un izstādēs ierobežotā trīs gadu nepārtrauktā periodā ir saderīgs ar kopējo tirgu.

1.8 Ņemot vērā savu pieredzi, EESK sniedz Komisijai trīs praktiskus ieteikumus.

1.8.1 Lai uzlabotu uzņēmumu, tiesu iestāžu un valsts pārvaldes iestāžu izpratni par valsts atbalstu un tā pareizu izmantošanu, vajadzētu izstrādāt vienkāršotu ceļvedi visās ES oficiālajās valodās, kurā būtu iekļautas definīcijas, aizliegumi un pieejamās procedūras.

1.8.2 Būtu nepieciešams rīkot papildu apmācības seminārus dalībvalstu kompetentajām valsts iestādēm, lai nodrošinātu pēc iespējas vienādu ar valsts atbalstu saistīto Kopienas tiesību aktu piemērošanu visās dalībvalstīs.

1.8.3 Ņemot vērā iecerēto izmaiņu nozīmi, EESK aicina ar to apspriesties par *de minimis* regulas, pilnvarojuma regulas un vispārējās grupu atbrīvojuma regulas pārskatīšanu.

2. Paziņojuma saturs

2.1 Komisija gatavojas veikt ES valsts atbalsta politikas reformu trīs galvenajos virzienos:

- a) veicināt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi konkurētspējīgā iekšējā tirgū saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020";
- b) Komisijas *ex ante* pārbaudes galvenokārt virzīt uz lietām, kurām ir vislielākā ietekme uz iekšējo tirgu;
- c) vienkāršot procedūras noteikumus un paātrināt lēmumu pieņemšanas procesu.

2.2 Šī reforma ir balstīta uz pašreizējās politikas neviennozīmīgu novērtējumu:

- pašreizējos noteikumus ir grūti saprast, piemērot un kontrolēt. Komisārs J. Almunia savā uzrunā Komitejā 2012. gada 23. februārī norādīja, ka pastāv 37 dažādi tiesību akti (regulas, paziņojumi un pamatnostādnes);
- pašreizējie to pasākumu īstenošanas pārraudzības rezultāti, uz kuriem attiecas grupu atbrīvojums, liecina par to, ka tie neatbilst valsts atbalsta noteikumiem;
- Komisijas rīcībā nav tādu noteikumu, kas dotu iespēju noteikt skaidras prioritātes sūdzību izskatīšanai;
- dalībvalstu un Komisijas attiecības informācijas apmaiņas un sadarbības jomā paziņošanas procedūru ietvaros varētu būt efektīvākas.

2.3 Lai šo stāvokli uzlabotu laikā, kad ir jāizskata visas vienotā tirgus iespējas (enerģētika, transports, digitālās tehnoloģijas), Komisija ierosina pieņemt mērķu, īstenošanas kārtības un grafika ziņā tālejošu reformu.

2.4 Ierosinātās reformas mērķi ir tālejoši, jo, pirmkārt, ir paredzēts Eiropas izaugsmi veicināt ar vienu no visnenākajām un visintegretākajām Kopienas politikas jomām un, otrkārt, panākt samērā radikālus procesuālos uzlabojumus, lai gan paziņojumā par tiem nav sniegti ne skaitļi, ne arī detalizēta informācija.

2.5 Ierosinātās reformas īstenošanas kārtība ir tālejoša, jo Komisija ierosina vienlaikus un saskaņoti pārskatīt virkni tiesību aktu, ievērojot “integrētu stratēģiju”:

- *de minimis* regulas pārskatīšana;
- grozījumi Padomes Pilnvarojošajā regulā, kas ļautu noteiktas atbalsta kategorijas atzīt par saderīgām ar iekšējo tirgu un tādēļ tās tiek atbrīvotas paziņošanas prasības;
- vispārējās grupu atbrīvojuma regulas pārskatīšana tām atbalsta kategorijām, uz kurām attiecas spēkā esošā pilnvarojošā regula;
- valsts atbalsta jēdziena juridiska precizēšana;
- valsts atbalsta procedūras regulas modernizācija.

2.6 Arī ierosinātās reformas grafiks ir tālejošs, jo priekšlikumus par procedūru un pilnvarojošās regulas grozīšanu Komisija ir paredzējusi pieņemt 2012. gada rudenī, bet priekšlikumus pārējo “paketes” tiesību aktu grozīšanai — 2013. gada beigās, t. i., pirms 2014.–2020. gada finanšu shēmas spēkā stāšanās.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Valsts atbalsta kontrole plašākā Eiropas konkurences tiesību kontekstā

3.1.1 EESK atbalsta Komisijas paziņojumā noteiktos mērķus, ar kuriem saskaņā “jāveicina tāda atbalsta izmantošana, kas ir pārdomāts, vērsts uz konstatētām tirgus nepilnībām un kopēju interešu mērķiem”, kontroli galvenokārt virzot uz tādām lietām, kas visspēcīgāk ietekmē iekšējo tirgu, vienkāršojot noteikumus un ātrāk pieņemot lēmumus.

Šāda pieeja atbilst plašākai konkurences tiesību attīstībai gan attiecībā uz tiesību aktiem konkurenci kropļojošas darbības jomā (vienošanās un dominējošais stāvoklis), gan uzņēmumu koncentrācijas kontroles jomā.

3.1.2 Konkurenci kropļojoša darbība: ar “konkurences tiesību modernizāciju”, ko īsteno saskaņā ar regulu Nr. 1/2003⁽¹⁾, un ar to saistītajiem tiesību aktiem, ar kuriem atcelta iepriekšējās ziņošanas sistēma, konkurences tiesību piemērošanas jomā ieviesta decentralizācija. Tādējādi Komisija var savu darbību virzīt uz ierobežojumu un smagu pārkāpumu apkarošanu, piemēram, karteljiem. Līdztekus šai modernizācijai tiek stiprināta sadarbība starp valstu konkurences iestādēm, kas apvienojušās tīklā, un Komisiju.

⁽¹⁾ OV L 1, 4.1.2003., 1. lpp.

3.1.3 Uzņēmumu koncentrācijas kontrole: komisārs J. Almunia nesen paziņoja, ka tuvākajā laikā varētu veikt ES uzņēmumu koncentrācijas kontroles sistēmas reformu, lai Komisija varētu pievērsties tiem koncentrācijas gadījumiem, kas varētu visvairāk ietekmēt tirgu⁽²⁾. Īstermiņā būtu jāvienkāršo mazāk problemātisko lietu izskatīšana, pilnveidojot “vienkāršoto procedūru”, un jāpārskata iepriekšējās paziņošanas procedūra. Ilgākā termiņā varētu pārskatīt koncentrācijas kontroles mehānismu, izvērtējot nelielus nekontrolējošus iepirkumus un efektīvāk koordinējot valstu un Eiropas sistēmas attiecībā uz koncentrācijas robežlielumu un koncentrācijas lietu nodošanu.

3.2 Kritēriji, kas jāievēro saistībā ar valsts atbalsta vispārējo regulējumu

3.2.1 EESK atkārtoti pauž atbalstu valsts atbalsta vispārējam regulējumam, kas balstīts uz šādiem kritērijiem⁽³⁾:

- atbalsta mērķi un atlase;
- atbilstība vienotā tirgus pabeigšanas stratēģijām;
- procedūru un noteikumu vienkāršošana, pārredzamība un juridiska noteiktība;
- pastiprināts dialogs ar dalībvalstīm lēmumu pieņemšanas un izpildes procesā, kā arī efektivitātes vērtēšanas un uzraudzības posmos;
- uzņēmumu plašāka informēšana par valsts atbalstam piemērojamiem noteikumiem un procedūrām;
- dalītas atbildības jomas, izveidojot valstu koordinācijas līmeņus;
- ES valsts atbalsta noteikumu pielāgošana mūsu galveno tirdzniecības partneru ieviestajām atbalsta stratēģijām, lai nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ar citām pasaules valstīm⁽⁴⁾.

3.3 Dalībvalstu atbildības palielināšana valsts atbalsta noteikumu piemērošanā

3.3.1 EESK saprot, ka Komisijas pastiprināta pievēršanās visproblemātiskāko lietu kontrolei būs balstīta uz to atbalsta pasākumu paplašināšanu, kuri ir atbrīvoti no paziņošanas pienākuma. Līdztekus noteikti būs nepieciešams palielināt dalībvalstu atbildību. EESK tomēr norāda, ka līdz ar to būs jāņem vērā

⁽²⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/12/453&format=HTML&aged=0&language=EN>.

⁽³⁾ OV C 65, 17.3.2006., 1. lpp., 3.1. punkts.

⁽⁴⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/132797.pdf

valsts atbalsta tiesību specifika. Valsts un plašākā nozīmē — valsts un publiskās iestādes, kas var piešķirt atbalstu, savā ziņā ir gan lēmumu pieņēmējas, gan ieinteresētās puses.

3.3.2 Ja tiktu palielināta dalībvalstu atbildība valsts atbalsta kontroles jomā, dalībvalstis varētu tikt piespiedtas pieņemot noteikumus subjektīvi, starp valstīm veikt pretlikumīgus manevrus un varētu no jauna rasties zināma veida ekonomiskais patriotisms, kas galarezultātā radītu uzņēmumiem lielāku juridisko nenoteiktību.

3.3.3 Lai maksimāli ierobežotu šādu risku, ir iespējami vairāki risinājumi:

— pārredzamības pastiprināšana, nosakot dalībvalstīm ziņošanas pienākumu. Varētu paredzēt ikgadēja kopsavilkuma ziņojuma publicēšanu par *de minimis* regulas un vispārējās grupu atbrīvojuma regulas piemērošanu, kas būtu pieejams Komisijas tīmekļa vietnē;

— no finansiālā viedokļa ar nelikumību/nesaderību saistītais risks ir balstīts tikai uz atbalsta saņēmēju, kuram ir jāatmaksā attiecīgā summa un tai pieskaitītie procenti. Tāpēc dalībvalstu finansiālo atbildību varētu palielināt, piemēram, paredzot soda naudas maksājumu "publiskajai iestādei", kura ir piešķirusi attiecīgo atbalstu;

— varētu apsvērt neatkarīgu valsts aģentūru izveidi, kuru kompetencē būtu valsts atbalsta politika. Tām vajadzētu darboties kā kontaktpunktiem, pie kuriem var vērsties gan Komisija, gan uzņēmumi;

— Komisijai būtu jāveic efektīvāka *ex post* kontrole un aktīvi jāveicina paraugprakse.

3.4 Procedūru vienkāršošana un pārredzamība

3.4.1 Komisija un dalībvalstis no 2008. līdz 2011. gadam ir apliecinājušas savu spēju reaģēt uz ekonomikas un finanšu krīzi, pieņemot īpašu tiesību aktu kopumu⁽⁵⁾. Galvenokārt pateicoties pastiprinātai dalībvalstu sadarbībai un Komisijas dienestu aktīvai darbībai, lēmumi tika pieņemti īsā laikā, un to atzinīgi vērtē gan dalībvalstis, gan uzņēmumi.

⁽⁵⁾ Sk. "Pağaidu noteikumi par valsts atbalstu, kas sagatavoti, ņemot vērā ekonomikas un finanšu krīzi".

3.4.2 Tomēr iesaistīto pušu skatījumā kopumā procedūras joprojām ir pārāk garas un sarežģītas. Tāpēc EESK atbalsta Komisijas vēlmi samazināt lietu izskatīšanas termiņus, uzlabojot administratīvo praksi un nosakot atbildības jomas dalībvalstīm, lai nodrošinātu pārredzamību un efektivitāti. Ir svarīgi, lai šie termiņi pēc iespējas atbilstu ekonomikas procesu tempam.

3.4.3 Tāpēc "vienkāršoto procedūru", kas paredzēta noteikta veida atbalstam⁽⁶⁾, varētu paplašināt, to regulējot arī turpmāk. Saskaņā ar šo procedūru Komisijas pienākums ir tikai pārbaudīt, vai atbalsta pasākums atbilst pastāvošajiem noteikumiem un praksei.

3.5 Efektīvāka tiesību aktu piemērošana ("better enforcement")

3.5.1 Valsts atbalsta tiesību efektīva īstenošana ir ļoti svarīga. Tomēr EESK secina, ka bieži vien valstu tiesas nespēj nodrošināt valsts atbalsta tiesību efektīvu piemērošanu, tostarp garantēt to uzņēmumu tiesības, kuri cietuši no konkurējošiem uzņēmumiem piešķirtiem nelikumīgiem atbalsta pasākumiem. Var minēt vairākus iemeslus, to skaitā tiesnešu nepietiekamās zināšanas par Eiropas konkurences tiesībām, kā arī procesuālos ierobežojumus, kas saistīti ar jebkuru tiesvedības pasākumu.

3.5.2 Jāapsver tādi risinājumi, kas dotu iespēju stiprināt valsts atbalsta tiesību piemērošanu praksē. Uzņēmumu un valstu tiesu iestāžu rīcībā vajadzētu būt efektīvākiem instrumentiem un procedūrām.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Precizēt jēdzienu "tirgus nepilnības"

4.1.1 EESK atbalsta mērķi apstiprināt tikai tos atbalsta pasākumus, i) kuri paredzēti kādas tirgus nepilnības novēršanai un sekmē izaugsmi (valsts atbalstam ir nevis jāaizstāj, bet jāpapildina privāts finansējums) un ii) kam ir stimulējošs efekts — tie mudina atbalsta saņēmēju veikt pasākumus, kurus bez atbalsta viņš nebūtu uzņēmies.

4.1.2 Šajā kontekstā tirgus nepilnību jēdziens noteikti ir jāprecizē un jāpapildina ar piemēriem dažādās jomās, balstoties uz pastāvošo Eiropas judikatūru, lai palīdzētu valsts iestādēm un uzņēmumiem vienādi izprast šo jēdzienu un to izmantot atbalsta pasākumu izstrādes posmā.

⁽⁶⁾ OV C 136, 16.6.2009., 3. lpp.

4.2 Padziļināt un atjaunināt starptautiskos salīdzinājumus valsts atbalsta jomā

4.2.1 Paziņojuma 16. un 17. punktā ir minēta trešās valstīs īstenotā konkurences politika. Komisija secina, ka ES rīcībā ir pārredzamāks regulējums, kas nodrošina salīdzināmus atbalsta apmērus. Šis apgalvojums ir balstīts uz PTO 2006. gadā veikto salīdzinošo analīzi. EESK aicina Komisiju lūgt PTO veikt jaunu pētījumu, jo krīzes apstākļos daudzas PTO dalībvalstis, kas nav ES dalībvalstis, ir izmantojušas plašas subsīdijas, īpaši pārstrādes rūpniecības nozarēs. Būtu vēlams, lai jaunā konkurences politika, ko piemēros no 2013. gada, būtu balstīta uz aktuālu un precīzu priekšstatu par situāciju, piemēram, ASV, Ķīnā, Indijā un Brazīlijā (arī federālo iestāžu piešķirtā atbalsta ziņā) globālās krīzes saasinātās konkurences apstākļos.

4.2.2 Valsts atbalsta noteikumu īstenošanai ir jāpalīdz stiprināt uzņēmumu konkurētspēju iekšējā tirgū un starptautiskā mērogā. Taču Eiropas uzņēmumiem ir jākonkurē ar uzņēmumiem trešās valstīs, kuru tiesību aktos reizēm nav paredzēti nekādi valsts atbalsta ierobežojumi. Komisija paziņojumā ⁽⁷⁾ norāda, ka šāds stāvoklis var izraisīt smagus konkurences kropļojumus, kas negatīvi ietekmēs Eiropas uzņēmumus.

4.2.3 Savās kompetences jomās Komisija īsteno iniciatīvas ar mērķi globālā mērogā izveidot vienlīdzīgus konkurences apstākļus, kuru pamatā būtu godprātība. Tādēļ jebkura valsts atbalsta tiesību reforma būs jāaskaņo ar citiem Komisijas īstenojamiem pasākumiem tirdzniecības politikas instrumentu līmenī (PTO noteikumi, divpusēji brīvās tirdzniecības nolīgumi).

4.3 Eksporta atbalsta doktrīnas pārskatīšana

4.3.1 Priekšlikumā regulai, ar ko izveido Uzņēmumu konkurētspējas un mazo un vidējo uzņēmumu programmu 2014.–2020. gadam (COM(2011) 834 final) Komisija atzīst nepieciešamību atbalstīt MVU eksportu ES robežās un visā

pasaulē, lai rastu izaugsmes iespējas. Ir paredzēts, izmantojot Eiropas Biznesa atbalsta tīklu, piešķirt atbalstu un atbalsta pakalpojumus MVU ar izaugsmes perspektīvām.

4.3.2 Taču vienlaikus Komisijas doktrīna šķiet pārāk ierobežojoša, jo, piemēram, attiecībā uz MVU dalību gadatirgos un izstādēs 2008. gada 6. augusta Regulas Nr. 800/2008 27. pantā ir paredzēti vairāki kumulatīvi nosacījumi: atbalsta summa nedrīkst pārsniegt 50 % no atbilstīgajām izmaksām, atbalstu piešķir MVU, kas par tādiem uzskatāmi Kopienas tiesību izpratnē, un tikai pirmajai dalības reizei kādā gadatirgū vai izstādē.

4.3.3 Šis pirmās dalības reizes kritērijs ir uzskatāms par nesaderīgu ar uzņēmumu attīstības stratēģiju starptautiskajā mērogā, kas paredz, ka uzņēmumam jāatrodas vienā un tajā pašā tirgū vismaz 3 gadus, lai varētu definēt uzņēmuma attīstības stratēģiju (aģents, uzņēmuma izveide, izplatīšana). Tāpēc EESK ierosina aizstāt 27. panta 3. punktā noteikto "pirmās dalības reizes" kritēriju ar "piedalīšanos gadatirgū vai tirdzniecības izstādē ne ilgāk kā trīs gadus pēc kārtas", saglabājot abus pārējos kritērijus.

4.4 Valsts atbalsts, kas veicina ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi

4.4.1 Eiropas Savienībai būs jānodrošina, lai valsts atbalsts veicinātu inovāciju, tostarp sociālajā jomā, izmantojot pamatiniciatīvā "Inovācijas savienība" jau atzītu inovācijas atbalstu, videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošanu un cilvēkkapitāla izaugsmi ilgtspējīgas attīstības modelī. EESK pauž gandarījumu, ka atbalsts sociālās inovācijas jomā pakāpeniski tiek atzīts par kopējam tirgum atbilstīgu atbalsta veidu ⁽⁸⁾, un vēlas, lai valsts atbalsta modernizācijā šis atzīšanas process turpmāk kļūtu vēl intensīvāks.

4.4.2 EESK atbalsta arī valsts atbalsta izveidi pētniecībai un izstrādei, kas ietver mazāk aizsargātajām sabiedrības grupām (īpaši cilvēkiem ar invaliditāti) pieejamu produktu, programmu un pakalpojumu izstrādi, ražošanu un tirdzniecību ⁽⁹⁾.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁷⁾ Sk. paziņojuma 17. punktu.

⁽⁸⁾ COM(2010) 546 final; COM(2011) 609 final; OV L 7, 11.1.2012., 3. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 24, 28.1.2012., 1. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības programma palāvības un izaugsmes veicināšanai””

COM(2012) 225 final

(2013/C 11/12)

Ziņotāja: **MADER kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 22. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības programma palāvības un izaugsmes veicināšanai””

COM(2012) 225 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 25. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 143 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Komisija 2012. gada 22. maijā pieņēma Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības programmu. Ar šo dokumentu ir izveidots rīcībpolitikas ietvars patērētāju tiesību aizsardzībai un noteikti četri pamatmērķi: patērētāju drošības uzlabošana, zināšanu paplašināšana, tiesību ievērošanas nolūkā veikto pasākumu uzlabošana un tiesību aizsardzības nodrošināšana, kā arī tiesību un politikas būtiskāko elementu pielāgošana ekonomiskām un sociālām pārmaiņām. Šī programma atbilst stratēģijai “Eiropa 2020”.

1.2 EESK piekrīt Komisijas nostājai, ka patērētājiem ir būtiska loma kā izaugsmes veicinātājiem un ka nepieciešams ņemt vērā kontekstu, kas ietekmē viņu attīstību.

1.3 EESK atbalsta programmas mērķus, bet vēlas uzzināt, kāda ir tās saikne ar Patērētāju tiesību aizsardzības programmu 2014.–2020. gadam, turklāt nav pārliecināta, vai ar piešķirtajiem līdzekļiem pietiks, jo šķiet, ka to apmērs ir daudz mazāks par iecerētajiem vērienīgajiem mērķiem.

1.4 EESK atgādina, ka patērētāju intereses ir jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot jebkuru no Kopienas politikas jomām. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka ar šo patērētāju aizsardzības programmu Komisija ierosina vienā dokumentā ietvert lielāko daļu ES iniciatīvu Eiropas patērētāju tiesību aizsardzības jomā, jo līdz šim tās nav tikušas apkopotas. Šī programma ir būtisks solis, jo tā apliecina, ka ES politikas nostādņu izstrādē liela nozīme tiek piešķirta patērētāju vajadzībām un vēlmēm.

1.5 EESK pozitīvi vērtē to, ka ir atzīta patērētāju apvienību svarīgā loma, un norāda, ka vajadzētu nodrošināt, lai to rīcībā

būtu uzticētajiem uzdevumiem atbilstoši līdzekļi. Īpaši atzinīgi vērtē programmā pausto Eiropas Komisijas apņemšanos sadarboties ar valstu valdībām, lai palielinātu izpratni par šo apvienību nozīmi.

1.6 EESK uzskata, ka, īpaši pašreizējos ekonomikas un sociālajos apstākļos, ir ļoti svarīgi rūpēties par mazāk aizsargātām personām. Tāpēc Komiteja atbalsta programmā iekļautās iniciatīvas, kuru mērķis ir finansiāla iekļautība un piekļuve pamatpakalpojumiem.

1.7 EESK uzsver, ka tā lielu vērību velta visiem ar ilgtspējīgu attīstību saistītiem pasākumiem. Tāpēc tā izprot Komisijas raizes par enerģijas patēriņa pārredzamību un ekodizaina izmantošanu. Komiteja arī uzsver, ka jāizmanto efektīvi pasākumi, kas paaugstinātu produktu ražošanas un izplatīšanas ētiskās un ekoloģiskās normas, it sevišķi attiecībā uz produktiem, kas importēti no trešām valstīm.

1.8 EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi uzlabot uzturdrošību, lai garantētu ražojumu drošumu no ražošanas vietas līdz patērētājam, kā arī lai būtu iespējama veselīga un godīga konkurence. Veicamie pasākumi palīdzēs arī atjaunot patērētāju uzticēšanos, ko ir iedragājušas dažādas sanitārās krīzes.

1.9 Komiteja atzinīgi vērtē visas iniciatīvas, kas veiktas, lai patērētāji varētu saņemt viņu vajadzībām atbilstošu informāciju, tomēr atgādina, ka patērētāju izglītošana nevar būt iegansts tirgotāju atbrīvošanai no atbildības.

1.10 EESK atbalsta iniciatīvas, kuru mērķis ir patērētāju tiesību ievērošana, to pilnveide un efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu ieviešana. Šajā sakarībā tā atgādina, ka strīdu izšķiršanas alternatīvo veidu sistēmām ir jābūt neatkarīgām no strīdos iesaistītajām pusēm. Visbeidzot, kā vairākos atzinumos tas ir uzsvērts, Komiteja atbalsta kolektīvās tiesiskās aizsardzības ieviešanu un uzskata, ka vairs nevar atlikt Eiropas mēroga instrumenta ieviešanu.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Eiropas Komisija 2012. gada 22. maijā pieņēma Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības programmu. Ar šo dokumentu ir izveidots patērētāju tiesību aizsardzības rīcībpolitikas ietvars nākamajiem gadiem. Tas ir saskaņots ar stratēģiju "Eiropa 2020" un papildina citas iniciatīvas, tostarp Patērētāju tiesību aizsardzības programmu 2014.–2020. gadam.

2.2 Komisija vēlas, lai visi piecsimts miljoni Eiropas patērētāju, kuru izdevumi veido 56 % no Eiropas Savienības IKP, būtu vienotā tirgus centrā, jo izaugsme ir atkarīga galvenokārt no viņiem, un uzskata, ka patērētāju radītā "pieprasījuma stimulēšanai var būt būtiska nozīme ES krīzes pārvarēšanā".

2.3 Lai sasniegtu šo mērķi un palielinātu patērētāju uzticēšanos, programmā ir noteikti četri mērķi.

2.3.1 Patērētāju drošības uzlabošana

Lai risinātu problēmas, kas saistītas ar produktu un pakalpojumu laišanu tirgū neatkarīgi no ražošanas vai sniegšanas vietas, Komisija vēlas uzlabot ar to drošību saistīto regulatīvo sistēmu, un, nosakot ražojumu drošuma un atbilstības kontroli izcelsmes vietā, nostiprināt tirgus uzraudzības sistēmu.

Komisija uzsver nepieciešamību stiprināt drošību dažādos pārtikas aprites posmos.

Šo mērķu īstenošanas nolūkā Komisija mudinās dalībvalstis palielināt sadarbību.

2.3.2 Zināšanu paplašināšana

Komisija uzskata, ka patērētājiem jābūt pieejamai skaidrai, uzticamai un salīdzināmai informācijai, kā arī instrumentiem, kas nepieciešami tiesību izpratnei. Tāpēc tā uzskata, ka ir jāuzlabo patērētāju zināšanas un jāveido izpratne par viņu tiesībām un interesēm. Komisija uzskata, ka izpratnes veidošanā jā piedalās arī tirgotājiem, un veiks nepieciešamās iniciatīvas saistībā ar viņu sociālo atbildību. Komisija atzīst patērētāju apvienību būtisko lomu šīs informācijas izplatīšanā, kā arī patērētāju pārstāvību un aizstāvību.

2.3.3 To pasākumu uzlabošana, ar kuriem paredzēts panākt tiesību ievērošanu un nodrošināt tiesiskās aizsardzības līdzekļus

Komisija vēlas nodrošināt patērētāju tiesību efektīvu ievērošanu un efektīvas strīdu izšķiršanas iespējas patērētājiem. Komisija gatavojas uzlabot pastāvošos pārrobežu strīdu risināšanas mehānismus visiem pārdošanas veidiem un stiprināt sadarbību ar trešām valstīm un galvenajām starptautiskajām organizācijām.

2.3.4 Tiesību un galveno rīcībpolitiku saskaņošana ar ekonomiskām un sabiedriskām pārmaiņām

Komisija uzskata, ka jo īpaši digitālajā laikmetā priekšlikumiem jāatspoguļo patēriņa veidu pārmaiņas. Tā uzsver, ka ir jāņem vērā mazāk aizsargātu patērētāju vajadzības un jāveicina tāda rīcība, kas sekmē ekonomikas ilgtspējīgu darbību.

2.4 Programmā noteiktie mērķi attiecas galvenokārt uz piecām jomām: digitālo jomu, finanšu pakalpojumiem, pārtiku, enerģētiku, kā arī ceļošanu un transportu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK piekrīt Komisijas nostājai par patērētāju kā izaugsmes veicinātāju būtisko lomu, par nākamajos gados risināmajiem jautājumiem un nepieciešamību pilnībā ņemt vērā kontekstu, kādā mēs dzīvojam. Krīze negatīvi ietekmē patērētāju pirkspēju. Turklāt patēriņa modeļi mainās. Tie nosaka nepieciešamību pēc plašākām tehniskām zināšanām un reizēm ir dārgi.

3.2 Lai gan Savienības noteikumi veido stabilu pamatu, joprojām pastāv to īstenošanas problēmas — patērētājiem pieejamie tiesību īstenošanas līdzekļi nav pietiekami, sūdzību skaits turpina palielināties, turklāt, neskatoties uz dažāda veida informācijas pārpilnību, patērētājiem trūkst uzticamas informācijas.

3.3 Programmā ir apliecināti principi, kurus EESK pilnībā atbalsta, tomēr Komiteja vēlas uzzināt, kāda ir saikne starp Patērētāju tiesību aizsardzības programmu 2014.–2020. gadam un šo programmu un kā šī politika tiks īstenota.

3.4 Tāpēc 2012. gada 28. marta atzinumā⁽¹⁾ EESK uzsvēra, ka patērētāju tiesību aizsardzības politikai nav paredzēts pietiekams daudzums līdzekļu, un puda raizes par to, vai būs iespējams īstenot šādu tālejošu programmu, ja tai piešķirtais līdzekļu apmērs ir daudz mazāks par vērienīgajām iecerēm.

⁽¹⁾ OV C 181, 21.6.2012., 89. lpp.

3.5 Komisija ir sagatavojusi bagātīgu sarakstu ar iniciatīvām, kuras tiks īstenotas programmas mērķu sasniegšanas nolūkā. Tomēr daudz svarīgāk ir, lai šīs iniciatīvas būtu kvalitatīvas un piemērojamas, jo vienīgi tad tās nodrošinās efektivitāti, kas nepieciešama patiešām augsta patērētāju aizsardzības līmeņa nodrošināšanai. Patērētājiem labums no programmas pasākumiem būs tikai pēc tam, kad tie būs pieņemti un kad dalībvalstis un citas iesaistītās puses tos būs īstenojušas.

3.6 Šādā kontekstā EESK konstatē, ka nav nodrošināts pārredzams un efektīvs šīs programmas īstenošanas un rezultātu novērtēšanas process. EESK aicina Eiropas Komisiju pievienot vērtēšanas kritērijus un kvalitātes rādītājus gada laikā gūto panākumu novērtēšanai un ik pēc astoņpadsmit mēnešiem publicēt ziņojumu par programmas īstenošanu.

3.7 Programmā parādīts, ka patērētāju aizsardzības politika attiecas uz ļoti daudzām jomām, un tas apstiprina EESK jau uzsvērtu nepieciešamību: patērētāju intereses būtu jāņem vērā, izstrādājot un īstenojot jebkuru no Kopienas politikas jomām. Tomēr EESK ir pārsteigta, ka dokumentā nav iekļauti elementi patērētāju tiesību aizsardzībai medicīnas jomā — programma neattiecas, piemēram, uz farmācijas precēm un medicīnas ierīcēm, lai gan tās tika daudz apspriestas vairākās dalībvalstīs, jo ir izraisījušas kaitējumu patērētājiem un pacientiem. EESK uzskata, ka visaptverošā patērētāju tiesību aizsardzības politikā vajadzētu būt iekļautai arī medicīnas un farmācijas jomai saistībā ar drošību, informāciju un patērētāju tiesību īstenošanu.

3.8 EESK ar atzinību konstatē, ka Komisija vēlas, lai tirgotāji atbalstītu patērētāju tiesību aizsardzības jomā īstenoto politiku. Šajā kontekstā steidzami jāizveido uzņēmumiem paredzēta izglītība par patērētāju tiesību aizsardzību. Komiteja mudina attiecīgo uzņēmumu organizāciju sadarbības tīklus (ar Eiropas Komisijas atbalstu) pēc iespējas ātrāk piedāvāt specifiski maziem un vidējiem uzņēmumiem paredzētus apmācību moduļus.

3.9 EESK aicina Eiropas Komisiju programmas piemērošanā iesaistīt ieinteresētās personas un puses, kuras šī programma skar, un pastiprināt saskaņošanu īpaši ar patērētāju organizācijām, lai nodrošinātu pienācīgu līdzdalību to politikas nostādņu sagatavošanā, kas uz viņiem attiecas.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Par drošumu

4.1.1 EESK uzskata, ka noteikti ir jāpārskata ražojumu drošuma regulatīvā sistēma, lai patērētājiem tiktu garantēts ražojumu un pakalpojumu drošums.

4.1.2 Komiteja uzskata, ka kontroles noteikumu, mūsdienīgu un vienotu paņēmieni un sadarbības metožu ieviešana, tostarp

sadarbības veidošana ar ražošanas vietu kompetentajām iestādēm, dos iespēju uzlabot tirgus uzraudzību un tādējādi nodrošinās godīgu konkurenci, kas labvēlīgi ietekmēs visus uzņēmumus un patērētājus. Papildus EESK vēlas zināt, kāda ir standartizācijai ierādītā vieta un līdzekļi.

4.1.3 EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir stiprināt drošību, lai atjaunotu patērētāju uzticēšanos, ko ir iedragājušas dažādas sanitārās krīzes. Šajā kontekstā būtiski ir uzlabot tiesību normu īstenošanu un dalībvalstu koordināciju.

4.2 Par informāciju

4.2.1 EESK piekrīt Komisijas viedoklim par samēra trūkumu starp informācijas pārpilnību un patērētāju vajadzībām. Komiteja atbalsta to, ka patērētājiem nepieciešama uzticama, skaidra un salīdzināma informācija un ka tai vajadzētu būt pieejamai ne tikai ar elektronisku līdzekļu palīdzību, bet arī izmantojot citus plašsaziņas līdzekļus.

4.2.2 EESK atzinīgi vērtē patērētāju organizāciju lomas atzīšanu un atgādina, ka šis fakts ir jāaplicina, piešķirot gan Eiropas, gan valstu līdzekļus tādā apmērā, lai būtu iespējams sasniegt iecerētos mērķus, konkrēti, īstent patērētājiem piedāvāto produktu un pakalpojumu testēšanu.

4.2.3 Komiteja atbalsta patērētājiem paredzētas informācijas izplatīšanas pasākumus, ja vien šī informācija ir uzticama un tai ir reāla ietekme.

4.2.4 Komiteja atbalsta visas ar patērētāju izglītošanu saistītās iniciatīvas un īpaši uzsver, ka vajadzētu ne tikai informēt patērētājus, bet arī paplašināt viņu zināšanas, un tas būtu jāskolā, piemēram, attiecībā uz matemātikas un finanšu zināšanām. Minētās iniciatīvas jāparedz ilgākam laikposmam, taču ir jāņem vērā, ka izglītošana nekādā gadījumā nevar aizstāt informāciju, kas patērētājiem būtu jāsaņem no tirgotājiem.

4.3 Par tiesību aktu piemērošanu un tiesisko aizsardzību

4.3.1 EESK ņem vērā Komisijas lēmumu panākt patērētāju tiesību ievērošanu, kas ir ļoti svarīgs uzdevums; neskaitāmu dokumentu pieņemšana nav pareizais veids, kā nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni.

4.3.2 Komiteja atbalsta Eiropas tīklus, no kuriem visvecākais — Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls — tika izveidots 2001. gadā. Nolūkā nodrošināt to efektivitāti EESK prasa regulāri izvērtēt tīklu darbību, lai varētu izdarīt attiecīgus secinājumus.

4.3.3 EESK atbalsta visas tās iniciatīvas, kuras dod iespēju gūt pilnīgāku informāciju par stāvokli tiesiskuma jomā Eiropas Savienībā.

4.3.4 Komiteja atbalsta tādas pašregulējuma un kopregulējuma iniciatīvas kā, piemēram, pamatnostādņu publicēšanu, ja vien tās efektīvi veicina publiskās politikas mērķu sasniegšanu. Turklāt to regulārai kontrolei un vērtēšanai ir jānodrošina, lai attiecīgo mērķu nesasniedzšanas gadījumā spēkā stātos saistoši noteikumi.

4.3.5 EESK atbalsta Komisijas pasākumus, kuru mērķis ir vienkāršot strīdu alternatīvu izšķiršanu, taču, kā Komiteja atzinumā ir uzsvērusi⁽²⁾, šīm sistēmām ir jābūt objektīvām un neatkarīgām no lietā iesaistītajām pusēm, un tās nedrīkst izslēgt iespēju iesniegt prasību tiesā.

4.3.6 EESK aicina Eiropas Komisiju atbalstīt pasākumus, kas līdztekus sistēmām strīdu izšķiršanai tiešaistē arī efektīvi veicinātu elektroniskās komercijas darījumus. Turklāt Komiteja atzinīgi vērtē iecerēto izveidot ieinteresēto pušu forumu, kurā apspriestu interneta vietņu Eiropas uzticības zīmi.

4.3.7 Attiecībā uz kolektīvu tiesisko aizsardzību EESK pauž nožēlu par to, ka programmā tikai garāmejojot pieminēta iespēja ieviest šādu patērētāju tiesību piemērošanas instrumentu, un uzskata, ka, ņemot vērā pašreizējo stāvokli dažās valstīs un pārrobežu strīdu jomā, kā arī visas notikušās konsultācijas, ir pienācis laiks vairs nešaubities un minēto instrumentu nekavējoties ieviest.

4.4 Tiesību un politikas saskaņošana ar ekonomiskām un sabiedriskām pārmaiņām

4.4.1 EESK konstatē, ka Komisija, neraugoties uz gandrīz visu patērētāju tiesību aizsardzības organizāciju un dažu uzņēmumu noraidošo attieksmi, plāno turpināt regulas projekta pieņemšanu par Eiropas tirdzniecības noteikumiem, ar kuriem ievieš izvēles rakstura tiesības. Komiteja atgādina savu nostāju⁽³⁾: šis projekts nav piemērots dažu iecerēto mērķu, piemēram, augstāka patērētāju tiesību aizsardzības līmeņa, sasniegšanai. EESK uzstāj, ka Eiropas patērētāju tiesības nepieciešams pilnveidot.

4.4.2 Digitālā joma

Komiteja atbalsta digitālajā jomā saistībā ar tehnoloģiju attīstību izvirzītos priekšlikumus un ņem vērā, ka Komisija rūpēsies par to, lai šajā jomā patērētājiem nodrošinātu tikpat augstu aizsardzības līmeni kā citās jomās, jo tas ir nepieciešams nozares attīstības veicināšanai.

4.4.3 Finanšu pakalpojumi

4.4.3.1 EESK konstatē, ka Komisija ir nolēmusi pastiprināti uzraudzīt patērētājiem un jo īpaši vismazāk aizsargātajiem

patērētājiem piedāvātos finanšu pakalpojumus. Komiteja atbalsta šādu nostāju, jo tādejādi būs iespējams palielināt pārredzamību un salīdzināmību gan piedāvājumam, gan cenai.

4.4.3.2 Komiteja vēlas atgādināt, ka tai jo īpaši rūp visi finansiālās iekļautības elementi.

4.4.4 Pārtika

4.4.4.1 Komiteja pilnībā atbalsta tādu noteikumu pieņemšanu, kas attiecas uz informāciju par pārtiku un veselīguma norādēm, jo sabiedrības veselības tematika patērētājiem ir ļoti svarīga.

4.4.4.2 Nesenās problēmas dažās dalībvalstīs ar alkoholisko dzērienu nelegālu izplatīšanu vēlreiz apliecina, cik svarīga ir tirgus pārraudzība un kontrole.

4.4.4.3 Lai novērstu pārtikas izšķērdēšanu, EESK atzinīgi vērtē ideju īstenot pasākumus, kas būtu vērsti uz dažādiem lauksaimniecības pārtikas produktu ķēdes posmiem.

4.4.5 Enerģētika

4.4.5.1 Komiteja apzinās, ka enerģētikas joma ir īpaši svarīga visiem patērētājiem un it sevišķi mazāk aizsargātajiem patērētājiem; un būtu jānodrošina, ka viņi ar pieņemamiem nosacījumiem var izmantot šīs jomas pakalpojumus.

4.4.5.2 EESK atbalsta iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot enerģijas patēriņa pārredzamību, jo enerģija ir deficīts un par to mājsaimniecības tērē lielu daļu sava budžeta. Komiteja aicina pievērst uzmanību, ka ir nepieciešams novērtēt patērētāju rīcībā esošos paņēmienus, un rūpēties, lai tie patiešām būtu inovatīvi un efektīvi.

4.4.6 Ceļošana un transports

4.4.6.1 EESK uzskata, ka ir svarīgi programmā iekļaut transporta tematiku — gan gaisa, gan sabiedriskā transporta jautājumus. Piekrit Komisijas raizēm par pasažieru tiesību uzlabošanu — tās jāpielāgo transporta uzņēmumu un tūrisma operatoru piedāvājumiem. EESK uzsver, ka gaisa transporta jomā ir īpaši svarīgi, lai, veicot Eiropas tiesību aktu plānoto pārskatīšanu un īstenojot attiecīgos Vienotā tirgus aktā⁽⁴⁾ paredzētos pasākumus, tiktu apkarota negodīga līgumu slēgšanas un tirdzniecības prakse.

4.4.6.2 EESK uzsver, ka steidzami ir jāpieņem pasākumi, ar ko aizsargātu tos pasažierus, kuru ceļojumu pārtrauc kādas aviosabiedrības bankrots, — patērētāju tiesību aizsardzības programmā šī problēma nav minēta.

⁽²⁾ OV C 286, 17.11.2005., 1. lpp.

⁽³⁾ OV C 181, 21.6.2012., 75. lpp.

⁽⁴⁾ COM(2010) 608 final.

4.4.6.3 Komiteja atbalsta ieceri izstrādāt stratēģiju, ar kuru atbalstītu videi nekaitīgus transportlīdzekļus, lai tādējādi mazinātu CO₂ emisijas.

4.4.7 Ilgtspējīgi ražojumi

4.4.7.1 EESK vairākkārt ir uzsvērusi, cik svarīga Eiropas nākotnei ir ilgtspējīga attīstība. Tāpēc tā atbalsta Komisijas sagatavotās nostādnes, kuru mērķis ir palielināt ražojumu izturību, un mudina visos ražojumos izmantot ekodizainu.

4.4.7.2 EESK atbalsta Eiropas Komisijas neatslābstošās rūpes par uzņēmumu sociālās atbildības politikas veicināšanu, bet norāda, ka ir nepieciešami stingrāki pasākumi, kas nodrošinātu pārredzamību un atbildību par to, lai ražošana un ražojumu, it īpaši trešo valstu ražojumu, izplatīšana kļūtu ētiskāka un videi mazāk kaitīga. Lai panāktu no trešām valstīm ievestu preču atbilstību Eiropas standartiem, ir jāievieš tām paredzēti saistoši noteikumi, piemēram, obligāta prasība iesniegt rakstveida apliecinājumu par preču atbilstību starptautiskajām darba tiesībām.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ieguldījumu produktu pamatinformācijas dokumentiem”

COM(2012) 352 final – 2012/0169 (COD)

(2013/C 11/13)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Eiropas Parlaments 2012. gada 10. septembrī un Padome 2012. gada 11. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ieguldījumu produktu pamatinformācijas dokumentiem”

COM(2012) 352 final – 2012/0169 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 25. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (14. novembra sēdē), ar 138 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto regulas priekšlikumu un uzskata, ka tas atbilst uzņemtajām saistībām izstrādātu trūkstošos ES tiesību aktus privāto ieguldītāju aizsardzības jomā.

1.2 EESK uzsver nozīmi tiesību aktam, kurā pirmo reizi reglamentēti visi sarežģītu finanšu produktu gadījumi un nodrošināta to salīdzināmība neatkarīgi no produkta izveidotāja (bankas, apdrošināšanas vai ieguldījumu sabiedrības), kā arī atzinīgi vērtē Komisijas centienus meklēt līdzsvarotus risinājumus, kurus vienlaikus var piemērot visi.

1.3 EESK iepriekšējos atzinumos bija prasījusi pieņemt vienveidīgas, skaidras, vienkāršas un salīdzināmas prasības; tādēļ tā pozitīvi vērtē regulu un cer, ka šajā atzinumā izteiktie apsvērumi tiks ņemti vērā, lai minētā regula kļūtu skaidrāka, nekavējoties izpildāma un piemērojama.

1.4 Neraugoties uz to, ka pēdējo triju gadu laikā ir izstrādāts ievērojams skaits regulējošu noteikumu, EESK konstatē, ka vēl joprojām nav sasniegti šādi divi galvenie mērķi: tāda tirgus izveide, kuram ir visas pilnīgas integritātes pazīmes; reāli integrēts tirgus, kas ir atvērts visiem dalībniekiem. Diemžēl nesenie finanšu skandāli liecina, ka valsts uzraudzības iestādes joprojām nerīkojas noteikti un izlēmīgi, lai konkrēti izskaustu tālāku darbību, kas rada apjomīgus zaudējumus ieguldītājiem, kā tas bija manipulāciju ar LIBOR indeksiem gadījumā. Šķēršļi pilnīgai iekšējā tirgus īstenošanai joprojām tiek likti, lai saglabātu valsts

vadošo tirgus dalībnieku peļņu, kas gūta, pateicoties to tirgus pozīcijai. Lai arī jāuzsver, ka Komisija cenšas mazināt tiesību aktu trūkumu, tomēr nav panākts nozīmīgs progress attiecībā uz hipotekāro kredītu, norēķinu kontu un pamata pakalpojumu izmaksu salīdzināmību un pārredzamību, pamatproduktu saturu, piekļuvi bankas pakalpojumiem dažām nelabvēlīgā stāvoklī esošām grupām, kolektīvu rīcību, tiesību atzīšanu lietotāju un patērētāju apvienībām vērsties tiesā, pārrobežu līgumu aizsardzību, saskaņotām konfliktu atrisināšanas procedūrām.

1.5 EESK norāda, ka nav nekādu noteikumu par iespēju piemērot sankcijas produktu izveidotājiem no trešām valstīm, kurus ir grūti sodīt, ja tie neievēro ES tiesību aktus. Šajā sakarā Komiteja iesaka, ka pienākums segt izmaksas un atbildība par iespējamajiem regulas pārkāpumiem būtu jāuzliek starpniekiem. Turklāt vajadzētu ierosināt, lai trešās valstis, kurās atrodas galvenie finanšu centri, pieņem analogus noteikumus un iekļauj tos pamatnostādņēs, ko izstrādājusi Finanšu stabilitātes padome (FSP).

1.6 EESK saprot Komisijas pamatojumus attiecībā uz pamatinformācijas dokumenta (*Key Information Document (KID)*), kas ierosināts šajā regulā, un ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas dokumenta (*Key investor Information Document (KIID)*), kurš ir paredzēts Direktīvā 2009/65/EK un iekļauts Komisijas 2010. gada 1. jūlija Regulā Nr. 583/2010, līdzaspastāvēšanu, bet uzskata, ka vajag vispirms veikt novērtējumu, vai ir lietderīgi saglabāt divus atšķirīgus dokumentus par finanšu ieguldījumiem, un iesaka, lai “divus gadus” pēc ieguldījumu produktu regulas stāšanās spēkā Komisijai būtu pilnvaras ierosināt divu atšķirīgu modeļu apvienošanu, saskaņojot pamatinformācijas dokumenta prasības ar prasībām pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU).

1.7 EESK nepiekrīt Komisijas lēmumam izmantot deleģētus aktus attiecībā uz regulas satura būtiskajiem elementiem, kuriem līdz ar regulas publicēšanu vajadzētu būt nekavējoties izpildāmiem. Uz deleģētajiem aktiem īpaši norādīts saistībā ar 8. panta 2. punkta saturu, kurā detalizēti noteikts, kādam jābūt katra pamatinformācijas elementa, kas jāiekļauj dokumentā, iespējamā papildu satura un kopīgā modeļa izklāstam un saturam. Praktiski tas veido 90 % no regulas. Pilnvara, kas pieprasīta 10. panta 2. punktā, attiecas uz informācijas pārskatīšanas saturu un veidu, kā arī iespējamo labošanu. Visbeidzot 12. panta 4. punktā minētā pilnvara attiecas uz nosacījumiem par dokumenta iesniegšanas prasības izpildi, kā arī dokumenta iesniegšanas metodi un termiņu.

1.8 EESK ļoti iesaka pārskatīt priekšlikumus un formulējumus, kas var radīt sajukumu vai nenoteiktību, piemēram, "laikus", "nopietni neapdraud"; Komiteja aicina Komisiju precizāk izklāstīt procedūras, kas jāpieņem, ja pārkāpumi ir izdarīti vairākās dalībvalstīs, noteikt iestādes, kas pilnvarotas piemērot sankcijas, kuras citos gadījumos nosaka ES uzraudzības iestādes.

1.9 EESK uzskata, ka 15. pantā iekļauto priekšlikumu par alternatīvajiem strīdu pārvaldības instrumentiem vajag saskaņot ar risinājumiem, kas ierosināti saistībā ar ADR (strīdu alternatīvas izšķiršanas) direktīvas priekšlikuma (COM(2011) 793 final) pārskatīšanu, un, izmantojot regulu, izveidot sistēmu patērētāju strīdu izšķiršanai tiešsaistē (COM(2011) 794 final), par ko EESK jau ir izteikusi viedokli⁽¹⁾. Iekļaujot to 11. pantā, Komisijai vajadzētu nepārprotami minēt iespēju īstenot kolektīvo tiesisko aizsardzību vai celt grupas prasības pret negodīgu rīcību.

1.10 EESK ierosina regulas tekstā iekļaut atsauci uz MiFID direktīvā un spēkā esošajos noteikumos paredzētajām pircēju tiesībām atteikties no finanšu produktiem, kas iegādāti, izmantojot tālsaziņas līdzekļus.

1.11 EESK uzskata, ka ir lietderīgi apsvērt iespēju ievietot finanšu produktu pamatinformācijas dokumentus vienā vienotā portālā. Tas atvieglotu dažādu produktu salīdzināšanu un nodrošinātu labāku tirgus pārredzamību.

1.12 EESK nepiekrīt ierosinātajiem izņēmumiem attiecībā uz pamatinformācijas dokumenta nodrošināšanu: tā uzskata, ka noteikti jāsvītro izņēmums, kas attiecas uz tālpārdošanu, un ļoti rūpīgi jāapsver pārējie. Pirms noslēgt pirkuma darījumu telefoniski, bankas vai apdrošināšanas sabiedrības klientam savlaicīgi jāsaņem pamatinformācijas dokuments.

1.13 EESK uzskata, ka ziņās, kas jāietver pamatinformācijas dokumenta saturā, jānorāda arī faktiskās izmaksas galalietotājam.

2. Priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Izskatāmais regulas priekšlikums ir vērst uz ieguldījumu tirgus pārredzamības uzlabošanu privātiem ieguldītājiem. Pašlaik nav skaidru noteikumu, kuros būtu noteiktas informācijas sniegšanas prasības, un ieguldītājiem nav iespējas pilnībā izprast, kādiem riskiem ir pakļauti viņu ieguldījumi.

2.2 Atbilstīgas, vienkāršas un saprotamas informācijas trūkuma dēļ privātie ieguldītāji var maksāt nepamatotas cenas, kas neatbilst to riska profilam, vai zaudēt citas ieguldījumu iespējas.

2.3 Viendabīga, vienkāršota un standartizēta informācijas sistēma ļauj salīdzināt un saprast šo informāciju, tādējādi palielinot tirgus pārredzamību un efektivitāti.

2.4 Lai novērstu šo trūkumu un ņemot vērā pieredzi, kas gūta saistībā ar ieguldītājiem paredzētās pamatinformācijas (KIID) dokumentu attiecībā uz PVKIU, Komisija ierosina pieņemt dokumentu, kurā būtu ietverta īsa, salīdzināma un standartizēta informācija un kuru izstrādā ieguldījumu produktu izveidotājs.

2.5 Regula būtu jāattiecinā uz visiem kompleksajiem produktiem (neatkarīgi no to formas vai struktūras), kuri izveidoti finanšu pakalpojumu nozarē, lai nodrošinātu ieguldījumu iespējas privātiem ieguldītājiem, un kuros ieguldītājam piedāvātā peļņa ir atkarīga no viena vai vairāku aktīvu vai atsauces vērtību attīstības rezultātiem, kas nav procentu likme.

2.6 Pamatinformācijas dokuments būs jāizstrādā saskaņā ar regulā ietvertajiem norādījumiem, un Komisija, pieņemot deleģētas aktus, ir pilnvarota iekļaut tajā papildu specifikāciju un informāciju. Tiesību aktu neievērošanas vai neatbilstības prasībām gadījumā produktu izveidotājam ir pienākums kompensēt privātiem ieguldītājiem radītos zaudējumus.

2.7 Regulā ir paredzētas procedūras, lai iesniegtu sūdzības, nodrošinātu tiesisko aizsardzību un īstenotu aktīvu, tūlītēju sadarbību starp kompetentajām iestādēm. Dalībvalstis nosaka administratīvās sankcijas un pasākumus, kas ir efektīvi, samērīgi un preventīvi.

⁽¹⁾ OV C 181, 21.6.2012., 93. lpp. un OV C 181, 21.6.2012., 99. lpp.

2.8 Pārejas un nobeiguma noteikumos citastarp paredzēts piecus gadus pēc regulas stāšanās spēkā negrozīt tiesību aktus par pamatinformāciju ieguldītājam attiecībā uz PVKIU. Ierosinātā regula tiks pārskatīta četrus gadus pēc tās stāšanās spēkā. Tad arī tiks izlemts par Direktīvas 2009/65/EK⁽²⁾, kurā ir aplūkotas informācijas sniegšanas prasības attiecībā uz PVKIU, noteikumu saglabāšanu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Kopš 2008. gada janvārī pieņemtā atzinuma par tematu "Zaļā grāmata par finanšu pakalpojumu mazumtirdzniecību vienotajā tirgū"⁽³⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pieprasa veikt pasākumus, ar kuriem nodrošina, lai privātajiem ieguldītājiem tiktu sniegta skaidra, izsmeļoša, būtiska un pārredzama informācija, it īpaši par standartizētiem un strukturētiem produktiem.

3.2 Atbilstīgu pasākumu pieņemšana ar mērķi ievērojami samazināt informatīvo nelīdzsvarotību starp finanšu produktu izveidotājiem un privātajiem ieguldītājiem ir viens no nepieciešamajiem priekšnosacījumiem, lai izveidotu vienotu finanšu tirgu, kurā tiek izplatīta skaidra, precīza, vienkārša un salīdzināma informācija. Komisijas priekšlikums ir solis pareizajā virzienā.

3.3 Iespējamā regulatīvā arbitražā starp mazāk stingriem un apgrūtinātiem tiesību aktiem un daudz saistošākiem noteikumiem ir tirgus kropļojums un rada faktoros, kas apgrūtinā faktiska, pārredzama un efektīva vienota finanšu tirgus īstenošanu.

3.3.1 Kopienas līmenī standartizēta informatīvā modeļa pieņemšana ir vajadzīga, lai atvieglotu integrēta pārrobežu tirgus attīstību. Dažādās valstīs šobrīd atšķirīgie tiesību akti rada nepamatotas konkurences priekšrocības uzņēmumiem, kas darbojas valstīs, kurās nav paredzētas nekādas saistības, un kas var netraucēti piedāvāt produktus ar augstu iespējamo slēpto risku.

3.4 Ņemot vērā šos vispārīgos apsvērumus, EESK atbalsta gan atsauci uz LESD 114. pantu, gan lēmumu pieņemt regulu. EESK vairākkārt ir izteicies par šo instrumentu kā labāko variantu, lai strukturētu regulējumu finanšu jomā, izvairītos no direktīvā neiekļautu prasību ieviešanas (*goldplating*) un selektīvas īstenošanas (*cherry picking*), kas ir raksturīga to direktīvu transponēšanai, kuras skar finanšu darbību. Pamatota un motivēta šķiet Līguma par Eiropas Savienību 5. panta (par subsidiaritātes un proporcionalitātes principu) piemērošana.

3.5 Būtu jāsniedz informācija par iespējamo peļņu un tajā jāiekļauj ar produktu saistītie iespējamie nodokļi un komisijas

maksas. Ja finanšu produkts ir balstīts uz dažādām valūtām, jāņem vērā valūtas maiņas kursa risks un jāspēj izsekot produkta un valūtas, kurā tas ir izteikts, līdzšinējai attīstībai. Produkta aprakstā būtu jānorāda cenas gan sākotnējā valūtā, gan tās valsts valūtā, kurā produktu tirgo. Tas privātajiem ieguldītājiem ievērojami uzlabotu saprotamību un salīdzināmību.

3.6 EESK uzskata, ka jāpastiprina kompetento iestāžu veiktā kontrole kā valsts, tā ES līmenī. Komiteja pauž nopietnu neizpratni par Komisijas nostāju, ka nav nepieciešamības stiprināt ES iestādes saistībā ar tām šajā regulā paredzēto lomu. Arvien lielākas atbildības uzlikšana iestādēm nenotiek vienlaikus ar pieejamo resursu atbilstošu novērtēšanu. Piemēram, 2012. gada 9. oktobrī Eiropas Banku iestādē (EBI) kopā bija 84 darbinieki, ar kuru palīdzību tai jāpilda ievērojams apjoms atbildīgu uzdevumu. Papildu pienākumu uzlikšana, neņemot vērā pastāvīgo ārkārtas situāciju, kādā atrodas iestādes, varētu tikt interpretēta pretēji tam, kas domāts ar izskatāmo regulu.

3.7 EESK uzsver lielo nozīmi, kāda bija regulējumam par informatīvajiem prospektiem PVKIU ieguldītājiem. Tā deva nozīmīgu stimulu tirgum Eiropā, un informācijas instrumentu (KIID) pārredzamība ļāva uzlabot tirgus darbību. Pamatinformācijas dokumentā iekļautie noteikumi ir progresīvāki, un Komiteja mudina nekavējoties īstenot abu modeļu konvergenci.

3.8 EESK pauž nožēlu, ka nav nevienas atsauces uz trešo valstu produktu ietekmi, un aicina Komisiju pārdomāt nepieciešamību nepārprotami iekļaut attiecīgo noteikumu regulā. Būtu jānosaka, ka par minētajiem produktiem ir atbildīgi starpnieki, nevis izveidotāji.

3.8.1 Finanšu krīzei, kas notika 2007.–2009. gadā, bija raksturīgi toksiski produkti, kurus radīja Amerikas lielie finanšu uzņēmumi. Tā saucamie augsta riska kredīti izrādījās nenodrošinātas parādzīmes ar ārkārtīgi augstu riska līmeni, un trīs lielas reitinga aģentūras kļūdījās savos spriedumos par šo parādzīmju uzticamību. Lai varētu pārdot trešās valstīs radītus produktus, tirgotājiem jāuzņemas atbildība produkta izveidotāja vietā, kuram ar ES regulu nevar tieši uzlikt pienākumu izstrādāt pamatinformācijas dokumentu.

3.9 Finanšu tirgus sadrumstalotība ir vēl viena problēma, ko palīdz pārvarēt izskatāmā regula. Līdz šim noteikumu atšķirības kavēja valstu tirgu faktiskas integrācijas procesu, un šī regulējuma sadrumstalotība negatīvi ietekmē pārrobežu tirgu, palielinot izmaksas un veicinot izvairīšanos no stingrākiem noteikumiem, kas vērsti uz patērētāja aizsardzību.

(2) OV L 302, 17.11.2009., 32. lpp.

(3) OV C 151, 17.6.2008., 1. lpp.

3.9.1 Būtiski ir atbalstīt finanšu izglītības programmas, kas paredzētas patērētājiem. Pašiniciatīvas atzinumā ⁽⁴⁾ EESK uzsver: "Finanšu izglītībai, bez šaubām, ir būtiska nozīme, lai saglabātu uzticēšanos finanšu sistēmai un finanšu produktus patērētu atbildīgi."

3.10 EESK iesaka ietekmes novērtējumos ņemt vērā visus izstrādes procesā esošos tiesību aktus un attiecīgās izmaksas; nepamatots un pārmērīgs regulējums radītu neapreķināmus zaudējumus ne vien finanšu nozarei, bet arī ekonomikai kopumā. Ja finanšu dzinējspēks tiktu apturēts, notiktu bezprecedenta krīze, kā to pierāda nesēnā pieredze, kas izmaksāja simtiem miljardu *euro* un dramatisku ekonomikas krīzi vairākās valstīs!

3.11 Komisijas priekšlikumā atsauce uz pārdevējiem sniegta tikai saistībā ar viņu atbildību un sankciju piemērošanas procedūrām. Nekas nav teikts par nepieciešamību apmācīt tos uzņēmumu darbiniekus, kas pārdod finanšu produktus, un par vajadzību stipri ierobežot saikni starp specifisku produktu pārdošanu un prēmijām darbiniekiem, kuriem ir vislabākie sasniegumi. Tā kā šis aspekts ir ņemts vērā jaunajā *MiFID* direktīvā un ir ļoti svarīgs, EESK ierosina izskatāmajā regulā iekļaut skaidru atsauci uz minēto direktīvu.

3.11.1 EESK vairākkārt ir norādījis, ka viens no galvenajiem iemesliem toksisku, neatbilstīgu vai ļoti riskantu produktu neizvēlētai pārdošanai, nesniedzot pareizu informāciju un tādējādi radot milzīgus zaudējumus noguldītājiem, bija nesaprātīga politika, ko īstenoja finanšu un banku uzņēmumi, piešķirot vadītājiem astronomiskas prēmijas kā atalgojumu par īslaicīgiem rezultātiem.

3.11.2 Lai sasniegtu minētos rezultātus, tika izmantota negodīga prakse, kurai pašlaik tiesa ir noteikusi sodu, pieprasot dažām bankām un finanšu uzņēmumiem atmaksāt saviem klientiem milzīgas summas. Citastarp tās ir iestādes, kuru atalgojuma shēmu pamatā ir tādu produktu pārdošana par katru cenu, kas nes augstu peļņu pārdevējam, un kuras katrai tirdzniecības vietai nosaka sasniedzamo apjomu. Tās ir tirdzniecības sistēmas, kas ir piemērotas gaļas izstrādājumu veikalam, nevis bankai, kas izmanto klientu mūža ietaupījumus!

3.11.3 Neraugoties uz visiem veiktajiem pasākumiem, ar nožēlu jākonstatē, ka negodīga prakse joprojām netraucēti turpinās, manipulējot pat ar atsauces indeksiem kā, piemēram, pavisam nesēnajā *LIBOR* gadījumā, lai varētu gūt ārkārtas peļņu. Šāda rīcība, kas skar pavisam nelielu ES finanšu nozares daļu, apdraud visas sistēmas reputāciju un uzticības mantojumu, kas

izveidojies gadiem ilgajā darbā. Visai finanšu kopienai darījumos jāsauglabā visaugstākie un visstingrākie ētikas standarti. Banku apvienībām bargi jāstoda uzņēmumi un personas, kas pārkāpj vispārējus labas prakses principus, pat izslēdzot tās no apvienībām un aizliedzot veikt banku darbību, ja ir notikuši nopietni pārkāpumi. Pārāk bieži minētās apvienības ir klusējušas par acīmredzami nelegitīmu un bieži arī nelegālu rīcību.

3.12 EESK noteikti iesaka Komisijai uzraudzīt to sankciju efektivitāti, kuras jāpieņem dalībvalstīm. Valstu tiesību aktos pastāv daudz atšķirību attiecībā uz finanšu jomā izdarīto pārkāpumu vai noziegumu smaguma izpratni. Tas ir saistīts ar katras valsts dažādajām ekonomiskajām un juridiskajām kultūrām. Lai arī administratīvajā un krimināltiesību jomā nav iespējams pieņemt ES likumus un paredzēt attiecīgas sankcijas, Komisijai jāuzņemas pienākums padarīt iespējami vienveidīgus ne tikai tiesību aktus, bet arī sankciju režīmu. Pastāv reāls risks, kas notiktu pāreja no normatīvā uz sankciju dempingu, proti, ar vienādiem likumiem, bet ļoti atšķirīgām sankcijām. Rezultātā piedāvātāji varēs darboties tur, kur ir mazāks risks! Lai noteikumi būtu iedarbīgi un efektīvi, ir vajadzīga kopīga koordinācija un pamatnostādnes. Komiteja iesaka ņemt vērā arī dažādus sankciju veidus, kas dažās valstīs ir administratīvas, bet citās — kriminālas.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK uzskata, ka kopumā priekšlikums ir līdzsvarots, bet tas ir jāpapildina ar aspektiem, kas tika norādīti "Vispārīgajās piezīmēs".

4.2 EESK atbalsta lēmumu koncentrēt uzmanību uz produktiem, kuriem ir augstāks riska līmenis, lai nevajadzīgi nenoslogotu finanšu nozari ar prasībām nodrošināt informatīvus dokumentus, kuri faktiski nebūtu lietderīgi.

4.3 EESK atzinīgi vērtē to, ka regulā ir skaidri uzsvērta atbildības ķēde un norādīts dalībnieks, kas ir atbildīgs par pamatinformācijas dokumenta izstrādi. Agrāk sakarā ar neskaidrību par šādu atbildību bija grūtības vērsties pret tiem, kas sniedza nepareizu un maldinošu informāciju, radot ievērojamus zaudējumus privātajiem ieguldītājiem.

4.4 EESK atbalsta jau sen gaidīto Komisijas lēmumu par īsu informatīvu instrumentu (līdzīgi kā PVKIU gadījumā), kas uzrakstīts kodolīgi, vairoties no tehniskas valodas un žargonismiem, un izveidots, ievērojot kopīgu formātu, lai varētu salīdzināt ar citiem produktiem. Ziņas, kurām jābūt ietvertām pamatinformācijas dokumentā, ir skaidri un izsmeļoši uzskaitītas 8. pantā, un tajās jāiekļauj arī faktiskās izmaksas, kas rodas privātiem ieguldītājiem.

⁽⁴⁾ OV C 318, 29.10.2011., 24. lpp.

4.5 Tomēr šis lēmums neizslēdz vajadzību turpināt izvērt finanšu izglītību⁽³⁾, kas jāsteno gan skolās mācību programmu ietvaros, gan arī kā ikdienējā mācīšanās gados vecāku cilvēku un mājsaimnieču vidū. Īpaši neaizsargātiem noguldītājiem ne vienmēr ir nepieciešamās pamatzināšanas, lai pilnībā izprastu pat vienkāršotos pamatinformācijas dokumentos. EESK iesaka Komisijai, piemēram, ierosinātās regulas jaunajos apsvērumos, uzsvērt nepieciešamību turpināt centienus saistībā ar visiem pieejamu pamatizglītību finanšu jomā.

4.6 EESK atzinīgi vērtē šo pirmo pārredzamības mēģinājumu precizēt izmaksas, riska profilu un informāciju par attiecīgā produkta vai produktu, kurus var uzskatīt par analogiem, iepriekšējo ienesīgumu.

4.7 Lai ierosinātā regula būtu efektīva, ir nepieciešama prasība laikus nodrošināt pamatinformācijas dokumentu, lai privātais ieguldītājs būtu pilnībā informēts un apzinātos saistītos riskus. EESK uzsver faktu, ka nav norādīti konkrēti termiņi dokumenta iesniegšanai. Izvēlētais formulējums "laikus pirms darījuma noslēgšanas, kas attiecas uz ieguldījumu produktu" šķiet neatbilstīgs mērķim nodrošināt privātajam ieguldītājam visu vajadzīgo informāciju. EESK neatbalsta paredzētās atkāpes saistībā ar pamatinformācijas dokumenta nodrošināšanu, it īpaši attiecībā uz pirkumiem, kas izdarīti, izmantojot tālsaziņas līdzekļus.

4.8 EESK uzskata, ka ir lietderīgi regulas tekstā minēt atteikuma tiesības attiecībā uz darījumiem, kas veikti, izmantojot tālsaziņas līdzekļus, tāpat kā tas paredzēts attiecībā uz finanšu darījumiem.

4.9 EESK pārliecināti iesaka pieņemt noteiktu un pamatotu termiņu un iekļaut to tieši panta tekstā, nevis atstāt deleģēto aktu ziņā, kuri nenodrošina finanšu nozarē noteiktību attiecībā uz piemērošanu. Turklāt saskaņā ar 5. pantu dokumentam jābūt izstrādātam un publicētam tūmekļa vietnē pirms produkta pārdošanas. Nav loģiski jau pašlaik nenoteikt saistošu termiņu, kura neievērošana nozīmētu regulas mērķu un prasību faktisku nepildīšanu. Saprātīgs termiņš varētu būt, piemēram, ne mazāk kā viena nedēļa pirms darījuma noslēgšanas. Tās laikā var iegūt visu vajadzīgo informāciju, lūgt padomu un paskaidrojumus. Ieguldītājs būtu pietiekami aizsargāts un viņam būtu laiks, lai salīdzinātu konkurējošus iegādes priekšlikumus. Attiecībā uz šo jautājumu EESK neatbalsta deleģētu aktu pieņemšanu; tos vajadzētu pieņemt tikai izņēmuma gadījumos, ievērojot LESD 290. panta formu un būtību, proti, attiecināt tos tikai uz nebūtiskiem jautājumiem, kad nav iespējams izmantot citus instrumentus.

4.10 EESK atzinīgi vērtē 9. pantā noteikto, ka reklāmas paziņojumi jānosūta no pamatinformācijas dokumenta un ka šādi

paziņojumi nedrīkst būt pretrunā pamatinformācijas dokumenta saturam, jo pārāk bieži toksiski produkti tika reklamēti kā droši. To atbalstīja "lieliskās" kredītreitingu aģentūras, kas devīgi piešķīra trīskāršo A. "Nezināmu iemeslu dēļ" šie produkti nokļuva pie ES noguldītājiem.

4.11 Komisija III nodaļā iekļāvusi noteikumus par sūdzībām, tiesisko aizsardzību un sadarbību starp iestādēm, bet IV nodaļā — administratīvajām sankcijām un pasākumiem. Ievērojot iepriekš izklāstītos vispārējos apsvērumus, EESK ļoti atzinīgi vērtē lēmumu precīzi noteikt procedūras, metodes un nosacījumus, ar kuriem īsteno citus, ne tikai juridiskus risinājumus, lai izšķirtu strīdus saistībā ar privātajiem ieguldījumiem finanšu produktos.

4.11.1 EESK uzskata, ka kompetento iestāžu sadarbība ir absolūti nepieciešama; jau vairākos iepriekšējos atzinumos Komiteja aicināja pieņemt ne tikai rekomendācijas, bet arī saistošus noteikumus par pienākumu valstu iestādēm nodrošināt saskaņā ar valstu tiesību aktiem un procedūrām maksimāli pieļaujamo sadarbību. Acīmredzamu pretrunu gadījumā saskaņā ar subsidiaritātes principu neatbilstīgos valstu tiesību aktus vajadzētu pasludināt par spēkā neesošiem.

4.12 EESK uzskata, ka arī 22. pantā ir teikums, kas nākotnē varētu izraisīt strīdus. Līdz ar papildu sodu publicēt pārkāpuma veidu un pārkāpuma izdarītāja identitāti, kuru EESK pilnībā atbalsta, ir piebilde "ja vien šāda publiskošana nopietni neapdraud finanšu tirgus." Nav paskaidrots, kas izvērtēs nopietno risku. Vai Komisija? Valstu iestādes? Eiropas uzraudzības iestādes? Tāpat nekas nav teikts par gadījumiem, kad regulas prasības tiek pārkāptas vienlaikus vairākās dalībvalstīs. Kurš lemj? Kas notiek, ja viena iestāde uzskata, ka publicēšana neapdraud finanšu tirgus, bet cita — ka apdraud? Kāda procedūra tiks pieņemta? Tie visi ir jautājumi, uz kuriem jāatbild, pirms stājas spēkā regula, kurai jābūt vienkāršai un skaidrai, kuru var nekavējoties piemērot un kuras teksta formulējums novērstu nelietderīgus strīdus, kas kaitē ES interesēm.

4.13 Komisija turpina izvirzīt priekšlikumus saistībā ar daudziem deleģētajiem aktiem. EESK vairākkārt analizējusi jautājumu par šīs prakses leģitimitāti, par deleģēto aktu faktisko nepieciešamību un atbilstību LESD 209. panta noteikumiem, kā arī par īstenošanas aktu atbilstību LESD 291. pantam. Arī šoreiz EESK uzskata, ka Komisija piedāvā risinājumus, kas skar regulas būtiskus jautājumus. Piemēram, 8. panta 2. punkts nosaka katra pamatinformācijas elementa, kas jāiekļauj dokumentā, iespējamā papildu satura un kopīgā modeļa detalizētu izklāstu un saturu. Praktiski tas veido 90 % no regulas. Pilnvara, kas pieprasīta 10. panta 2. punktā, attiecas uz informācijas

⁽³⁾ OV C 318, 29.10.2011., 24. lpp.

pārskatīšanas saturu un veidu, kā arī iespējamo labošanu. Visbeidzot 12. panta 4. punktā minētā pilnvara attiecas uz nosacījumiem par dokumenta iesniegšanas prasības izpildi, kā arī dokumenta iesniegšanas metodi un termiņu, kas jau tika kritizēts šajā atzinumā.

4.14 EESK izvirza jautājumu, vai tiešām šie deleģētie akti ir vajadzīgi un atbilst izskatāmās regulas jēgai. Lai arī Komiteja saprot, ka deleģētos aktus ir daudz vieglāk pārvaldīt, tomēr uzskata, ka tiem stingri jāatbilst Līguma noteikumiem. Komisijas paziņojumā ⁽⁶⁾ par šo jautājumu noteikts: "Līguma par Eiropas Savienības darbību, kas izriet no 2007. gada 13. decembrī parakstītā Lisabonas līguma[1] (turpmāk "jaunais līgums"), 290. pantā paredzēts, ka likumdevēja iestāde Komisijai var dot pilnvaras pieņemt vispārēji piemērojamus nelegislatīvus aktus,

lai **papildinātu vai grozītu dažus nebūtiskus legislatīvu aktu elementus.**"

4.15 EESK uzskata, ka deleģēto aktu priekšlikumi, ko izvirza Komisija, ir būtiski elementi, kurus var kvalificēt kā legislatīvus aktus!

4.16 Visbeidzot EESK neatbalsta lēmumu turpmākos piecus gadus saglabāt nemainīgu tiesību aktu, kas skar informācijas sniegšanas pienākumu attiecībā uz PVKIU, un iesaka Komisijai divus gadus pēc šīs regulas pieņemšanas paredzēt pārskatīšanu, lai pēc iespējas ātrāk saskaņotu dokumentus, kas ir būtiski tiem, kuri iegulda jebkāda veida finanšu produktos.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

⁽⁶⁾ COM(2009) 673 final, 2009. gada 9. decembris.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Virzoties uz ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām””

COM(2012) 173 final

(2013/C 11/14)

Ziņotāja: **Gabriele BISCHOFF**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 18. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Virzoties uz ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām””

COM(2012) 173 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 23. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 15. novembra sēdē), ar 204 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropai pagaidām neizdodas pārvarēt krīzi, tāpēc aizvien vairāk iezīmējas Eiropas šķelšanās. Daudzās krīzes skartajās valstīs vērojams dramatisks bezdarba pieaugums, īpaši jauniešu vidū. Lai dalībvalstīm sniegtu atbalstu problēmu risināšanā, lielāks ieguldījums jādod Eiropas nodarbinātības politikai. Tā vairāk nekā līdz šim būtu jāuztver kā daļa no risinājuma, lai kopīgiem spēkiem solidarīgi pārvarētu krīzi un stabilizētu Eiropu.

1.2. Tāpēc EESK uzskata, ka Eiropas infrastruktūras paplašināšanai un kvalitatīvai izaugsmei izšķiroši svarīgs ir nodarbinātības politikas atbalsts. Ir nepieciešami ievērojami ieguldījumi, kas var efektīvi veicināt nodarbinātību. Tādēļ enerģiski jāmobilizē gan privāti, gan publiski ieguldījumi un jāīsteno reformas.

1.3. Ar solidāras un efektīvas nodarbinātības politikas palīdzību Eiropas darba tirgus var iegūt apveidu un atgūt uzticamību. Viens no galvenajiem elementiem cita starpā ir mūsdienām atbilstoša jaunatnes garantiju īstenošana un to saistošais raksturs. Dažās krīzes skartajās valstīs turklāt ir interese par duālu izglītības sistēmu ieviešanu. Komisijai tas būtu jāatbalsta, jānodrošina tūlītējs finansējums un jāuzsāk pieredzes apmaiņa par labu praksi. Ja neizdosies pavērt perspektīvu jaunatnei, it īpaši krīzes vissmagāk skartajās valstīs, draud izveidoties “zudusī paaudze” un līdz ar to — milzīga sociāli un arī politiski “sprādzienbīstama” iedzīvotāju daļa. EESK atbalsta solidarus, Globalizācijas pielāgošanas fondam līdzīgus risinājumus.

1.4. Pirmais svarīgais solis ir jaunatnes garantiju atbilstoša īstenošana, taču steidzami jārisina arī esošās strukturālās problēmas.

Lai īstenotu mērķi radīt lielu skaitu darba vietu, jābūt šādiem faktoriem

— darbaspēka piedāvājums, kad ar iekļaujoša tirgus palīdzību tiek izmantots ilgstoši bez darba esošu cilvēku potenciāls;

— darbaspēka pieprasījums, kura rašanās galvenokārt iespējama darbietilpīgās augošās nozarēs, piemēram, senioru ekonomikas jomā.

1.5. Nodarbinātības politika nevar kompensēt nepareizu makroekonomisko politiku, taču, stiprinot inovācijas spēju un labāk līdzsvarojot kvalifikāciju piedāvājumu un pieprasījumu, tā var būtiski palīdzēt zināšanu sabiedrībā paaugstināt konkurētspēju. Turklāt steidzami jāuzlabo Eiropas uzņēmumu, it īpaši MVU, piekļuve riska kapitālam, kā arī jāsamazina nevajadzīga birokrātija.

1.6. Nodarbinātības politikas izstrādē un īstenošanā principā jāņem vērā un jaunās pārvaldības ietvaros jāstiprina sociālo partneru īpašā loma.

2. Eiropas nodarbinātības politika krīzes laikā

2.1. Eiropas Komisija 2012. gada 18. aprīlī publicēja paziņojumu "Virzoties uz ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām", kuram ir pievienoti deviņi darba dokumenti. Paziņojumā iekļauti priekšlikumi par atbalsta pasākumiem darba vietu radīšanai, darba tirgu reformai un ES pārvaldības paplašināšanai.

2.2. Komisijas aicinājums uz "ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām" nācis klajā tad, kad daudzveidīgo krīžu (finanšu krīze, ekonomikas krīze, sociālā krīze, *euro* krīze, parādu krīze, uzticības krīze) dēļ daudzās valstīs ir masveidā zaudētas darba vietas, tādējādi ietekmējot cilvēku ikdienas dzīvi; cilvēki ir zaudējuši darbu, vai nevar atrast jaunu darbu, vai arī spiesti samierināties ar algas samazināšanu un/vai mazākiem sociālajiem pabalstiem vai to atcelšanu.

2.3. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka Komisija ir tematiski aplūkojusi krīzes ietekmi uz nodarbinātības politiku un aicina atveseļot ekonomiku ar daudzām jaunām darba vietām. Tas bija jādara jau sen, jo krīzes sekas turpina saasināties — arī tāpēc, ka gandrīz visu ES valstu valdības, īstenojot nesen grozītos noteikumus par ekonomikas pārvaldību *euro* zonā, cenšas samazināt budžeta deficītu, veicot dažkārt sāpīgus publisko izdevumu samazinājumus, kas galvenokārt izpaužas kā sociālo izdevumu un sabiedrisko pakalpojumu ierobežošana. Taču šāda politika sašaurina iespējas darba tirgū, jo īpaši to sabiedrības grupu locekļiem, kuru stāvoklis jau līdz šim bijis nelabvēlīgs ⁽¹⁾. Taupības pasākumi vismagāk skar galvenokārt tos, kuri ir atkarīgi no valsts piešķirtajiem sociālajiem pabalstiem, kā arī tos, kuru darba attiecības ir nestabilas, un citas grupas, kas darba tirgū atrodas nelabvēlīgā stāvoklī. Tāpēc jā saglabā un jāstiprina solidāru sociālā nodrošinājuma sistēmu stabilizējošā funkcija, lai tās arī turpmāk būtu efektīvas un ilgtspējīgas, arī ņemot vērā vismagāk skartās un nelabvēlīgā stāvoklī esošās iedzīvotāju grupas darba tirgū.

2.4. EESK jau savlaicīgi aicināja pielikt īpašas pūles, lai novērstu satraucoši strauji augošo bezdarbu; līdzšinējās darbības scenārijs vairs nav pietiekams. Ar darba tirgus politiku var un vajag atbalstīt darba vietu radīšanu. Tās pamatā ir stabila ekonomika. Komiteja atzinīgi novērtēja 2008. gadā pieņemto ekonomikas atveseļošanas programmu, taču kritizēja tās nepietiekamo apjomu ⁽²⁾.

2.5. Darba tirgus pašreizējā statistika ir atraucoša; krīzes skartajās valstīs turpinās nepārtraukta negatīva tendence. Bezdarba līmenis Eiropā ir nepieredzēti augsts, proti, augustā 10,5 % (11,4 % *euro* zonā). Bezdarba līmeņa paaugstināšanās novērota divās trešdaļās dalībvalstu; bezdarbs īpaši pieaudzis Spānijā (25,1 %), Portugālē (15,9 %) un Grieķijā (24,2 %) ⁽³⁾. Bez darba ir 25,46 miljoni cilvēku. Īpaši negatīvi jāvērtē ilgtermiņa

bezdarba pieaugums — tendence, kas acīmredzami turpina nostiprināties. Vairāk nekā 40 % no visiem bezdarbniekiem darbu meklē jau vairāk nekā gadu ⁽⁴⁾. Īpašas bažas raisa Eiropas Savienībā joprojām augstais jauniešu bezdarba līmenis. Tas pārsniedz 22 %. Arī šajā jomā starp dalībvalstīm ir lielas atšķirības. Spānijā un Grieķijā jauniešu bezdarba līmenis pārsniedz 50 %, dažās citās dalībvalstīs (Portugālē, Slovākijā, Bulgārijā, Itālijā, Īrijā) tas ir aptuveni 30 %. Tikai trīs dalībvalstīs (Vācijā, Austrijā un Nīderlandē) tas ir zemāks par 10 % ⁽⁵⁾.

2.6. Izaugsmes un nodarbinātības politiku nevar aplūkot savstarpēji izolēti. Tāpēc Komiteja ir atkārtoti pieprasījusi izstrādāt Eiropas ekonomikas stimulēšanas programmu ar visaptverošu darba tirgus politikas ietekmi 2 % no IKP apjomā. Uzņēmumu dibināšana un uzņēmējdarbības gara attīstīšana būtu jāveicina ne tikai vispārējās un profesionālās izglītības sistēmās, bet gan visā sabiedrībā. Līdztekus valstu veiktiem papildu ieguldījumiem, kas jāveic saskaņoti, lai palielinātu nodarbinātības politikas pasākumu ietekmi, ir jāparedz arī Eiropas līmeņa investīciju projekti. Pirmie soļi šajā jomā sperti ar Izaugsmes un nodarbinātības paktu, par kuru Eiropadome vienojās 2012. gada 28. un 29. jūnija samītā; tagad tas jāpiepilda ar saturu, lai visā Eiropā nodrošinātu steidzami nepieciešamo rīcības brīvību ilgtspējīgai izaugsmei un nodarbinātībai. Īpaši jāpievēršas darba tirgus pāreju nodrošināšanai, jo sevišķi pārstrukturēšanas procesos.

3. Eiropas nodarbinātības politikas pamatnoteikumi

3.1. Komiteja piekrīt Komisijas veiktajai analīzei, ka nodarbinātības izaugsmes izredzes galvenokārt ir atkarīgas no ES spējas ar atbilstīgām makroekonomikas, rūpniecības un inovācijas rīcībpolitikām nodrošināt ekonomikas izaugsmi un visu minēto papildināt ar nodarbinātības politiku, kas virzīta uz ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām. EESK ir nobažījies, ka nepārtrauktas ES taupības politikas turpināšanas gadījumā daudzi Nodarbinātības paketes labie priekšlikumi nav īstenojami. EESK pauž bažas arī par to, ka tikai ar ierosinātajiem pasākumiem nebūs iespējams sasniegt ES nodarbinātības stratēģijā izvirzītos mērķus. Lai ilgtspējīgi pārvarētu krīzes un ieguldītu nākotnē, Komiteja jau 2012. gada februārī aicināja noslēgt "sociālo ieguldījumu līgumu" ⁽⁶⁾. Šajā sakarā Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka Komisija ar Nodarbinātības paketi atgādina: Eiropas Savienība saskaņā ar Līguma 3. pantu ir apņēmusies īstenot pilnīgas nodarbinātības un sociālās kohēzijas mērķus.

4. Priekšlikumi Eiropas nodarbinātības stratēģijas stiprināšanai

4.1. Radīt perspektīvas jaunatnei

4.1.1. SDO savā nesenaajā 2012. gada maija ziņojumā "Global Employment Trends for Youth 2012" brīdina, ka draud izaugt "zudusi paaudze". Tāpēc valdībām par augstu prioritāti jāizvirza aktīva darba tirgus un nodarbinātības politika jauniešiem. Šajā

⁽¹⁾ OV C 143, 22.5.2012., 23. lpp.

⁽²⁾ OV C 306, 16.12.2009., 70. lpp.

⁽³⁾ Sk. Eurostat paziņojumu presei 138/2012, 1.10.2012.

⁽⁴⁾ Eurostat paziņojums presei 138/2012, 1.10.2012.

⁽⁵⁾ SWD (2012) 90 final, 10. f) lpp.

⁽⁶⁾ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

saistībā Komiteja atzinīgi vērtē jaunatnes garantiju plānoto konkretizēšanu. Taču tikai ar līdz šim neizlietotajiem ESF līdzekļiem tas nebūs iespējams. Tāpēc EESK iesaka īslaicīgi atbalstīt īpašās grūtībās nonākušas valstis, jo tām bieži trūkst finanšu resursu nepieciešamajai aktīvajai nodarbinātības politikai, it īpaši, lai īstenotu saistošās garantijas jaunatnei. Ja tas nav iespējams tikai ar ESF līdzekļiem, finansēšanai jāizmanto Eiropas papildu līdzekļi (Jaunatnes solidaritātes fonds). Banku glābšanai varēja tērēt miljardus, tāpēc vajadzētu spēt mobilizēt arī minētos līdzekļus, piemēram, ieviešot finanšu darījuma nodokli, ko Komiteja atbalsta jau sen.

4.1.2. Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (*Eurofound*) ir analizējis jaunatnes garantiju spēcīgās un vājās puses⁽⁷⁾. Tās ir svarīgs, īsā laikā realizējams pasākums, ar kuru novērst jauniešu atstumtību. Taču īpašas mērķgrupas, piemēram, cilvēkus, kam grūti palīdzēt ("*hard-to-help*") tas skar mazāk. Ar minētajām garantijām netiek atrisinātas arī strukturālas problēmas (piemēram, nepietiekamas skolu vai profesionālās izglītības sistēmas).

4.1.3. Īoti svarīgs ir arī pasākuma veikšanas brīdis. EESK uzskata, ka pasākuma īstenošana pēc trim mēnešiem ir pārāk vēlu; vislabāk būtu, ja garantija jaunatnei sāktu darboties pēc iespējas ātrāk, t. i., brīdī, kad notiek pieteikšanās nodarbinātības aģentūrā. Neizdevusies pāreja rada zaudējumus tautsaimniecībai un atstāj pēdas uz visu mūžu. Komiteja iesaka jaunatnes garantijas attiecināt arī uz jauniem pieaugušajiem vecumā no 25 līdz 29 gadiem. Valstu reformu plānos šajā saistībā ir jāparedz konkrēti pasākumi. Tādēļ daudzās dalībvalstīs valstu nodarbinātības dienestiem būs jāpaplašina to sniegtais konkrētais atbalsts, turklāt nelabvēlīgā situācijā esošām sabiedrības grupām jāvelta īpaša uzmanība.

4.1.4. Ir svarīgi mazināt plaisu starp darba tirgus vajadzībām, izglītību un jauniešu cerībām. Viens no veidiem, kā to panākt, ir piedāvāt stimulus un atbalstu augsti kvalitatīvas mācekļu prakses shēmām. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai minēto shēmu izstrādē būtu cieši iesaistīti sociālie partneri dalībvalstīs. EESK aicina uzlabot pieredzes apmaiņu un nodrošināt ESF atbalstu mācekļu prakses shēmām. Ir vajadzīga labas prakses apmaiņas veicināšana, tūlītējs finansējums un duālai izglītībai paredzētas kvalitātes sistēmas izstrāde. Ierosinātās stažēšanās kvalitātes hartas piemērošana būtu jāpapildina ar stimuliem.

4.2. Kvalifikācija paaugstina konkurētspēju un rada jaunas perspektīvas

4.2.1. Ir vajadzīgs līdzsvars starp vienkāršu, profesionālu un akadēmisku kvalifikāciju. Ilgtspējīga un pozitīva nodarbinātības attīstība nevar notikt tikai uz akadēmiski terciāru kvalifikāciju pamata. Svarīga ir ne tikai formālas augstākas kvalifikācijas

ieguve, bet arī kognitīvu un universālu spēju apguve. Transversālas un komunikatīvas spējas nākotnē kļūs aizvien pieprasītākas. EESK atbalsta centienus ar mērķi nodrošināt kvalifikāciju labāku atzīšanu, proti, atzīt prasmes, kas iegūtas ārpus formālās izglītības sistēmas, it īpaši, saistībā ar neseno priekšlikumu Padomes ieteikumam par neformālās un ikdienējās mācīšanās atzīšanu⁽⁸⁾. Jāstiprina Eiropas kvalifikāciju sistēmas īstenošana valstu līmenī.

4.3. Darba tirgus piedāvājuma un pieprasījuma kvalitāte

4.3.1. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas pastiprināto pievēršanos ne tikai darba tirgus piedāvājuma, bet arī pieprasījuma pusei. Eiropas uzņēmumi darba tirgus krīzes pārvarēšanā ir galvenie dalībnieki. Pēdējo gadu laikā it īpaši mazie un vidējie uzņēmumi ir bijuši nozīmīgs darba vietu avots. Tāpēc ir svarīgi uzlabot MVU piekļuvi kapitālam un par 25 % samazināt darbības uzsākšanas izmaksas. Turpinās nemitīgi centieni samazināt administratīvo slogu uzņēmumiem. Eiropas Komisija uzskata, ka tas nozīmīgi ietekmēs ES ekonomiku, proti, IKP palielināsies par 1,5 % jeb aptuveni 150 miljardiem EUR, vienlaikus nemazinot darba ņēmēju aizsardzību. Arī sociālās ekonomikas uzņēmumi un pilsoniskās sabiedrības organizācijas var palīdzēt palielināt nodarbinātību, kā vairākkārt uzsverts arī EESK atzinumos⁽⁹⁾. Arī nesenojā CCMI pašiniciatīvas atzinumā⁽¹⁰⁾ norādīts, ka kooperatīvi, it īpaši darba ņēmēju kooperatīvi, arī krīzes laikā nodrošina vairāk darba vietu, samazinot peļņu par labu darba ņēmēju aizsardzībai.

4.3.2. Lai veidotu noturīgu konkurētspēju uz zināšanām balstītā ekonomikā, ir vajadzīgi atbilstoši ieguldījumi darba ņēmēju kvalifikācijas celšanā. Pieredze liecina: lai stimulētu pieprasījumu, lietderīgi pasākumi ir arī algu subsīdijas un strādājošo pabalsti (*in-work-benefits*) noteiktām mērķa grupām (piemēram, ilgtermiņa bezdarbnieki).

4.3.3. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu par "pārejas vadības aģentūrām". Taču, ņemot vērā aizvien lielāko skaitu cilvēku, kuri ilgstoši ir bez darba, tās nedrīkst aprobežoties tikai ar starpniecības pakalpojumiem. Ir vajadzīgs visaptverošs pakalpojumu klāsts, ar ko novērst šķēršļus darba atrašanai un ātri (atkal) integrēt cilvēku darba tirgū, it īpaši vietējā līmenī, piemēram, nodrošinot mācību un tālākizglītības pasākumus. "Aktīvas iekļaušanas" stratēģija⁽¹¹⁾, kuru 2008. gada oktobrī Komisija apņēmas īstenot, līdztekus ienākumu nodrošināšanai un iekļaujošu darba tirgu veicināšanai ir vērsta arī uz piekļuvi pakalpojumiem, kas ļautu sniegt kvalitatīvi personalizētu atbalstu, lai palīdzētu atrast individuālajām vēlmēm un spējām atbilstošu darbu. Virzībā uz individam pielāgotu darba tirgus stratēģiju minētie pakalpojumi ir jāsavieno tīklā un jāizveido integrēts pakalpojumu piedāvājums, kas būtu jāatbalsta, stiprinot partnerības principu, cita starpā ESF ietvaros.

⁽⁸⁾ COM(2012) 485 final.

⁽⁹⁾ OV C 229, 21.7.2012., 44. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 191, 29.6.2012., 24. lpp.

⁽¹¹⁾ C(2008) 5737: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:307:0011:0014:LV:PDF>

⁽⁷⁾ Eurofound "Youth Guaranties: Experiences from Finland and Sweden", 2012.

4.3.4. Ar krīzi saistītā stagnācija darbaspēka pieprasījuma jomā izraisa ilgstoša bezdarba pieaugumu, kas savukārt rada nopietnas grūtības piekļūt darba tirgum un līdz ar to — nabadzības palielināšanos, ko izraisa saiknes ar darba tirgu pazaudēšana. EESK ierosina dalībvalstīm īpašu uzmanību veltīt iekļaujoša starpposma darba tirgus izveidei, kurā ar publiskajiem resursiem rada atbilstošu skaitu piemērotu darba vietu, lai nodrošinātu, ka ilgstoši bez darba esošas personas nezaudē saskari ar darba dzīvi un uzlabo savas zināšanas. Šādi tiktu mazināts nabadzības pieaugums, ko izraisa saiknes ar darba tirgu zaudēšana, un pēc krīzes beigām šādi nodarbinātajiem cilvēkiem būs iespējams īstenot netraucētu pāreju uz atvērto darba tirgu.

4.3.5. Ilgtermiņa mērķis joprojām ir Eiropas darba tirgus izveide. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumus par šķēršļu novēršanu darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai. Vispārīgi jāuzlabo pamatnoteikumi attiecībā uz taisnīgu mobilitāti⁽¹²⁾. Taču mobilitāte nedrīkst veicināt iedzīvotāju aizplūšanu no reģioniem. Gluži pretēji; solidāri dalot risku, vajadzētu palīdzēt attīstīties nabadzīgākajiem reģioniem.

4.4. Elastīgums un drošība

4.4.1. Komiteja jau vairākkārt paudusi viedokli par elastdrošības pieeju. Tā atzinīgi vērtē faktu, ka krīzes risināšanā gūtā pieredze likusi paplašināt elastdrošības pieeju. Debatēs par elastdrošību vajadzīgā uzmanība līdz šim nav bijusi veltīta iekšējā elastīguma uzlabošanai. Darbs uz noteiktu laiku un pagaidu darbs var nodrošināt īstermiņa pārejas un dažviet var būt nepieciešams, lai īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām atvieglotu pāreju uz pirmo darba tirgu. Ar to saistītā nodarbības nestabilitāte drīkst būt tikai pārejoša, un tai jābūt sociāli nodrošinātai. EESK noraida paziņojumā netieši minētos priekšlikumus par “vienotu darba līgumu”. Tā vietā Komiteja atkārtoti iesaka izlēmīgāk cīnīties pret nestabilu nodarbinātību un iesniegt priekšlikumus, kā atkal panākt normālu darba apstākļu nodrošināšanu.

4.5. Pieprasījuma un sadales taisnīguma veicināšana

4.5.1. Tautsaimniecībā kopumā jānodrošina līdzsvars starp pietiekamu pieprasījuma attīstību un cenu konkurētspējas saglabāšanu⁽¹³⁾. Minētos jautājumus gan tehniskā, gan politiskā līmenī jau apspriež makroekonomiskajā dialogā. Komisija 22. lpp. minējusi, ka šajā jautājumā vienmēr jāievēro un jārespektē sociālo partneru autonomija saskaņā ar LESD 153. panta 5. punktu. Komiteja neatbalsta priekšlikumu ES līmenī izveidot jaunu trīspusēju komiteju atalgojuma jautājumos. Tā vietā Komiteja iesaka reformēt un, ja nepieciešams, paplašināt līdzšinējās struktūras — trīspusējo sociālo sanāksmi un makroekonomiskā un sociālā dialoga komiteju —, lai nodrošinātu sociālo partneru, nodarbinātības un sociālo lietu ministru un finanšu un ekonomikas ministru efektīvu un līdzsvarotu līdzdalību.

4.5.2. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas pievēršanos minimālo algu un darba vietas pienācīgas kvalitātes jautājumam. Minimālajām algām ir svarīga nozīme algu dempinga novēršanā tieši tur, kur nav koplīgumā noteiktu algas zemāko robežu. Taču Komiteja iebilst arī pret minimālās algas pielīdzināšanu pienācīgam atalgojumam. Ne katra minimālā alga pati par sevi ir pienācīgs atalgojums; tikai pienācīga minimālā alga nodrošina arī pienācīgu pensiju. Kopumā ir jāņem vērā valstu atšķirīgās algu veidošanas sistēmas.

4.5.3. EESK jau sen aicina paplašināt nodokļu bāzi sociālā nodrošinājuma sistēmu finansēšanai. Šajā saistībā atzinīgi jāvērtē fakts, ka Komisija Nodarbinātības paketē min arī pāreju uz vides, patēriņa vai īpašuma nodokli — pievēršoties arī resursu pārdales ietekmes uzraudzībai —, lai samazinātu nodokļu nastu darba ņēmējiem, vienlaikus nesamazinoties nodrošinājuma sistēmu budžetam. uzlikt lielākus nodokļus īpašumam. Lai konsolidētu budžetus un ar atbilstošu nodarbinātības un apmācības politiku stiprinātu sabiedrības un ekonomikas ilgtspēju, uzmanība jāpievērš ne tikai izdevumu pusei, bet arī jāpalielina ieņēmumi un tie jāizmanto efektīvākā veidā.

4.6. Priekšlikumi attiecībā uz jauno pārvaldību

4.6.1. Paziņojuma galvenais elements ir priekšlikumi attiecībā uz jauno pārvaldību. Šajā jomā paziņojums satur būtiskus jaunus akcentus un priekšlikumus, kā Eiropas pusgada ietvaros atkal palielināt nodarbinātības nozīmi un dinamiku. Komiteja to vērtē ļoti atzinīgi, jo jau ar Lisabonas stratēģijas termiņa vidusposma novērtējumu, 2020. gada mērķiem un ar Eiropas pusgada jaunās pārvaldības koncepciju nodarbinātības politika pakāpeniski zaudē nozīmīgumu. Tāpēc EESK pieprasa Eiropas pusgada ātru novērtējumu, kā arī sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības agrāku un labāku iesaistīšanu.

4.6.2. Eiropas pusgads aptver īsu laika sprīdi, savukārt nodarbinātības politikas mērķi izvirzīti vidēja termiņa perspektīvai. Padome 2010. gada 21. oktobrī nolēma līdz 2014. gadam negrozīt nodarbinātības politikas pamatnostādnes. 2011. gadā EESK kritizēja 2010. gada pamatnostādnes, jo

— tajās nepietiekami atspoguļots, ka augstākā prioritāte ir bezdarba mazināšana;

— tās jūtami vājina Eiropas pieeju;

— tajās nav norādīti kvantitatīvi izmērāmi ES mērķi konkrētām sabiedrības grupām;

⁽¹²⁾ OV C 228, 29.9.2009., 14. lpp.

⁽¹³⁾ Sk. 3. zemsvītras piezīmi.

— tajās nav iekļautas konkrētas norādes attiecībā uz darba vietu kvalitāti (¹⁴).

4.6.3. Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumus novērtēšanas sistēmai un rezultātu apkopojumam, lai konstatētu progresu valstu nodarbinātības plānu īstenošanā. Novērtēšanas sistēmas un rezultātu apkopojuma kritēriju izstrādē būtu jāiesaista Eiropas sociālie partneri. Ar tiem būtu agrīnā posmā arī jāapspriežas gada izaugsmes pētījuma izstrādes gaitā, kad tiek noteiktas nodarbinātības politikas galvenās stratēģiskās prioritātes, kā arī formulētas, īstenotas un vērtētas nodarbinātības politikas pamatnostādnes. Tā kā pastāv iepriekš minētā nepieciešamība pēc integrētiem un indivīdam pielāgotiem pakalpojumiem, vēlams, lai rādītājos būtu gan iekļauts mērķgrupas komponents, gan ņemti vērā reģionālie apstākļi.

4.6.4. Turklāt EESK aicina nodrošināt nodarbinātības politikas kritēriju un ar nodarbinātības rādītājiem saistītās procedūras līdztiesīgu saskaņošanu pārāk lielu makroekonomisko atšķirību gadījumā.

4.6.5. Komiteja atbalsta visas iniciatīvas, kuru mērķis ir ar Nodarbinātības paketes palīdzību atkal aktualizēt, padarīt saistošākus un izprotamākus pašreizējos nodarbinātības politikas uzdevumus, mērķus un progresu un panākt labāku līdzsvaru starp ekonomikas, nodarbinātības un sociālo politiku. Turklāt pasākumi jāveido tā, lai ar tiem atbalstītu ES līdztiesības politikas mērķus. Negatīvi vērtējams fakts, ka Nodarbinātības paketē nav pienācīgi atspoguļota sieviešu nodarbinātības veicināšana un ir nepietiekami integrēta dzimumu perspektīva, ko Komisija pieprasījusi citos gadījumos.

4.7. Ierosinātie jaunu darba vietu avoti

4.7.1. Pievienotajos dokumentos īpašs nodarbinātības pieauguma potenciāls piedēvēts tā sauktajai “zaļajai ekonomikai”. Taču minētais potenciāls lielā mērā ir atkarīgs no dažādās dalībvalstīs pieņemtajiem tiesību aktiem par darbību, kas saistīta ar vidi. Atšķirībā no citām izaugsmes jomām kā, piemēram, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, “zaļās ekonomikas” izaugsme ir vairāk atkarīga nevis no ekonomiskajām, bet arī no politiskajām interesēm, jo šajā nozarē veiktie ieguldījumi atmaksājas lēnāk. Tādēļ vides politikā ir vajadzīgi skaidri stimuli. Bez tam, minēto stimulu struktūra būtu jāveido tā, lai ļautu plānot ilgtermiņa perspektīvā un mazināt nenoteiktību sakarā ar vides politikas noteikumu iespējamajām izmaiņām. Lai īstenošana būtu sekmīga, obligāti nepieciešama cieša vides un ekonomikas politikas sadarbība un koordinācija. Tomēr minētā sadarbība nedrīkst attālināties no mērķa. Šajā saistībā šaubas raisa jēdziens “zaļās darba vietas” paplašināšana, proti, ka tajā ietver arī no vides nodokļiem finansētu nodarbinātību (¹⁵). Ja par pamatu

ņem šādu definīciju, vairs netiek ņemts vērā darbības saturs kā galvenais kritērijs “zaļajai nodarbinātībai”, lai cik plaši tā būtu definēta (¹⁶).

4.7.2. “Zaļās ekonomikas” nodarbinātības potenciāls ir atkarīgs arī no ekonomikas cikliem, un attiecīgās nozares nav stabilas. Pāreja uz “zaļo ekonomiku” sākumā izraisīs arī darba vietu zaudēšanu tradicionālajās rūpniecības nozarēs. Attiecīgās sekas ir jāmīkstina sociāli atbildīgā veidā, un ar pārkvalificēšanās palīdzību jāstiprina darba ņēmēju izredzes atrast jaunu darbu. Eiropas Komisijas dokumentā “Zaļā izaugsme” (¹⁷) norādīts, ka videi draudzīga ekonomika varētu stimulēt pieprasījumu pēc augsti, vidēji un zemi kvalificēta darbaspēka. Kopumā rodas substitūcijas efekts, tāpēc Komiteja pauž šaubas, vai nodarbinātības balance patiešām būs tik pozitīva, kā Komisija uzskata. Turklāt ir tādas “zaļo tehnoloģiju” jomas, kurās strauja attīstība var notikt īslaicīgi (piemēram, celtniecības nozare), turpretī ilgtermiņa nodarbinātība drīzāk gaidāma darba vietās, kurās nepieciešama augsta kvalifikācija. Arī šiem darbiniekiem būs vajadzīgs atbilstošs sociālais nodrošinājums, un darba tirgus pārejām jābūt ilgtspējīgām.

4.7.3. “Zaļās ekonomikas” nodarbinātības potenciāla ilgspēju lielā mērā ietekmē arī kvalifikāciju struktūra. Pētījums par kvalifikāciju struktūru (¹⁸) 9 ES valstīs liecina, ka nodarbinātības izaugsme šajā jomā drīzāk gaidāma darba vietās, kurās nepieciešama augstāka kvalifikācija. Tajā pašā laikā izglītības piedāvājums minētajā jomā joprojām ir ļoti sadrumstalots. Lai optimizētu izglītības struktūru “zaļajām darba vietām”, starp sociālajiem partneriem un izglītības nodrošinātājiem ir vajadzīga regulāra saskaņošana. Vides politikas norādes ir ļoti nozīmīgas arī “zaļās ekonomikas” aspektam izglītības politikā, jo tās nosaka kvalifikāciju pieprasījumu. Eiropā, kas vēl nav radījusi savu Silikona ieleju, trūkst pētniecības un izstrādes, kas apvieno zināšanas un riska kapitālu. Rūpniecības darba vietas ir atkarīgas no lietojumprogrammu ražošanas. Kopumā Komisijas paziņojumā nav ņemts vērā pētniecības un izstrādes virzošais spēks. Viena no nozarēm, kas piedāvā iespējas ražošanas uzņēmumiem, privātu pakalpojumu un vispārējas nozīmes sniedzējiem, ir plašā nozīmē pilnvērtīgu vecumdienu nozare, izmantojot IKT, lai vecāka gadagājuma cilvēki (kuru īpatsvars sabiedrībā drīz būs 30 %) (¹⁹) varētu būt aktīvi, mobili, iekļauti, ar labu veselību un saņemtu palīdzību. Būtu jāizskata Āzijas (Ķīnas, Japānas) piemērs. Lietotāju tiesību ātra atzīšana un aizsardzība ļautu ietaupīt laiku un paaugstinātu nodarbinātību.

4.7.4. EESK savā atzinumā (²⁰) jau ir norādījusi: ja līdz 2020. gadam izdosies sasniegt atjaunojamo energoresursu mērķi 20 % apjomā, atjaunojamo energoresursu jomā var rēķināties ar papildus 410 000 darba vietām un izaugsmes impulsu 0,24 % apmērā salīdzinājumā ar ekonomikas rādītājiem 2005. gadā.

(¹⁴) OV C 143, 22.5.2012., 94. lpp.

(¹⁵) SWD(2012) 92 final.

(¹⁶) Sk., piemēram, ANO Vides programmas (UNEP) definīciju, kurā par “zaļām” sauc visas darbības, kas, pateicoties to saturam, palīdz aizsargāt vai atjaunot vides kvalitāti.

(¹⁷) SWD(2012) 92 final.

(¹⁸) *Cedefop* kopsavilkuma ziņojums “Vai mums ir vajadzīga “zaļo kvalifikāciju” stratēģija?” 2012. gada februāris.

(¹⁹) EESK, 2012. gada 11. septembra uzklaušanās sanāksme “IKT un aktīvas vecumdienas”.

(²⁰) OV C 376, 22.12.2011, 1. lpp.

4.7.5. Vēl viena nodarbinātības joma, kurā, pēc Komisijas domām, gaidāma izaugsme, ir informācijas un komunikācijas tehnoloģija. Šī nozare ir ļoti neviendabīga un sniedzas no tūri tehniskas programmēšanas līdz klientu konsultēšanai un apkalpošanai. Tehniskās ievirzes un straujā inovācijas tempa dēļ minētajā nozarē ir vajadzīgas īpaši apjomīgas zināšanas, tādēļ tajā strādājošajiem tiek izvirzītas augstas prasības. Gan minēto iemeslu dēļ, gan tāpēc, ka zināšanas ātri noveco, arī šajā nozarē liela nozīme ir izglītības politikai, apmācībai darba vietā un individuālajai vēlmei mācīties. Darba specifikas dēļ darbiniekiem parasti jābūt ļoti elastīgiem laikā un telpā. Tāpēc, lai ilgstoši piesaistītu darbiniekus uzņēmumiem, ir vajadzīgas personāla politikas stratēģijas, kas vērstas uz dažādiem dzīves posmiem. Turklāt nozares darbinieki bieži ir pakļauti augstam psihiskas slodzes un slimību riskam.

4.7.6. Veselības un aprūpes nozarē, it īpaši senioru ekonomikas jomā, sabiedrības novecošanās dēļ pieprasījuma pieaugums iezīmējas relatīvi skaidri. Nodarbinātība senioru ekonomikā nozīmē jaunu darba vietu izveidi, pielāgojot ražošanas struktūras novecojošas sabiedrības vajadzībām. Vissvarīgākās nodarbinātības jomas senioru ekonomikā ir veselība un ilgtermiņa aprūpe, kas ir darbietilpīgas jomas un kurās no novecojošas sabiedrības puses ir liels pieprasījums. Tomēr samazinās jauna un labi kvalificēta darbaspēka piedāvājums. Kaut arī veselības un aprūpes nozares ir tautsaimniecības vērtību ķēdes nozīmīgas sastāvdaļas, daudzas darba vietas, īpaši individuālo pakalpojumu jomā, terminētu darba līgumu un nelielā atalgojuma dēļ nav pietiekami pievilcīgas. Papildu problēma ir lielā fiziskā slodze, kuras dēļ daudzi darbinieki priekšlaicīgi izstājas no darba dzīves. Tomēr kvalitatīvi augstvērtīgus produktus un pakalpojumus ilgtermiņā var nodrošināt tikai ar atbilstoši augstvērtīgiem nodarbinātības apstākļiem. Ar pasākumiem veselības nozarē un aprūpes sistēmu (ilgtermiņa aprūpe) uzlabošanai, it īpaši saistībā ar aprūpi dzīvesvietā, varētu radīt daudz darba vietu, un arī šajā jomā varētu pavērties daudz iespēju, veicinot ieguldījumus, ar kuriem šajā nozarē atbalsta iekļaujošu uzņēmumu un sociālo uzņēmumu attīstību.

Briselē, 2012. gada 15. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES sociālā nodrošinājuma koordinācijas ārējā dimensija””

COM(2012) 153 final

(2013/C 11/15)

Ziņotājs: **José María ZUFIAR**

Eiropas Komisija 2012. gada 18. aprīļa vēstulē saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju sagatavot atzinumu par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES sociālā nodrošinājuma koordinācijas ārējā dimensija””

COM(2012) 153 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2012. gada 4. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 137 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi

1.1 EESK uzskata, ka ekonomikas globalizācija un līdz ar to starptautiskās tirdzniecības un migrācijas plūsmu palielināšanās liek turpināt sociālo standartu internacionalizācijas procesu, lai panāktu, ka iedzīvotājiem kopumā un īpaši darba ņēmējiem, gan migrantiem, gan pastāvīgajiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no viņu tautības netiek liegtas viņu tiesības un viņi var gūt labumu procesā, ko varētu saukt par “sociālo globalizāciju”. Ar minētajiem apstākļiem saistītās priekšrocības un trūkumi ietekmē arī uzņēmumus.

1.2 Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas paziņojuma “ES sociālā nodrošinājuma koordinācijas ārējā dimensija” publicēšanu. Paziņojumā uzsvērta kopējas ES stratēģijas nozīme sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanā ar trešām valstīm, ņemot vērā valstu kompetences un nodrošinot nepieciešamo koordināciju un nolīgumu par sociālo nodrošinājumu (SN), kuri noslēgti ar trešām valstīm, saderīgumu ar ES tiesībām. EESK arī aicina pastiprināt dalībvalstu sadarbību, lai to rīcībā būtu vajadzīgā informācija un līdzekļi starptautiskas koordinācijas politikas izstrādei minētajā jomā. Visbeidzot Komiteja norāda, ka gan uzņēmumiem, gan iedzīvotājiem trešās valstīs ir zināms, ka katrā dalībvalstī ir sava sociālā nodrošinājuma sistēma un tas viņiem var radīt zināmas grūtības, sākot darbību vai dzīvi Eiropas Savienībā.

1.3 EESK atbalsta koordinācijas noteikumu ārējo dimensiju, kas minēta Komisijas paziņojumā, tajā aicinot arī nodrošināt

valstu un ES perspektīvu savstarpējo papildināmību, lai izvairītos no nelīdzsvarotības, trūkumiem un neskaidrībām.

1.4 EESK uzsver kvalitatīva rakstura pārmaiņas, ko iezīmē pieņemtie lēmumi par SN koordināciju ar Maroku, Alžīriju, Tunisiju, Izraēlu, bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku un Horvātiju. EESK arī aicina Eiropas Savienības Padomi turpināt šo virzību priekšlikumos lēmumiem attiecībā uz Melnkalni, Sanmarīno, Albāniju un Turciju.

1.5 EESK norāda, ES visaptverošā pieeja būtu jāizvērs, izmantojot ES nolīgumus, kuri, ievērojot attiecīgo valstu kompetences, ļauj samazināt dažus funkcionālus trūkumus, ko rada valstu izmantotā pieeja, un piedāvāt labākas iespējas visām dalībvalstīm.

1.6 EESK aicina Padomi piešķirt Eiropas Komisijai pilnvaras, lai Līgumu tiesiskajos ietvaros tā panāktu virzību sarunās ar jaunajām tirgus ekonomikas valstīm Brazīliju, Ķīnu, Indiju un Krieviju (BRIC valstis), Balkānu reģiona valstīm un ES austrumu kaimiņvalstīm, kā arī ar citām valstīm, kuru iedzīvotāji lielā skaitā nodarbināti ES ⁽¹⁾, un noslēgtu starptautiskus SN nolīgumus, kas dotu iespēju garantēt Savienības pilsoņu un līgumus parakstījušo trešo valstu valstspiederīgo aizsardzību. Jo īpaši jāaizsargā to valstu iedzīvotāji, kuras to ģeopolitiskā vai ekonomiskā stāvokļa dēļ netiek uzskatītas par ES stratēģiski nozīmīgām, tāpēc viņu apstākļi var būt visnelabvēlīgākie.

⁽¹⁾ Vairāk nekā 20 miljoni trešo valstu valstspiederīgo strādā dažādās Eiropas Savienības valstīs.

1.7 ES ārējo darbību šajā jomā varētu pilnveidot, īstenojot daudzpusēju politiku un izveidojot ciešākas saiknes ar citām starptautiskām organizācijām vai reģionālām pārvalstiskām struktūrām. Labs piemērs šādai starpreģionu sadarbībai ir Ibērijas pussalas un Latīņamerikas valstu Konvencija par sociālo nodrošinājumu, kurā iesaistītas Latīņamerikas valstis, Spānija un Portugāle. Tāpēc EESK atbalsta Eiropas Komisijas un nākamā ES un Latīņamerikas valstu vadītāju samita prezidentvalsts Čīles iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot abu pušu sadarbību SN jomā.

1.8 EESK aicina ES un attiecīgo trešo valstu asociācijas padomes pabeigt darbu, lai galīgi pieņemtu lēmumus par SN sistēmu koordināciju saskaņā ar asociācijas un stabilizācijas nolīgumiem ar Izraēlu, Tunisiju, Alžīriju, Maroku, Horvātiju un bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku.

1.9 EESK aicina spēkā esošajos vai turpmākajos tirdzniecības vai ekonomiskās asociācijas nolīgumos iekļaut divpusējas klauzulas par SN, jo īpaši attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi, pensiju eksportu un dubulto iemaksu novēršanu.

1.10 EESK ierosina ES sadarbību sociālā nodrošinājuma jomā virzīt jo īpaši uz tām valstīm, kuras vēlas sasniegt Starptautiskās darba organizācijas (ILO) iniciatīvā par sociālā nodrošinājuma minimumu izvirzītos mērķus, bet tām ir vajadzīgs atbalsts vajadzīgo līmeņu sasniegšanai vai rādītāju uzlabošanai. Tas arī dotu iespēju vienoties par divpusējiem sociālā nodrošinājuma instrumentiem, balstoties uz vienlīdzīgas attieksmes, iegūto vai iegūšanas posmā esošo tiesību saglabāšanas un administratīvās sadarbības principiem. Minētajam mērķim kā paraugu varētu izmantot Regulu (EK) Nr. 883/2004⁽²⁾, ILO Konvenciju Nr. 157⁽³⁾ un Rekomendāciju Nr. 167⁽⁴⁾.

1.11 EESK aicina Komisiju uzraudzīt visus spēkā esošos divpusējos nolīgumus starp dalībvalstīm un trešām valstīm, lai regulāri papildinātu šo instrumentu sarakstu un pārbaudītu to atbilstību ES principiem un attiecīgajai judikatūrai.

2. Ievads

2.1 EESK ir zināms, ka dalībvalstis, izmantojot starptautiskus nolīgumus, SN sistēmu koordinācijai ir izstrādājušas divpusējus un daudzpusējus politikas pasākumus ar trešām valstīm. Tomēr šāda pieeja var izrādīties sadrumstalota un nepilnīga, jo bieži

vien tā virzīta vienīgi uz parakstītājvalstu pilsoņu aizsardzību vai uz konkrētām interesēm, kuras ne vienmēr ir vienādas visām dalībvalstīm.

2.2 EESK uzskata: lai gan ir jāatzīst šā starptautiskā divpusējo nolīgumu kopuma nozīme, tas var radīt apstākļus, kuros ne visiem trešo valstu valstspiederīgajiem ir vienādas tiesības vai garantijas ES. Var gadīties, ka kādā dalībvalstī trešo valstu iedzīvotājiem sociālais nodrošinājums vai pensiju eksports pieejams tikai tad, ja ir spēkā divpusējs nolīgums, ar kuru noteikta vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošana. Tāpēc valsts, ar kuru parakstīts nolīgums, valstspiederīgajam būtu atzītas tiesības uz SN, savukārt valsts, ar kuru nav parakstīts nolīgums, valstspiederīgajam šādu tiesību nebūtu, lai gan viņi abi nodarbināti vienā uzņēmumā un vienādā profesionālajā kategorijā. Varētu būt arī gadījumi, kad, piemērojot dažādos valstu tiesību aktus, trešās valsts valstspiederīgais vienā dalībvalstī ir aizsargāts, bet citā ne, un tas var negatīvi ietekmēt godīgu konkurenci starp dalībvalstīm. Tādējādi pirmajā gadījumā trešās valsts valstspiederīgais veiktu sociālās apdrošināšanas iemaksas, bet otrajā — ne. Tas radītu ekonomiskas priekšrocības otrajai valstij, kura ietaupītu sociālās izmaksas. Tādējādi priekšstats par Eiropu kā līdztiesības telpu, kurā nav diskriminācijas vai tā ir neiespējama, varētu būt iedragāts.

2.3 Tas arī būtu pretrunā ar direktīvā par darba ņēmēju norīkošanu darbā aizstāvēto principu, ar kuru nosaka vienlīdzīgu attieksmi pret darbā norīkotajiem darba ņēmējiem un kādas dalībvalsts pilsoņiem.

2.4 Tāpat EESK uzskata, ka koordinācijas noteikumu ārējai dimensijai jāļauj aizsargāt ES pilsoņu tiesības, kad viņi atrodas ārpus ES teritorijas vai kad viņi ir veikuši vai veic kādu darbību trešās valstīs.

2.5 EESK uzskata, ka ierosme dažādām dalībvalstīm atsevišķi risināt sarunas un parakstīt divpusējus nolīgumus ar ikvienu trešo valsti ir pozitīvi vērtējama un atbalstāma, bet nepilnīga iniciatīva. Tās īstenošanai būtu jāvelta lieli, nesamērīgi un ne vienmēr sekmīgi centieni, turklāt šādi nolīgumi varētu būt satura ziņā atšķirīgi vai pat pretrunīgi. Turklāt sarunas, īpaši ar dažām spēcīgām jaunietekmes valstīm ar lielu potenciālu (piemēram, BRIC valstis) varētu negatīvi ietekmēt spēku līdzsvaru, ja dalībvalstu, kurām ir kopīgas intereses un kopīga nostāja, rīcība nav saskaņota. Tāpēc ir jāizskata, vai ES kā tāda var vest sarunas par sociālo nodrošinājumu ar trešām valstīm vai trešo valstu apvienībām un, ja šāda iespēja pastāv, tad tā ir jāīsteno praksē saskaņā ar Līgumiem.

2.6 EESK uzskata, ka minētie instrumenti palīdzētu izvairīties no dubultām sociālajām iemaksām, t.i., nodarbinātības valstī un izcelsmes valstī, jo īpaši darbā norīkotu vai pārvietotu darba ņēmēju gadījumā. Jāuzsver arī, ka dubultiemaksu atcelšana būtiski samazinātu izmaksas. Tas sekmētu darba ņēmēju

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV L 166, 30.4.2004., 1. lpp.).

⁽³⁾ "Konvencija par starptautiskās sistēmas izveidi tiesību uz sociālo nodrošinājumu saglabāšanai", Ženēva, ILO Ģenerālkonferences 68. sesija (1982. gada 21. jūnijs).

⁽⁴⁾ "Rekomendācija par starptautiskās sistēmas izveidi tiesību uz sociālo nodrošinājumu saglabāšanai", Ženēva, ILO Ģenerālkonferences 69. sesija (1983. gada 20. jūnijs).

mobilitāti, mūsu uzņēmumu konkurētspēju ārpus ES un vienlaikus rosinātu veidot trešo valstu uzņēmumus Eiropas Savienībā. Turklāt varētu paredzēt kopīgu noteikumu, lai izvairītos no diskrecionāras un patvaļīgas nodarbinātības vai izcelsmes valsts tiesību aktu piemērošanas atbilstoši attiecīgām interesēm un lai novērstu to, ka nodokļu un sociālās iemaksas netiek veiktas vienā un tanī pašā valstī.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 EESK ir paudusi savu viedokli par koordinācijas regulām, ar kurām paplašinātas personālās (jaunas grupas) un materiālās (jaunas tiesības) piemērošanas jomas ES līmenī. Turklāt arī dažās Eiropas valstīs, kas nav ES dalībvalstis (Norvēģijā, Islandē, Lihtenšteinā un Šveicē), šīs regulas tiek izmantotas par pamatu un paraugu citiem daudzpusējiem instrumentiem. Vislabākais piemērs tam ir Ibērijas pussalas un Latīņamerikas valstu Konvencija par sociālo nodrošinājumu, ko var uzskatīt par ES koordinācijas noteikumu patiesu pārņēmēju. Tāpēc EESK uzskata, ka dalībvalstu vai ES noteikumos par starptautisko koordināciju būtu jāņem vērā un jāizmanto Regulas (EK) Nr. 883/2004 (EK) galvenie principi un mehānismi.

3.2 EESK atgādina, ka sociālās jomas tiesību akti un jo īpaši noteikumi par SN var pārsniegt ES ģeogrāfiskos ietvaru un tikt piemēroti ārpus tās. Tādējādi tādi principi, kā, piemēram, vienlīdzīga attieksme pret dalībvalstu darba ņēmējiem var aizsargāt ES darba ņēmēju un radīt juridiskas sekas arī ārpus ES. Piemēram, Eiropas Savienības Tiesas spriedumi vairākās lietās (*Boukhalfa*, C-214/94 (Vācijas konsulatā Alžīrijā darba ņēmēja no Beļģijas saņēma mazāku atalgojumu nekā viņas kolēģi no Vācijas), *Hirardin*, 112/75, *Fiège*, 110/73, *Horst* C247/96 un *Van Roosmalen*, 300/84 (Francija un Beļģija apdrošināšanas periodus Alžīrijā un Beļģijas Kongo atzīst ne tikai Francijas un Beļģijas pilsoņiem, bet gan visiem ES pilsoņiem) ir apliecinājums tam, ka nediskriminācijas principu var piemērot arī situācijās, kas sniedzas pāri ES robežām. To apstiprina arī spriedumi *Prodest*, 237/83 un *Aldewered*, C-60/93 lietās, jo Eiropas Savienības Tiesa atzina, ka Regulas (EEK) Nr. 1408/71 ⁽⁵⁾ noteikumus var piemērot gadījumos, kad darba ņēmēji uz laiku tiek norīkoti darbā trešās valstīs.

3.3 EESK atzinīgi vērtē lēmumus par SN sistēmu koordināciju stabilizācijas un asociācijas nolīgumu ar Izraēlu, Tunisiju, Alžīriju, Maroku, Horvātiju un bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku ietvaros, jo šajos lēmumos definēta nostāja, kas Eiropas Savienībai būs jāņem asociācijas padomēs. Minētie

⁽⁵⁾ Padomes 1971. gada 14. jūnija Regula (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma režīmu piemērošanu darbiniekiem un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (OV L 149, 5.7.1971., 2. lpp., Īpašais izdevums latviešu valodā: 5. nodaļa, 1.sējums, 35. – 82. lpp).

instrumenti nozīmē kvalitatīvu pārmaiņu ES sociālā nodrošinājuma politikā, divpusējā līmenī (ES un parakstītājvalsts) nosakot un regulējot vienlīdzīgas attieksmes principu un pensiju eksportu. Tādējādi tiek noteikti savstarpēji pienākumi un tiesības, kas piemērojami gan ES pilsoņiem, kuri strādā vai ir strādājuši kādā no iepriekš minētajām valstīm, gan to valstu pilsoņiem, kuri strādā vai ir strādājuši ES teritorijā. Tie nav vienpusēji ES tiesību akti, kas piemērojami vienā virzienā, bet gan starptautiski nolīgumi, kuri ir izdevīgi abām parakstītājpusēm. Turklāt pielietot šāda veida nolīgumus un attiecīgos īstenošanas lēmumus ir vienkāršāk, ja vienā tiesību aktā apkopo to, kas būtu ietverts daudzos divpusējos nolīgumos.

3.4 EESK atzinīgi vērtē ILO "sociālās aizsardzības minimuma" ierosmi, un uzskata, ka tas nevar būt vienots vai standartizēts, ne arī darboties kā spīles sociālā nodrošinājuma sistēmu attīstībai. Tas jāuzskata par minimālo sliekšni, kas būtu jāpaaugstina. Faktiski "sociālās aizsardzības minimumam" jābūt pastāvīgam tālākas virzības un pilnveides stimulam ar konkrētu mērķi: iedzīvotāju un darba ņēmēju pilnīga aizsardzība.

3.5 EESK atbalsta to, ka ES izveido dalībvalstu savstarpējās sadarbības mehānismu (darba grupu), lai apmainītos ar informāciju, darītu zināmu labu praksi SN sistēmu koordinācijas jomā, noskaidrotu vislabāko veidu, kā tuvināt un papildināt ES un valstu politikas pasākumus, kā arī izstrādātu turpmākus ES pasākumus saistībā ar trešām valstīm.

3.6 EESK uzskata, ka, izstrādājot koordinācijas noteikumu ārējo dimensiju, jāņem vērā pilsoniskās sabiedrības organizācijas, jo īpaši darba ņēmēju un darba devēju organizācijas. Tā kā šie noteikumi ietekmē darba attiecības un skartās grupas daudzveidīgas, ir jāņem vērā gan valsts, gan nevalstisko organizāciju partneru priekšlikumi. Jau ES un Latīņamerikas valstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju sestajā sanāksmē, kuru EESK organizēja 2010. gada maijā Madridē, tika izteikti aicinājumi pievērsties SN ārējai dimensijai un nepieciešamībai ES valstīm vairāk sadarboties ar visām Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstīm, īpaši tām, kurām izveidotas stratēģiskas partnerības ar ES, piemēram, Brazīliju un Meksiku.

3.7 EESK vērs uzmanību arī uz Eiropas Savienības, Latīņamerikas valstu un Karību jūras reģiona valstu ministru un par SN atbildīgo augsta līmeņa amatpersonu sanāksmi, kas notika 2010. gada maijā Alkalā de Enaresā un ko var uzskatīt par sākumpunktu ES līmeņa centieniem koordinēt SN ārējo dimensijas un par pamatu šajā atzinumā skatāmajam ziņojumam.

3.8 EESK uzsver, ka būtu lietderīgi arī turpmāk paplašināt ES globālo pieeju, izmantojot ES un citu valstu un reģionālo organizāciju nolīgumus, jo tas ir piemērotāks un efektīvāks rīcības veids nekā stingri valstiska pieeja, kad dalībvalstis rīkojas vienpusēji. Šajā sakarā kā piemērs vēlreiz jāmin Ibērijas pussalas un Latīņamerikas valstu Konvencija par sociālo nodrošinājumu⁽⁶⁾. Tādēļ EESK aicina Ibērijas pussalas un Latīņamerikas valstu sociālās drošības organizāciju izskatīt iespēju papildus Spānijai un Portugālei kā konvencijas pusēm iesaistīties arī citām ES valstīm, lai SN jomā attiecības ar dažādām Latīņamerikas valstīm varētu veidot, izmantojot vienu ratifikācijas aktu un tādējādi izvairīties no daudzām divpusējām sarunām un nolīgumiem.

4. Pašreizējā stāvoklī pastāvošās iespējas un trūkumi

4.1 Lai papildinātu dalībvalstu īstenoto politiku attiecībā ar trešām valstīm Starptautiskā SN jomā, ir vajadzīga visaptveroša ES pieeja, jo citādi nav iespējams pilnībā ievērot ES tiesību aktos paredzētās saistības. To skaidri apliecina Eiropas Savienības Tiesas spriedums *Gottardo* lietā (C-55/00), kad Tiesa saskaņā ar vienlīdzīgas attieksmes principu paplašināja visu starp ES dalībvalsti un trešo valsti noslēgto divpusējo nolīgumu personālās piemērošanas jomu, to attiecinot uz visiem ES pilsoņiem, pat ja konkrētā juridiskā instrumenta personālās piemērošanas jomā ietverti tikai parakstītājvalstu valstspiederīgie.

4.1.1 Vienlaikus spriedumā atzīts, ka no tā izrietošās saistības attiecas vienīgi uz dalībvalstīm, bet ne uz trešām valstīm, kas neietilpst Eiropas Savienības Tiesas jurisdikcijā. Tas skaidri norāda uz grūtībām sprieduma izpildē, jo trešā valsts var atteikties paplašināt līguma personālās darbības jomu un to neattiecināt uz visiem ES pilsoņiem, un līdz ar to neizsniegt kādu apliecību, neatzīt tiesības saņemt slimības pabalstus vai vienkārši nesniegt informāciju par personām, kuras nolīguma piemērošanas joma neaptver.

4.1.2 Tādējādi spriedums *Gottardo* lietā ir vērtīgs tāpēc, ka ar to ne vien ir pilnveidota ES tiesību ārējā dimensija, bet tas arī norāda uz tās ierobežojumiem un trūkumiem, jo tā izpildei vajadzīga sadarbība ar citām valstīm vai reģionālām pārvalstiskām organizācijām.

4.1.3 Tādēļ EESK aicina uzsākt pārdomas par nepieciešamību izstrādāt vienotu ES pieeju starptautiskā SN jomā, izmantojot ES nolīgumus vai savstarpējās sadarbības politiku ar citiem dalībniekiem pasaulē.

⁽⁶⁾ Ibērijas pussalas un Latīņamerikas valstu 2007. gada 10. novembra daudzpusējā vienošanās par sociālo nodrošinājumu.

4.2 EESK ļoti atzinīgi vērtē to, ka pieņemta Regula (ES) Nr. 1231/2010⁽⁷⁾, ar ko Regulas (EK) Nr. 883/2004 noteikumus attiecina arī uz trešo valstu valstspiederīgajiem. Komiteja tomēr uzskata, ka vēl aizvien ir tiesiskas nepilnības un regulējuma trūkums, ko varētu novērst, izmantojot tieši paziņojumā pausto jauno pieeju. Minētā regula faktiski piemērojama tikai pārrobežu situācijām Eiropas Savienībā. Tādējādi regulā iekļautais vienlīdzīgas attieksmes princips kopumā attiecas vienīgi uz gadījumiem, kad trešās valsts valstspiederīgais ir strādājis vairāk nekā vienā ES dalībvalstī. Tā kā lielākā daļa migrantu no trešām valstīm ir strādājuši tikai vienā ES dalībvalstī, Regulas (ES) Nr. 1231/2010 personālās piemērošanas joma uz viņiem neattiecas. Tas nozīmē, ka viņi nesaņem ES garantiju attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi un nediskrimināciju un ir atkarīgi no valstu tiesību aktos noteiktā. Turklāt regulā nav paredzēta apdrošināšanas periodu summēšana darba ņēmēju izcelsmes valstī vai pensiju eksportēšana uz šo valsti. Visbeidzot minētajā ES instrumentā nav formulēts aicinājums vai prasība ievērot savstarpējības principu attiecībā uz ES pilsoņiem, kas nesaņem atbilstošu attieksmi trešās valstīs.

4.3 EESK arī uzskata, ka ar pieņemtajām direktīvām⁽⁸⁾ par migrācijas jautājumiem un Komisijas priekšlikumiem, kurus šobrīd apspriež Parlaments un Padome, Eiropas Savienības ārējās dimensijas attīstībā ir panākts būtisks progress. Jau pieņemtajās direktīvās vienlīdzīgas attieksmes princips SN jomā ar dažiem konkrētiem ierobežojumiem tiek attiecināts uz migrējošiem darba ņēmējiem no trešām valstīm. Direktīvu noteikumi attiecas arī uz pensiju eksportējamību un pārvedamību uz trešām valstīm atbilstoši tādiem pašiem noteikumiem kā attiecīgās dalībvalsts iedzīvotājiem, bez divpusējas vienošanās vai nolīguma nepieciešamības. Tomēr vēl ir vairāki neregulēti jautājumi, piemēram, savstarpējība, ārpus ES iegūtu apdrošināšanas periodu summēšana vai pensiju eksports, ja kādas valsts tiesību aktos šīs tiesības attiecīgās valsts pilsoņiem nav paredzētas. Turklāt EESK pauz vēlmi, lai jau pieņemtās direktīvas par migrācijas jautājumiem, tās pielāgojot konkrētām situācijām un aizsargājamajām grupām, varētu izmantot par vispārēju pamatu direktīvām, kas pašlaik tiek apspriestas.

5. Jēdzieni

5.1 SN sistēmu starptautiskā koordinācija SN sistēmu koordinācijas mērķis ir aizsargāt darba ņēmējus, kuri strādājuši divās vai vairāk dalībvalstīs un bijuši iekļauti dažādās SN sistēmās. Tādēļ valstis noslēdz savstarpējus nolīgumus, kuros

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Regula (ES) Nr. 1231/2010, ar ko Regulu (EK) Nr. 883/2004 un Regulu (EK) Nr. 987/2009 attiecina arī uz tiem trešo valstu valstspiederīgajiem, uz kuriem minētās regulas neattiecas tikai viņu valstspiederības dēļ (OV L 344, 29.12.2010., 1. lpp.).

⁽⁸⁾ Jo īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīva 2011/98/ES par vienotu pieteikšanās procedūru, lai trešo valstu valstspiederīgajiem izsniegtu apvienotu uzturēšanās un darba atļauju dalībvalsts teritorijā un par vienotu tiesību kopumu trešo valstu darba ņēmējiem, kuri kādā dalībvalstī uzturas likumīgi (OV L 343, 23.12.2011., 1. lpp.).

lielākoties ietvertas klauzulas par vienlīdzīgu attieksmi, piemērojamo tiesību vienreizīgumu (tikai vienas dalībvalsts tiesību akti), izcelsmes valstī iegūtā sociālā nodrošinājuma un SN tiesību saglabāšanu darbā norikoto darba ņēmēju gadījumā, pensiju eksportējamību un parakstītājvalstīs iegūto apdrošināšanas periodu summēšanu. Regula Nr. (EEK) 1408/71 un to nomainījuši Regula (EK) Nr. 883/04 ir ES instrumenti, kuros paredzēti regulējošie un piemērošanas noteikumi minēto principu īstenošanai Eiropas Savienībā. Tās veido arī pamatu nolīgumiem ar trešām valstīm.

5.2 Valsts perspektīva SN ārējā dimensijā izpaužas dalībvalsts nolīgumos ar trešām valstīm, lai aizsargātu to darba ņēmēju tiesības SN jomā, kuri strādājuši divās valstīs. Dažos gadījumos šādu nolīgumu personālās darbības joma aptver tikai parakstītājvalstu valstspiederīgos.

5.3 ES perspektīvā SN ārējā dimensijā ņemtas vērā ES intereses kopumā. Tā attiecas uz ES vienošanos ar vienu vai vairākām trešām valstīm vai arī uz citiem aizsardzības pasākumiem SN jomā. Būtbūt tā aptver visus ES pilsoņus.

5.4 Asociācijas un/vai stabilizācijas nolīgumos var paredzēt vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanu un pensiju eksportu, un tie attiecas uz ES pilsoņiem un parakstītājvalsts valstspiederīgajiem. Tos īsteno ar lēmumu starpniecību.

5.5 Šobrīd SN jomā vēl nav **ES vienošanos ar trešām valstīm**, bet tās varētu sagatavot, paredzot attiecīgus tiesību aktus, kas piemērojami, lai izvairītos no dubultām iemaksām, kā arī pensiju eksportu un apdrošināšanas periodu summēšanu. Šie nolīgumi būtiski atšķirtos no iepriekšējiem, kuri ir daudz vispārīgāki un SN jautājumiem pievēršas tikai pastarpināti.

5.6 Asociācijas, tirdzniecības vai ekonomiskās partnerības nolīgumi regulē ekonomiskus un tirdzniecības, vai pat politiskus jautājumus, kā arī ilgtspējīgas attīstības un ES un trešo valstu vai reģionu, kas atrodas ārpus ES, sadarbības jautājumus. Dažos no tiem ir iekļautas klauzulas par SN.

6. Piemēri

6.1 Vienlīdzīga attieksme un pensiju eksports

6.1.1 Darba ņēmēji no ES valstīm (A un B) ir nodarbināti trešā valstī (C), kuras tiesību aktos par SN nav paredzēta citu valstu valstspiederīgo iekļaušana sistēmā, ne arī pensiju eksports.

Dalībvalsts A ir parakstījusi divpusēju nolīgumu par vienlīdzīgu attieksmi un iegūto tiesību saglabāšanu (pensiju eksportēšanu). Valsts B nav parakstījusi nolīgumu ar valsti C. Valsts A un valsts B darba ņēmēju stāvoklis būtiski atšķiras. Darba ņēmējam no valsts A ir tiesības uz SN valsti C, un, būdams tiesīgs saņemt pensiju, viņš to varēs saņemt valstī A, ja tajā atgriezīsies. Savukārt darba ņēmējam no dalībvalsts B nebūs tiesību uz pensiju, un pat ja tādas būtu, viņš to nevarēs saņemt savā izcelsmes valstī. Tas ir piemērs atšķirīgai attieksmei, kuras pamatā ir divpusēja nolīguma esamība vai neesamība. Nolīguma parakstīšana galvenokārt atkarīga no valsts C ieinteresētības vienoties par šādu nolīgumu ar vienu vai otru ES valsti. Ņemot vērā iepriekš minēto, būtu daudz lietderīgāk tieši vienoties par Eiropas Savienības un valsts C SN nolīgumu. Otra iespēja varētu būt SN sadaļas ar klauzulām par vienlīdzīgu attieksmi un pensiju eksportu iekļaušana plašākos nolīgumos (reģionālajos, daudzpusējos, partnerības u.c.).

6.1.2 Darba ņēmējus no ES valstīm A un B viņu uzņēmumi ir norīkojuši darbā uz diviem gadiem valstī C. Attiecīgās valsts tiesību aktos noteikts, ka visiem šajā valstī nodarbinātajiem darba ņēmējiem ir jāveic sociālās iemaksas. Arī valstu A un B tiesību aktos noteikts, ka norīkotajiem darba ņēmējiem ir jāveic obligātās iemaksas. Valsts A ar valsti C ir parakstījusi divpusēju nolīgumu, kurā noteikts, ka attiecīgās iemaksas jāveic tikai izcelsmes valstī. Savukārt valsts B uzņēmumam būs jāveic dubultiemaksas — gan savā valstī, gan valstī C. Šajā gadījumā uzņēmums, kurš norīkojis darbiniekus darbā citā valstī, zaudēs konkurētspēju, jo sociālās izmaksas būs augstākas, un no tā varētu izvairīties, ja ES tieši noslēgtu nolīgumu ar trešo valsti.

6.1.3 Darba ņēmēji no trešām valstīm C un D nodarbināti ES valstī A, kurai ir SN nolīgums ar valsti C, bet ne ar valsti D. ES valsts tiesību aktos nav noteikts ne vienlīdzīgas attieksmes princips, ne pensiju eksports. Tāpat ES normatīvajos instrumentos nav paredzēta nekāda aizsardzība darba ņēmējiem no C un D valstīm (piemēram, viņi varētu būt sezonas strādnieki). Šiem darba ņēmējiem būs atšķirīgs aizsardzības līmenis (pilnīgas tiesības uz sociālo nodrošinājumu C valsts valstspiederīgajam un nekādu tiesību uz sociālo nodrošinājumu D valsts valstspiederīgajam), tāpēc vienlīdzīgas attieksmes princips netiks pilnībā piemērots. Tā nebūtu, ja pati ES vienotos par SN nolīgumu ar valsti D.

6.1.4 Trešās valsts C valstspiederīgie ir nodarbināti ES valstīs A un B. Valsts A tiesībās ir noteikta pensiju eksportēšana, vai arī ir parakstīts divpusējs nolīgums ar valsti C par pensiju eksportu, bet valsts B gadījumā tā nav. Abu valstu valstspiederīgie ir ieguvuši tiesības uz pensiju ES valstī, kurā viņi ir strādājuši, un pēc tam atgriezušies savā valstī. Tie, kuri strādāja dalībvalstī A, varēs saņemt savu pensiju, savukārt B valstī strādājušie pensijas tiesības zaudēs. Arī tas nenotiktu, ja šīs un citas SN tiesības būtu ietverts ES nolīgumā.

6.1.5 Trešās valsts valstspiederīgie ir nodarbināti ES valstīs A un B. Valsts A sociālā nodrošinājuma tiesību aktos atzīts vienlīdzīgas attieksmes princips SN jomā, bet valstī B minētais princips nav paredzēts. Pirmajā minētajā gadījumā trešās valsts valstspiederīgais veiktu sociālās iemaksas, bet otrajā ne. Tas radītu ekonomiskas priekšrocības dalībvalstij B un iedragātu priekšstatu par ES kā telpu, kurā tiek nodrošināta vienlīdzīga attieksme un nav diskriminācijas. Arī šo problēmu atrisinātu ES līmeņa nolīgums.

6.2 **Savstarpējība** Trešās valsts B valstspiederīgais ir nodarbināts ES valstī A, kurā saskaņā tās tiesību aktiem SN jomā vai ES tiesībām ir atzīts vienlīdzīgas attieksmes princips. Darba ņēmējs no ES valsts A ir nodarbināts trešā valstī B, kurā nav atzīts vienlīdzīgas attieksmes princips. Tā kā vienlīdzīgas attieksmes princips nav noteikts ne valsts, ne arī ES tiesību aktos par savstarpējību, rodas acīmredzama nevienlīdzība. ES nolīgums par SN atrisinātu šo problēmu, abām pusēm liekot ievērot savstarpējību.

6.3 **Gottardo lietā pieņemtā sprieduma sekas.** ES valsts A valstspiederīgais ir strādājis ES valstī B un trešā valstī C. Valsts B un valsts C ir parakstījušas divpusēju nolīgumu par SN, bet tas attiecas vienīgi uz parakstītājvalstu valstspiederīgajiem. Savukārt valstij A un valstij C nav divpusēja nolīguma. Darba ņēmējs apgalvo, ka 8 gadus ir strādājis valstī B un 10 gadus — valstī C. Lai iegūtu tiesības uz vecuma pensiju, valstī B iemaksas ir jāveic 15 gadus. Saskaņā ar spriedumu *Gottardo* lietā ES valstij B ir jāsummē darba ņēmēja valstī C uzkrātie apdrošināšanas periodi. Lai to izdarītu, ir vajadzīga sadarbība ar valsti C un no šīs valsts jāsaņem oficiāls apstiprinājums par apdrošināšanas periodiem. Tā kā valstij C spriedums *Gottardo* lietā nav saistošs, tā var atteikties izpildīt prasību. Līdz ar to šo spriedumu nevar izpildīt bez valsts C labās gribas. Lai novērstu šo nepilnību, sprieduma izpildē ES būtu jāsadarbojas ar trešām valstīm. Komisijai būtu jāuztic arī kontroles un koordinācijas pienākums, lai divpusējie nolīgumi, par kuriem notiek sarunas vai kuri tiek pārskatīti, būtu attiecināmi uz visiem ES pilsoņiem.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (PPI II) un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību instrumentu”

COM(2011) 838 final un COM(2011) 839 final

(2013/C 11/16)

Galvenais ziņotājs: **SIBIAN kgs**

Padome, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu, 2012. gada 25. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (PPI II) un Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību instrumentu”

COM(2011) 838 final un COM(2011) 839 final.

Komitejas Birojs 2012. gada 17. septembrī uzdeva Ārējo attiecību specializētajai nodaļai sagatavot Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā darba steidzamību (Reglamenta 59. pants), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē) iecēla SIBIAN kungu par galveno ziņotāju un ar 142 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi par PPI II regulas projektu

1.1. EESK atzinīgi vērtē jauno pieeju PPI II regulas projektā, jo tā, salīdzinājumā ar iepriekšējo instrumentu, nodrošina lielāku elastīgumu un vienlīdzīgu attieksmi pret atbalstu saņemošajām valstīm, proti, nav atšķirības starp to, kāda veida atbalstu saņem kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis.

1.2. EESK atbalsta jauno PPI II regulas projektā ierosināto stratēģiju, kas dos iespēju sniegt atbalstu, kurš pielāgots katras atbalstāmās valsts vajadzībām. Par katru valsti tiks apstiprināti visaptveroši daudzgadu stratēģijas dokumenti, ņemot vērā konkrētās valsts vajadzības un programmas, kas saistītas ar gatavošanos iestāties ES.

1.3. EESK uzskata, ka stratēģijas dokumentu pārskatīšana termiņa vidusposmā varētu būt pārāk novēlota un ierosina termiņa vidusposmā uzskatīt par vēlāko iespējamo pārskatīšanas termiņu. Ir svarīgi koncentrēties uz mērķu sasniegšanu, tādēļ ir vajadzīgs elastīgums. EESK iesaka pirms termiņa vidusposma pārskatīšanas veikt ikgadējo pārskatīšanu, lai palielinātu atbalsta efektivitāti. Eiropas Komisijas ikgadējie progresa ziņojumi varētu būt par stabilu pamatu, lai pārskatītu un pielāgotu plānošanu, ņemot vērā attiecīgo valstu vajadzības.

1.4. EESK atzinīgi vērtē jaunās regulas projekta mērķi vienkāršot un samazināt administratīvo slogu, kas saistīts ar finansiālā atbalsta pārvaldību. Komitejai tomēr ir rezervēta nostāja

pret nozares pieejas ieviešanu palīdzības piešķiršanā. Šis mehānisms jāizmanto pārdomāti, ņemot vērā apstākļus katrā atbalstu saņemošajā valstī un to, ka pirmspievienšanās palīdzības mērķis ir palīdzēt kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm sagatavoties turpmākajai dalībai ES. Pirmspievienšanās palīdzības instruments valstīm dod iespēju izmēģināt, kā tās tiek galā ar dalībvalsts pienākumiem pirms pievienošanās, tostarp, kā pārvaldīt struktūrfondus, Kohēzijas fondu un Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai. Tāpēc nozares pieeja būtu jāizmanto tikai tad, ja ir atbilstoši noteikumi un procedūras (piemēram, attiecībā uz publisko iepirkumu, interešu konfliktu u.c.), un tad, ja attiecīgas valsts budžeta izdevumu plāns ir pietiekami plašs un netiek izstrādāts tikai uz vienu gadu. Nozares pieeja parasti ir saistīta ar tādām jomām kā veselība, izglītība u.c., savukārt PPI palīdzība ir paredzēta arī, piemēram, cīņai pret korupciju un veiktspējas uzlabošanai publiskās administrācijas jomā — šīs jomas mazāk atbilst minētajai pieejai, jo palīdzību saņem ne tikai viena institūcija, bet daudzas struktūras.

1.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka jaunās regulas projektā ir likts uzsvars uz pastiprinātu koordināciju un sadarbību ar citiem atbalsta sniedzējiem un starptautiskām un citām finanšu institūcijām stratēģiskā līmenī.

1.6. EESK atzinīgi vērtē arī jaunā instrumenta elastīgumu, kas dod iespēju vienai politikas jomai atvēlēto finansējumu novirzīt citai jomai un pārnest gada beigās atlikušo finansējumu uz nākamo gadu ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Ja to pieļauj jaunā Finanšu regula.

1.7. EESK uzsver nepieciešamību atbalstīt un attīstīt to, lai PPI II plānošanā un īstenošanā iesaistītu vietējo līmeni. Tāpēc jāizveido piemēroti mehānismi, lai iesaistītu valsts iestādes, sociālos partnerus un pilsonisko sabiedrību un lai palielinātu to veiktspēju. To līdzdalība būtu jāveicina visos palīdzības posmos: izstrādē un sagatavošanā, īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā. Palīdzība pilsoniskajai sabiedrībai būtu jāvirza arī caur vietējām atbalsta organizācijām, kas darbojas kā starpnieki, un valsts resursu centriem.

1.8. Lai paplašināšanās process varētu notikt, Rietumbalkānu valstīs darba tiesības un sociālās tiesības jāaskaņo ar ES *aquis* sociālajā jomā. Tāpēc PPI II kļūs par instrumentu, kas šajā reģionā sekmēs sociālo iekļaušanu, sociālo kohēziju, pienācīgus un kvalitatīvus darba apstākļus.

2. PPI II regulas projekts: galvenie elementi

2.1. Regulas priekšlikums par pirmspievienšanās palīdzības instrumentu (PPI II) izveido jaunā finanšu instrumenta (PPI II) tiesisko pamatu, kas aizstās pašreizējo tiesisko pamatu, kurš būs spēkā līdz 2013. gada 31. decembrim.

2.2. Jaunais pirmspievienšanās instruments ir vērsts uz paplašināšanās politikas īstenošanu, tādējādi palīdzot veicināt stabilitāti, drošību un labklājību Eiropā. Ar jauno instrumentu tiek sniegts atbalsts, lai kandidātvalstīm⁽²⁾ un potenciālajām kandidātvalstīm⁽³⁾ palīdzētu sagatavoties dalībai Eiropas Savienībā.

2.3. Tā kā šajās valstīs sociālās un ekonomikas attīstības līmenis ir zems (izņemot Islandi) un tā kā šīs valstis ir jāساتavo, lai tās varētu stāties pretī globālajiem izaicinājumiem un pielāgoties ES pasākumiem šo problēmu risināšanā, ir acīmredzams, ka ir vajadzīgi ievērojami un uz rezultātu orientēti ieguldījumi, lai šīs valstis tuvotos ES standartiem. PPI II regulas projektā ir paredzēta tehniskā un finansiālā palīdzība šīm valstīm, jo tās vienas nevar īstenot visus nepieciešamos pasākumus un tām nav visu nepieciešamo līdzekļu, kas vajadzīgi, lai izpildītu kritērijus dalībai Eiropas Savienībā.

2.4. Finanšu atsaucē summa šīs regulas īstenošanai laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam ir apmēram 14 miljardi EUR.

2.5. Jaunā instrumenta mērķis ir nodrošināt lielāku elastīgumu un vienkāršot un samazināt administratīvo slogu, kas saistīts ar finansiālā atbalsta pārvaldību.

2.6. Vienkāršošana nozīmēs arī PPI atbalsta pašreizējās komponentu struktūras pārstrukturēšanu, un tas dos iespēju vienkāršot tiesisko pamatu un nodrošināt visām valstīm (vai tās ir kandidātvalstis vai potenciālās kandidātvalstis) vienlīdzīgu piekļuvi palīdzībai visās politikas jomās. No piecām iepriekšējā

PPI instrumenta komponentēm tikai divas komponentes (atbalsts pārejai un institūciju veidošanai, pārrobežu sadarbība) iepriekš bija pieejams potenciālajām kandidātvalstīm, savukārt pārejās trīs komponentes (reģionālā attīstība, cilvēkresursu attīstība un lauku attīstība) bija pieejamas tikai kandidātvalstīm.

3. Īpašas piezīmes par PPI I regulas priekšlikumu

3.1. EESK iesaka, ka papildus 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta ii) daļā minētajiem mērķiem — cilvēktiesību un pamatbrīvību veicināšana un aizsardzība, minoritāšu tiesību labāka ievērošana, dzimumu vienlīdzības veicināšana, diskriminācijas novēršana un preses brīvības nodrošināšana, kā arī labu kaimiņattiecību veicināšana — vajadzētu iekļaut arī sociālo tiesību veicināšanu un mazāk aizsargātu grupu aizsardzību, lai uzsvērtu, ka līdzekļus saņemošajām valstīm īpaša uzmanība jāpievērš šīm tiesībām, un tādējādi nodrošinātu nepieciešamo līdzsvaru starp sociālo iekļaušanu un demokrātijas un pilsoniskās sabiedrības attīstību.

3.2. Tāpēc 2. panta 2. punktā iekļautie rādītāji būtu jāpielāgo, lai pienācīgu ņemtu vērā šos grozījumus. Tādēļ vienam rādītājam būtu jāatspoguļo pilsoniskās sabiedrības attīstības līmenis un sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju veiktspēja. Turklāt regulas priekšlikumā būtu jāiekļauj arī rādītājs, kas atspoguļo personu no mazāk aizsargātām grupām stāvokli.

3.3. Regulai vajadzētu sniegt ieguldījumu cīņā pret sociālo atstumtību un atšķirību sabiedrībā palielināšanos, un vajadzētu atbalstīt sociāli atstumtu grupu un reģionu piekļuvi fondiem. Tāpēc EESK uzskata, ka papildus rādītājam, kas minēts 2. panta 2. punkta otrajā ievilkumā, vajadzētu iekļaut vēl vienu rādītāju, kas atspoguļo sociālo taisnīgumu sociālās un ekonomikas jomas attīstības stratēģijās.

3.4. EESK uzskata, ka visiem rādītājiem jābūt uz rezultātu orientētiem un jābūt gan kvalitatīviem, gan kvantitatīviem.

3.5. EESK arī uzskata, ka sociālā dialoga uzlabošana un atbalsts sociālo partneru veiktspējas uzlabošanai ir svarīgi mērķi, kam regulas priekšlikumā vajadzētu veltīt lielāku uzmanību. Nav pietiekami tikai minēt pilsoniskās sabiedrības un sociālā dialoga attīstību, jo tas principā nerada nekādas saistības.

3.6. Vairumā atbalsta saņēmēju valstu sociālo partneru darbība nav attīstīta vai tie saskaras ar lielām problēmām savu uzdevumu īstenošanā, īpaši šādas nopietnas ekonomikas krīzes laikā. Būtu jāatbalsta arī uzņēmējdarbības apvienības. EESK tāpēc īpaši iesaka veikt stratēģiskākus ieguldījumus, lai atbalstītu šo apvienību attīstību.

⁽²⁾ Horvātija, Bijusī Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika, Islande, Melnkalne un Turcija.

⁽³⁾ Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova.

3.7. EESK pieņem zināšanai, ka regulas priekšlikumā liela uzmanība ir veltīta jautājumam par līdzekļu devēju koordināciju, lai palielinātu palīdzības efektivitāti un rezultātus un aizkavētu dubulto finansēšanu. EESK tomēr norāda, ka vajadzētu paredzēt specifiskākus pasākumus, lai nodrošinātu, ka līdzekļu devēju koordinācija tiek vadīta efektīvi gan valstu, gan ES līmenī.

4. Secinājumi un ieteikumi par regulas projektu, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību instrumentu (EKI)

4.1. EESK atzinīgi vērtē regulas priekšlikumu, īpaši "vairāk par vairāk" principu, kas rosina valstis, kuras saņem instrumenta līdzekļus⁽⁴⁾, nodrošināt ilgtspējīgu progresu ceļā uz demokrātiju un cilvēktiesību un starptautisko tiesību ievērošanu.

4.2. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu, ka dzimumu līdztiesībai un diskriminācijas novēršanai būtu jābūt transversālam mērķim visos pasākumos, kas tiek īstenoti, pamatojoties uz ierosināto regulu.

4.3. EESK iesaka Eiropas Komisijai regulas priekšlikumā iekļaut Pilsoniskās sabiedrības instrumentu attiecībā uz tām valstīm, ko aptver Eiropas kaimiņattiecību politika un Eiropas Demokrātijas fonds.

4.4. EESK uzskata, ka instrumenta mērķis veidot partnerības ar sabiedrībām jāīsteno, visos palīdzības cikla posmos iesaistot pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tostarp sociālos partnerus un reģionālās un vietējās pašvaldības. "Arābu pavasaris" parādīja, cik svarīgi ir atbalstīt pilsoniskās kustības ES kaimiņvalstīs.

4.5. EKI jāklūst par elastīgu instrumentu pilsoniskās sabiedrības organizāciju veikspējas uzlabošanai, lai tās varētu ietekmēt sabiedrisko politiku un tām būtu svarīga loma demokratizācijas procesā.

4.6. EESK iesaka ES kaimiņvalstīs izveidot platformas dialogam starp pilsonisko sabiedrību un valdību, un Komiteja vēlas atbalstīt Eiropas Komisiju un Ārējo attiecību dienestu šā mērķa sasniegšanā.

4.7. EESK iesaka ES delegācijām apzināt visas pilsoniskās sabiedrības organizācijas šajā reģionā, jo tas visām ES institūcijām palīdzētu veidot attiecības ar pilsoniskās sabiedrības jomu, kas pašreiz attīstās.

4.8. EESK iesaka EKI regulā lielāku uzmanību veltīt arī tam, lai partnervalstīs uzlabotu to institūciju veikspēju, kas ir atbildīgas par palīdzības sniegšanu, lai nodrošinātu pieejamo līdzekļu izmantošanu pēc iespējas lielākā apjomā un augstu pārredzamības līmeni fondu izmantošanā.

4.9. EESK uzskata, ka Eiropas kaimiņattiecību instrumentam būtu jāsekmē sadarbība augstākās izglītības jomā, īpaši, izmantojot jauniešu un studentu apmaiņu starp Eiropas Savienību un tās kaimiņvalstīm. Instrumentam vajadzētu sniegt iespējas veidot tīklus, lai uzlabotu jaunatnes jomas NVO veikspēju ES kaimiņvalstīs.

4.10. EESK iesaka, ka, izmantojot šo instrumentu, Komisijai vajadzētu sekmēt arī ilgtspējīgu rūpniecības politiku, uzņēmumu sociālo atbildību, videi draudzīgu uzņēmējdarbību un politikas MVU atbalstam, risināt darba tirgus jautājumus un uzlabot sociālo politiku.

5. EKI regulas projekts: galvenie elementi

5.1. Eiropas kaimiņattiecību politikas (EKP) mērķis ir pie ES robežām izveidot labklājības telpu un labas kaimiņattiecības.

5.2. Laika posmā no 2014. gada līdz 2020. gadam ES turpinās atbalstīt šos Eiropas kaimiņattiecību politikas mērķus, izmantojot tam paredzētu finanšu instrumentu, proti, Eiropas kaimiņattiecību instrumentu (EKI), kas aizstās 2006. gadā izveidoto Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu (EKPI).

5.3. Eiropas kaimiņattiecību instruments sniegs lielāku atbalstu partnervalstīm, kas apņēmušās veidot demokrātisku sabiedrību un veikt reformas, saskaņā ar "vairāk par vairāk" un "savstarpējās atbildības" principu.

5.4. EKI regulas priekšlikumā ir iekļauti noteikumi, kuru mērķis ir vienkāršot vairākas instrumenta darbības jomas, cenšoties nodrošināt pienācīgu līdzsvaru starp instrumenta elastību un tā orientāciju uz politikas mērķiem un galvenajām sadarbības jomām.

5.5. EKI regula veicinās prioritāro politikas jomu papildināmību, saskaņotību un integrāciju saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020", vienlaikus nenovēršoties no galvenajiem EKP mērķiem.

5.6. Finanšu atsaucēs summa EKI regulas īstenošanai laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam ir apmēram 18 miljardi EUR.

6. Īpašas piezīmes par EKI regulas priekšlikumu

6.1. Saskaņā ar šo instrumentu īstenoto ES ārējo pasākumu mērķis ir ietekmēt attīstību partnervalstīs, lai panāktu redzamas pārmaiņas. Šo ietekmi pēc iespējas vajadzētu uzraudzīt, izmantojot piemērotu mehānismu, un tā būtu jānovērtē, pamatojoties uz noteiktiem, īpaši katrai valstij izstrādātiem, pārredzamiem un

⁽⁴⁾ Euromed reģions un Austrumu kaimiņvalstis.

izmērāmiem rādītājiem — proti, tiem jābūt konkrētiem, izmērāmiem un īstenojamiem kritērijiem, pamatojoties uz kuriem var novērtēt attiecīgo valsti, t.i., vai tā atbalsta demokrātijas vērtības, kuras ES sekmē ar Eiropas kaimiņattiecību instrumentu.

6.2. Lai uzlabotu “vairāk par vairāk” principa īstenošanu, atbilstošu daļu no šim instrumentam piešķirtā kopējā budžeta varētu paredzēt stimuliem, lai sniegtu plašāku atbalstu partnervalstīm, kurās ir vērojams progress dziļas un ilgtspējīgas demokrātijas veidošanā vai nostiprināšanā. Turklāt šo principu vajadzētu īstenot tādā veidā, lai ņemtu vērā arī mazāk aizsargātas grupas šajās valstīs; nevajadzētu pieļaut, ka samazinās attīstības palīdzība atsevišķām valstīm, bet būtu jā rūpējas par to, lai palīdzībai paredzētos līdzekļus pārdalītu un novirzītu no valdības uz pilsonisko sabiedrību.

6.3. Turklāt ES delegācijām vajadzētu piešķirt lielāku lomu sadarbībā ar citiem starptautiskajiem līdzekļu devējiem.

Priekšlikuma 7. panta 1. un 2. punktā minētajos dokumentos vajadzētu iekļaut detalizētas un atjauninātas tabulas par līdzekļu devējiem un izklāstīt pasākumus, kas jāīsteno, lai uzlabotu koordināciju starp līdzekļu devējiem, īpaši starp ES un tās dalībvalstīm.

6.4. Regulas priekšlikumā paredzēts, ka Eiropas Savienība apņemas attiecībās ar tās partneriem visā pasaulē veicināt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, kā arī starptautiski atzīto nodarbinātības standartu ratifikāciju un efektīvu īstenošanu. Būtu jāuzsver arī bērnu darba izskaušana un daudzpusēju nolīgumu vides jomā nozīme.

6.5. Regulas priekšlikumā skaidrāk būtu jānorāda, ka ir vajadzīgs stiprināt atbildību attiecīgajās valstīs un izveidot institucionalizētu konsultācijas un uzraudzības mehānismu, iesaistot pilsoniskās sabiedrības organizācijas, vides jomas un sociālos partnerus un citus nevalstiskā sektora dalībniekus.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido finanšu instrumentu demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai visā pasaulē”

COM(2011) 844 – 2011/0412 (COD)

(2013/C 11/17)

Galvenais ziņotājs: **IULIANO** kgs

Padome, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu, 2012. gada 25. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido finanšu instrumentu demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai visā pasaulē”

COM(2011) 844 – 2011/0412 (COD).

Komitejas Birojs 2012. gada 17. septembrī uzdeva Ārējo attiecību specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā darba steidzamību (Reglamenta 59. pants), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 484. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (15. novembra sēdē) iecēla *Iuliano* kgu par galveno ziņotāju un ar 152 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē to, ka EP grozījumos ietverts plašs tiesību klāsts un īpaši uzsvērti dzimumu līdztiesības jautājumi, imigrantu tiesības, nepieciešamība iekļaut cilvēkus ar invaliditāti un mazākumtautību tiesības.

1.2 EESK atbalsta norādi, ka Eiropas Savienībai cilvēktiesību un pamatbrīvību jomā vajadzētu pielietot visaptverošu pieeju, kas ietvertu minēto tiesību un brīvību nedalāmību⁽¹⁾. Pamatojoties uz to, Komiteja aicina lielāku nozīmi piešķirt ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām; ILO konvencijās nostiprināto darba tiesību aizsardzība pašlaik ir vēl svarīgāka demokrātijas veidošanā kā jebkad iepriekš.

1.3 EESK atbalsta, ka ir iekļautas tiesības uz darbu un uz taisnīgiem un labvēlīgiem darba apstākļiem, tostarp tiesības dibināt arodbiedrības un iestāties arodbiedrībās, kas atbalsta darba pamatstandartu un korporatīvās sociālās atbildības ievērošanu⁽²⁾. Attiecībā uz korporatīvo sociālo atbildību vajadzētu iekļaut skaidru atsauci uz ANO Uzņēmējdarbības un cilvēktiesību pamatprincipiem⁽³⁾. Komiteja atbalsta arī tiesību brīvi veikt uzņēmējdarbību sekmēšanu.

1.4 Tādēļ, lai sekmētu starptautisko darba standartu ievērošanu, vajadzētu skaidri minēt biedrošanās brīvību un tiesības uz

kolektīvām sarunām, kā arī sociālo partneru un sociālā dialoga atbalstīšanu.

1.5 EESK ir gandarīta, ka nozīmīgāka vieta ierādīta neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības veidošanai; tā sekmēs demokrātizāciju un labas pārvaldības procesus, tostarp pārskatatbildību savā teritorijā⁽⁴⁾. Attiecīgi, regulā prioritāte un atbalsts (valstu, reģionālajā un starptautiskajā līmenī) būtu jāpiešķir pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO), tostarp to tiešai iesaistei politikas dialogā plānošanas procesa gaitā⁽⁵⁾.

1.6 EESK apstiprina, ka būtu jāpalielina ES delegāciju partnervalstīs kapacitāte, jo šajās delegācijās arvien vairāk vajadzīga gan pieredze cilvēktiesību un demokrātijas atbalstīšanas jomā, gan arī pilsoniskās sabiedrības attīstības pārzināšana⁽⁶⁾. Turklāt, attiecībā uz valsts līmeņa atbalstu pilsoniskajai sabiedrībai, minētajām delegācijām būs ļoti svarīga nozīme, nodrošinot saskaņotību ar citiem ES ārējās darbības instrumentiem, piemēram, attīstības sadarbības instrumentu vai Eiropas Attīstības fondu.

1.7 EESK atbalsta aicinājumu ieviest elastīgākas procedūras, kas būtu pietiekami pieejamas līdzekļu saņēmējiem un samazinātu administratīvo slogu (it īpaši ārkārtas situācijās)⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Skatīt Eiropas Parlamenta sarunu nostāju par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido finanšu instrumentu demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai visā pasaulē, Ārlietu komiteja, referents: *Alexander Graf Lambsdorff*, 6. punkts.

⁽²⁾ Skatīt EP sarunu nostājas 2. panta 1. punkta b) apakšpunkta (ix) apakšpunktu.

⁽³⁾ <http://www.ohchr.org/documents/issues/business/A.HRC.17.31.pdf>.

⁽⁴⁾ Skatīt EP sarunu nostājas 9. punktu.

⁽⁵⁾ Skatīt EP sarunu nostājas 11.a punktu.

⁽⁶⁾ Skatīt EP sarunu nostājas 15.a punktu.

⁽⁷⁾ Skatīt EP sarunu nostājas 16.d punktu.

1.8 Visbeidzot, EESK atgādina, ka Komiteju vajadzētu iesaistīt arī instrumenta plānošanas posmā, konkrēti, ikgadējās un daudzgadu stratēģijas plānošanā un starpposma pārskatīšanā un novērtējumos.

2. Vispārēja informācija

2.1 EESK pēc Padomes pieprasījuma ir izstrādājis atzinumu par Eiropas Komisijas Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido finanšu instrumentu demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai visā pasaulē⁽⁸⁾.

2.2 Atbilstīgi koplēmuma procedūrai minēto priekšlikumu Eiropas Parlamentā (EP)⁽⁹⁾ patlaban izskata pirmajā lasījumā.

2.3 Šajā saistībā EP jau ir ierosinājis vairākus grozījumus, par kuriem notiks sarunas ar Padomi. Ierosinātās regulas pieņemšana paredzēta 2013. gadā, un tā stāsies spēkā 2014. gadā.

2.4 Paredzēts, ka šī regula aizstās Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumenta (EIDHR)⁽¹⁰⁾ pašreizējo juridisko pamatu; EIDHR ir ES finanšu instruments, kas paredzēts, lai atbalstītu pasākumus cilvēktiesību aizsardzības un demokrātijas veicināšanai trešās valstīs.

2.5 EESK nesēn strādāja pie šī temata un 2009. gadā par to pieņēma pašiniciatīvas atzinumu⁽¹¹⁾, kurā instrumentu analizēja un sniedza konkrētus ieteikumus.

2.6 Ar šo atzinumu EESK vēlas iepriekš paustos ieteikumus papildināt ar vairākiem ierosinājumiem par regulas priekšlikumu, ņemot vērā Eiropas Parlamenta nesēn iesniegtos grozījumus.

3. Papildu piezīmes

3.1 Tāpat kā iepriekšējā atzinumā⁽¹²⁾, arī šajā Komiteja atkārtoti aicina Eiropas Savienības politikas jomās — gan kopumā ņemot, gan izmantojot tematiskos instrumentus, piemēram, šo jauno instrumentu demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai — lielāku nozīmi piešķirt ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Minētās tiesības bieži vien kalpo

kā pamats, lai vēlāk atbalstītu pilsoniskās un politiskās tiesības. Kā norādījusi EK⁽¹³⁾, globalizācija un tādi nesēnie notikumi kā Arābu pavasaris ir parādījuši, ka jaunie problēmjautājumi saistībā ar cilvēktiesību pilnvērtīgu īstenošanu ir nevienlīdzība, diskriminācija un ekspluatācija. Tāpēc ILO konvencijās nostiprināto darba tiesību un visu saistīto tiesību aizsardzība pašlaik ir vēl svarīgāka kā jebkad iepriekš. Tādēļ, lai sekmētu starptautisko darba standartu ievērošanu, regulā vajadzētu skaidri minēt biedrošanās brīvību un tiesības uz kolektīvām sarunām⁽¹⁴⁾, kā arī sociālo partneru un sociālā dialoga atbalstīšanu⁽¹⁵⁾. Vienlaikus EESK uzsver, ka svarīgi ir atbalstīt tiesības brīvi veikt uzņēmējdarbību, kas ir viens no ekonomisko un sociālo tiesību pamatprincipiem.

3.2 EESK uzskata, ka šis tematiskais instruments ir ļoti svarīgs: sava neatkarīguma dēļ tam ir ārkārtīgi liela nozīme PSO autonomas darbības un iniciatīvas tiesību nodrošināšanā, kad jāsaskaras ar cilvēktiesību pārkāpuma gadījumiem un lai sekmētu un saglabātu īstu demokrātiju. Nesēnā paziņojumā "Demokrātijas un ilgtspējīgas attīstības pirmsākumi. Eiropas iesaistīšanās ar pilsonisko sabiedrību ārējo attiecību jomā"⁽¹⁶⁾ EK pareizi apgalvojis: "Pilntiesīga pilsoniskā sabiedrība ir jebkuras demokrātiskas sistēmas svarīgs komponents un vērtība pati par sevi. Tā nozīmē un nostiprina plurālismu un var veicināt efektīvākas politikas nostādnes, taisnīgu un ilgtspējīgu attīstību un iekļaujošu izaugsmi. Tai ir svarīga loma miera veicināšanā un konfliktu atrisināšanā. Skaidri formulējot pilsoņu bažas, pilsoniskās sabiedrības organizācijas darbojas publiskā arēnā, iesaistoties iniciatīvās, lai veicinātu līdzdalības demokrātiju." Tāpēc EESK aicina šajā regulā par prioritāti izvirzīt PSO atbalstīšanu, tostarp instrumenta plānošanas procesā atbalstīt to iesaistīšanos politikas dialogos valsts, reģionālajā un pasaules līmenī.

3.3 EESK uzsver, ka būtu labāk jāsaskaņo tās PSO atbalsta programmas, kas paredzētas dažādos ES ārējās darbības finanšu instrumentos, piemēram, instrumentā, kas ir šā atzinuma temats, attīstības sadarbības instrumentā (ģeogrāfiskajās un tematiskajās programmās) un Eiropas Attīstības fondā. Tāpēc mēs mudinām plānošanas posmā pastiprināt saskaņošanu

⁽⁸⁾ COM(2011) 844.

⁽⁹⁾ Skatīt EP sarunu nostāju.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 20. decembra Regula (EK) Nr. 1889/2006 par finanšu instrumenta izveidi demokrātijas un cilvēktiesību atbalstam visā pasaulē, OJ L 386/1, 29.12.2006.

⁽¹¹⁾ Skatīt EESK atzinumu "Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (EIDHR)", OV C 182, 4.8.2009., 13. lpp.

⁽¹²⁾ Skatīt EESK atzinumu OV C 182, 4.8.2009., 13. lpp.

⁽¹³⁾ Kopīgs paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Cilvēktiesības un demokrātija — ES ārējās darbības svarīgākais elements", COM(2011) 886.

⁽¹⁴⁾ Kā EESK jau norādījis, "(...) sociālais dialogs īpaši jāmin kā prioritārs un pilnvērtīgs instruments, kas nodrošina interešu grupu, t.i., konkrētajā gadījumā sociālo partneru (darba devēju un darba ņēmēju), līdzdalību, pārstāvību un arī viņu interešu saskaņošanu. Sociālais dialogs ir dalībnieku interešu saskaņošanas līdzeklis, ar kuru puses pašas var panākt vienošanos. Šāds process noris, pamatojoties uz vienlīdzīgas pārstāvības principu, un applicina demokrātijas pamatprincipus. Tādēļ sociālais dialogs ir konkrēts pierādījums, ka tiek ievērota vārda brīvība un apvienošanās tiesības, kas saskaņā ar EIDHR regulu "ir politiskā plurālisma un demokrātijas procesa priekšnosacījums". EESK atzinums 53/2009, 5.2. punkts, 9. lpp.

⁽¹⁵⁾ Šajā saistībā mēs vēlamies norādīt, ka sociālais dialogs jau bija iekļauts EIDHR stratēģijas dokumentā 2011.–2013. gadam, savukārt "tiesības miermīlīgi pulcēties un apvienošanās tiesības, tostarp tiesības dibināt arodbiedrības un iestāties tajās un tiesības uz kolektīvām sarunām" bija iekļautas EIDHR 2011. gada darbības programmā.

⁽¹⁶⁾ COM(2012) 492 final.

starp attiecīgajām struktūrām, piemēram, EĀDD, Attīstības un sadarbības ĢD un pašām dalībvalstīm. Jo īpaši svarīgi tas ir valstu līmenī, kurā ES delegācijām ir būtiska loma PSO dažādu atbalsta programmu saskaņošanas un papildināmības nodrošināšanā. Tādēļ EEKS pozitīvi vērtē iniciatīvu izstrādāt ES ceļvežus attiecībā uz iesaistīšanos ar PSO⁽¹⁷⁾ dalībvalstu līmenī; tiem būtu jādod impulss un jānodrošina strukturēts dialogs un stratēģiska sadarbība, kas palielinātu ES pasākumu saskaņotību un ietekmi.

3.4 Pamatojoties uz to, ārkārtīgi svarīgi ir nodrošināt delegācijām pietiekamu kapacitāti, lai tās spētu pilnā mērā iesaistīties saziņā ar PSO, izprast daudzveidīgos dalībniekus un šo organizāciju specifisko lomu un tādējādi nodrošināt stratēģiski nozīmīgāku iesaisti. EK paziņojumā teikts: "Ieteicama regulāra un līdzdalības plānošana, aptverot dalībnieku daudzveidību un iekļaujot tīklus un platformas valsts/nozares līmenī."⁽¹⁸⁾ EEKS pilnībā atbalsta šo pieeju un atgādina, ka valstu līmenī būtu jāatbalsta iekļaujoši un pārredzami dialogi ar neatkarīgām PSO, kas nodrošina pienācīgu pārstāvību.

3.5 Visbeidzot, EEKS atgādina par iespēju, ka arī tā varētu iesaistīties instrumenta plānošanas posmā, konkrēti, ikgadējās un daudzgadu stratēģijas plānošanā un starpposma pārskatīšanā un novērtējumos. Tādējādi Komiteja varētu izmantot darba rezultātus, ko tā sasniegusi kopā ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem no trešām valstīm, ar kurām ir izveidotas īpašas

attiecības (ES un Indijas apaļais galds, Eiropas un Vidusjūras reģions, ĀKK valstis, Latīņamerika u. c.). Turklāt Komiteja lūdz ar to apspriesties saistībā ar instrumenta starpposma pārskatīšanu un novērtējumiem.

3.6 EEKS paredz aktīvi iesaistīties šajā procesā, izmantojot savu pieredzi un konsultēšanās "tīklus" (ekonomikas un sociālās jomas partnerus visā pasaulē un ekonomikas un sociālo lietu padomes valstīs, kur tās darbojas un nodrošina pienācīgu pārstāvību).

3.7 EEKS var sniegt būtisku ieguldījumu pilsoniskajai sabiedrībai pēcvēlēšanu periodā, palīdzot nostiprināt demokrātiskās sistēmas.

3.8 Pirms trim gadiem EEKS izveidoja EIDHR uzraudzības komiteju, kuras uzdevumi bija, pirmkārt, sniegt atbildi uz steidzamu konsultāciju pieprasījumiem par jaunajām finanšu instrumentu procedūrām un, otrkārt, pārraudzīt EIDHR plānošanu un īstenošanu. Uzraudzības komitejai tika uzdots arī analizēt citus instrumentus, ko ES pielieto trešās valstīs, un tā veidoja efektīvu sadarbību ar Komisiju un Parlamentu. Minētā komiteja varētu kļūt par EEKS apakškomiteju ar strukturētāku darbību, kura spētu sadarboties ar dažādām atbalsta programmām, kas dažādu ES finanšu instrumentu ietvaros tiek piedāvātas trešo valstu PSO.

Briselē, 2012. gada 15. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁷⁾ "Demokrātijas un ilgtspējīgas attīstības pirmsākumi. Eiropas iesaistīšanās ar pilsonisko sabiedrību ārējo attiecību jomā", COM(2012) 492 final, 9. lpp.

⁽¹⁸⁾ COM(2012) 492 final, 9. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido rīcības programmu nodokļu nozarei Eiropas Savienībā laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam (Fiscalis 2020) un atceļ Lēmumu Nr. 1482/2007/EK”

COM(2012) 465 final – 2011/0341/b (COD)

(2013/C 11/18)

Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī un Eiropas Savienības Padome 2012. gada 18. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido rīcības programmu nodokļu nozarei Eiropas Savienībā laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam (Fiscalis 2020) un atceļ Lēmumu Nr. 1482/2007/EK”

COM(2012) 465 final – 2011/0341/b (COD).

Tā kā Komiteja jau ir paudusi viedokli par minētā priekšlikuma saturu 2012. gada 22. februārī ⁽¹⁾ pieņemtajā atzinumā, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (14. novembra sēdē), ar 147 balsīm par, 1 balsi pret un 12 atturoties, nolēma jaunu atzinumu par šo tematu neizstrādāt, bet atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajā atzinumā.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu “Programma 2014.–2020. gadam (FISCUS)”, OV C 143, 22.5.2012., 48. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 812/2004, ar ko nosaka pasākumus attiecībā uz valveidīgo nejašu nozveju zvejniecībā un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 88/98”

COM(2012) 447 final – 2012/216 (COD)
(2013/C 11/19)

Eiropas Parlaments 2012. gada 8. augustā un Padome 2012. gada 10. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 812/2004, ar ko nosaka pasākumus attiecībā uz valveidīgo nejašu nozveju zvejniecībā un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 88/98”

COM(2012) 447 final – 2012/216 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 140 balsīm par un 10 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību (pārstrādāta redakcija)”

COM(2012) 403 final – 2012/0196 (COD)
(2013/C 11/20)

Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī un Padome 2012. gada 12. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību (pārstrādāta redakcija)”

COM(2012) 403 final – 2012/0196 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 151 balsi par un 5 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 850/98 par zvejas resursu saglabāšanu, izmantojot tehniskos līdzekļus jūras organismu mazuļu aizsardzībai”

COM(2012) 432 final – 2012/0208 (COD)

(2013/C 11/21)

Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī un Padome 2012. gada 17. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 850/98 par zvejas resursu saglabāšanu, izmantojot tehniskos līdzekļus jūras organismu mazuļu aizsardzībai”

COM(2012) 432 final – 2012/0208 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 143 balsīm par, 3 balsīm pret un 7 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1100/2007, ar ko nosaka pasākumus Eiropas zušu krājumu atjaunošanai”

COM(2012) 413 final – 2012/0201 (COD)

(2013/C 11/22)

Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī un Padome 2012. gada 3. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1100/2007, ar ko nosaka pasākumus Eiropas zušu krājumu atjaunošanai”

COM(2012) 413 final – 2012/0201 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 150 balsīm par, 1 balsi pret un 6 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Direktīvas 2003/87/EK grozījumiem, kas precizē noteikumus par siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu izsoļu grafiku”

COM(2012) 416 final – 2012/0202 (COD)

(2013/C 11/23)

Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī un Padome 2012. gada 11. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Direktīvas 2003/87/EK grozījumiem, kas precizē noteikumus par siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu izsoļu grafiku”

COM(2012) 416 final – 2012/0202 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 61 balsi par, 9 balsīm pret un 4 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dažiem tehniskajiem un kontroles pasākumiem Skagerakā un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 850/98 un Regulā (EK) Nr. 1342/2008”

COM(2012) 471 final – 2012/0232 (COD)

(2013/C 11/24)

Eiropas Parlaments 2012. gada 11. septembrī un Padome 2012. gada 12. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dažiem tehniskajiem un kontroles pasākumiem Skagerakā un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 850/98 un Regulā (EK) Nr. 1342/2008”

COM(2012) 471 final – 2012/0232 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 157 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru groza Padomes Direktīvu 2001/110/EK, kas attiecas uz medu”

COM(2012) 530 final – 2012/0260 (COD)

(2013/C 11/25)

Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī un Padome 2012. gada 4. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru groza Padomes Direktīvu 2001/110/EK, kas attiecas uz medu”

COM(2012) 530 final – 2012/0260 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pieņemams, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 150 balsīm par un 8 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 628 galīgā redakcija/2 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību”

COM(2012) 551 final – 2012/0260 (COD)

(2013/C 11/26)

Eiropas Parlaments 2012. gada 5. oktobrī un Padome 2012. gada 10. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 628 galīgā redakcija/2 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu,

pārvaldību un uzraudzību”

COM(2012) 551 final – 2012/0260 (COD).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams, Komiteja 484. plenārsesijā, kas notika 2012. gada 14. un 15. novembrī (2012. gada 14. novembra sēdē), ar 149 balsīm par, 3 balsīm pret un 9 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2012. gada 14. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

2013/C 11/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ieguldījumu produktu pamatinformācijas dokumentiem" COM(2012) 352 <i>final</i> – 2012/0169 (COD)	59
2013/C 11/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Virzoties uz ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām" COM(2012) 173 <i>final</i>	65
2013/C 11/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES sociālā nodrošinājuma koordinācijas ārējā dimensija" COM(2012) 153 <i>final</i>	71
2013/C 11/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (PPI II) un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību instrumentu" COM(2011) 838 <i>final</i> un COM(2011) 839 <i>final</i>	77
2013/C 11/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido finanšu instrumentu demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanai visā pasaulē" COM(2011) 844 – 2011/0412 (COD)	81
2013/C 11/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido rīcības programmu nodokļu nozarei Eiropas Savienībā laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam (Fiscalis 2020) un atceļ Lēmumu Nr.1482/2007/EK" COM(2012) 465 <i>final</i> – 2011/0341/b (COD)	84
2013/C 11/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 812/2004, ar ko nosaka pasākumus attiecībā uz vaļveidīgo nejaušu nozveju zvejniecībā un ar ko groza Regulu (EK) Nr. 88/98" COM(2012) 447 <i>final</i> – 2012/216 (COD)	85
2013/C 11/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību (pārstrādāta redakcija)" COM(2012) 403 <i>final</i> – 2012/0196 (COD)	85
2013/C 11/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 850/98 par zvejas resursu saglabāšanu, izmantojot tehniskos līdzekļus jūras organismu mazuļu aizsardzībai" COM(2012) 432 <i>final</i> – 2012/0208 (COD)	86
2013/C 11/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1100/2007, ar ko nosaka pasākumus Eiropas zušu krājumu atjaunošanai" COM(2012) 413 <i>final</i> – 2012/0201 (COD)	86
2013/C 11/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Direktīvas 2003/87/EK grozījumiem, kas precizē noteikumus par siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu izsoļu grafiku" COM(2012) 416 <i>final</i> – 2012/0202 (COD)	87

2013/C 11/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dažiem tehniskajiem un kontroles pasākumiem Skagerakā un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 850/98 un Regulā (EK) Nr. 1342/2008" COM(2012) 471 <i>final</i> – 2012/0232 (COD)	87
2013/C 11/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar kuru groza Padomes Direktīvu 2001/110/EK, kas attiecas uz medu" COM(2012) 530 <i>final</i> – 2012/0260 (COD)	88
2013/C 11/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozījums Komisijas priekšlikumā COM(2011) 628 galīgā redakcija/2 Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību" COM(2012) 551 <i>final</i> – 2012/0260 (COD)	88

Abonementa cenas 2013. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 300 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 420 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 910 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV